

Konstitutionsutskottets betänkande

1976/77: 25

med anledning av propositionerna 1975/76:187 om kommunal demokrati, ny kommunallag m. m. och 1976/77:1 om minskad statlig detaljreglering av kommunerna samt motioner

I detta betänkande behandlas dels propositionerna 1975/76:187 och 1976/77:1, dels de under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionerna 1975/76:451, 1975/76:911, 1975/76:913, 1975/76:921 och 1975/76:1980, yrkandena 9–11, dels den med anledning av propositionen 1975/76:187 väckta motionen 1976/77:5, dels de under allmänna motions-tiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionerna 1976/77:70, 1976/77:76, 1976/77:568 och 1976/77:572.

Propositionernas huvudsakliga innehåll

I *propositionen 1975/76:187* om kommunal demokrati, ny kommunallag m. m. föreslås en enhetlig kommunallag med nya bestämmelser som syftar till att stärka medborgarnas inflytande. Till grund för förslagen ligger ett omfattande utredningsarbete som har utförts av utredningen om den kommunala demokratin och kommunallagsutredningen.

Den nya lagen bygger på principen att kommuner och landstingskommuner skall lämnas största möjliga frihet att anpassa sina arbetsformer till de lokala förhållandena. Den nyligen genomförda kommunindelningsreformen har skapat förutsättningar för att minska detaljregleringen i de nuvarande kommunallagarna. Den nya kommunallagen avses gälla för samtliga kommuner och landstingskommuner. Den ersätter den nuvarande kommunallagen, kommunallagen för Stockholm och landstingslagen. Den får i högre grad än de nuvarande lagarna karaktär av ramlag. Åtskilliga detaljfrågor som f. n. regleras i lag skall enligt förslaget kunna regleras av kommunerna och landstingskommunerna själva. Härigenom har det blivit möjligt att låta de allra flesta bestämmelserna i lagen få generell giltighet. Några särregler har dock måst behållas för Stockholms kommun.

Propositionen innehåller förslag på en rad punkter som berör de förtroendevaldas arbetsförutsättningar och medborgarnas möjligheter till insyn och deltagande i den kommunala verksamheten. I ett representativt system är de förtroendevaldas arbetsförutsättningar och partiernas roll centrala frågor. Rätt till ledighet från anställning för fullgörande av kommunala uppdrag föreslås.

Vidare föreslås vidgade möjligheter till ersättning för kostnader som har föranletts av förtroendeuppdrag. Bl. a. skall kostnader för barntillsyn och särskilda kostnader för handikappade kunna ersättas. Arvoden till de för-

troendevalda skall enligt förslaget, liksom hittills kunna utgå endast med enhetliga belopp, dvs. utan hänsyn tagen till den enskilde förtroendevaldes förlorade arbetsförtjänst. Möjligheterna att senare pröva ett system med differentierad ersättning hålls dock öppna.

I propositionen framhävs de beslutande organens, dvs. kommunfullmäktiges och landstingets, centrala ställning. För landstingskommunernas del innebär förslaget att förvaltningsutskottets möjligheter att företräda landstinget begränsas samt att beredningen i utskott görs frivillig. För både kommuner och landstingskommuner föreslås vidare vissa förändringar i fråga om de beslutande organens arbetsformer. Motioner skall sålunda i princip behandlas inom ett år, och kravet på beslutförhet sänks från två tredjedels till enkel majoritet. Suppleantsystemet i kommunfullmäktige görs vidare obligatoriskt i likhet med vad som redan nu gäller för landsting.

För att inför väljarna klarare markera ansvarsförhållandena har många kommuner och landstingskommuner valt att införa något slag av majoritetsmarkeringar. I propositionen föreslås inga lagändringar för att införa några av de mest långtgående alternativ som har behandlats i den allmänna debatten. Mot sådana lösningar talar framför allt svårigheterna att skapa tillräckliga insynsmöjligheter för minoriteten. Däremot anges det i propositionen som en utgångspunkt att den politiska majoriteten skall ges möjlighet att markera ett huvudansvar för den kommunala verksamheten samtidigt som minoriteten ges goda arbetsmöjligheter. Hur detta skall ske i det enskilda fallet måste avgöras lokalt. Arvode skall kunna ges till minoritetsföreträdare som inte har uppdrag som ordförande i nämnd. Vidare skall ersättare kunna utses för ordförande för att man inte skall behöva få skifte i den politiska ledningen, om någon ordförande blir långvarigt sjuk. Av samma skäl skall man kunna utse andre vice ordförande i alla nämnder.

Bl. a. för att förhindra att ett parti som har förlorat valet ändå skall kunna besluta om budgeten för det kommande året föreslås åtgärder för att åstadkomma ett snabbare genomslag. Förslaget innebär att den nyvalda beslutande församlingen börjar sin mandatperiod redan den 1 november. Det har inte bedömts möjligt att låta reformen omfatta också nämnderna. I anslutning till förslaget föreslås också att reglerna i vallagen om utseende av suppleanter för kommunfullmäktige ändras så att sammanräkningen skall kunna ske snabbare än hittills. Vidare föreslås att budgetfristerna för landstingskommunerna förlängs så att de kommer att stämma överens med vad som gäller för kommunerna.

Det föreslås att ansvaret för informationsverksamheten i princip skall åligga kommunstyrelsen resp. förvaltningsutskottet. Väsentliga önskemål om ökade insatser för att göra förvaltningen mer lättillgänglig och för att underlätta den idéförankrade informationen genom partier och övriga folk rörelser anses kunna uppnås utan ytterligare regler i lag.

De kommunägda företagen svarar för en ansevärd del av den kommunala

verksamheten. För att öka möjligheterna till insyn och inflytande föreslås att de ledamöter i företagens styrelser som skall utses av kommun eller landstingskommun skall kunna väljas proportionellt.

I propositionen behandlas även lokala organ som kommundelsråd och institutionsstyrelser. Erfarenheterna från de kommuner som har prövat kommundelsråd är blandade och i de kommuner som har inrättat institutionsstyrelser har försöksverksamheten ännu pågått alltför kort tid för att några bestämda slutsatser skall kunna dras. Några särskilda bestämmelser föreslås därför inte när det gäller lokala organ.

I propositionen avvisas tanken på att införa ett kommunalt folkomröstningsinstitut. Däremot föreslås en bestämmelse i den nya kommunallagen som syftar till att klarlägga rättsläget i fråga om sådana opinionsundersökningar som redan förekommer i vissa kommuner.

Den nya enhetliga kommunallagen föranleder följdändringar i ett stort antal författningar. Förslag till vissa följdändringar läggs fram i kommunallagspropositionen.

I *propositionen 1976/77:1* om minskad statlig detaljreglering av kommunerna m. m. föreslås bl. a. ändrade regler för de kommunala och landstingskommunala specialreglerade nämnderna. Den grundläggande principen bakom förslagen i propositionen är att kommunernas och landstingskommunernas handlingsfrihet skall ökas liksom deras möjligheter att anpassa verksamhetsformerna efter lokala förhållanden. Genom förslagen skapas större enhetlighet och enkelhet i nämndorganisationen. De nya reglerna innebär att förslagen i prop. 1975/76:187 om kommunal demokrati, ny kommunallag m. m. slår igenom också i de specialreglerade nämnderna. Detta sker genom att bestämmelserna i den nya kommunallagen, som innehåller ett minimum av särregler och detaljföreskrifter, görs tillämpliga också på dessa nämnder. Flertalet särbestämmelser i specialförfattningarna om nämndernas organisation och arbetsformer föreslås utgå. Det innebär bl. a. att alla nämnder skall kunna väljas proportionellt och att frågan om nämndernas sammansättning och utomstående närvarorätt vid nämndsammanträden avgörs av kommunerna och landstingskommunerna. Dessa får också en större frihet att bestämma vilka nämnder som skall inrättas och hur uppgifterna skall fördelas mellan nämnderna. Gemensam personaladministration och egenomsförvaltning kommer att kunna anordnas för alla nämnder. Skyldigheten att underställa länsstyrelsen vissa nämnders beslut om bl. a. delegation och beslut om plan för ålderdomshem slopas. Vidare föreslås att institutet jordbruksstämma avvecklas.

De i propositionen 1975/76:187 framlagda förslagen till ny kommunallag och till lag om införande av kommunallagen redovisas vid sidan av utskottets motsvarande lagförslag i *bilagorna 1 och 2* till detta betänkande. Beträffande övriga i propositionerna framlagda lagförslag hänvisas i detta sammanhang till propositionerna.

Motionsyrkandena

I *motionen 1975/76:451* av herr Björk i Gävle (c) yrkas att riksdagen hos regeringen föreslår att frågan om jäv vid löneförhandling av vid kommun anställd personal snarast utreds.

I *motionen 1975/76:911* av herrar Romanus (fp) och Petersson i Röstånga (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till regler för kommunala besvärsnämnder enligt riktlinjerna i motionen.

I *motionen 1975/76:913* av herr Schött (m) yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om tilläggsdirektiv för utredningen om den kommunala demokratin innebärande krav på utredning beträffande förutsättningarna för en beslutsförsamling på lokal nivå enligt vad som anförts i motionen.

I *motionen 1975/76:921* av herr Åkerfeldt (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär översyn av den landstingskommunala kompetensen, så att landsting får rätt av bevilja lånegarantier till enskilda för uppförande och/eller upprustning av fritidshus på landsbygden. Landstingsförbundet har avgett yttrande över motionen.

I *motionen 1975/76:1980* av herr Bohman m. fl. (m), punkterna 9–11, yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om dels förslag till sådan ändring i kommunallagen att kommuner ges möjlighet att inrätta direktvalda kommundelsråd i enlighet med vad som anförts i motionen 1975/76:1979, dels tilläggsdirektiv till utredningen om den kommunala demokratin beträffande möjligheterna att inom nämndorganisationen tillskapa ytterligare distriktsnämnder, dels förslag till sådan ändring i kommunallagen att kommun ges möjlighet att anordna rådgivande folkomröstning.

I *motionen 1976/77:5* av herr Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen uttalar dels att innebörden i 3 § kommunallagen även bör avse rätt för kommun att bedriva ordinär företagsverksamhet i enlighet med vad som anförts i motionen, dels att den i 10 och 39 §§ kommunallagen inskrivna rättigheten till ledighet från anställning för uppdrag även förutsätts omfatta skyldighet för arbetsgivare att garantera att arbetsvillkoren ej försämras för den som innehar förtroendeuppdrag, dels att vid tillämpningen av de i propositionen förordade arbetsvillkoren för oppositionen alla minoritetsgrupper tillförsäkras goda arbetsmöjligheter;

samt att riksdagen beslutar anta två i motionen intagna lagförslag, nämligen dels förslag till lag om ändring i vallagen (1972:620) med tillägg av ett nytt andra stycke i 2 kap. 9 § (innebärande att nio tiondelar av de kommunala valkretsmandaten skall vara fasta och resten utjämningsmandat) och med borttagande av andra meningen i 14 kap. 15 a § (treprocentsspärren vid landstingsval), dels förslag till kommunallag vad avser 23 § (med tillägg av bestämmelser om rådgivande folkomröstning och kommundelsråd) och

29 § (med viss utvidgning av interpellationsrätten till att omfatta även kommunägda företag).

I *motionen 1976/77:70* av herr Bergman (s) yrkas att riksdagen i anslutning till behandlingen av propositionen 1975/76:187 om kommunal demokrati, ny kommunallag m. m. som sin mening uttalar vad som anförts i motionen om hänsynen till medborgarviljan vid majoritetsskifte i kommunfullmäktige och landsting.

I *motionen 1976/77:76* av herr Wååg m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn i avsikt att den ekonomiska redovisningen vid kommunala verk åtskiljs från kommunens allmänna redovisning och bringas mer i överensstämmelse med den för aktiebolag.

I *motionen 1976/77:568* av herr Biörck i Värmdö (m) yrkas att riksdagen på det sätt som föreslås i motionen lagfäster rätten för vissa tätorter att benämnas "stad".

I *motionen 1976/77:572* av herr Granstedt m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådana lagändringar att offentlighetsprincipen kommer att gälla för kommunala och landstingskommunala bolag och stiftelser samt att verksamheten i sådana företag kan bli föremål för interpellationer och enkla frågor i kommunfullmäktige resp. landsting.

Beträffande motiveringen hänvisas till motionerna. I *bilaga 36* redovisas en sammanställning över motionsyrkandena med hänvisningar till var i betänkandet resp. yrkanden behandlas av utskottet.

Utskottets handläggning av ärendet

De i propositionerna framlagda lagförslagen avsågs träda i kraft den 1 januari 1977. På grund av ärendets omfång och komplicerade karaktär och den knappa tiden för riksdagsbehandling under hösten 1976 fann utskottet att den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet inte kunde hållas. Härvid beaktades även behovet av rimlig tid för information om den nya lagstiftningen.

I några delar bedömdes det emellertid vara lämpligt att de i propositionen 1975/76:187 föreslagna nya bestämmelserna kunde träda i kraft redan den 1 januari 1977 och därmed tillämpas från den nya mandattidens början.

Detta gällde dels möjlighet för landstingen att utöka sina presidier med en andre vice ordförande, dels möjlighet för kommunfullmäktige resp. landstingen att utöka kommunstyrelsernas, förvaltningsutskottens och övriga nämnders presidier med en andre vice ordförande, dels möjlighet för kommunstyrelsen, förvaltningsutskottet samt övriga nämnder att förordna ledamot som ersättare för ordföranden, om denne på grund av sjukdom eller annars för längre tid är hindrad att fullgöra sitt uppdrag.

Genom ett utskottsinitiativ (KU 1976/77:9) lades därför fram förslag till ändringar i nu gällande kommunallagar i nämnda hänseenden. Riksdagen har antagit lagändringarna i enlighet med utskottets förslag (rskr 1976/77:21, SFS 1976:859 och 860).

Under behandlingen av det nu redovisade ärendet har utskottet mottagit ett antal skrivelser med synpunkter på kommunallagspropositionen och olika kommunala frågor. Vidare har representanter för Stockholms kommun infört utskottet framfört vissa förslag, som syftar till att behålla nuvarande särbestämmelser för kommunen.

I det följande redovisar utskottet i särskilda avsnitt i anslutning till de olika propositions- och motionsförslagen sina allmänna överväganden. Därefter följer en specialmotivering till de författningsförslag som utskottet lägger fram.

Utskottets allmänna motivering

Inledning

Den kommunala självstyrelsen har lång tradition och stark förankring i vårt land och utgör en av grundvalarna för det demokratiska styrelseskicket i Sverige. Genom denna har det varit möjligt att decentralisera viktiga samhällsuppgifter till kommuner och landsting. Medborgarna har tillförsäkrats rätten att lokalt besluta om gemensamma angelägenheter.

En medveten strävan, varom bred politisk enighet rått både på riksplanet och lokalt, har varit att i takt med den snabba samhällsutvecklingen anförtra och lägga nya uppgifter på kommunerna och landstingen. Dessa har också själva tagit på sig nya uppgifter och successivt byggt ut den kommunala samhällsservicen. Utskottet vill särskilt framhålla att medborgarnas krav på en god social trygghet, utbildning och en rad andra gemensamma serviceåtgärder har medfört att den kommunala och landstingskommunala verksamheten fortlöpande har utvidgats. Detta har i sin tur ställt allt större krav på kommunernas och landstingskommunernas resurser av olika slag. Den kommunala och landstingskommunala verksamheten har ökat särskilt snabbt under efterkrigstiden.

För att på den lokala nivån skapa kommuner med tillräckligt befolkningsunderlag och ekonomisk bärkraft har det varit nödvändigt att reformera den kommunala indelningen. Storkommunreformen år 1952 innebar att antalet landskommuner minskade från 2 281 till 816. Den genomsnittliga folkmängden i landskommunerna steg från omkring 1 500 till drygt 4 000 invånare samtidigt som det genomsnittliga skatteunderlaget ökade i motsvarande grad.

Kommunindelningsreformen år 1962 – den s. k. kommunblocksreformen – berörde alla typer av primärkommuner. Den byggde bl. a. på näringsgeografiska grunder. En ny kommuntyp skapades genom att tätorter och

landsbygd lades samman. Någon normalstorlek fastställdes inte. En minigräns vid en beräknad folkmängd år 1975 på 8 000 invånare ställdes emellertid upp som riktmärke. I undantagsfall godtogs ett lägre befolkningstal. Antalet kommuner uppgår f. n. till 277. De två indelningsreformerna under efterkrigstiden har alltså reducerat antalet kommuner till drygt en tiondel. Kommunindelingsreformerna har tillkommit mot den nyss skisserade bakgrunden av den kommunala verksamhetens expansion och av samtidigt allt större kraven på kommunernas resurser i olika avseenden.

Däriigenom har en delvis ny situation uppkommit som påtagligt inverkat på den kommunala demokratin. När det gäller primärkommunerna visar gjorda beräkningar att antalet ordinarie kommunala förtroendeuppdrag minskat avsevärt under årens lopp.¹ Å andra sidan har utvecklingen gått i den riktningen att uppdragen fördelats på flera personer i större utsträckning än tidigare. På landstingssidan har däremot antalet förtroendeuppdrag hållit sig mer konstant under senare år. Ett förhållande som också i hög grad inverkat på den kommunala demokratin är utvecklingen i riktning mot ett mer utpräglat representativt system. Personkontakterna mellan väljare och valda samt medborgarnas möjligheter att själva aktivt delta i det kommunalpolitiska arbetet har minskat. Partierna och de förtroendevalda har fått en mer central roll och ett större ansvar för information och fortlöpande kontakt med medborgarna. Detta har också medfört att olika massmedias betydelse ökat när det gäller bevakningen av samhällsfrågorna på lokal nivå. Ett problem i det sammanhanget har varit de under senare år förekommande tidningsnedläggelserna.

Kommunblocksreformen var inte oomstridd. Den var ursprungligen avsedd att genomföras i den takt som primärkommunerna själva inom resp. kommunblock ansåg lämplig. Vid 1969 års riksdag föreslog emellertid regeringen efter en inventering av dittills genomförda sammanläggningar att återstående kommunblock skulle ombildas till nya kommuner från den 1 januari 1971 resp. den 1 januari 1974.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte propositionens förslag (KU 1969:24). I en reservation (fp, m, c) yrkades avslag på detta och framhölls att indelningsreformen även i fortsättningen borde ske i den takt som kommunerna själva beslutade. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Delvis mot bakgrund av den beslutade kommunindelingsreformen tillkallades under år 1970 den parlamentariskt sammansatta utredningen om den kommunala demokratin. Denna utredning hade som uppgift att undersöka möjligheterna till ett vidgat och fördjupat medborgerligt engagemang i den kommunala verksamheten.

I utredningens uppdrag ingick bl. a. att överväga olika åtgärder för att förstärka den kommunala självstyrelsens lokala förankring och till att för-

¹ Enligt kommunaldemokratiutredningen var antalet kommunala förtroendemän år 1952 ca 225 000, 1962 ca 125 000 och 1974 ca 42 000.

bättra förutsättningarna för information till förtroendevalda och medborgare om den kommunala verksamheten under olika skeden av beslutsprocessen. En särskild fråga för utredningen gällde formen för insyn och inflytande i kommunala bolag och andra särskilda rättssubjekt. Utredningen hade vidare att pröva frågorna om minoritetsrepresentation i kommunernas styrelser. ("kommunal parlamentarism" eller majoritetsstyre) samt kommunal- och landstingsrådets kommunalrättsliga ställning. Bland utredningens övriga uppdrag kan nämnas att kartlägga erfarenheterna från tillämpningen av de nya bestämmelserna om suppleanter för kommunfullmäktige samt att överväga ett snabbare valgenomslag för de beslutande organen. Under våren 1972 fick utredningen genom tilläggsdirektiv i uppdrag att utreda frågan om närvarorätt för de anställdas representanter i kommunala nämnder samt överförande av beslutanderätt i frågor av intresse för personalen till s. k. partssammansatta organ. Samma år fick utredningen även i uppgift att kartlägga småpartiernas roll i den kommunala demokratin.

Demokratiutredningen har redovisat sitt arbete i ett flertal betänkanden. År 1972 presenterades diskussionspromemorian "Kommunalt samlingsstyre eller majoritetsstyre" (SOU 1972:32) samt undersökningsrapporten "Rapport ang. kommunal information m. m." (SOU 1972:52). Utredningen har vidare publicerat rapporterna "Information och medverkan i kommunal planering" (SOU 1974:50), "Förtroendevalda och partier i kommuner och landsting" (SOU 1975:18) samt "Kommunal organisation och information" (SOU 1975:46). Två delbetänkanden har behandlat frågan om nya bestämmelser för utseende av suppleanter för kommunfullmäktige (Ds C 1971:4) samt småpartierna i den kommunala demokratin (Ds Kn 1975:2). Utredningen lade under år 1975 fram sitt huvudbetänkande "Kommunal demokrati" (SOU 1975:41). Av utredningens arbete återstår frågorna rörande de anställdas närvarorätt i nämnderna och överförandet av beslutanderätt i frågor av intresse för personalen till s. k. partssammansatta organ.

Samtidigt med demokratiutredningen arbetade kommunallagsutredningen med uppgiften att göra en lagteknisk översyn av de nuvarande kommunallagarna i syfte att göra lagstiftningen enklare och mera enhetlig samt i förekommande fall anpassa bestämmelserna till utvecklingen av kommunal praxis. Kommunallagsutredningen lade år 1974 i sitt slutbetänkande (SOU 1974:99) fram ett förslag till enhetlig kommunallag för kommunerna, landstingskommunerna och kommunalförbunden.

Förslagen från demokratiutredningen och kommunallagsutredningen har efter en omfattande remissbehandling lagts till grund för propositionen 1975/76:187 "Kommunal demokrati, ny kommunallag m. m.". Propositionen överlämnades till riksdagen vid slutet av 1975/76 års riksmöte. I propositionen föreslås en enhetlig kommunallag för samtliga kommuner och landsting. Bestämmelserna rörande kommunalförbunden däremot föreslås även i fortsättningen finnas i en särskild lag. I propositionen föreslås vidare vissa ändringar i lagen (1957:281) om kommunalförbund, vallagen

(1972:620), lagen (1919:293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, lagen (1965:596) om kommunala sammanläggningsdelegerade samt kommunalskattelagen (1928:370).

Propositionen 1976/77:1 om minskad statlig detaljreglering av kommunerna m. m. bygger på förslagen i ett antal departementspromemorior och propositionen om den kommunala demokratin. Förslagen innebär bl. a. ändrade regler för de kommunala och landstingskommunala specialreglerade nämnderna. Härigenom skapas större enhetlighet och enkelhet i nämndorganisationen. Detta sker genom att bestämmelserna i den nya kommunallagen görs tillämpliga också på dessa nämnder.

Enligt utskottets mening är det särskilt efter kommunindelningsreformens genomförande och den kraftiga expansionen av den kommunala verksamheten väsentligt att ansträngningar görs för att vitalisera och fördjupa folkstyret på kommunal nivå. Endast därigenom kan de fördelar från medborgarnas synpunkt tas till vara som en decentraliserad samhällsförvaltning innebär. Utvidgningen av den kommunala och den landstingskommunala verksamheten framtvingar också andra eller förändrade kommunala verksamhetsformer. Utvecklingen av demokratin inom kommunerna och landstingskommunerna bör fortlöpande följas med stor uppmärksamhet av statsmakterna.

Utskottet har tidigare ställt sig bakom förslag att en ytterligare utvärdering av kommunindelningsreformens verkningar kommer till stånd, så snart som ett tillräckligt erfarenhetsmaterial föreligger. Enighet har dock inte rått i frågan om erfarenhetsunderlaget för närvarande är tillräckligt för en sådan utvärdering eller ej. Utskottet anser inte att det finns anledning att i detta sammanhang närmare utveckla de skilda meningarna härvidlag utan erinrar här endast om att det i regeringsdeklarationen sägs att kommunindelningsreformen skall utvärderas. Utskottet vill också erinra om det utredningsarbete som skall bedrivas av den av regeringen nyligen tillsatta utredningen om vidgad länsdemokrati, i vilken en rad frågor om den kommunala och landstingskommunala verksamheten kommer att behandlas.

Propositionens förslag om kommunal demokrati, ny kommunallag m. m. bygger i allt väsentligt på de förslag som har lagts fram av demokratiutredningen. Utredningens förslag präglades av stor enighet.

Förslaget i propositionen utgår sålunda från att kommunerna och landstingskommunerna skall tillförsäkras en fortsatt stark ställning med ett ökat ansvar och en ökad handlingsfrihet. Den föreslagna nya kommunallagen har med hänsyn härtill karaktären av en ramlag. Kommunerna och landstingskommunerna skall i så stor utsträckning som möjligt ha rätt att själva besluta om sina arbetsformer. En annan utgångspunkt för propositionens förslag är att ett utvidgat samspel bör komma till stånd mellan stat och kommun på samhällsplaneringens område. En tredje utgångspunkt för förslaget gäller medborgarnas inflytande i kommunerna och landstingskommunerna. Den utökade verksamhet som är nödvändig för att tillgodose

medlemmarnas krav och önskemål förutsätter ökad planering och en väl fungerande organisation. Detta får som även framhålls i propositionen inte leda till ökat främlingskap hos medborgarna inför den kommunala och landstingskommunala organisationen. Tvärtom förutsätter en sådan utveckling att medborgarna i ökad utsträckning engageras i verksamheten. Arbetet måste präglas av öppenhet och tillgänglighet.

I propositionen tas upp ett flertal förslag som syftar till att underlätta arbetet för de förtroendevalda och partierna, rörande de beslutande organen, de kommunala nämnderna, den kommunala styrelseordningen, kommunal informationsverksamhet, lokal förankring, kommunägda företag samt kommunalbesvärsprocessen efter förvaltningsrättsreformen. Utskottet behandlar de berörda frågorna under skilda avsnitt i det följande.

Förtroendevalda och partier

Den kommunala styrelseformen bygger sedan länge på ett representativt styrelseskick. Väljarna utser i direkta val sina företrädare i kommunfullmäktige och landsting. Det är de politiska partierna som nominerar kandidaterna och presenterar de politiska handlingsprogram som väljarna har att ta ställning till. De förtroendevalda får i ett sådant system en central roll. De har att fatta beslut i frågor av stor betydelse för övriga medborgare. Frågorna är ofta komplicerade och besluten får vidsträckta konsekvenser på kort eller längre sikt. Av de förtroendevalda krävs att de är väl insatta i de frågor de har att besluta om. I takt med den utökade kommunala verksamheten ställs allt större krav på förtroendemännens kompetens och tid.

Samtidigt som de förtroendevalda måste ägna allt mer tid åt sina uppdrag kräver en levande demokrati att de har en god fortlöpande kontakt med övriga partimedlemmar och väljare. Detta är en förutsättning för att den kommunala servicen skall ges en sådan omfattning och inriktning som medborgarna önskar.

Demokratiutredningens undersökningar visar att de förtroendevalda i dag upplever påtagliga problem i sin arbetssituation. Kraven från arbetslivet och familjen konkurrerar med de kommunala uppdragen om ledamöternas begränsade tid. Olika grupper i samhället har olika möjligheter att engagera sig i det lokala politiska arbetet. Detta kan leda till att vissa gruppers intressen får en sämre representation i det politiska arbetet. Demokratiutredningens undersökning visar också att de som har åtagit sig kommunala förtroendeuppdrag i stor utsträckning har behov av en förbättrad service från kommunernas sida vad beträffar beslutsunderlag och allmän information.

Enligt utskottets mening är det väsentligt att på olika sätt underlätta för medborgarna att åta sig kommunala förtroendeuppdrag och att ge de förtroendevalda en god arbetssituation. Huvuddelen av de förtroendevalda fullgör sina uppgifter på fritid och vid sidan av ett ordinarie arbete. Den som har att fullgöra ett kommunalt förtroendeuppdrag måste dock i regel ha möjlighet att under viss tid frigöra sig från sitt ordinarie arbete. I dag

saknar många denna möjlighet, vilket kan få negativa konsekvenser för bredden i rekryteringen. Detta är också allvarligt från principiell synpunkt eftersom det innebär en risk för att den representativa demokratin i viss utsträckning sätts ur spel.

I propositionen föreslås att rätt till ledighet från anställning för fullgörande av kommunala uppdrag, inkl. kommunala heltidsuppdrag, garanteras i lag. Därigenom underlättas för stora grupper av människor att åta sig förtroendeuppdrag samtidigt som likformighet i detta avseende skapas mellan anställda inom olika samhällssektorer. Begreppet "kommunalt förtroendeuppdrag" skall enligt förslaget ges en vidsträckt innebörd i detta sammanhang. Det bör självfallet omfatta uppdrag som ledamot eller suppleant i fullmäktige, styrelsen eller annan nämnd eller beredning, men även visst förberedelsearbete och sådant deltagande i exempelvis arbetsgrupper, utredningar eller motsvarande, som kan betraktas som en följd av uppdraget, bör ge rätt till ledighet. Beträffande den närmare innebörden av begreppet "kommunalt förtroendeuppdrag" enligt propositionens förslag hänvisas till denna.

I *motionen 1976/77:5* av herr Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen uttalar att rätten till ledighet från anställning för uppdrag även förutsätts omfatta skyldighet för arbetsgivare att garantera att arbetsvillkoren inte försämrats för den som innehar förtroendeuppdrag.

Enligt utskottets mening bör, på det sätt som föreslagits i propositionen, rätten till ledighet för fullgörande av kommunalt uppdrag garanteras i lag. Därigenom markeras också betydelsen av de stora insatser i samhällets tjänst som de många medborgare utför vilka åtar sig kommunala förtroendeuppdrag. Att närmare reglera vilken verksamhet som grundar rätt till ledighet från anställning kan knappast komma i fråga i detta sammanhang. Beträffande innebörden av begreppet "kommunalt förtroendeuppdrag" anser utskottet att de i propositionen gjorda uttalandena härom ger underlag för en lämplig praktisk tillämpning av bestämmelsen. Utskottet vill också understryka vikten av att utvecklingen på detta område ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Utskottet får med anledning av den nyssnämnda motionen uttala att arbetsvillkoren självfallet inte bör försämrats för den som fullgör kommunala förtroendeuppdrag. Å andra sidan kan – inte minst med hänsyn till uppkommande tolkningssvårigheter – knappast ställas några garantier beträffande den praktiska tillämpningen av lagbestämmelsen. Utskottet avstyrker således motionsyrkandet och tillstyrker i dess helhet propositionens förslag till utformning av bestämmelsen om rätt till ledighet för kommunalt förtroendeuppdrag.

Frågan om sådan rätt till ledighet har nära anknytning till frågan om *ersättning* för det arbete som uppdraget för med sig. För att de förtroendevalda skall ha möjlighet att utnyttja sin lagfästa rätt till ledighet krävs att de får tillräcklig ekonomisk ersättning för det arbete som uppdraget medför.

Kommunerna har f. n. möjlighet att betala arvode och kostnadsersättning i form av traktamente, resekostnadsersättning och ersättning för andra utgifter som är förenade med uppdraget. Arvodet får dock inte överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art och den tid som beräknas gå åt för uppdraget. Det är inte tillåtet att bestämma arvodet efter den arbetsinkomst som den förtroendevalde har förlorat på grund av uppdraget.

Utskottet anser, liksom fördragande statsrådet, att de möjligheter kommunerna f. n. har att utge arvode för förtroendeuppdrag är tillräckliga. Någon ändring i principerna härvidlag föreslås inte i propositionen. I detta sammanhang bör dock betonas vikten av att ersättningen bestäms till en sådan nivå att ingen skall vara förhindrad att åta sig kommunala förtroendeuppdrag av ekonomiska skäl. Det är nödvändigt att vid bedömningen av arvodenas storlek ta i beaktande de särskilda svårigheter som t. ex. kvällssammanträden skapar för personer med kvälls- eller skiftarbete.

Utskottet tillstyrker också de förslag som framförs i propositionen att kommunerna skall ges en vidgad rätt att medge ersättning för kostnader som uppkommer i samband med förtroendeuppdrag. Den föreslagna bestämmelsen i propositionen ger t. ex. kommunerna möjlighet att ersätta kostnader för barnomsorg samt de särskilda kostnader som personer med handikapp åsamkas på grund av förtroendeuppdraget.

En viktig förutsättning för att de förtroendevalda skall kunna fullgöra sina uppdrag är att de har möjlighet att delta i den vidareutbildning i kommunala frågor som anordnas av bl. a. de politiska partierna. Inom ramen för de nya bestämmelserna om ersättning till förtroendevalda blir det möjligt att betala arvode för deltagande i partiernas utbildning i kommunala frågor samt ersättning för kostnader i samband därmed.

De beslutande organen

I propositionen understryks de beslutande församlingarnas centrala roll för den kommunala demokratin. Ett väsentligt led i reformarbetet har varit att stärka dessa församlingars ställning. Som tidigare framhållits har en utgångspunkt när det gäller formerna för den kommunala organisationen varit att kommuner och landsting i största möjliga utsträckning ges frihet att själva bestämma hur dessa frågor bör lösas. Den föreslagna enhetliga kommunallagens karaktär av ramlag är ett uttryck för detta. Samtidigt är det uppenbart att vissa bindande regler om de beslutande organen måste ges i lag. Bl. a. ur kommunaldemokratisk synvinkel är det angeläget att likformighet råder över hela landet i fråga om principerna för de beslutande organens arbetssätt.

Mot bakgrund av utvecklingen på det kommunala området med de nya och i hög grad ändrade förutsättningar som i dag gäller har det varit nödvändigt att till närmare övervägande ta upp frågan om de beslutande

organens allmänna ställning och arbetsfördelningen mellan dessa och de kommunala styrelserna och nämnderna samt andra organ. Det gäller bl. a. frågan om överförande av beslutanderätt, s. k. delegation från fullmäktige-församlingarna i kommuner och landstingskommuner till styrelser och nämnder.

En särskild fråga i detta sammanhang gäller det nuvarande s. k. ställföreträdarkapet för landstingets förvaltningsutskott. Denna för landstingskommunerna speciella beslutsfunktion infördes redan i 1924 års landstingslag och motiverades av att landstingen, som sammanträdde endast en gång om året, hade behov av ett ställföreträdande beslutsorgan. Meningen var att förvaltningsutskottet som regel skulle utöva ett verkligt ställföreträdarkap och inte endast handlägga verkställighetsfrågor. Samma skäl var vägledande i samband med antagandet av 1954 års landstingslag.

Den främsta garantin för att förvaltningsutskottet inte skulle inkräkta på landstingsförsamlingens ställning som högsta beslutande organ ansågs ligga i det ansvar som förvaltningsutskottet slutligen hade inför landstinget. Enligt hittills gällande ordning har landstingen haft möjlighet att besluta om inskränkningar i ställföreträdarkapet. Några sådana direkta befogenhetsinskränkningar har emellertid inte skett, utan förvaltningsutskottets ställföreträdarkap har i denna mening varit i princip obegränsat. Det bör dock tilläggas att vissa begränsningar i ställföreträdarkapet anses följa av lag eller annan författning. Som exempel på detta kan nämnas beskattningsmakten, val av revisorer, beviljande av ansvarsfrihet och bestämmande av ersättningar till förtroendemän (jfr SOU 1974:99 s. 169).

Demokratiutredningen föreslog att bestämmelsen om ställföreträdarkapet för landstingets förvaltningsutskott skulle slopas och att enhetliga regler om delegation skulle införas för landstinget och kommunfullmäktige. En allmän utgångspunkt för utredningen var därvid att alla frågor som hade betydelse för medborgarna skulle redovisas och diskuteras i de beslutande organen (se SOU 1975:41 s. 104).

En majoritet av landstingskommunerna tillstyrkte i sina remissyttranden i princip att ställföreträdarkapet slopades. Även Landstingsförbundet anslöt sig till denna mening.

I propositionen framhåller också föredragande statsrådet att alla frågor av större allmän betydelse bör redovisas och diskuteras i de beslutande församlingarna. Med den successiva ökning av antalet landstingssammanträden som ägt rum har vidare behovet av förvaltningsutskottet som ett ställföreträdande organ minskat. Departementschefen anser dock att ställföreträdarkapet bör behållas för situationer där behov uppkommer av snabbt beslutsfattande. En begränsning av ställföreträdarkapets räckvidd i förhållande till nuläget bör emellertid, enligt hans mening, komma till stånd. I propositionen förordas därför att ställföreträdarkapet skall omfatta endast vad som anges i reglemente för förvaltningsutskottet eller i särskilt beslut av landstinget. En särskild bestämmelse föreslås som ålägger landstinget

att ge föreskrifter om i vilken utsträckning ställföreträdarskapet får användas. Därvid bör man hålla en restriktiv linje så att ställföreträdarskapet reserveras för fall när landstingets beslut inte kan avvaktas eller fråga är om ärenden som inte har principiell betydelse eller annars är av större vikt.

Utskottet vill starkt understryka den principiella inställning som kommit till uttryck såväl i demokratiutredningens förslag som i propositionen att de frågor som har stor allmän betydelse alltid bör behandlas av de högsta kommunala beslutande organen, dvs. de folkvalda kommunala församlingarna. Ställföreträdarskapets nuvarande utformning strider mot denna princip. Frågan har fått ökad tyngd genom den utveckling som skett beträffande landstingskommunernas ställning och uppgifter. Propositionens förslag att begränsa ställföreträdarskapets räckvidd är i och för sig ägnat att stärka den landstingskommunala demokratin genom att ställföreträdarskapet i princip endast skulle få användas för mindre betydelsefulla frågor. Förslaget innebär emellertid fortfarande en möjlighet för förvaltningsutskottet att, oavsett frågornas betydelse, utöva ställföreträdarskapet i de fall då landstingets beslut inte kan avvaktas. Av principiella skäl kan såsom nyss sagts en sådan ordning inte godtas.

Ställningstagande till frågor av allmänt intresse bör enligt utskottets mening alltid föregås av den offentlighet som behandlingen i de direktvalda församlingarna är en garanti för. Samma principiella inställning har en enhällig demokratiutredning och flertalet remissinstanser gett uttryck för. Med det ökade antal landstingssammanträden som redan blivit följden av landstingens vidgade uppgifter och som i framtiden kan förutsättas öka ytterligare kan enligt utskottets mening ej heller behovet av en sådan undantagsregel vara tillräckligt stort för att motivera ett avsteg från denna viktiga princip.

Enligt utskottets uppfattning leder det anförda till att tillräckliga skäl saknas för att behålla den formella kompetensskillnad som genom ställföreträdarskapet finns mellan förvaltningsutskottet och kommunstyrelsen. Propositionens förslag på denna punkt avstyrks sålunda. Till frågan om delegation av beslutanderätt till förvaltningsutskottet återkommer utskottet i det följande.

En fråga som hänger nära samman med ställföreträdarskapet är som nyss berörts landstingens sammanträdesfrekvens. I propositionen föreslås en föreskrift om att landsting bör sammanträda minst fyra gånger om året. Någon sådan lagregel har inte föreslagits av utredningarna, men demokratiutredningen framhöll att landstingen borde sammanträda oftare än f. n. och som regel varannan månad.

Självfallet skall de sakfrågor som landstinget har att behandla avgöra antalet landstingsmöten. Om landstingen skulle tvingas att sammanträda utan att ha viktiga sakfrågor att behandla finns det – som bl. a. Landstingsförbundet framhållit – risk för att landstingens ställning försvagas. Slopandet av ställföreträdarskapet torde emellertid leda till en ökning av antalet landstingssammanträden.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att tätare landstingssammanträden kan medföra ett större intresse från allmänhetens sida för landstingsfrågorna. Det är dessutom – såsom anförs i propositionen – angeläget att fördela de förtroendevaldas och de politiska partiernas landstingskommunala arbete över en större del av året. En bestämmelse som den föreslagna är enligt utskottet ägnad att tillgodose dessa önskemål. Utskottet tillstyrker därför den föreslagna bestämmelsen om att landsting bör sammanträda minst fyra gånger om året.

Vad härefter gäller frågan om *överförande av beslutanderätt genom s. k. delegation* från kommunfullmäktige och landstinget till styrelsen, dvs. kommunstyrelsen resp. förvaltningsutskottet, och nämnderna får utskottet anföra följande.

I likhet med praktiskt taget alla remissinstanser som har uttalat sig för ett slopande av ställföreträderskapet anser utskottet att en sådan åtgärd kräver en lämpligt avvägd möjlighet till delegation av beslutanderätt. Samma principiella skäl som har anförts för att avskaffa ställföreträderskapet talar emot en alltför vidsträckt delegationsmöjlighet. Såsom redan har framhållits måste den verkliga beslutanderätten i alla frågor som har större allmän betydelse för medborgarna redovisas, diskuteras och avgöras i de beslutande församlingarna.

Den i kommunallagarna gjorda skillnaden mellan å ena sidan beslutandefunktion och å andra sidan förvaltning och verkställighet kan sägas innebära ett principiellt förbud för fullmäktige dels att befatta sig med konkret administration, dels att överlåta sin beslutanderätt. I praxis har ändå en viss delegation av fullmäktiges beslutanderätt till styrelser och nämnder tillåtits. För att sådan delegation skall anses rättsenlig har krävts att den i allt väsentligt måste kunna härledas från ett förvaltnings- eller verkställighetsuppdrag. Delegationsrätten har alltså knutits särskilt till en tolkning av begreppet "verkställighet". Från rättspraxis kan nämnas att det exempelvis har ansetts tillåtet för kommunfullmäktige att uppdra åt kommunens fastighetsnämnd att besluta om s. k. rutinmässiga förvärv eller försäljningar av fastigheter liksom att uppdra åt lönenämnd eller motsvarande kommunalt organ att träffa avtal om personalens anställningsvillkor. Det bör i sammanhanget observeras att vissa av de kommunala nämnderna genom särskilda föreskrifter inom speciallagstiftningen har fått en självständig beslutanderätt i ett stort antal ärenden.

Kommunallagsutredningen har – från de utgångspunkter som utredningen har haft i sitt lagtekniska arbete – ansett att det från principiell synpunkt måste vara riktigt att delegationsbefogenheten framgår direkt av lagen och inte behöver ses som ett attribut till verkställighetsuppdrag.

Utredningen har därför föreslagit att en allmän delegationsbestämmelse införs i den nya kommunallagen och att bestämmelsen skall omfatta också landstingen, även om det nuvarande ställföreträderskapet skulle behållas. För landstingskommunernas del skulle i så fall bestämmelsen få aktualitet

främst i de fall då landstinget delegerar beslutanderätt till annan nämnd än förvaltningsutskottet.

Utredningen om den kommunala demokratin framhåller att den föreslagna delegationsregeln bör ses som ett juridiskt klargörande av vad som nu gäller, dvs. av den praxis som hittills har utvecklats i kommunerna, och att de beslut som skall vara möjliga att delegera skall avse endast rutinärenden. Enligt utredningen är det ytterst väsentligt att det i förarbetena till kommunallagen anges vilka allmänna riktlinjer som skall gälla vid de rättsliga bedömningarna. Utredningen framhåller också att delegationsrätten måste ha en klar avgränsning, eftersom det annars finns risk för att fullmäktiges ställning urholkas och att styrelsens ställning ytterligare förstärks i förhållande till fullmäktige. Enligt demokratiutredningens mening måste de ärendegrupper som skall delegeras fastställas i särskilt beslut av fullmäktige och avgränsas noga och dessutom bör de med stöd av sådan delegation fattade besluten på lämpligt sätt delges ledamöterna i fullmäktige.

Utskottet kan för sin del – i likhet med det stora flertalet remissinstanser som har uttalat sig i frågan – instämma i denna principiella syn på delegationsinstitutet. Utskottet anser också att delegationsmöjligheten bör framgå direkt av lagen och att det så långt möjligt bör fastställas allmänna principer som klargör delegationens omfattning. Mot en lösning som innebär att i kommunallagen räknas upp antingen alla ärenden som får eller alla ärenden som inte får delegeras kan nämligen anföras dels tolkningssvårigheter och gränsdragningsproblem, dels risken för att en sådan uppräkningslösning blir alltför detaljerad för att kunna tillämpas i alla typer av kommuner. Härtill kommer också att en sådan lösning skulle vara svår att anpassa till ändrade förhållanden i framtiden.

Utskottet vill ytterligare understryka vikten av att fullmäktiges – såväl kommunfullmäktiges som landstingets – ställning som högsta beslutande organ förstärks. Alla viktigare finansiella beslut liksom alla beslut av principiell eller generell natur måste därför fattas av de beslutande organen. Styrelsen och nämnderna skall inte utan direkt stöd av ett konkret utformat beslut eller ett delegationsbemyndigande av fullmäktige kunna fatta beslut i ärenden som skall avgöras av fullmäktige. Delegation av fullmäktiges beslutanderätt skall endast kunna riktas till styrelsen eller annan nämnd och inte till tjänstemän eller enskilda förtroendevalda. Det bör inskjutas att detta innebär en avvikelse från vad som gäller beträffande delegation från styrelsen eller annan nämnd till avdelning, enskild ledamot eller tjänsteman inom styrelsen eller nämnden.

Fullmäktiges beslut om delegation skall liksom hittills gälla främst s. k. rutinärenden. Ett viktigt hjälpmedel när det gäller att fastställa vilka ärenden som skall anses vara av rutinkaraktär kan vara de s. k. normalreglementena för kommunstyrelsen och förvaltningsutskottet som upprättas av resp. Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Enligt utskottets mening bör det inom den angivna ramen för delega-

tionsinstitutet även vara möjligt att beakta de enskilda kommunernas och landstingskommunernas varierande behov av att utnyttja möjligheterna till delegation. Sålunda bör kunna accepteras att ärenden som i vissa större kommuner eller landstingskommuner inte kan anses vara "av större vikt" i andra, mindre kommuner bör anses vara just av sådan vikt. Detta torde kunna bli aktuellt bl. a. vid vissa fastighetsförvärv eller -försäljningar. Där- emot torde inte uttrycket "ärenden av principiell betydelse" kunna lämna motsvarande utrymme för olika tolkning och tillämpning i olika slag av kommuner.

Utskottet anser – i likhet med demokratiutredningen och flertalet re- missinstanser – att den föreslagna delegationsbestämmelsen, som i utskottets förslag har försetts med ytterligare inskränkningar i enlighet med det ovan sagda, bör tillämpas med stor restriktivitet. Med den utformning som den av utskottet föreslagna bestämmelsen i kommunallagen har fått och de motivuttalanden som här har gjorts torde man kunna räkna med att det med nödvändighet oklara gränsområdet mellan klart tillåten och klart otill- låten delegation faktiskt leder till stor försiktighet när det gäller att tillämpa delegation inom detta område. Dessutom torde området komma att få den ytterligare belysning av de rättstillämpande myndigheterna varav behov kan visa sig föreligga. Några väsentliga förändringar för primärkommunernas del i förhållande till vad som nu "tolkningsvägen" kan anses gälla bör inte komma i fråga. För landstingskommunernas del bör utvecklingen i allt väsentligt bli motsvarande den i kommunerna.

Mot en sådan restriktiv tillämpning av delegationsinstitutet har riktats vissa invändningar. Bl. a. har anförts att en sådan ordning skulle kunna medföra att fullmäktiges sammanträden tyngs av småärenden, som är av ringa intresse såväl för fullmäktiges ledamöter som för medborgarna i övrigt, och att ärendebehandlingen i onödan skulle fördröjas och nämndernas in- flytande minskas. Utskottet anser dock att principen om restriktivitet, när det gäller bedömningen av vad som skall anses tillåtet att delegera, måste tillerkännas större betydelse, eftersom en alltför vidsträckt delegation skulle kunna allvarligt hota fullmäktiges centrala roll i den kommunala resp. lands- tingskommunala verksamheten.

Utskottet är inte berett att föreslå en lagregel om skyldighet för styrelsen och nämnderna att till fullmäktige anmäla alla beslut som har fattats med stöd av delegation. De övriga kontrollmöjligheterna – t. ex. villkor och för- behåll, omprövning, återkallelse och föreskrifter om anmälningskyldighet i reglemente o. d. – bör enligt utskottets mening vara tillräckliga. Även i detta avseende anser utskottet sålunda att kommunerna och landstings- kommunerna bör ha stor frihet att reglera sina egna arbetsförhållanden.

I detta sammanhang får utskottet slutligen framhålla att de synpunkter som utskottet har anført rörande delegationsinstitutet i allt väsentligt stäm- mer överens med det som föredragande statsrådet har anført i propositionen. Till skillnad mot vad som föreslås i propositionen anser emellertid utskottet

– i likhet med såväl demokratiutredningen som kommunallagsutredningen och också det överväldigande flertalet av remissinstanserna – att en delegationsregel bör införas i den nya kommunallagen. Med de mycket utförliga motivuttalanden som redovisas såväl i propositionen som i utskottets yttrande bör den av utskottet föreslagna lagtexten kunna anses ge uttryck för en rimlig avvägning av de motstående intressen som finns. Mot denna bakgrund torde det inte finnas anledning att räkna med att kommunerna resp. landstingskommunerna eller besvärsinstanserna kommer att ställas inför några större problem, när det gäller att bedöma i vilken utsträckning delegation får förekomma. Utvecklingen i praxis bör dock följas med fortsatt uppmärksamhet.

Övriga frågor rörande de beslutande organen

I propositionen föreslås att den *obligatoriska dubbla beredningen*, dvs. beredning även genom särskilt beredningsutskott, i landstingen slopas. Utskottet delar bedömningen i propositionen att behovet av ytterligare beredning i beredningsutskott kommer att minska när landstinget sammanträder oftare än f. n. Med hänsyn till att erfarenheterna av beredningsutskotten på sina håll är goda bör det emellertid vara möjligt för de landsting som så önskar att behålla denna beredningsform. Den närmare utformningen av ett system med beredningsutskott kan enligt utskottets mening regleras i landstingets arbetsordning.

Beträffande *de beslutande organens arbetsformer* föreslås i propositionen vissa förändringar i reglerna för behandlingen av *motioner*. Enligt förslaget skall motion beredas så, att kommunfullmäktige resp. landstinget kan fatta beslut med anledning av motionen inom ett år. Om beredningen inte kan avslutas inom denna tid skall detta anmälas till kommunfullmäktige resp. landstinget. Samtidigt skall redogörelse lämnas över vad som dittills framkommit under beredningen. I samband med sådan anmälan skall kommunfullmäktige resp. landstinget kunna avskryva motionen från vidare handläggning. Samma regler föreslås gälla för kommuner och landstingskommuner. De här redovisade grundläggande bestämmelserna införs i kommunallagen. I övrigt får motionsinstitutet regleras i arbetsordning.

I propositionen föreslås vidare en bestämmelse om att fullmäktige kan föreskriva att ledamot får framställa *frågor* i ämne som hör till fullmäktiges handläggning till ordföranden i styrelsen, annan nämnd eller beredning. Detta innebär att kommunfullmäktige och landstinget får avgöra om s. k. enkel fråga skall få förekomma och ge de föreskrifter som behövs.

Även beträffande *interpellationsinstitutet* föreslås vissa förändringar. Enligt propositionens förslag skall i kommunallagen föreskrivas att interpellation skall vara tillgänglig för varje ledamot, innan beslut om medgivande att framställa interpellation fattas, samt att beslut i den frågan skall fattas utan överläggning. Dessutom föreslås en bestämmelse om att fullmäktige skall

kunna ge närmare föreskrifter om tid för avlämnande och besvarande av interpellation. Sådana föreskrifter får enligt förslaget tas in i arbetsordning.

Enligt utskottets mening är möjligheterna för ledamöterna i fullmäktige att väcka motioner och att framställa interpellationer och s. k. enkla frågor väsentliga ur kommunaldemokratisk synvinkel. Det är därför lämpligt att dessa institut ges ett stöd i lagen. Det är också i linje med utskottets principiella inställning att kommunerna och landstingen själva skall besluta om sina arbetsformer att detaljbestämmelserna rörande dessa institut införs i arbetsordningen.

Enligt gällande rätt kan interpellation framställas endast till ordföranden i styrelsen eller till ordföranden i annan nämnd eller beredning.¹ Demokratiutredningen anser att principen att interpellation skall kunna framställas endast till ordföranden i nämnd eller beredning bör gälla även i fortsättningen. Utredningen anser emellertid att det i stora kommuner och landstingskommuner med flera heltidsengagerade förtroendemän som har övergripande uppgifter kan vara motiverat att även dessa skall kunna interPELLERAS. Utredningen har därför föreslagit att ordföranden i styrelsen efter samråd skall kunna överlämna interpellation till annan ledamot i styrelsen som på grund av sitt uppdrag har särskilda förutsättningar att kunna besvara den.

Åtskilliga remissinstanser har avstyrkt förslaget i denna del och ansett att interpellation i stället bör kunna ställas till heltidsengagerad förtroendemän som saknar ordförandeuppdrag. I propositionen föreslås, i huvudsak i enlighet med utredningens förslag, att fullmäktige – i reglemente eller genom särskilt beslut – skall kunna bestämma att ordföranden i styrelsen får överlämna till honom framställd interpellation till annan ledamot av styrelsen som på grund av sitt uppdrag har särskilda förutsättningar att besvara interpellationen. Har interpellation framställts till ordföranden i viss nämnd men rör den fråga inom en annan nämnds förvaltningsområde skall enligt propositionens förslag, i likhet med vad som hittills tillämpats, interpellationen överlämnas till ordföranden i den nämnden. Utskottet tillstyrker propositionens förslag i denna del.

I *motionen 1976/77:5* föreslås att interpellation skall kunna framställas även till ordföranden "i kommunens bolag eller stiftelse, ävensom till av fullmäktige utsedd representant i av kommunen delvis ägt bolag eller stiftelse". Motionärerna framhåller bl. a. att det borde vara självklart att samhällets krav på kontroll av sådana företag "som princip måste väga tyngre än dessa bolags eventuella önskemål att undandra sig offentlig insyn". Motionärerna anser dessutom att hela komplexet med inflytandeproblemen rörande kommunala företag måste "göras till föremål för en grundlig genomarbetning i syfte att skapa demokratiska kontrollformer".

I *motionen 1976/77:572* föreslås bl. a. att verksamheten i kommunala och

¹ I Stockholms kommun kan dock interpellation framställas endast till borgarråd.

landstingskommunala bolag och stiftelser skall kunna bli föremål för interpellationer och enkla frågor i kommunfullmäktige resp. landsting.

Utskottet anser att det är värdefullt att ökade möjligheter skapas för att i fullmäktige diskutera frågor som rör verksamheten i de kommunala bolagen. Redan med de nuvarande bestämmelserna i kommunallagen finns möjligheter att få till stånd interpellationsdebatter rörande de kommunala bolagen. För att ytterligare underlätta detta föreslår utskottet att ordföranden i styrelsen får möjlighet att överlämna en till honom framställd interpellation även till ledamot i styrelse för aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse, som har utsetts av fullmäktige.

Beträffande behandlingen av de nämnda motionsyrkandena och den närmare motiveringen till utskottets förslag hänvisas dels till ett följande avsnitt om de kommunägda företagen (s. 35–40), dels till specialmotiveringen (s. 65–69).

De kommunala och landstingskommunala nämnderna

Minskningen av antalet förtroendeuppdrag har bl. a. till följd av kommundesammanläggningarna varit betydande under de senaste årtiondena. Den strävan som funnits i kommunerna mot ökad centralisering och rationalisering inom nämndorganisationen har verkat i samma riktning. Denna utveckling aktualiserar enligt utskottets mening ett väsentligt avvägningsproblem. Som demokratiutredningen anför bör så många medborgare som möjligt engageras i samhällsarbetet. Samtidigt får nämnderna inte bli så stora att ett effektivt arbete omöjliggörs. Alla ledamöter måste också ha ett reellt inflytande och meningsfulla uppgifter. Enligt utredningens mening bör kommunerna och landstingskommunerna på sikt överväga att inrätta flera nämnder samt öka antalet ledamöter i de nämnder som har ett litet antal ledamöter.

Enligt gällande regler skall suppleanter utses för kommunstyrelsen och förvaltningsutskottet. Något visst minimiantal är inte föreskrivet. På grund av hänvisningar i specialförfattningarna till kommunallagarna måste suppleanter utses också i de specialreglerade nämnderna. Bestämmelserna om suppleanter är däremot inte tillämpliga på de kommunallagsreglerade nämnderna.

I propositionen föreslås att suppleantsystemet skall vara obligatoriskt för alla nämnder. Kommunerna och landstingskommunerna får själva avgöra hur stort antalet suppleanter skall vara och om suppleanterna skall ha ytt- randerätt även när de inte tjänstgör.

Såsom redovisas i demokratiutredningens huvudbetänkande (SOU 1975:41 s. 121–123) finns det f. n. i medeltal tolv ledamöter i kommunstyrelserna, liksom i förvaltningsutskotten. I allmänhet har utsetts nästan lika många suppleanter som ordinarie ledamöter.

Utskottet får för sin del framhålla att ett ökat antal ledamöter i de kommunala och landstingskommunala styrelserna, liksom i de övriga näm-

derna, ger en möjlighet att engagera fler medborgare i arbetet. Större nämnder ger även bättre möjligheter för småpartier att bli representerade. Utskottet instämmer med hänsyn härtill i demokratiutredningens rekommendation att antalet ledamöter bör ökas i de nämnder som f. n. har ett litet antal ledamöter. Eftersom det likväl i vissa undantagsfall även i framtiden kan finnas behov av att ha ett så lågt antal nämndledamöter som fem, anser utskottet att propositionens förslag i denna del kan tillstyrkas.

Enligt utskottet bör det normalt finnas lika många suppleanter som ordinarie ledamöter i styrelserna och de övriga nämnderna. Eftersom suppleantsystemet i fortsättningen blir obligatoriskt för alla kommunala och landstingskommunala nämnder men med fortsatt full frihet för resp. kommunfullmäktige och landstinget att efter lokala förhållanden besluta om antalet suppleanter anser utskottet att det i lagen direkt bör rekommenderas att lika många suppleanter utses som antalet ordinarie ledamöter. Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till specialmotiveringen.

Den kommunala styrelseordningen

I demokratiutredningens betänkande förs en omfattande diskussion rörande den kommunala styrelseordningen. Enligt utredningen skall kommunerna och landstingen ges så stor valfrihet som möjligt när det gäller utformningen av den kommunala styrelseordningen. Utredningen förordar dock för sin del en modell som innebär samlingsstyre med vissa majoritetsinslag. I denna del var utredningen inte enhällig. Sålunda har i en reservation anförts att samlingsstyret som en grundval för den kommunala styrelseordningen bör markeras starkare.

Utredningens förslag innebär att fördelningen av uppdragen i nämnderna som hittills skall kunna ske enligt lagen om proportionellt valsätt vid val inom landsting och kommunfullmäktige. Utredningen anser dock att majoriteten bör markera det politiska ansvaret vid fördelningen av heltidsposter samt ordförande- och vice ordförandeuppdrag. Detta kan ske genom att majoriteten besätter alla heltidsposter och alla ordförandeuppdrag. Minoritetens företrädare ges uppdragen som vice ordförande i nämnderna. Om kommuner och landstingskommuner har flera heltidsposter får s. k. oppositionsråd vice ordförandeposterna som bas för sitt arbete. Arbetsutskott, beredningar och motsvarande organ består av företrädare för både majoriteten och minoriteten. Då utredningen som anförts anser att det bör råda så stor valfrihet som möjligt för kommunerna och landstingskommunerna i detta avseende har utredningen avvisat en lagreglering. I en reservation föreslås att ordningen med proportionella val skall gälla även vid sistnämnda slag av val.

En tillämpning av den beslutsordning som utredningen förordar underlättas om nämnderna får möjlighet att utse särskild ersättare för ordföranden om denne på grund av sjukdom eller av andra skäl under lång tid inte

kan fullgöra sitt uppdrag. Därigenom undviks att den politiska ledningen av nämndens arbete i sådana fall övergår till minoriteten. I propositionen föreslås att nämnderna skall ges en sådan rätt att förordna ersättare för ordföranden. Vidare föreslås att de kommuner och landstingskommuner som så önskar skall ges möjlighet att utse även andre vice ordförande i nämnderna. Båda dessa möjligheter skapades fr. o. m. innevarande mandatperiod genom att konstitutionsutskottet under hösten 1976 tog initiativ till motsvarande ändring i de nuvarande kommunal- och landstingslagarna. Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets förslag.

I *motionen 1976/77:5* av herr Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen uttalar att – vid tillämpningen av de i propositionen förordade arbetsvillkoren för oppositionen – alla minoritetsgrupper skall tillförsäkras goda arbetsmöjligheter.

Utskottet delar den uppfattning som framförs av demokratiutredningen och i propositionen att det är väsentligt att kommunerna och landstingskommunerna garanteras betydande valfrihet när det gäller styrelseordningens utformning. Denna fråga kan emellertid inte lämnas helt oreglerad i lagen. Från kommunaldemokratisk synpunkt måste framför allt minoritetens arbetsförutsättningar garanteras i lagen. Ett system med fullt utvecklat majoritetsstyre, där majoriteten t. ex. tar hand om samtliga förtroendeuppdrag i nämnderna, skapar enligt utskottets mening sådana svårigheter för minoriteten att följa arbetet och få insyn i olika frågor att den kommunala demokratin riskerar att sättas ur spel. Med hänsyn härtill måste, som även föreslås i propositionen, minoriteten ges en rätt att få till stånd proportionella val till nämnderna. Enligt utskottets mening är detta dock inte tillräckligt för att tillfredsställande garantera minoriteten rätt att delta i arbetet.

Utskottet har med hänsyn härtill övervägt om tillämpningsområdet för proportionella val bör vidgas ytterligare. Förslag har framförts om att även val av presidium i styrelse och nämnder samt av särskilda, inom styrelse och nämnder inrättade arbetsutskott, avdelningar eller liknande organ skall kunna ske proportionellt.

Vad först gäller arbetsutskott, avdelningar eller motsvarande organ anser utskottet att det är väsentligt från demokratisk synpunkt att, i den mån sådana organ inrättas, möjlighet öppnas för en minoritet att få till stånd proportionellt val även till dessa organ. Särskilt betydelsefullt blir detta naturligtvis i de fall då organ med egen beslutanderätt inrättas. Även för organ som får viktiga uppgifter på beredningsstadiet är det betydelsefullt att minoritetens berättigade krav på insyn och inflytande kan tillgodoses genom möjligheten att få garanterad representation också i dessa organ. Utskottet föreslår därför bestämmelser som ger minoriteten rätt att vid val till särskild avdelning, arbetsutskott eller liknande organ inom styrelsen och de övriga nämnderna få till stånd proportionellt val.

Med den lösning som utskottet har föreslagit om proportionellt val av ledamöter i avdelningar, arbetsutskott och liknande organ finner utskottet

det mindre angeläget att också föreskriva sådana bestämmelser för valen till presidieposterna. I den mån presidierna får motsvarande beslutanderätt (genom delegation) eller motsvarande beredningsuppgifter som de nyss nämnda organen blir bestämmelserna om proportionellt val direkt tillämpliga.

Utskottet vill slutligen erinra om att de verkligt avgörande förutsättningarna för minoritetens arbetsmöjligheter i styrelserna och nämnderna inte skapas av olika slag av minoritetsskyddsregler utan av majoritetens förståelse för och generösa inställning till minoritetens berättigade önskemål på inflytande och insyn. Kommunallagens bestämmelser om skydd för minoritetens intressen bör därför ses endast som en yttersta garanti för att majoriteten inte missbrukar sin makt. Utskottet vill i detta sammanhang ånyo erinra om betydelsen av att antalet ledamöter och suppleanter i olika kommunala organ, liksom i de kommunala företagens styrelser, inte sätts för lågt, utan så högt att flera partier blir representerade.

Med vad utskottet ovan anfört är det motsvarande yrkandet i motionen 1976/77:5 i allt väsentligt tillgodosett. Utskottet föreslår därför att motionen i denna del anses besvarad.

Goda arbetsförutsättningar för minoriteten är vidare av avgörande betydelse för att det skall vara möjligt att genomföra propositionens förslag om ett *snabbare valgenomslag* för fullmäktige.

Det främsta motivet för att åstadkomma ett snabbare valgenomslag är att den tillträdande majoriteten skall ges tillfälle att påverka utformningen av budgeten för det nästkommande året. Men även för andra frågor, särskilt de som har varit partiskiljande i valdebatten och sålunda kan ha haft betydelse för valutgången, är det viktigt att den nya majoriteten så snart som möjligt kan avgöra ärendena och därmed ta politiskt ansvar för besluten.

Demokratiutredningen har för sin del framhållit att det ur demokratisk synvinkel inte kan anses tillfredsställande att en politisk majoritet som grundar sig på ett tre år gammalt valutslag kan sitta kvar och fatta beslut som påverkar verksamheten under de kommande åren. De faktorer som enligt utredningen inverkar på bedömningen av om det är möjligt att genomföra ett snabbare valgenomslag är tidsåtgången för röstsammanräkningen, de politiska partiernas nomineringsarbete inför valet av de kommunala nämnderna, bestämmelserna om tidsfrister för kungörelse av fullmäktigesammanträden och tidsfristerna för budgetarbetet.

Utredningens förslag innebär att fullmäktige skall samlas så snart som möjligt efter det att valresultatet har färdigräknats och före utgången av oktober månad samt att mandatperioden för de beslutande organen formellt skall börja den 22 oktober, medan styrelsen och övriga nämnder skall tillträda den 1 januari året efter valet. För Stockholms kommun föreslås dock ingen ändring av mandattiden, eftersom fullmäktige där redan nu börjar sitt arbetsår den 15 (eller 16) oktober. Vidare föreslår utredningen att samma bud-

getfrister som nu gäller för kommunerna införs för landstingen, vilket innebär en förlängning med en månad. Slutligen föreslås regler som under valår hindrar den gamla majoriteten att behandla budgeten innan de nyvalda fullmäktige har trätt i funktion.

Föredragande statsrådet delar demokratiutredningens principiella inställning men anser att utredningens förslag innebär att tidsmarginalerna blir för snäva. Därför föreslås i propositionen att mandatperioden i stället skall börja den 1 november, varigenom det inte bör vara någon risk för att valresultatet inte skall föreligga i tillräckligt god tid.

Demokratiutredningens slutsatser beträffande de praktiska förutsättningarna för ett snabbare valgenomslag för fullmäktige bygger av naturliga skäl på främst erfarenheterna från 1970 och 1973 års val. Mot bakgrund av dessa erfarenheter samt bedömningar som har gjorts av riksskatteverket har utredningen ansett sig kunna utgå från att valresultatet kan föreligga omkring den 20 oktober. Riksskatteverket har för sin del framhållit att det definitiva valresultatet – med viss tidsmarginal för ev. uppkommande fel i sammanräkningsförfarandet – kommer att föreligga senast 25–30 dagar efter valet (se SOU 1975:41 s. 180). I sitt yttrande över utredningens förslag om att mandatperioden skall börja den 22 oktober anför verket bl. a. att förslaget ställer vissa krav av praktisk natur, t. ex. när det gäller sammanräkningen och mandatfördelningen, men att verket från dessa synpunkter inte har något att erinra mot förslaget. Samtidigt påpekas att man under utredningsarbetets gång har lämnat synpunkter på utformning av ett system för att utse suppleanter för fullmäktige. Om det principförslag till nytt suppleant-system genomförs som har utarbetats av riksskatteverket och som tillstyrks i propositionen (se prop. 1975/76:187 s. 576–581) anser verket att sammanräkningarna av valet i hela riket med säkerhet kommer att kunna vara klara senast 25–30 dagar efter valet.

Utskottet kan nu konstatera att sammanräkningarna av 1976 års val har inneburit inte oväsentliga tidsvinster i förhållande till tidigare val. Sålunda färdigräknades valen till samtliga landsting utom tre före september månads utgång.

Enligt 1 kap. 3 § vallagen (1972:620) förrättas val i hela riket till landsting och kommunfullmäktige samma dag som ordinarie val till riksdagen, dvs. den tredje söndagen i september vart tredje år. Detta innebär att valen äger rum tidigast den 15 och senast den 21 september. Såsom framgår av det ovanstående kan med stor säkerhet det slutliga valresultatet för samtliga kommuner och landsting beräknas föreligga senast 25–30 dagar efter valet, dvs. under tiden 10–21 oktober. Om härtill läggs en vecka, som normalt krävs för det i kommunallagen föreskrivna kungörelseförfarandet, skulle det första sammanträdet med alla de nyvalda fullmäktigeförsamlingarna kunna äga rum tidigast den 17–28 oktober. Om en viss ytterligare tidsmarginal anses önskvärd synes propositionens förslag om att mandatperioderna formellt skall börja den 1 november, i stället för den 22 oktober enligt ut-

redningens förslag, innebära en lämplig avvägning av de motstående intressen som föreligger.

Detta förslag innebär dock den olägenheten att fullmäktige i flertalet kommuner och landsting, trots det allmänna önskemålet att få ett så snabbt valgenomslag som möjligt, nödgas skjuta upp sitt första sammanträde viss tid på grund av risken för förseningar i sammanräkningen av vissa enskilda valkretsar. Utskottet har därför under sitt arbete övervägt att i stället föreslå en lösning liknande den som nu tillämpas för riksdagens del. Bestämmelserna om valgenomslaget skulle i så fall kunna utformas så, att alla nyvalda fullmäktige skall samlas på en viss dag, exempelvis den trettionde dagen efter valdagen, dock tidigast på åttonde dagen efter det att valets utgång har kungjorts. Ett sådant alternativ skulle innebära att tidpunkten för fullmäktiges första sammanträde skulle vara fastställd i förväg och att planeringen av detta sammanträde skulle kunna ske bättre än som hittills varit möjligt. Vidare skulle den direkta anknytningen till den faktiska valdagen innebära särskilda fördelar de år då valet inträffar tidigt. Dessutom vinnas den fördelen att mandatperioden, såsom många remissinstanser har förordat, skulle bli densamma i hela riket och, utan att den nuvarande ordningen i Stockholms kommun rubbas i sak, sålunda gälla även där. Såsom redan framhållits måste dock undantag föreskrivas för det fall att sammanräkningen blir så försenad att de normala kungörelsetiderna inte skulle kunna hållas.

Utskottet är emellertid av olika skäl inte berett att föreslå en bestämmelse av detta slag i kommunallagen. Enligt utskottets principiella inställning bör kommunerna och landstingskommunerna inte i onödan bindas av föreskrifter om exempelvis sammanträdesordningen. Ett sådant alternativ som det nyss redovisade skulle också kunna få vissa mindre lämpliga praktiska konsekvenser för kommunerna och landstingen. Sålunda kan det i vissa fall vara olämpligt att hålla det första landstingsmötet under samma dag som det första sammanträdet med de nyvalda fullmäktige i alla kommuner. Beträffande de särskilda bestämmelser som nu gäller för Stockholms kommun kommer utskottet vidare i det följande att föreslå att dessa blir föremål för ytterligare överväganden, vilka inte bör föregripas. För övrigt bör ytterligare erfarenheter av sammanräkningsförfarandet avvaktas, innan ställning tas till frågan om valgenomslaget kan ske ännu snabbare än som nu föreslås. De förslag som övervägs inom personvals- och valkretsutredningen kan också komma att få konsekvenser för bedömningen av denna fråga. Utredningens förslag kan enligt uppgift väntas under år 1977.

I *motionen 1976/77:70* av herr Bergman (s) yrkas att riksdagen skall göra ett uttalande av innebörd att en avgående majoritet i fullmäktige förutsätts inte utnyttja sina befogenheter i kontroversiella frågor så att en ny majoritet formellt eller faktiskt blir bunden därav. Beträffande motiveringen hänvisas till motionen. Såsom också motionären framhåller kan det emellertid inte komma i fråga att i lag reglera dylika förhållanden eller göra för lagtill-

lämpningen bindande uttalanden härom. Utskottet får därför – under hänvisning till vad som ovan anförts om ett snabbare valgenomslag för fullmäktige – avstyrka detta motionsyrkande.

Utskottet har också övervägt frågan om ett snabbare valgenomslag till styrelsen och övriga nämnder. Utskottet anser, i likhet med demokratiutredningen, att det principiellt är att föredra om samtliga kommunala och landstingskommunala organ kan tillträda och börja arbeta så snart som möjligt efter valet. Så starka praktiska invändningar mot ett lika snabbt valgenomslag för styrelsen och de övriga nämnderna som för fullmäktige har dock anförts av demokratiutredningen liksom i propositionen att utskottet inte är berett att förorda en sådan lösning. Denna skulle nämligen innebära bl. a. att det från demokratisk synpunkt viktiga nomineringsarbetet måste bedrivas så snabbt att de politiska partiorganisationernas inflytande kraftigt skulle inskränkas.

Det har av samma skäl inte heller bedömts som möjligt att få till stånd ett snabbare valgenomslag för styrelsen och eventuella heltidsengagerade förtroendemän än för de övriga nämnderna. Utskottet anser sålunda att förslaget om att styrelsen och nämnderna skall tillträda först den 1 januari året efter valet måste godtas. Olägenheterna med en under några månader kvardröjande beslutskompetens hos dessa organ kan dock anses vara begränsade. Dessutom kan det förutsättas att i fall av majoritetsväxling de avgående nämnderna tar tillbörlig hänsyn till valutslaget och inte otillbörligt föregriper och binder de nytilträdande nämndernas verksamhet. Detta är självfallet av särskild betydelse i styrelsen och de specialreglerade nämnderna.

Under senare år har antalet *heltidsengagerade förtroendemän* ökat avsevärt. Detta sammanhänger inte minst med kommunsammanläggningarna. År 1974 var sammanlagt 338 förtroendevalda engagerade på heltid i 200 av de 278 kommunerna. I landstingskommunerna började förtroendevalda att engageras på heltid främst under 1960-talet. År 1974 hade 20 landstingskommuner sammanlagt 57 heltidsengagerade förtroendevalda.

Denna utveckling har skett utan att någon omfattande principiell diskussion om de heltidsengagerade förtroendemännens ställning från kommunalrättslig synpunkt har ägt rum. I samband med den nu aktuella reformen av kommunallagen har aktualiserats främst vissa praktiska frågor rörande de heltidsengagerade förtroendemännens närvarorätt i olika nämnder där de inte är ordinarie ledamöter eller suppleanter. En annan fråga är om interpellation bör kunna ställas även till sådana heltidsengagerade förtroendemän som inte har uppdrag som ordförande i nämnd.

Enligt utskottets mening bör frågan om de heltidsengagerade förtroendemännens ställning så långt möjligt bestämmas med hänsyn till de lokala förhållandena i kommunerna resp. landstingskommunerna. Utvecklingen mot allt fler heltidsengagerade förtroendevalda har ibland varit nödvändig

för att politikerna och partierna skall kunna bevara ett starkt förtroendemannainflytande över den kommunala förvaltningen. Enligt utskottet kommer det även i framtiden att vara nödvändigt i många kommuner att en eller flera förtroendevalda ägnar hela sin arbetstid åt kommunalt arbete. Utskottet vill i detta sammanhang även understryka betydelsen av att de kommunala förtroendemännen får bättre möjligheter att åta sig uppdrag av deltidskaraktär. När rätten att erhålla ledighet från ordinarie arbete för att fullgöra kommunalt uppdrag blir lagfäst torde det också bli lättare för vissa kommunmedlemmar att åta sig sådana deltidsuppdrag. Enligt utskottets mening bör inte någon principiell skillnad göras mellan de heltidsengagerades arbetssituation och den för övriga förtroendevalda, utan det avgörande är att alla förtroendemän får tillräckliga möjligheter att utföra sina uppdrag på det sätt som anses lämpligt i resp. kommun. En ytterligare markerad särställning för de heltidsengagerade bör enligt utskottets mening så långt möjligt undvikas.

I två avseenden är det dock som framhållits nödvändigt att särskilt uppmärksamma de heltidsengagerades roll i det kommunala arbetet. Vad beträffar rätten att i fullmäktige eller landstinget ställa interpellation till dessa förtroendevalda har utskottet redovisat sin syn härpå i avsnittet om de beslutande organens ställning (s. 19–20).

Frågor som rör de heltidsengagerades närvarorätt i nämnderna aktualiseras främst i kommuner och landstingskommuner med stora förvaltningar, som är indelade i ansvarsområden eller rotlar. Demokratiutredningen anför att en nämnd ibland kan behöva inhämta upplysningar från en heltidsengagerad förtroendeman som inte är ledamot i nämnden. Men detta gäller enligt utredningen även andra förtroendemän än de heltidsengagerade. Utredningen föreslår därför att det föreskrivs att varje nämnd själv skall få avgöra, om en förtroendevald som inte tillhör nämnden skall tillkallas. Utredningen föreslår ingen ändring beträffande borgarråden i Stockholms kommun, vilka enligt gällande regler har närvaro- och yttranderätt i kommunstyrelsen, där de inte kan vara ledamöter.

Föredragande statsrådet anför i propositionen att han delar utredningens ståndpunkt att de heltidsengagerades ställning i organisationen bör avgöras av kommunerna och landstingskommunerna själva efter de lokala förutsättningarna. I propositionen föreslås en ordning som innebär att kommunfullmäktige resp. landstinget får rätt att i reglemente eller i särskilt beslut föreskriva att förtroendevald skall få närvara och yttra sig vid sammanträde med nämnd, även om han inte är ledamot eller suppleant i nämnden. Med närvarorätten följer inte rätt att delta i besluten eller att framställa förslag eller reservationsrätt. Däremot får den som givits närvarorätt också rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet.

I propositionen framhålls att möjligheten att medge närvarorätt och yttranderätt i första hand bör tillämpas när det gäller heltidsengagerade förtroendemän som har övergripande uppgifter och som saknar ordförandeupp-

drag inom sitt ansvarsområde. Bestämmelsen bör också kunna utnyttjas för minoritetsföreträdare och för ordförande i kommunstyrelse och förvaltningsutskott som inte är heltidsengagerade. Närvaro- och yttranderätten kan, enligt förslaget, begränsas till att avse viss nämnd eller vissa ärenden eller grupper av ärenden.

Enligt utskottets mening kan den föreslagna möjligheten för kommun och landstingskommun att besluta om viss närvaro- och yttranderätt i nämnderna för vissa förtroendevalda, vilka inte är ledamöter eller suppleanter i resp. nämnd, tillgodose ett viktigt behov. Som bestämmelsen utformats blir den tillämplig inte endast på heltidsengagerade förtroendemän utan också på ledamot och suppleant i fullmäktige, styrelsen eller annan nämnd eller beredning. Utskottet tillstyrker detta förslag. Härigenom får kommunerna resp. landstingen möjligheter att planera sin organisation så att nödvändiga samordningsuppgifter kan klaras utan att fler förtroendevalda måste engageras på heltid.

Utskottet anser att arbetsförutsättningarna för samtliga förtroendevalda måste ägnas fortsatt uppmärksamhet. I vissa fall kan heltidsuppdrag vara nödvändiga och önskvärda. I andra fall kan däremot uppgifterna med fördel delas upp på flera deltidsuppdrag. Med den i propositionen föreslagna lösningen får kommunerna och landstingskommunerna i dessa frågor stor frihet att anpassa sin organisation till de lokala förutsättningarna. Utskottet tillstyrker propositionens förslag i denna del.

Informationsverksamhet

I propositionen föreslås en allmän bestämmelse i kommunallagen om kommunstyrelsens resp. förvaltningsutskottets övergripande ansvar för den kommunala informationen till medborgarna. Som bestämmelsen är utformad kan den samordnande informationsverksamheten uppdras åt ett arbetsutskott inom kommunstyrelsen resp. förvaltningsutskottet eller till en särskild informationsnämnd.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att den kommunala och landstingskommunala informationen blir allt väsentligare i takt med den kommunala och landstingskommunala verksamhetens ökade omfattning. Detta gäller både information om kommunerna och landstingskommunerna som serviceorgan och informationens roll i den demokratiska processen. Särskilt viktig från den sistnämnda synpunkten är informationen om den kommunala planeringen. För ett demokratiskt inflytande över kommunernas och landstingskommunernas planeringsarbete krävs ett rikhaltigt och lämpligt utformat informationsmaterial på olika stadier i planeringsprocessen.

Att samordna kommunernas och landstingskommunernas arbete med informationsfrågorna är en viktig uppgift. Det är enligt utskottets mening lämpligt att ansvaret för detta arbete åvilar ett särskilt kommunalt organ.

Kommunerna och landstingskommunerna bör själva få avgöra vilket organ som bäst kan sköta denna funktion. Här kan lokala förhållanden skapa olika förutsättningar i olika kommuner och landstingskommuner.

Vid bedömningen av informationsfrågorna är det enligt utskottets mening viktigt att beakta att information om det kommunala arbetet inte får betraktas som något som är avskilt från den kommunala verksamheten i övrigt. De kommunala förvaltningarna måste präglas av öppenhet och tillgänglighet för kommuninvånarna. Att informera om den egna verksamheten måste ses som ett naturligt led i arbetet. Genom kontakter med massmedia och folkrörelser, genom att utnyttja folkbiblioteken som "informationscentraler" och genom olika former av uppsökande verksamhet kan kommunerna underlätta för medborgarna att följa det kommunala arbetet. Särskild vikt måste fästas vid ansträngningar som underlättar för s. k. resurs- och informationssvaga grupper att tillvarata sina rättigheter och tillgodogöra sig den kommunala servicen. Demokratiutredningen har ägnat informationsverksamheten stort intresse i sitt arbete och redovisar ett flertal uppslag som enligt utskottet är värda beaktande i kommunernas fortsatta arbete med dessa frågor.

Utskottet vill avslutningsvis i detta avsnitt uppmärksamma den principiellt viktiga gränsdragningen mellan samhällets informationsverksamhet och den information om politiska ståndpunkter och värderingar som bör skötas av partierna. En utbyggd kommunal information kan underlätta för partierna att nå ut med sitt informationsmaterial men kan aldrig och bör inte heller ersätta den av politiska värderingar präglade information som måste ligga till grund för väljarnas bedömning av partiernas arbete. I de nya större kommunerna och i landstingskommunerna vilar ett ännu större ansvar än tidigare i detta avseende på de politiska partierna. En vital kommunal demokrati kräver ett ständigt växelspel mellan de förtroendevalda och allmänheten.

Lokal förankring

Demokratiutredningen har ägnat ett stort intresse åt frågan om hur man skall få till stånd en vidgad medverkan och ett ökat lokalt inflytande för medborgarna även mellan valen. Utredningen anser att utvecklingen under senare år ytterligare understryker behovet av en väl fungerande och medborgerligt förankrad representativ styrelseform. Samtidigt har samhällsutvecklingen ökat kraven på breddade och mer mångsidiga former för ärendenas beredning. Enligt utredningen är det inte möjligt att föreslå någon bestämd lösning på detta område. I stället har angetts och rekommenderats flera olika slag av åtgärder, som det bör ankomma på kommunerna och landstingskommunerna att pröva alltefter de lokala förutsättningarna.

De reformmöjligheter som främst har övervägts av utredningen är dels en fördjupad kommunikation via partier, andra folkrörelser, samman-

slutningar och lokala grupper, dels förändringar i den kommunala organisationen (tillskapandet av lokala organ såsom kommundelsråd och lokala styrelser vid institutioner), dels kommunala folkomröstningar och opinionsundersökningar. Frågan om olika lokala organ tas också upp i *motionerna 1975/76:913* av herr Schött (m), *1975/76:1980* av herr Bohman m. fl. (m) och *1976/77:5* av herr Werner m. fl. (vpk).

Vad beträffar möjligheterna att mer än hittills engagera partierna och övriga folkrörelser i arbetet med att skapa ökade möjligheter för medborgarna att påverka den kommunala verksamheten anför utredningen att många initiativ kan tas utan att några lagstiftningsåtgärder är erforderliga. Utredningens undersökningar av de förtroendevaldas arbetssituation har emellertid visat att utrymmet för en bred partiverksamhet inte sällan är begränsat av tidsskäl. Partierna har ofta svårigheter när det gäller att få fram ett lämpligt faktaunderlag som behövs för deras interna verksamhet.

Utskottet delar utredningens uppfattning att det är väsentligt att på olika sätt underlätta för partierna att aktivt informera om kommunens planer och andra frågor av intresse för medborgarna. När det gäller övriga folkrörelser finns det också många uppslag i utredningens förslag som är värda beaktande. Kommunerna kan t. ex. genom vidgade remissförfaranden bereda folkrörelser och andra lokala föreningar möjlighet att delta. Konferenser, tillfälliga referensgrupper samt permanenta samrådsorgan utgör andra former av kontakter mellan kommunen och olika grupper vid sidan av de politiska partierna. Lokala förutsättningar måste här bli avgörande för hur kommunernas och landstingskommunernas ansträngningar att engagera fler medborgare i beslutsprocessen utformas. Utskottet vill dock, liksom föredragande statsrådet i propositionen, betona vikten av att den fria och självständiga roll som folkrörelserna har i vårt land kan behållas. Folkrörelserna måste alltså själva få avgöra i vilken mån och på vilket sätt som ett vidgat samspel skall komma till stånd i förhållande till de kommunala organen.

Lokala organ

Ett annat medel för att bredda kontaktytorna mellan kommunerna resp. landstingen och kommuninvånarna kan vara att ändra den kommunala organisationen. Utskottet har redan pekat på möjligheterna att dels öka antalet nämnder, dels öka antalet ledamöter i de nämnder som i dag har få ledamöter. En annan möjlighet är att inrätta kommundelsorgan med övergripande uppgifter och lokala styrelser vid kommunala institutioner. Beträffande båda dessa alternativ pågår sedan några år försöksverksamhet i kommunerna. Demokratiutredningen har följt denna försöksverksamhet och rekommenderar att den fortsätter.

I gällande rätt finns en viktig skillnad mellan de s. k. kommundelsråden och institutionsstyrelserna. De senare övertar förvaltningsuppgifter som annars åligger annat kommunalt organ. De får därmed en ställning motsva-

rande en fakultativ kommunal nämnd. De bestämmelser som gäller för dessa blir därmed tillämpliga även för institutionsstyrelserna. Kommuneldelsråden kan inte ges en motsvarande ställning. En huvudprincip enligt kommunallagarna är nämligen att varje kommun skall vara en odelad förvaltningsenhet. För varje förvaltningsområde skall det i princip finnas ett enda förvaltningsorgan för hela kommunen. Denna huvudregel innebär att nämnderna var och en inom sitt uppgiftsområde skall ansvara för förvaltning och verkställighet. Detta medför att förvaltning och verkställighet i ett och samma ärende måste ligga hos *en* nämnd och sålunda inte kan fördelas mellan flera. Ett undantag från denna princip är dock de sociala distriktsnämnderna, vilka var och en inom sitt distrikt avgör ärenden som avser vård, behandling eller annan åtgärd beträffande enskild person.

Lokala organ med förvaltande och verkställande uppgifter kan alltså i princip inte inrättas. Kommuneldelsråd kan därför f. n. endast ges beredande och rådgivande uppgifter. De kan t. ex. få till uppgift att hålla kontakt med invånarna i en del av kommunen, att förmedla information till och från dessa, att göra framställningar hos kommunstyrelsen och andra kommunala organ samt att avge yttranden i frågor som hänskjuts till dem.

Demokratiutredningen föreslår i sitt betänkande att kommuneldelsorganen skall vara frivilliga och att kommunerna själva skall få bestämma arbetsformerna för dem. Enligt utredningen framstår det som önskvärt att kommunerna i så stor utsträckning som möjligt får bestämma om arbetsuppgifter, områdesindelning, antal ledamöter osv. Utredningen anser dock att kommuneldelsorganen bör ges ökade uppgifter och utökade lokala resurser i förhållande till vad som hittills vanligen varit fallet. Kommunerna bör ges rätt att ange i reglemente att kommuneldelsorganen skall kunna väcka frågor i kommunfullmäktige. Ledamöterna bör enligt utredningen liksom hittills väljas genom indirekta val av kommunfullmäktige. Vidare rekommenderar utredningen att kommunerna i reglemente anger att yttrande från kommuneldelsorganen skall inhämtas i vissa frågor och bör inhämtas i andra. Utredningen rekommenderar också att kommuneldelsorganen utarbetar kommuneldelsrapport varje år.

Beträffande de s. k. institutionsstyrelserna föreslår demokratiutredningen att kommunerna resp. landstingskommunerna även i fortsättningen skall kunna inrätta sådana vid t. ex. ungdomsgårdar, ålderdomshem och fritidsanläggningar. Dessa skall enligt utredningen ha ansvaret för skötseln av institutionen och utgöra en kontaktlänk mellan medborgarna och den kommunala verksamheten. Utredningen anser att lokala styrelser som består enbart av förtroendevalda och som väljs av fullmäktige stämmer bäst överens med traditionella kommunaldemokratiska principer. Utredningen förordar ytterligare försök i kommunerna med lokala styrelser. Frågan om de anställas ställning i förhållande till institutionsstyrelserna kommer att prövas under utredningens fortsatta arbete. Därvid kommer även att övervägas

s. k. blandade organ, dvs. organ där såväl förtroendevalda som företrädare för de anställda är ledamöter.

Enligt utskottets mening är såväl kommunalsorgan som lokala institutionsstyrelser inslag i den kommunala organisationen som är värda stor uppmärksamhet. Utskottet tillstyrker en fortsatt försöksverksamhet med institutionsstyrelser. Genom att dessa blir att betrakta som fakultativa kommunala nämnder kräver en sådan försöksverksamhet, som framhålls i propositionen, inte några lagstiftningsåtgärder. Det är dock enligt utskottets mening väsentligt att frågan om de anställdas inflytande i samband därmed uppmärksammas ytterligare när demokratiutredningen redovisar återstoden av sitt uppdrag. Detta omfattar bl. a. frågan om inrättande av s. k. partsammansatta organ med företrädare för de anställda samt för de kommunala arbetsgivarna.

Frågan om kommunalsorganens framtida ställning och arbetsformer är mer komplicerad. De begränsningar som i dag gäller beträffande möjligheterna att ge kommunalsorganen arbetsuppgifter av olika slag bör enligt utskottets mening övervägas ytterligare. Detta gäller också kommunalsorganens sammansättning och valsätt. Med den i propositionen föreslagna lagstiftningen blir det inte möjligt för kommunerna att utse ledamöter till kommunalsorganen genom direkta val. Genom att kommunalsorganen får ställning som beredningar kan de inte utan vidare garanteras få en politisk sammansättning som motsvarar partifördelningen i resp. kommunal. För att en sådan ordning skall komma till stånd krävs att minoriteten i fullmäktige avstår från att begära att den proportionella valmetoden skall användas. Partierna kan då komma överens om att kommunalsorganen skall ges en viss politisk sammansättning och förrätta val i enlighet härmed.

Att undanröja de begränsningar som gäller i dag rörande kommunalsorganens kompetens och valförfarandet aktualiserar flera problem av praktisk och principiell innebörd som, enligt utskottets mening, måste övervägas ytterligare, innan beslut kan fattas därom. Särskilt bör undersökas möjligheterna att ge de kommuner som önskar det rätt att inrätta direktvalda kommunalsorgan med beslutande och verkställande uppgifter. En sådan möjlighet för kommunerna att fakultativt inrätta kommunalsorgan stämmer bäst överens med utskottets allmänna inställning att kommunerna bör ges största möjliga frihet att själva besluta om sin organisation. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att det också i regeringsförklaringen framhålls att kommunerna skall ges möjligheter att inrätta distriktsnämnder och direktvalda kommunalsråd.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet att motionerna 1975/76:913, 1975/76:1980 och 1976/77:5, de sistnämnda såvitt nu är i fråga, anses besvarade.

Omröstningar och opinionsundersökningar

Demokratiutredningen har också övervägt frågan om kommunernas rätt att anordna s. k. kommunala folkomröstningar. Utredningen anser att starka skäl kan riktas mot att omröstningar och opinionsundersökningar blir ett vanligt inslag i den kommunala demokratin. En sådan ordning är enligt utredningen svår att förena med kravet på en fungerande representativ styrelseform för kommunerna och landstingskommunerna. Utredningen föreslår att man i första hand bör överväga utredningens övriga förslag, innan man i kommunerna och landstingskommunerna överväger beredningsformer liknande folkomröstningar. Utredningen föreslår med hänsyn härtill ingen särskild lag om ett kommunalt folkomröstningsinstitut.

För att undvika oklarhet om rättsläget föreslås emellertid en bestämmelse i den nya kommunallagen av innebörd att fullmäktige får besluta att synpunkter får inhämtas från medlemmar i kommunen resp. landstingskommunen som ett led i beredningen av ärende, som det tillkommer fullmäktige att handlägga. Därvid skall, om så behövs, valnämnd kunna anlitas, om inte nämndens lagstadgade uppgifter i övrigt hindras därigenom. I ett särskilt yttrande, fogat till utredningens betänkande, anför en ledamot (fp) bl. a. att det från flera synpunkter är önskvärt att såväl en minoritet inom fullmäktige som en viss andel av medborgarna har rätt att i frågor av större betydelse för kommunmedborgarna påfordra rådgivande folkomröstning. Eftersom så stora svårigheter skulle vara förenade med att lagfästa och i praktiken tillämpa en sådan minoritetsrätt anförs dock att praktisk erfarenhet av den föreslagna lagstiftningen bör avvaktas innan frågan tas upp på nytt.

Frågan om kommunal folkomröstning tas upp i *motionerna 1975/76:1980* av herr Bohman m. fl. (m) och *1976/77:5* av herr Werner m. fl. (vpk). I den förstnämnda motionen (m), vari hänvisas till *motiveringen i motionen 1975/76:1979* av samma motionärer, föreslås att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till sådan ändring i kommunallagen att kommun ges möjlighet att anordna rådgivande folkomröstning. I den andra motionen (vpk) läggs fram ett lagförslag av innebörd att fullmäktige får möjlighet att anordna rådgivande folkomröstning. Detta bör enligt motionärerna särskilt ske i syfte att kartlägga opinioner kring frågor som inte har varit aktuella i den senaste valdebatten.

De nuvarande kommunallagarna innehåller inga bestämmelser om kommunala folkomröstningar, opinionsundersökningar eller liknande förfaranden. Frågan har inte heller berörts i förarbetena till dessa lagar.

Enligt rättspraxis är ett kommunalt beslut om en allmän folkomröstning olagligt, åtminstone om valnämnden avses medverka. Däremot finns det inga formella hinder mot att de partier som är representerade i fullmäktige anordnar en "allmän opinionsundersökning" genom en särskild valkommitté. Sådana opinionsundersökningar har främst förekommit i samband med primärkommunala indelningsförändringar. Demokratiutredningen har

i ett delbetänkande (SOU 1975:46) lämnat en utförlig redogörelse för dessa omröstningar och erfarenheterna från dessa.

I propositionen anför *föredragande statsrådet* att starka invändningar kan resas mot kommunala folkomröstningar i olika former. I propositionen framhålls bl. a. att det inte är lämpligt att införa ett författningsreglerat kommunalt folkomröstningsinstitut, eftersom en sådan lagstiftningsåtgärd skulle innebära att folkomröstningen som beredningsform betonades särskilt. I stället förordas en bestämmelse som klargör att hinder inte möter mot att kommunerna och landstingskommunerna, som ett led i beredningen av ett ärende som skall avgöras av fullmäktige, inhämtar synpunkter från kommunens eller landstingskommunens invånare. Ett sådant beslut skall enligt propositionens förslag fattas av fullmäktige och bör, enligt motivuttalanden, ske "endast i sällsynta undantagsfall". Däremot föreslås inte i propositionen någon bestämmelse som gör det möjligt att anlita valnämnden i samband med sådana opinionsundersökningar.

Utskottet får för sin del anföra följande.

Den representativa demokratins princip innebär att medborgarna vid regelbundet återkommande val med allmän och lika rösträtt väljer en beslutande församling. Härigenom får de valda representanterna på medborgarnas uppdrag ansvaret för skötseln av de gemensamma angelägenheterna. Det politiska ansvaret utkrävs sålunda främst vid de allmänna valen, men offentlighetsprincipen i förvaltningen liksom de under offentlig insyn och debatt avgjorda ärendena i de kommunala beslutande församlingarna gör det möjligt för medborgarna att hela tiden granska de förtroendevaldas handlande. Av stor betydelse för att den representativa demokratin skall fungera väl är även att de politiska partierna kan samla medborgarna kring en målsättning och kanalisera och ge eftertryck åt medborgarnas önskemål.

De nyss nämnda principerna måste, enligt utskottet, även i framtiden ligga till grund för den kommunala självstyrelsen. En urholkning av den representativa demokratin eller en försvagning av de politiska partiernas möjligheter att göra sig gällande i det kommunala livet bör sålunda inte komma i fråga. Samtidigt är det uppenbart att en vidgad medverkan från medborgarnas sida och ett ökat lokalt inflytande för dessa även mellan valen är av stor betydelse för en fördjupning och vidareutveckling av den kommunala självstyrelsen. Samhällsutvecklingen har också, som utskottet framhållit, medfört ökade krav på breddade och mer mångsidiga former för beredningen av de kommunala ärendena.

Enligt utskottets mening kan en rådgivande kommunal omröstning i vissa fall vara lämplig som ett led i beredningen av ett särskilt ärende av stor betydelse. Resultatet av en sådan omröstning kan få stor betydelse för beslutet i en viss fråga, men det är ändå de förtroendevalda ledamöterna i den beslutande kommunala församlingen, kommunfullmäktige resp. landstinget, som har det fulla ansvaret för beslutets innehåll. En sådan omröstning måste sålunda ses som ett extra led i det sedvanliga beredningsförfarandet.

som syftar till att ge fullmäktige ett så tillförlitligt beslutsunderlag som möjligt. I detta ligger också att de i omröstningen ställda frågorna självfallet måste rymmas inom ramen för den kommunala kompetensen, dvs. gälla ämne i vilket fullmäktige har rätt att fatta beslut.

Någon möjlighet att nu närmare formalisera själva omröstningsförfarandet genom särskilda bestämmelser härom i kommunallagen finns enligt utskottets mening inte. Avsikten är, som framhållits, inte att sådana omröstningar skall bli ett ofta förekommande inslag i den kommunala verksamheten. Kommunerna resp. landstingen bör själva i de särskilda fall då omröstningar blir aktuella närmare utforma de bestämmelser som reglerar omröstningsförfarandet.

Däremot anser utskottet i likhet med demokratiutredningen att det i lagen bör tas in en uttrycklig bestämmelse om att valnämnden får anlitas för att genomföra en kommunal omröstning. Eftersom valnämnden är en specialreglerad kommunal nämnd, vars uppgifter framgår av vallagen, får en sådan begäran från fullmäktige självklart inte komma i konflikt med nämndens övriga arbetsuppgifter. Det ankommer på valnämnden själv att avgöra i vilken utsträckning som nämnden – med hänsyn till andra arbetsuppgifter – kan medverka i en föreslagen kommunal eller landstingskommunal omröstning. Ett beslut av valnämnden att inte medverka kan överklagas genom kommunalbesvär. Vidare bör frågan om den ekonomiska ersättningen för valnämndens medverkan i en landstingskommunal omröstning avgöras av fullmäktige. Den av utskottet förordade lagbestämmelsen innebär sålunda att valnämnd får anlitas, om dess verksamhet i övrigt inte hindras därigenom. Beträffande vissa särskilda frågor som uppkommer i detta sammanhang hänvisas till utskottets specialmotivering (s. 58–59).

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet att motionerna 1975/76:1980 och 1976/77:5, båda såvitt nu är i fråga, anses besvarade.

Kommunägda företag

Vid sidan av de former för kommunal verksamhet som regleras i kommunallagen används i praktiskt taget alla kommuner och landstingskommuner även privaträttsliga former för vissa slag av verksamhet, särskilt för sådan verksamhet som har ett starkt inslag av affärsdrift. De dominerande företagsformerna är aktiebolag och stiftelse, men i viss mån förekommer även ekonomiska föreningar. Som motiv för att använda sådana företagsformer åberopas främst effektivitetsskäl.

Företagsformen innebär emellertid också vissa nackdelar. Medborgarnas möjligheter till insyn är mera begränsade än i fråga om verksamhet inom de kommunala förvaltningarna. Beslutanderätten i företagen utövas av kommunens representanter i företagens styrelser samt, i aktiebolag, också av kommunens ombud på bolagsstämman. Fullmäktiges direkta insyn och in-

flytande är mindre än om verksamheten drivs inom ramen för den vanliga förvaltningen. Offentligheten omfattar bara handlingar som tillställs kommunen. I fråga om aktiebolag skall viss årlig redovisning ske som är offentlig. För verksamheten inom den kommunala förvaltningen gäller däremot i princip att alla handlingar är tillgängliga för allmänheten. Från offentlighet undantas endast sådana handlingar som anges i sekretesslagen (1937:249). Till detta kommer att bolagsstämmor och styrelsesammanträden inte är offentliga i motsats till vad som gäller för fullmäktiges sammanträden.

Frågor om insyn i kommunägda företag har vid flera tillfällen behandlats i riksdagen men inte föranlett ändring av lagreglerna. Kommunalrättskommitténs förslag i betänkandet (SOU 1965:40) Kommunala bolag har inte heller lett till lagstiftning.

Sedan kommunalrättskommittén behandlade frågan i början av 1960-talet har den kommunala och landstingskommunala verksamhet som drivs i företagsform ökat i omfattning. I vissa avseenden har förändringar skett beträffande företagets struktur och verksamhetsinriktning. En övergång från stiftelseformen till aktiebolagsformen kan också noteras (se närmare härom prop. s. 183–184).

Med hänsyn till de nyss nämnda nackdelarna från insyns- och inflytandesynpunkt har demokratiutredningen förordat att företagsformen används i begränsad utsträckning. Denna mening har delats av remissinstanserna.

Utredningen anser för sin del att det är möjligt att utan lagändringar vidta omfattande åtgärder för att öka fullmäktiges möjligheter att följa verksamheten i företagen och att ange riktlinjer för denna. Dessa åtgärder förutsätter i regel föreskrifter i bolagsordning eller, när det gäller stiftelse, i dess stadgar. Utredningen rekommenderar bl. a. att det i bolagsordning resp. stadgar anges att vissa åtgärder inte får vidtas utan fullmäktiges godkännande och att revisionsberättelsen överlämnas till fullmäktige för kännedom. I fråga om aktiebolag rekommenderar utredningen att kommunens resp. landstingskommunens ombud vid bolagsstämma väljs av fullmäktige, att styrelsen utarbetar skriftlig instruktion för ombuden och att ledamöterna i fullmäktige får rätt att närvara vid bolagsstämma.

Enligt utredningen bör styrelsen vara det organ som i första hand har ansvaret för tillsynen över de kommunägda företagen. Föreskrift härom bör tas in i bolagsordning resp. stadgar för stiftelse. Andra åtgärder, som enligt utredningen kan vara lämpliga, är att öka offentligheten för företagets handlingar, att anordna informationssammanträden för ledamöterna i fullmäktige och att företagets verksamhetsberättelser årligen anmäls som ett särskilt ärende i fullmäktige.

Demokratiutredningens rekommendationer om åtgärder för att öka insynen i företagen och för att förbättra fullmäktiges möjligheter till styrning har genomgående bemötts positivt av remissinstanserna. Utan att gå närmare

in på utredningens rekommendationer framhåller även föredragande statsrådet att dessa bör kunna utgöra en lämplig utgångspunkt för kommunernas och landstingskommunernas överväganden om vilka krav på insyn och inflytande som bör ställas upp, när det gäller de egna företagen. Vidare framhålls betydelsen från informationssynpunkt av att företagens planer och redovisningar görs översiktliga och lätt tillgängliga för förtroendevalda och allmänhet. Som ett positivt inslag pekas på de möten, samrådsgrupper m. m. som har blivit allt vanligare. De förtroendevalda i företagens styrelser har här en viktig uppgift att fylla (se prop. s. 309).

Enligt den nya aktiebolagslagen (1975:1385), som har trätt i kraft den 1 januari 1977, väljs aktiebolags styrelse av bolagsstämman, om det inte är föreskrivet i bolagsordningen att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt. Hinder föreligger alltså inte längre mot att i bolagsordningen föreskriva att samtliga styrelseledamöter skall utses på annat sätt än av bolagsstämman. Minst en av revisorerna skall dock även enligt den nya lagen väljas av bolagsstämman. I stadgar för ekonomisk förening kan enligt lagen (1951:308) om ekonomisk förening föreskrivas att samtliga eller vissa styrelseledamöter och revisorer skall väljas på annat sätt än genom val på föreningsstämma. Lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser innehåller inga bestämmelser som hindrar att det i stadgarna för en stiftelse föreskrivs att styrelseledamöterna skall utses av kommun eller landstingskommun.

För att fullmäktiges möjligheter till insyn i och ledning av verksamhet som bedrivs i företagsform skall öka har demokratiutredningen föreslagit att fullmäktige i kommunerna resp. landstingskommunerna skall få rätt att utse alla styrelseledamöter och revisorer i företag som ägs av kommunen resp. landstingskommunen och att det i lag föreskrivs att den proportionella valmetoden skall kunna tillämpas. I fråga om företag som kommun eller landstingskommun äger tillsammans med annan kommun eller landstingskommun eller tillsammans med enskild har föreslagits motsvarande ordning.

Föredragande statsrådet anser också att det är naturligt att kommunen resp. landstingskommunen utser alla styrelseledamöter i helkommunala företag. Föreskrifter härom kan tas in i bolagsordning resp. stadgar. Att minst en revisor alljämt skall utses av bolagsstämman utgör enligt föredragande statsrådets mening ingen olägenhet från kommunaldemokratisk synpunkt. Några särskilda föreskrifter i lag om att styrelseledamöter och revisorer i företag som ägs av kommun eller landstingskommun skall utses av kommunen eller landstingskommunen föreslås därför inte i propositionen. Där emot föreslås en bestämmelse i kommunallagen om att lagen om proportionellt valsätt är tillämplig på val av styrelseledamöter och revisorer i sådana företag. I det sammanhanget understryks också betydelsen av att antalet ledamöter i företagens styrelser sätts tillräckligt högt för att även mindre partier i kommunen resp. landstingskommunen skall bli representerade (se prop. s. 311).

Frågor som berör de kommunala företagen har tagits upp i tre av de motioner som utskottet behandlar i detta betänkande.

I *motionen 1976/77:5* av herr Werner m. fl. (vpk) föreslås dels en vidgning av interpellationsrätten för fullmäktige, dels "en grundlig genomarbetning av hela frågan om inflytandeproblemen med syfte att skapa demokratiska kontrollformer". Motionärerna framhåller bl. a. att samhällets krav på demokratisk kontroll som princip måste väga tyngre än företagens eventuella önskemål att undandra sig offentlig insyn.

I *motionen 1976/77:76* av herr Wååg m. fl. (s) yrkas "att riksdagen hos regeringen begär, att en översyn sker, som resulterar i att den ekonomiska redovisningen vid kommunala verk åtskiljs från kommunens allmänna redovisning och bringas mer i överensstämmelse med den för aktiebolag".

Motionärerna framhåller bl. a. att den ekonomiska redovisningen, sådan den tillämpas vid flertalet kommunala verk – såsom renhållnings-, el-, vatten- och avloppsverk – medför att verksamhetsens ekonomi inte kan utan särskild utredning skiljas från kommunens ekonomi i övrigt så att en objektiv bild av verkens resultat framstår. Härigenom kan uppkomma en oavsedd, och delvis dold, kommunal beskattning av konsumenterna.

I *motionen 1976/77:572* av herr Granstedt m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådana lagändringar att offentlighetsprincipen kommer att gälla för kommunala och landstingskommunala bolag och stiftelser, samt att verksamheten i sådana företag kan bli föremål för interpellationer och enkla frågor i kommunfullmäktige resp. landsting.

Motionärerna framhåller bl. a. att insyn i offentlig verksamhet är en grundläggande demokratisk funktion. De pekar på att viktiga frågor som berör boendemiljö och service till allmänheten riskerar att komma utanför den politiska debatten genom att vissa delar av den kommunala verksamheten bedrivs i bolags- eller stiftelseform. Huvudprincipen bör, enligt motionärerna, vara att all landstingskommunal och kommunal verksamhet skall vara möjlig att ta upp till debatt i landsting resp. kommunfullmäktige och att offentlighetsprincipen skall gälla även för kommunala bolag och stiftelser, där inte mycket starka skäl framtvingar en hemligstämpling.

Enligt utskottets mening är det angeläget att de förtroendevalda liksom övriga kommuninvånare i så stor utsträckning som möjligt får insyn i och inflytande över den verksamhet som bedrivs av kommunen resp. landstingskommunen. Såsom har framhållits av demokratiutredningen liksom i propositionen kan företagsformen vara lämplig vid t. ex. samarbete mellan flera kommuner eller mellan kommuner och landstingskommuner. Självfallet måste dock en avvägning i varje särskilt fall göras mellan å ena sidan de fördelar från bl. a. effektivitetssynpunkt som företagsformen kan erbjuda och å andra sidan det grundläggande och principiellt mycket viktiga kravet på insyn och inflytande, vilket endast till en viss del kan tillgodoses när

verksamheten bedrivs i företagsform. Kravet på insyn och inflytande bör, såsom framhålls i propositionen, kunna drivas längre än vad som hittills i allmänhet har skett.

Det är sålunda väsentligt att kommunal verksamhet inte undandras medborgarnas insyn genom att verksamheten bedrivs i bolagsform eller i stiftelser eller ekonomiska föreningar. I enlighet med utskottets allmänna inställning att den kommunala verksamheten bör präglas av öppenhet och tillgänglighet för medborgarna är det viktigt att pröva de regler och den praxis som i dag gäller för verksamhet som bedrivs i dessa former.

Utskottet anser att de olika åtgärder som har rekommenderats av demokratiutredningen bör kunna utgöra lämpliga utgångspunkter för kommunernas resp. landstingskommunernas överväganden om vilka krav på insyn och inflytande som bör ställas upp när det gäller de egna företagen.

Även om – såsom har framhållits både av utredningen och i propositionen – de möjligheter som finns att inom ramen för gällande lagstiftning öka insynen i de kommunala och landstingskommunala bolagen är betydande finns det restriktioner som så långt möjligt bör avskaffas. De önskemål om en utredning av frågan om en vidgad tillämpning av offentlighetsprincipen i fråga om kommunägda företag som har framförts av demokratiutredningen och i motionen 1976/77:572 bör kunna anses tillgodosedda genom den särskilda utredning som chefen för justitiedepartementet har aviserat i prop. 1975/76:160 (s. 74). Utskottet tillstyrker att en sådan allmän översyn kommer att omfatta även övriga lagregler beträffande dessa företag. Härvid bör, såsom flera remissinstanser har önskat, övervägas om en ny företagsform kan skapas som är bättre anpassad till de villkor som gäller för kommunal verksamhet. En sådan särskild företagsform skulle sannolikt på ett bättre sätt än hittills kunna underlätta en anpassning av verksamheten i dessa företag till de grundläggande krav på redovisning och insyn som bör ställas från kommunaldemokratisk synpunkt. Det bör, enligt utskottets mening, ankomma på regeringen att avgöra i vilken form en sådan översyn bör ske.

I avvaktan på resultatet av en allmän översyn av de kommunala och landstingskommunala företagens rättsliga ställning tillstyrker utskottet de förslag som framförs i propositionen rörande val av styrelseledamöter och revisorer i dessa företag. Sålunda kommer, såsom ovan nämnts, kommunerna och landstingskommunerna att kunna utse alla styrelseledamöter i helkommunala företag. Vidare föreslås i den nya kommunallagen att lagen om proportionellt valsätt görs tillämplig på val av styrelseledamöter och revisorer. Detta bör på ett verksamt sätt kunna öka möjligheterna till insyn och inflytande.

Möjligheterna till insyn i de kommunägda företagen förbättras också genom den ändring i interpellationsinstitutet som utskottet föreslagit (se ovan s. 20). Härigenom får ordföranden i kommunstyrelsen rätt att överlämna interpellationen för besvarande av ledamot som fullmäktige har utsett

i styrelse för aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse. Utskottet har också, såsom framgår av specialmotiveringen (s. 66–69), övervägt frågan om området för interpellationsrätten vad beträffar de kommunägda företagens verksamhet. F. n. inskränks denna till att avse kommunens resp. landstingskommunens roll i samband med sådant företags verksamhet. En vidgning av interpellationsrätten aktualiserar dock så svåra praktiska och lagtekniska problem att de bör övervägas i samband med den av utskottet förordade allmänna översynen av dessa företags rättsliga ställning. Utskottet föreslår därför inte någon lagändring i detta avseende.

Med hänvisning till det ovan anförda – liksom till vad utskottet har anfört i avsnittet om interpellationsinstitutet – föreslår utskottet att yrkandena i motsvarande del i motionerna 1976/77:5 och 1976/77:572 anses besvarade.

Vad slutligen gäller yrkandet i motionen 1976/77:76 om en översyn av den ekonomiska redovisningen vid kommunala verk anser utskottet att denna fråga bör betraktas som en intern kommunal angelägenhet, som inte bör bli föremål för lagstiftning. Det bör sålunda liksom hittills ankomma på kommunerna och landstingskommunerna själva att ta ställning till hur den ekonomiska redovisningen bör utformas i resp. kommuner. Med hänvisning till denna principiella syn på innehållet i den kommunala självstyrelsen får utskottet därför avstyrka detta motionsyrkande.

Kommunalbesvärprocessen efter förvaltningsrättsreformen

Kommunfullmäktiges och landstings beslut kan överklagas genom kommunalbesvär. Kommunstyrelsens, förvaltningsutskottets samt övriga kommunala och landstingskommunala nämnders beslut kan också överklagas genom kommunalbesvär, när det inte finns särskilda besvärbestämmelser i specialförfattningar som reglerar nämndens verksamhet.

Besvär över kommunfullmäktiges, kommunstyrelsens och de kommunala nämndernas beslut förs hos länsstyrelsen. Besvär över länsstyrelsens beslut i kommunalbesvärs mål kan anföras hos regeringsrätten. Landstingets, förvaltningsutskottets och de landstingskommunala nämndernas beslut överklagas genom kommunalbesvär direkt hos regeringsrätten. Sådana beslut av kommunstyrelsen, förvaltningsutskottet och nämnderna som är av rent förberedande eller verkställande art är inte överklagbara. Rätt att överklaga kommunala beslut genom kommunalbesvär har varje kommunmedlem, oavsett om han eller hon särskilt berörs av beslutet eller ej. Besvärstiden är tre veckor och räknas från den dag då beslutet kungjordes hos kommunen resp. landstingskommunen.

Besvärmyndigheternas prövning avser endast sådana fel i beslutet som klaganden påtalar inom besvärstiden. Nya omständigheter som klaganden anför hos länsstyrelsen först efter det att besvärstiden har gått ut eller först hos regeringsrätten tas inte upp till prövning. Länsstyrelsen och regeringsrätten kan endast pröva det överklagade beslutets laglighet i de hänseenden

som anges i lagen men inte beslutets lämplighet eller skälighet. Om besvären bifalls, kan besvärsmyndigheten inte ändra beslutets innehåll utan endast upphäva det felaktiga beslutet. Dessa för kommunalbesvären karakteristiska drag, som i flera avseenden skiljer dem från de s. k. förvaltningsbesvären, har sin bakgrund i tanken att kommunmedlemmarna bör kunna påkalla statlig kontroll av de kommunala organens beslut, men att denna kontroll av hänsyn till den kommunala självstyrelsen bör hållas inom bestämda gränser.

För kommunalbesvärsprocessen finns efter 1971 års förvaltningsrättsreform tre olika regelsystem, nämligen kommunallagarnas, förvaltningslagens (1971:290) och förvaltningsprocesslagens (1971:291). Hos länsstyrelsen gäller kommunallagarnas besvärsregler och förvaltningslagen. I regeringsrätten gäller kommunallagarnas besvärsregler och förvaltningsprocesslagen. Dessutom kan regeringsrätten bli tvungen att bedöma länsstyrelsens tillämpning av förvaltningslagen i kommunalbesvärsfall. De tre regelsystemen är inte samordnade och i vissa frågor har reglerna olika innebörd.

Kommunallagsutredningen har framhållit att detta kan återverka på handläggningen i de olika instanserna, möjligen med återverkningar på den sakliga bedömningen av målen. Enligt utredningen skulle det rent lagtekniskt vara enkelt att låta förvaltningsprocesslagens regler gälla även för handläggningen av kommunalbesvärsfall hos länsstyrelsen. En allsidig belysning av detta och andra problem rörande kommunalbesvärsprocessen i länsstyrelsen och regeringsrätten kräver dock, enligt utredningen, särskilda undersökningar. Utredningen anser att en sådan mera genomgripande översyn av kommunalbesvärsprocessen kan vara motiverad. Flertalet av de remissinstanser som har yttrat sig om kommunalbesvärsprocessen har anslutit sig till denna uppfattning.

Även föredragande statsrådet anser att en översyn av kommunalbesvärsprocessen bör göras. I propositionen framhålls att den nuvarande ordningen med tre olika regelsystem, som inte är samordnade med hänsyn till en kommunalbesvärstalan genom flera instanser, synes onödigt komplicerad. Vidare anförs att svårigheterna att överblicka de regler som gäller för kommunalbesvärsprocessen i de olika instanserna drabbar inte endast besvärsmyndigheterna utan även kommunmedlemmar som vill överklaga kommunala beslut samt kommunerna och landstingskommunerna (prop. s. 317).

Utskottet anser också att det är angeläget att en sådan översyn av besvärsprocessen som sägs i propositionen kommer till stånd. Tills vidare bör de i propositionen föreslagna besvärsbestämmelserna, som i huvudsak stämmer överens med gällande rätt, kunna godtas. Till vissa av dessa frågor – bl. a. beträffande kommunal besvärsnämnd – återkommer utskottet i specialmotiveringen till kap. 7 i den nya kommunallagen (s. 85–88).

Enhetlig kommunallag

Kommunallagsutredningens uppdrag innebar en lagteknisk översyn av kommunallagen (1953:753), kommunallagen (1957:50) för Stockholm, landstingslagen (1954:319) och lagen (1957:281) om kommunalförbund samt en utredning av därmed sammanhängande frågor. Översynen syftade till att göra lagstiftningen enklare och mera enhetlig och att anpassa bestämmelserna till utvecklingen av praxis. I betänkandet (SOU 1974:99) har utredningen föreslagit att bestämmelserna för alla kommuner och landstingskommuner samt för kommunalförbunden skall samlas i *en* lag. Den nya kommunallagen skulle sålunda ersätta de nyss nämnda lagarna och dessutom lagen (1969:215) med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun.

Utredningen framhåller bl. a. att det ligger i linje med den nya regeringsformen, liksom med direktiven för utredningsarbetet, att kommunallagens karaktär av ramlag betonas och att detaljföreskrifter så långt möjligt rensas ut. Även skillnaden i storlek mellan olika kommuner och de ökade administrativa resurser som står till kommunernas förfogande motiverar enligt utredningen att kommunallagens bestämmelser i än högre grad än hittills får karaktär av basregler för alla kommuner, oavsett struktur och storlek.

Det kan i detta sammanhang erinras om att regleringen i regeringsformen omfattar den kommunala indelningens struktur, innebörden i den kommunala självstyrelsen och den därmed förenade beskattningsrätten samt formerna för den kommunala verksamheten. Sålunda tillförsäkras riksdagen avgörande inflytande på den kommunala indelningen genom att grunderna för ändringar i rikets indelning i kommuner skall bestämmas i lag. Liksom hittills ankommer det dock på regeringen att i de enskilda fallen besluta om ändring i den kommunala indelningen. I fråga om den kommunala självstyrelsen slås i regeringsformen fast att den svenska folkstyrelsen förverkligas förutom genom ett representativt och parlamentariskt statskick också genom kommunal självstyrelse. I detta uttryck ligger bl. a. principen om en självständig och inom vissa ramar fri bestämmanderätt för kommunerna. Principen om rätt för kommunerna att ta ut skatt för att täcka de egna medelsbehoven har också tagits in i regeringsformen. Den närmare ansvarsfördelningen mellan stat och kommun har däremot inte ansetts böra anges i grundlag, men kommunernas befogenheter och åligganden skall anges i lag. I fråga om formerna för den kommunala verksamheten finns det inte heller någon detaljerad grundlagsreglering. Vissa grunddrag anges dock i regeringsformen. Sålunda sägs att den kommunala självstyrelsen vilar på den allmänna och lika rösträttens grund och att även den kommunala demokratin är representativ. Regeringsformen innehåller också en viss anvisning om den rådande funktionsfördelningen inom kommunerna mellan beslutande organ å ena sidan och förvaltande och verkställande organ å den andra. Basregler i övrigt bestäms av riksdagen genom lag.

Enligt utredningens uppfattning skulle det från lagteknisk synpunkt vara önskvärt med fullständig "uniformitet" i kommunallagstiftningen, dvs. att *en* lag reglerar samtliga kommuner och landstingskommuner och att inga särregler ges för någon särskild kommun eller landstingskommun. Den frihet att själva närmare reglera sina verksamhetsformer och sin organisatoriska uppbyggnad som bör tillkomma kommunerna får då, framhåller utredningen, tillgodoses genom reglementen, arbetsordningar och instruktioner, som är anpassade till den enskilda kommunen eller landstingskommunen (utredn. s. 47).

En stor majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att invända mot förslaget om en gemensam lag för samtliga kommuner och landstingskommuner. Ett tiotal remissinstanser har ifrågasatt om inte en särskild landstingslag bör behållas. Några remissinstanser har ansett att utredningen har gått för långt i sin strävan efter enkelhet och enhetlighet och att detta har nåtts på bekostnad av överskådligheten. Föredragande statsrådet anser också att intresset av enkelhet och enhetlighet måste vika för kravet på tydlighet och att önskemålet att ge kommunerna och landstingskommunerna frihet att själva bestämma om organisation och arbetsformer inte bör överbetonas. I propositionen framhålls bl. a. att på vissa områden kan bestämmelser i detaljfrågor vara motiverade, eftersom de skapar ordning och hindrar en alltför skiftande lokal praxis, utan att de för den skull behöver upplevas som något väsentligt hinder i den kommunala verksamheten (prop. s. 321).

Utskottet anser, liksom föredragande statsrådet och kommunallagsutredningen, att i den nya kommunallagen bör anges grunddragen för den kommunala organisationen och de regler som garanterar att kommunmedlemmarna behandlas lika och att ärendena handläggs under demokratiska former. Vissa grundläggande bestämmelser behövs också för att kommunmedlemmarnas intresse av insyn och medverkan i den kommunala verksamheten skall kunna tillgodoses. Inom den sålunda i kommunallagen givna ramen bör emellertid, såsom ofta har framhållits, kommunerna och landstingskommunerna få största möjliga frihet att själva ordna sin förvaltning och sina verksamhetsformer efter de skiftande lokala behoven.

Utskottet vill också framhålla att det från praktisk synpunkt är av stort värde att alla de grundläggande bestämmelserna för kommunerna och landstingskommunerna kan samlas i *en* lag. En sådan ordning är i och för sig ägnad att leda till en större enhetlighet eftersom den riktar uppmärksamheten på frågan om särskilda bestämmelser i det ena eller andra hänseendet behövs. En gemensam lag bidrar också till en större enhetlighet i rättstillämpningen (se prop. s. 323).

Den nya kommunallagen innehåller, trots de nyss nämnda strävandena, ett antal särbestämmelser särskilt för Stockholms kommun men också för landstingskommunerna. Beträffande de särskilda bestämmelser som föreslås gälla för Stockholms kommun bör anmärkas att det inte har ingått i kom-

munallagsutredningens uppdrag att överväga lagändringar som skulle göra mera betydande ändringar i Stockholms kommuns organisation nödvändiga. Utskottet konstaterar att det i detta sammanhang inte har visat sig möjligt att i den nya enhetliga kommunallagen undvara ett betydande antal särbestämmelser för Stockholms kommun. Sålunda innehåller ca en femtedel av paragraferna särskilda bestämmelser för Stockholm, vilka självfallet är ägnade att i viss mån minska lagens överskådlighet. Även när det gäller bestämmelsernas sakliga innebörd framstår särregleringen ibland som mindre lämplig. Detta gäller särskilt den skilda utformningen av interpellationsreglerna och mandatperioderna i fullmäktige (dvs. det två veckor tidigare valgenomslaget i Stockholms kommun).

Inte minst med hänsyn till att de största kommunerna och landstingskommunerna har administrativa problem av samma art och omfattning som Stockholms kommun anser utskottet att den särskilda organisationen av kommunalförvaltningen i Stockholm bör ses över. I avvaktan på resultatet av en sådan översyn, som självfallet bör ske i nära samarbete med företrädare för kommunen, tillstyrker utskottet att den i propositionen föreslagna lagregleringen av de särskilda förhållandena i Stockholms kommun genomförs. Utskottet föreslår dessutom, såsom tidigare anförts, att vissa ytterligare bestämmelser, som kommunen har önskat behålla, förs över till den nya kommunallagen resp. de specialförfattningar som anknyter till kommunallagens regler. Detta gäller bestämmelserna om interpellation och mandatperiodens längd för de speciallagsreglerade nämnderna i Stockholm. Till dessa bestämmelser återkommer utskottet i specialmotiveringen.

Beträffande den tekniska utformningen av den nya kommunallagen anser utskottet att lagen, såsom har föreslagits i propositionen, bör vara indelad i kapitel. Däremot bör enligt utskottets mening paragraferna numreras i löpande följd inom resp. kapitel och inte genom hela lagen. För detta talar främst praktiska skäl, exempelvis när lagen behöver ändras och särskilt när nya bestämmelser skall föras in i lagen. Utskottet hänvisar till vad som närmare anförts härom i inledningen till specialmotiveringen (s. 48).

Övriga frågor

I *motionen 1976/77:568* av herr Biörck i Värmdö (m) yrkas att riksdagen skall lagfästa rätten för vissa tätorter att kallas "stad". Enligt motionären bör lagen (1969:780) med anledning av införande av en enhetlig kommunbeteckning, m. m. kompletteras med en paragraf av innebörd att sådan tätort, som tidigare har kallats "stad", utan hinder av denna lag får kallas "stad". Efter framställning från vederbörande kommun och efter hörande av länsstyrelsen skall även annan tätort genom beslut av regeringen kunna få kallas "stad".

1969 års riksdagsbeslut innebar att de dittillsvarande beteckningarna på de borgerliga primärkommunerna – "landskommun", "köping" och "stad"

– mönstrades ut ur kommunallagarna och ersattes av den enhetliga beteckningen "kommun". I utskottsutlåtandet underströks att ändringen inte innebar att de tidigare begreppen skulle försvinna "i den mån de har betydelse utöver sin administrativa innebörd" (KU 1969:44 s. 5). Detta gällde framför allt stadsbegreppet. Enligt utskottet var det sålunda sannolikt att beteckningen "stad" även i fortsättningen skulle komma att begagnas för de dåvarande stadskommunernas "tätbebyggelskärna" och troligen dessutom tillämpas även för andra tätorter av större omfattning. Utskottet delade också departementschefens uppfattning (i prop. 1969:63) att några särskilda föreskrifter om användandet av beteckningen "stad" inte behövdes, utan att "en fri språkutveckling bör få vara avgörande härvidlag". Utskottets förslag var inte enhälligt. I en reservation framhöll således ledamöter från flera partier att förslaget var alltför långtgående och att de enskilda kommunerna – med tillgodoseende av det berättigade kravet på ett enhetligt kommunbegrepp – borde lämnas "viss frihet att framträda under hävdvunna beteckningar".

Utskottet vill i detta sammanhang särskilt framhålla att förutsättningarna nu är andra än då riksdagsbeslutet fattades. Ett bifall till det nu framförda motionsyrkandet skulle således innebära att ett oenhetligt kommunbegrepp infördes i kommunallagstiftningen. Detta avstyrker utskottet bestämt. Såsom tidigare har anförts finns det emellertid inget hinder för kommuner, som önskar det, att använda beteckningen "stad" i de fall då detta inte har någon kommunalrättslig betydelse. Med hänvisning till det ovan anförda anser utskottet att motionen 1976/77:568 bör avslås.

I två motioner – 1975/76:921 och 1976/77:5, i viss del – tas upp några speciella frågor som rör den kommunala resp. landstingskommunala kompetensen.

I *motionen 1975/76:921* av herr Åkerfeldt(c) yrkas att riksdagen skall begära en översyn av den landstingskommunala kompetensen, så att landsting får rätt att ge lånegarantier till enskilda för uppförande och/eller upprustning av fritidshus på landsbygden.

Motionären framhåller bl. a. att det bör ligga inom den landstingskommunala kompetensen att inom landstingsområdet på lämpligt sätt stödja upprustning av ödetorp, mangårdsbyggnader på nedlagda jordbruk m. m. dylikt, i syfte att främja fritidsverksamheter och landskapsvård samt motverka miljöförstöring. Eftersom det, enligt motionärens mening, är tveksamt om en landstingskommun utan att överskrida sin kompetens kan främja nybebyggelse för fritidsändamål, exempelvis genom att lämna lånegaranti (borgensstöd), anser han att det framstår som önskvärt att gällande rättspraxis vidgas med avseende på landstings kompetens i fråga om borgensåtagande. Motionären anser därför att en översyn bör ske av den landstingskommunala kompetensen i detta avseende.

I ett *remissyttrande* över motionen har *Landstingsförbundet* – under hän-

visning till bl. a. visst pågående utredningsarbete m. m. – anført att motionen inte för närvarande bör föranleda någon åtgärd. Enligt förbundet kan i kompetensfrågan noteras att "landstingskommunerna enligt 64 § landstingslagen med regeringens medgivande bör kunna ingå borgen för nybyggnad av det slag som avses i motionen". I en till förbundets yttrande fogad *reservation* har sex företrädare för de borgerliga partierna anført bl. a. att det är angeläget att öppna den landstingskommunala kompetensen "i enlighet med i motionen angiven riktning". Landstingsförbundets yttrande jämte reservation bifogades detta betänkande (*bilaga 37*).

I *motionen 1976/77:5* av herr Werner m. fl. (vpk) föreslås bl. a. att riksdagen skall göra ett uttalande om innebörden av den i kommunallagen föreslagna kompetensbestämmelsen i syfte att klargöra att den även bör avse rätt för kommun att bedriva "ordinär företagsverksamhet" i konkurrens med privata företag. Motionärerna framhåller bl. a. att en hög och jämn sysselsättningsnivå måste betraktas som ett framträdande kommunalt intresse av allmän betydelse för kommuninvånarna.

Utskottet får för sin del först framhålla att propositionens förslag till utformning av bestämmelser i den nya kommunallagen om den kommunala resp. landstingskommunala kompetensen inte innebär någon saklig ändring i förhållande till vad som nu gäller. Kommunallagsutredningen har också framhållit att det inte har legat inom dess uppdrag att föreslå några materiella ändringar i fråga om kompetensbestämmelsens innehåll och därför endast undersökt om några ändringar av lagteknisk natur kunde vara motiverade. Till frågan om den lagtekniska utformningen av kompetensbestämmelsen i kommunallagen återkommer utskottet i specialmotiveringen (s. 49). Där förordas också att det närmare övervägs om åtgärder kan vidtas för att undanröja olägenheterna med att ha kompletterande kompetensbestämmelser i ett flertal särskilda lagar.

Beträffande yrkandet i motionen 1975/76:921 får utskottet framhålla att kommunallagens bestämmelser (se 4 kap. 7 §) torde lämna tillräckliga möjligheter för en landstingskommun, som önskar det, att med regeringens medgivande ingå borgen för ifrågavarande ändamål. Med hänvisning härtill och med åberopande av vad Landstingsförbundet har anført i sitt remissyttrande över motionen, anser utskottet att denna kan anses besvarad.

Yrkandet i motionen 1976/77:5 – om att riksdagen skall göra ett uttalande för att klargöra att kommunerna har rätt att bedriva "ordinär företagsverksamhet" i konkurrens med privata företag – innebär en väsentlig utvidgning av den kommunala kompetensen i förhållande till gällande rätt. Något utredningsmaterial eller annat beslutsunderlag som närmare belyser denna frågas olika aspekter redovisas inte i de nu behandlade propositionerna eller de bakomliggande kommittébetänkandena m. m. Mot denna bakgrund anser utskottet att något uttalande av den innebörd som motionärerna önskar och som skulle avvika från de hittills gällande principerna för den kom-

munala kompetensen inte kan göras. Detta motionsyrkande bör därför avslås.

I *motionen 1976/77:5* av herr Werner m. fl. (vpk) tas vidare upp *vissa valfrågor*. Motionärerna föreslår att ett system med utjämningsmandat införs även i primärkommunerna och att spärregeln vid val till landsting avskaffas. Motionen innehåller bl. a. ett förslag till lag om ändring i vallagen (1972:620). I detta lagförslag har lagts till ett nytt andra stycke i 2 kap. 9 §, vilket innebär att vid indelning av kommun i valkretsar skall nio tiondelar av de kommunala valkretsmandaten vara fasta valkretsmandat och resten utjämningsmandat. Vidare har i lagförslaget tagits bort den nuvarande andra meningen i 14 kap. 15 a §, som innebär att endast parti som har fått minst tre procent av rösterna i hela landstingskommunen är berättigat att deltaga i fördelningen av mandaten i landstinget (den s. k. treprocentsspärren).

Riksdagen har nyligen avslagit motionsyrkanden om utredning av vissa frågor med samma syfte som de nyss nämnda (KU 1976/77:23). Utskottet, som vidhåller sin ståndpunkt i denna fråga, avstyrker därför motionen 1976/77:5, såvitt nu är i fråga.

I detta sammanhang bör slutligen nämnas att utskottet i specialmotiveringen behandlar två motioner rörande vissa speciella kommunala frågor.

Den ena motionen, *1975/76:451* av herr Björk i Gävle (c) om *jäv vid löneförhandling för kommunal revisorspersonal*, behandlas sålunda av utskottet i samband med bestämmelserna i 5 kap. 2 § kommunallagen om jäv för de kommunala revisorerna liksom vid handläggningen av ärende om ansvarsfrihet för den verksamhet som omfattas av revisionen (se specialmotiveringen s. 83–84).

Den andra motionen, *1975/76:911* av herrar Romanus (fp) och Petersson i Röstånga (fp) om förslag till regler för *kommunala besvärsnämnder*, tar utskottet upp i samband med behandlingen av bestämmelserna i 7 kap. 3 § kommunallagen om kommunala resp. landstingskommunala besvärsnämnder (se specialmotiveringen s. 87–88).

Utskottets specialmotivering

Förslaget till kommunallag

Såsom redan har framhållits i den allmänna motiveringen anser utskottet att den nya kommunallagen inte bör samtidigt ha en genom hela lagen löpande paragrafnumrering och en indelning i kapitel. Ett sådant system, som numera sällan förekommer, medför onödiga problem när lagen behöver ändras och särskilt när nya bestämmelser skall föras in i lagen. Med hänsyn bl. a. till att vissa förslag om ytterligare lagregler redan inom den närmaste tiden kan väntas från demokratiutredningen anser utskottet att det är lämpligt att den nya kommunallagen på förslaget sätt delas in i ett antal kapitel, men att paragraferna numreras i löpande följd inom resp. kapitel. Denna metod förekommer i bl. a. regeringsformen, riksdagsordningen och vallagen liksom i flera andra centrala lagar såsom brottsbalken, rättegångsbalken och föräldrabaiken. Med hänsyn till de svårigheter som kan uppkomma vid jämförande studium av motivuttalanden rörande bestämmelserna i utskottets resp. propositionens förslag redovisar utskottet i *bilaga 37* till detta betänkande (s. B 127) en tabellöversikt över paragraferna. I detta sammanhang har det bedömts lämpligt att även redovisa kommunallagsutredningens motsvarande förslag.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Detta kapitel, som är indelat i fem paragrafer, motsvarar första kapitlet i de nuvarande kommunallagarna.

Av 1 §, som innehåller den grundläggande bestämmelsen om rikets indelning i kommuner och landstingskommuner, framgår att lagen är tillämplig på alla kommuner och landstingskommuner. Med "kommuner" avses i den nya kommunallagen "borgerliga primärkommuner", vilket stämmer överens med fast praxis inom bl. a. kommunallagstiftningen. Det bör dock observeras att den nya regeringsformen (RF) i ett inledande stadgande (1 kap. 7 § RF) anger att det i riket finns "primärkommuner och landstingskommuner", vilka därefter samtliga omfattas av begreppet "kommunerna" (se 1 kap. 7 §, 8 kap. 5 och 9 §§, 11 kap. 6, 7 och 9 §§ samt 12 kap. 6 § RF). Även uttrycket "kommunal" har olika innebörd i den nya kommunallagen ("primärkommunal") och i regeringsformen ("primärkommunal och landstingskommunal", se 1 kap. 1 § och 8 kap. 5 § RF).

Eftersom beteckningen "primärkommunal" kan anses mindre användbar i den nya kommunallagen har utskottet – i likhet med propositionens och kommunallagsutredningens förslag – stannat för att begagna beteckningen "kommun", när endast primärkommun avses. Utskottet har i detta sammanhang även övervägt att ersätta ordet "landstingskommun" med ordet

”landsting”, vilket skulle stämma bättre överens med modernt språkbruk – dvs. det vanligen använda uttrycket ”kommuner och landsting”. Med hänsyn till de kompromisser beträffande kommunbeteckningarna som uppnåddes vid riksdagsbehandlingen av förslaget till ny regeringsform och som innebar att ordet ”sekundärkommuner” i propositionens förslag ersattes av ordet ”landstingskommuner”, anser utskottet emellertid att en ev. ändring i detta avseende först bör göras i regeringsformen. Det i propositionen nu framlagda förslaget om att i kommunallagen använda uttrycket ”kommuner och landstingskommuner” bör därför kunna accepteras tills vidare.

I propositionens förslag till 5 § anges att ordet ”fullmäktige” i kommunallagen används som gemensam beteckning på kommunfullmäktige och landstinget, medan ordet ”styrelsen” används som gemensam beteckning på kommunstyrelsen och förvaltningsutskottet. Denna ordning innebär dels att man slipper tungrodda upprepningar i de olika paragraferna i lagen, dels att vissa följdändringar inte behövs i specialförfattningar där beteckningarna ”landstinget” och ”förvaltningsutskottet” används. Inom utskottet har övervägts att i stället införa beteckningarna ”landstingsfullmäktige” resp. ”landstingsstyrelsen”, vilket skulle innebära vissa fördelar från tydlighetssynpunkt. Sålunda har det framhållits att beteckningen ”förvaltningsutskottet” inte ger en rättvisande bild av de centrala styrelsuppgifter som tillkommer detta organ i landstingskommunerna. Med hänsyn till att landstingskommunerna själva inte har önskat något sådant namnbyte, vilket också skulle medföra vissa administrativa problem och kostnader, låt vara av relativt ringa omfattning (se SOU 1974:99 s. 174), har utskottet stannat för att tillstyrka propositionens förslag till utformning av 5 §. Utskottet anser dock att paragrafen bör flyttas fram i lagen och komma omedelbart efter det inledande stadgandet i 1 § och sålunda efter omnumrering ingå i kommunallagen som en ny 2 §.

De i propositionen föreslagna bestämmelserna om medlemskap i kommuner och landstingskommuner samt om dessas kompetens tillstyrks av utskottet med de smärre redaktionella ändringar som framgår av bifogade lagförslag. Vad beträffar den rättsliga regleringen av den kommunala resp. landstingskommunala kompetensen anser dock utskottet – i likhet med såväl föredragande statsrådet som kommunallagsutredningen och flera remissinstanser – att det är otillfredsställande att den allmänna kompetensbestämmelsen kompletteras av ett tämligen stort antal särskilda lagar som ger kommunerna och landstingskommunerna rätt att vidta åtgärder på vissa områden. Såsom anförs i propositionen (s. 340) bör det därför övervägas om åtgärder kan vidtas för att undanröja de olägenheter från lagteknisk och praktisk synpunkt som den nuvarande ordningen innebär. Eftersom inte heller utskottet ser någon praktisk möjlighet att i detta sammanhang lösa frågorna på ett mera tillfredsställande sätt tillstyrks dock propositionens förslag till utformning av kompetensbestämmelsen.

I den allmänna motiveringen har utskottet utförligt redovisat sin syn

på frågan om de beslutande organens ställning i kommunerna och landstingskommunerna. Enligt utskottets förslag skall sålunda det s. k. ställföreträdarskapet för landstingens förvaltningsutskott avskaffas. I stället införs i kommunallagen vissa bestämmelser om delegation. Beträffande motiveringen hänvisas till vad utskottet har anfört ovan (s. 12–18). Förutom de betydande ändringar i sak vilka föranleds av utskottets förslag, har gjorts vissa smärre redaktionella justeringar i 1 kap. 5 § (4 § prop.), vilka framgår av bifogade lagförslag (*bilaga 1*). Utskottet vill här endast särskilt framhålla att det i lagtexten föreslagna uttrycket ”i fullmäktiges ställe” markerar de olikheter som föreligger mellan delegation av beslutanderätt från fullmäktige och delegation av beslutanderätt inom styrelsen och övriga nämnder.

2 kap. Fullmäktige

Detta kapitel, som reglerar verksamheten i de beslutande församlingarna, är indelat i trettio paragrafer och innehåller bestämmelser om bl. a. antalet ledamöter i fullmäktige, suppleanter, rösträtt, valbarhet, tjänstgöringstid, presidium, sammanträdesordning och beslutsförfarande.

I flera avseenden innebär bestämmelserna nyheter eller ändringar i förhållande till vad som gäller för närvarande. Sålunda saknas nu motsvarighet till förslagen i 2 kap. 5 § (10 § prop.) om rätt till ledighet från anställning för fullgörande av förtroendeuppdrag och i 2 kap. 18 § (23 § prop.) om opinionsundersökning. Vad beträffar den sistnämnda frågan innebär propositionens förslag, såsom framgår av den ovan lämnade allmänna motiveringen (§. 33), endast ett klarläggande i lagen av vad som nu anses gälla i rättspraxis. Enligt utskottets förslag klargörs vidare att kommuner och landstingskommuner får möjlighet att anlita valnämnden vid bl. a. kommunal folkomröstning.

Som exempel på andra ändringar av större intresse kan nämnas bestämmelserna om ett snabbare valgenomslag, obligatoriska suppleanter och dessas tjänstgöringsrätt, kravet på beslutförhet, en ettårig beredningsfrist för motioner, vissa ändringar av interpellationsinstitutet och vidare möjlighet till ersättning för utgifter som föranleds av uppdrag som ledamot i fullmäktige.

Vissa bestämmelser i de nuvarande kommunallagarna har inte tagits in i den nya kommunallagen utan antingen, såsom vad gäller alla bestämmelserna om val till landsting och kommunfullmäktige, förts över till vallagen, eller ansetts kunna tas in i fullmäktiges arbetsordning. Det sistnämnda gäller bestämmelser om fullmäktiges sekreterare, sammanträdesplats och upprop. I detta sammanhang bör även nämnas att beredning genom särskilt beredningsutskott inte längre blir obligatorisk i landstingskommunerna och att någon motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen i landstingslagen om den s. k. dubbla beredningen inte finns i den nya kommunallagen.

Flertalet av de i propositionen föreslagna bestämmelserna i detta kapitel tillstyrks av utskottet med de redaktionella ändringar som framgår av bi-

fogade lagförslag (*bilaga 1*). Beträffande de paragrafer där utskottet föreslår ändringar i sak eller där utskottet finner skäl att göra vissa särskilda uttalanden får utskottet anföra följande.

2 kap. 2 § (7 § prop.)

I paragrafens första stycke sägs att suppleanter skall utses för ledamöterna i fullmäktige. I andra stycket finns bestämmelser om antalet suppleanter i kommunfullmäktige medan tredje stycket innehåller en hänvisning till vallagens bestämmelser om antalet suppleanter för ledamöterna i landstinget. Även i fortsättningen föreslås sålunda gälla olika regler för utscende av suppleanter i kommunfullmäktige resp. landsting. Utskottet delar föredragande statsrådets, liksom kommunallagsutredningens, mening att de in-konsekvenser i fråga om systematiseringen av författningsstoffet som dessa skillnader har lett till bör kunna accepteras (se prop. s. 347).

Enligt det nu framlagda förslaget till ändrad lydelse av 14 kap. 19 § vallagen ändras emellertid tillvägagångssättet vid utseende av suppleanter i kommunfullmäktige. Med hänsyn härtill bör beräkningen av antalet suppleanter inte längre grundas på det antal platser som partierna erhåller i varje valkrets utan endast på det antal platser som varje parti erhåller i hela kommunen. Utskottet föreslår därför en motsvarande ändring i 2 kap. 2 § andra stycket. Beträffande förslaget till ändrad lydelse av 14 kap. 19 § vallagen hänvisas till specialmotiveringen beträffande detta lagförslag (s. 90).

2 kap. 4 § (9 § prop.)

Utskottet tillstyrker den i första stycket intagna bestämmelsen som innebär att valbarhetsbedömningen skall göras oberoende av vad som framgår av röstlängden. Den som i något avseende inte längre uppfyller rösträttsvillkoren är därmed inte valbar, även om han ännu står kvar i röstlängden som röstberättigad. Å andra sidan är den valbar som uppfyller rösträttsvillkoren men som inte är upptagen i röstlängden, t. ex. beroende på att han har blivit kyrkobokförd i kommunen efter det att röstlängden har upprättats. Genom bestämmelserna i 3 kap. 3 § (38 § prop.) och 3 kap. 13 § (48 § prop.) – liksom motsvarande bestämmelser i speciallagstiftningen – kommer samma valbarhetsvillkor att gälla för styrelsen och alla de övriga kommunala och landstingskommunala nämnderna.

Utskottet anser vidare i likhet med föredragande statsrådet och åtskilliga remissinstanser att övervägande skäl talar för att det nuvarande valbarhetshindret för den s. k. ledande tjänstemannen hos kommunen resp. landstingskommunen bör behållas. Det bör härvid ankomma på kommunerna och landstingskommunerna att genom föreskrift i instruktion e. d. göra klart vilken befattning som avses med uttrycket "den ledande ställningen bland kommunens eller landstingskommunens tjänstemän". De i propositionen i andra stycket föreslagna bestämmelserna tillstyrks sålunda av utskottet.

2 kap. 8 § (13 § prop.)

I propositionen föreslås i 13 § en bestämmelse som gör det möjligt för landstingskommunerna att välja även en andre vice ordförande i landstinget. Genom ett utskottsinitiativ (KU 1976/77:9) har denna möjlighet redan införts fr. o. m. den nya mandatperiodens början den 1 januari 1977 (rskr 1976/77:21, SFS 1976:859 och 860). Utskottet har sålunda ingen erinran mot propositionens förslag att alla kommuner och landstingskommuner skall ha möjlighet att själva avgöra om de skall välja en eller två vice ordförande i fullmäktige. Detta innebär den ändringen i förhållande till nuläget att kommunfullmäktige i Stockholm liksom landstinget i Stockholms län inte längre blir skyldiga att utse två vice ordförande. Utskottets förslag till 2 kap. 8 § har, såsom framgår av det bifogade lagförslaget, av lagtekniska skäl utformats något annorlunda än i propositionen. Om två vice ordförande utses bör fullmäktige självfallet bestämma den inbördes ordningen mellan dessa, dvs. ange vem som skall vara förste vice resp. andre vice ordförande.

I propositionen föreslås vidare – efter påpekanden från flera remissinstanser – en bestämmelse om vem som skall föra ordet i fullmäktige till dess ordförande har valts. Det har här ansetts lämpligast att denna uppgift ankommer på den ledamot som har den längsta tjänstgöringstiden och då två eller flera här lika lång tjänstgöringstid den äldste av dessa ledamöter. Utskottet har övervägt om denna fråga bör regleras i kommunallagen, eller om den, såsom kommunallagsutredningen har föreslagit, bör regleras endast i fullmäktiges arbetsordning. Utskottet finner de i propositionen anförda skälen för att ta in bestämmelsen i kommunallagen så starka att förslaget härom tillstyrks. Enligt utskottets mening bör dock företrädesrätten utformas på motsvarande sätt som har skett i bl. a. 7 kap. 8 § regeringsformen. I sak innebär utskottets förslag ingen ändring i förhållande till propositionen beträffande vem som skall tjänstgöra som sådan interimisordförande.

Enligt propositionens förslag skall fullmäktige välja presidium "för varje tjänstgöringsår vid första sammanträdet under tjänstgöringsåret". Mandatperiodens längd föreslås alltså bli densamma som nu, dvs. ett år. Det kan här erinras om att kommunerna och landstingskommunerna föreslås få frihet att själva besluta om mandatperiodernas längd för presidieposterna i styrelsen och nämnderna (se 3 kap. 6 §). Detta innebär en avvikelse från demokratiutredningens förslag om förkortning av dessa mandatperioder från nuvarande tre år till ett år. Frågan om mandatperiodens längd för fullmäktigepresidierna behandlas däremot ej direkt i vare sig propositionen eller utredningens förslag, utan man synes ha utgått från att något behov av ändring av nuvarande bestämmelser inte föreligger. Utskottet anser dock att denna fråga bör närmare övervägas i detta sammanhang och får anföras följande.

Den i propositionen föreslagna bestämmelsen skulle leda till att presidieposterna i fullmäktige, även under de år då val av fullmäktige inte äger

rum, står obesatta under tiden mellan tjänstgöringsårets slut och fullmäktiges första sammanträde. Detta framstår som mindre lämpligt. Därför har utskottet övervägt att föreslå att föreskriften om att de årliga valen till presidieposterna skall ske "vid första sammanträdet under tjänstgöringsåret" slopas, varigenom fullmäktige skulle få möjlighet att under exempelvis det sista sammanträdet under ett tjänstgöringsår förrätta dessa val för det kommande tjänstgöringsåret.

En annan möjlighet, som har övervägts inom utskottet, skulle vara att införa treåriga mandatperioder för de nämnda presidieposterna. Något avgörande praktiskt eller sakligt skäl mot en sådan nyordning torde inte finnas. De skäl som har framförts av bl. a. demokratiutredningen för att ha en kortare mandatperiod för presidierna i styrelsen och nämnderna, nämligen att "majoritetsväxling" skall vara möjlig, för den händelse partigrupperingarna förändras under en mandatperiod, är självfallet inte av samma betydelse för fullmäktigepresidierna som för presidierna i styrelsen och nämnderna.

Det bör emellertid observeras att kommunerna och landstingskommunerna föreslås få frihet att själva besluta om mandatperiodens längd för presidieposterna i styrelsen och nämnderna. Detta har föranletts av bl. a. en omfattande kritik från remissinstansernas sida mot utredningens förslag om ettåriga mandatperioder. Mot denna bakgrund och med beaktande av den kommunala självstyrelsens principer har utskottet stannat för att föreslå att även valen av ordförande samt en eller två vice ordförande i fullmäktige skall avse den tid som fullmäktige själva bestämmer. Utskottet rekommenderar att presidieposterna tillsätts för bestämd tid och inte endast tills vidare (jfr prop. s. 446). Självfallet ligger det utanför fullmäktiges kompetens att utse presidiet för tid som inte rymms inom fullmäktiges mandatperiod.

I detta sammanhang får utskottet också framhålla att propositionens förslag innebär att vid förhinder för samtliga presidieledamöter kan fullmäktige utse annan ledamot att för tillfället föra ordet (2 kap. 8 § andra stycket). Bestämmelser om vem som i sådant fall skall föra ordet till dess tillfällig ordförande har utsetts behöver dock inte tas in i kommunallagen utan bör, såsom föredragande statsrådet har anfört (prop. s. 360), regleras i fullmäktiges arbetsordning. I konsekvens härmed föreslår utskottet att en bestämmelse av denna innebörd tas in i 2 kap. 30 § (35 § prop.).

Slutligen bör påpekas att bestämmelserna i paragrafens sista stycke avser endast primärkommunerna varför ordet "fullmäktige" har bytts ut mot ordet "kommunfullmäktige" i utskottets förslag.

2 kap. 9 § (14 § prop.)

Med hänvisning till utskottets förslag till lydelse av 3 kap. 6 § (41 § prop.) föreslår utskottet att den särskilda bestämmelsen i sista stycket om tid-

punkten för vissa val inom Stockholms kommun inte skall omfatta val av ordförande och vice ordförande i styrelsen. Detta torde inte innebära någon ändring i sak, eftersom det kan väntas att kommunfullmäktige i Stockholm även i fortsättningen kommer att välja presidiet vid samma tillfälle som styrelsen väljs. Ändringen i 2 kap. 9 § är sålunda föranledd av att Stockholms kommunfullmäktige liksom alla övriga fullmäktigeförsamlingar föreslås få frihet att bestämma mandatperioden för presidieposterna.

2 kap. 10 § (15 § prop.)

Utskottet föreslår att första stycket i propositionens förslag delas upp i två stycken och att det nya andra stycket, som gäller anslag och utsändning av kungörelse om sammanträde med fullmäktige redigeras i enlighet med bifogade lagförslag (*bilaga 1*). Den i propositionen föreslagna bestämmelsen om att kungörelsen skall anslås också på annan plats än kommunens resp. landstingskommunens anslagstavla, om fullmäktige har bestämt det, behöver enligt utskottets mening inte tas in i kommunallagen. Bestämmelsen i det (efter omnumrering) tredje stycket om att även uppgift om de ärenden som skall behandlas av fullmäktige minst en vecka före sammanträdet skall införas i en eller flera tidningar, om fullmäktige har bestämt det, har viss betydelse från informationssynpunkt. Utskottet tillstyrker därför att denna bestämmelse tas in i kommunallagen. De ändringar i övrigt som utskottet föreslår i paragrafen är av redaktionell karaktär. Någon saklig ändring i förhållande till propositionens förslag avses sålunda inte heller med omredigeringen av bestämmelsen i tredje stycket sista punkten om rätten för minoritet att få till stånd kungörelse i viss tidning (se prop. s. 251–252).

2 kap. 11 § (16 § prop.)

Utskottet anser att frågan om suppleanternas tjänstgöringsrätt i kommunfullmäktige och landstinget är av principiell betydelse och att de grundläggande reglerna bör gälla för alla kommuner och landstingskommuner. Därför bör bestämmelser om tjänstgöringsrätten tas in i den nya kommunallagen och inte enbart i fullmäktiges arbetsordning. Denna ståndpunkt överensstämmer med förslaget i propositionen, liksom med demokratiutredningens förslag.

Den nuvarande ordningen innebär endast att ordföranden – vid hinder för ledamot eller behörigen kallad suppleant – skall kalla in den suppleant som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda. Om denna suppleant är närvarande vid sammanträdet, inträder han utan särskild kallelse. Demokratiutredningen har framhållit att viss osäkerhet har uppstått om de nuvarande bestämmelsernas innebörd, särskilt vad gäller olika motivuttalanden om förbud mot s. k. växeljänstgöring, och därför föreslagit att vissa klarläggande bestämmelser tas in i kommunallagen.

De i propositionen föreslagna bestämmelserna i första, andra och tredje styckena har utformats med utgångspunkt i demokratiutredningens förslag och innebär i korthet följande. Principen att valutslaget är avgörande för suppleanternas turordning behålls och valutslaget blir också avgörande för tjänstgöringsrätten. Ordinarie ledamot skall i princip alltid ha företräde till tjänstgöring framför suppleant och därför ha rätt att inträda även under pågående sammanträde, oavsett om han har anmält hinder eller ej. Det förutsätts dock att sådant inträde normalt inte bör ske under pågående handläggning av ett ärende. Suppleant skall tjänstgöra under hela sammanträdet eller den del av sammanträdet som återstår, sedan han har inträtt. Ledamot som har avbrutit tjänstgöringen vid ett sammanträde på grund av annat hinder än jäv (se 2 kap. 13 §) får därefter inte tjänstgöra igen vid detta sammanträde. I ett avseende görs undantag från principen att valutslaget alltid är avgörande för tjänstgöringsrätten. En suppleant som har börjat tjänstgöra i stället för en ledamot skall sålunda inte ersättas av en annan suppleant med förtur, som exempelvis kommer för sent till sammanträdet eller får träda tillbaka, därför att den ledamot i vars ställe han tjänstgör inställer sig under pågående sammanträde. Denna regel motiveras, såsom anges i propositionen (s. 367), av praktiska skäl.

Utskottet anser också att den föreslagna ordningen för suppleanternas tjänstgöringsrätt är lämplig och innebär värdefulla klargöranden beträffande den praktiska tillämpningen av reglerna. I ett avseende bör dock ett ytterligare klargörande ske beträffande innebörden av det principiella förbudet mot s. k. växeltjänstgöring. I det fall då fullmäktiges sammanträde varar i flera dagar, vilket ofta sker främst i landstingskommunerna, kan nämligen de i propositionen föreslagna bestämmelserna, strikt tillämpade, leda till att en ordinarie ledamot som i början av ett sammanträde avbryter tjänstgöringen inte får någon möjlighet att under en senare dag åter tjänstgöra vid sammanträdet. Om också den tjänstgörande suppleanten tvingas att avbryta tjänstgöringen och ingen ytterligare suppleant då finns att tillgå kan det således inträffa att en plats skulle stå obesatt, även om den ordinarie ledamoten vore beredd att åter tjänstgöra. Med hänsyn till utformningen av 2 kap. 19 §, där regler ges om fortsatt sammanträde, kan det dessutom ifrågasättas om en ordinarie ledamot i det nyss beskrivna fallet skulle ha möjlighet att tjänstgöra ens vid ett fortsatt sammanträde. En sådan innebörd av bestämmelserna skulle enligt utskottets mening leda till inte önskvärda konsekvenser: Mot denna bakgrund föreslår utskottet ett förtydligande i 11 § andra stycket som begränsar förbudet mot återinträde till den sammanträdesdag då avbrottet har skett (se närmare härom även utskottets yttrande rörande 2 kap. 19 §).

I 11 § fjärde stycket har tagits in nya bestämmelser om vilken suppleant som skall tjänstgöra i kommunfullmäktige, när ingen av de suppleanter som har utsetts för den frånvarande ledamoten kan tjänstgöra. Sådana situationer kan, såsom framhålls i propositionen, väntas uppstå ibland, efter-

som antalet suppleanter är begränsat och dessa utses från samma lista som resp. ledamot (se 14 kap. 19 § vallagen). Förslaget gör det möjligt att avvika från den listtrohet som i övrigt tillämpas och inkalla suppleant som har utsetts för annan ledamot från samma parti, i första hand suppleant från den valkrets där den frånvarande ledamoten har utsetts och i andra hand suppleant från annan valkrets. Utskottet anser att också denna speciella regel kan motiveras av föreliggande praktiska behov och tillstyrker därför propositionens förslag även i denna del.

2 kap. 12 § (17 § prop.)

I propositionen föreslås – på grundval av ett förslag från demokratiutredningen – att för beslutförhet (i både kommunfullmäktige och landsting) skall krävas endast att mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Det framhålls bl. a. att en beslutförhetsregel för fullmäktigeförsamlingarnas del har en ganska liten betydelse, i synnerhet om suppleanter alltid skall finnas (se prop. s. 254). Som skäl för att sänka det nuvarande beslutförhetskravet från minst två tredjedelar – i de fullmäktigeförsamlingar som har suppleanter – till mer än hälften av ledamöterna anförs att en minoritet inte, genom att utebli från sammanträdet, bör kunna göra det omöjligt för fullmäktige att fungera. I denna fråga är remissbilden splittrad (se prop. s. 95). Även om det i praktiken torde vara mycket sällsynt att en sådan situation inträffar, anser utskottet – i likhet med bl. a. föredragande statsrådet och demokratiutredningens majoritet – att en sådan formell garanti mot obstruktion ändå bör finnas i lagen. Härtill kommer att en beslutförhetsregel, hur den än utformas, torde komma att få någon verklig betydelse endast i rena undantagsfall, eftersom man kan räkna med att de beslutande församlingarna i regel är åtminstone i det närmaste fulltaliga.

Utskottet tillstyrker därför propositionens förslag, som innebär att närvarokravet – mer än hälften av ledamöterna – kommer att gälla inte bara när beslut skall fattas utan också vid annan handläggning, t. ex. när interpellation eller enkel fråga skall besvaras. Såsom framgår av paragrafens första stycke behålls dock den nuvarande möjligheten för fullmäktige att föreskriva ett lägre närvarokrav vid besvarande av interpellation och enkel fråga (se härom prop. s. 369–370).

2 kap. 14 och 15 §§ (19 och 20 §§ prop.)

I 2 kap. 14 § finns bestämmelser om vilka som har rätt att delta i fullmäktiges överläggningar och i 15 § anges vilka som får väcka ärende hos fullmäktige, med skyldighet för fullmäktige att besluta däri.

Såsom framgår av den allmänna motiveringen föreslår utskottet en viss vidgning av möjligheterna att väcka interpellation om förhållanden i kommunala bolag m. m. (se ovan s. 38–40). Detta föranleder ett motsvarande tillägg i 14 § andra stycket punkten 3 (jfr 2 kap. 24 § andra stycket). Vidare

föreslås att de särskilda bestämmelserna om borgarråd i Stockholm flyttas till sista stycket. Motsvarande redigering föreslås beträffande bestämmelsen om borgarrådens motionsrätt i 2 kap. 15 §. I denna paragraf har utskottet i punkten 1 lagt till orden "om ej annat är föreskrivet i lag", eftersom det i speciallagstiftningen förekommer kommunala nämnder som inte har rätt att väcka ärende hos fullmäktige; se 10 § lagen (1970:296) om social centralnämnd m. m., som innebär att endast social centralnämnd men inte social distriktsnämnd har rätt att väcka ärende hos fullmäktige.

I 2 kap. 15 § punkten 5 har utskottet (i konsekvens med redigeringen av 14 § punkten 6 – tagit in den i propositionens andra stycke föreslagna bestämmelsen om berednings rätt att väcka ärende. Härmed avses bl. a. särskilt kommundelsorgan. Enligt utskottets mening bör bestämmelser av detta slag normalt tas in i fullmäktiges arbetsordning (jfr 2 kap. 30 §).

2 kap. 16 § (21 § prop.)

Bestämmelserna i denna paragraf om beredning av fullmäktiges ärenden har utformats så att de i huvudsak stämmer överens med gällande regler (se prop. s. 385–386). Syftet med bestämmelserna om beredningstvång är att inga viktiga ärenden skall få avgöras utan att de har beretts.

Bestämmelsen i tredje stycket om undantag från beredningstvånget har i propositionen utformats så att beredning inte behöver ske i valärenden och inte heller i ärenden om ändring av antalet ledamöter och suppleanter i styrelsen eller annan nämnd. Utskottet tillstyrker – med viss redaktionell förtydligande – propositionens förslag i denna del.

Avsikten med det sistnämnda undantaget, som innebär en ändring i förhållande till gällande rätt, är att de nyvalda kommunfullmäktige och det nyvalda landstinget skall kunna ändra sammansättningen av en nämnd före valet av ledamöter i nämnden. Den nya beslutande församlingen bör, såsom framhålls i propositionen, inte vara skyldig att låta sådana ärenden förberedas av de beredningsorgan som har utsetts av den tidigare fullmäktigeförsamlingen. Ärenden om ändring i nämndsammansättning måste dock väckas och kungöras i vanlig ordning (se 2 kap. 10 och 15 §§). Det bör påpekas att undantaget från beredningstvånget gäller endast i fråga om ändring av antalet ledamöter, liksom av antalet suppleanter, i befintliga nämnder. Mera genomgripande ändringar i nämndorganisationen måste däremot beredas enligt huvudregeln (se prop. s. 386). Det bör också framhållas att även valärenden normalt bör vara beredda. Bestämmelsen i tredje stycket om undantag från beredningstvång beträffande sådana ärenden, vilken stämmer överens med gällande rätt, tar sålunda sikte på de undantagsfall som ibland kan förekomma.

I propositionen föreslås vidare att även ärenden som avser avsägelse från uppdrag som ledamot eller suppleant i fullmäktige, styrelsen eller annan nämnd skall kunna avgöras utan beredning. Utskottet tillstyrker detta förslag

men anser att undantaget från beredningstvånget bör omfatta även avsägelse från revisor eller revisorssuppleant. I detta hänscende hänvisar utskottet till vad som anförs i specialmotiveringen till 5 kap. 1 § (63 § prop.).

Utskottet vill i detta sammanhang slutligen erinra om att det i 2 kap. 21 § (26 § prop.) föreslås att möjligheterna att avgöra brådskande ärende utan krav på föregående beredning begränsas något i förhållande till propositionens förslag. Sådant ärende skall sålunda, såsom närmare framgår av utskottets yttrande i specialmotiveringen till 2 kap. 21 §, få avgöras endast då alla närvarande ledamöter är överens inte endast om att ärendet skall tas upp till handläggning utan också om att ärendet skall avgöras på visst sätt.

2 kap. 18 § (23 § prop.)

Utskottet har i den allmänna motiveringen (s. 34–35) redovisat sin principiella syn på frågan om kommunala omröstningar, opinionsundersökningar och liknande förfaranden för att bland kommunens resp. landstingskommunens medlemmar klarlägga dessas inställning till vissa särskilda frågor. Utskottets förslag stämmer i sak helt överens med såväl vad den enhälliga demokratiutredningen och kommunallagsutredningen har föreslagit som vad flertalet remissinstanser har anfört. Med undantag för frågan om den formella regleringen av rätten att anlita valnämndens resurser stämmer detta i sak överens även med vad som föreslås i propositionen. Till frågan om valnämndens medverkan återkommer utskottet i det nedanstående.

I den aktuella paragrafen, som saknar motsvarighet i de nuvarande kommunallagarna, föreslås – för att oklarhet om rättsläget skall undvikas – en uttrycklig rätt för fullmäktige att, som ett led i beredningen av ett ärende som det tillkommer fullmäktige att handlägga, genom omröstning, opinionsundersökning eller annat liknande förfarande inhämta synpunkter från medlemmar i kommunen eller landstingskommunen. Paragrafen avser alltså mycket skiftande beredningsåtgärder, alltifrån enklare förfrågningar och opinionsundersökningar till egentliga omröstningar. Såsom utvecklas närmare i propositionen (se särskilt s. 389) behöver en undersökning av opinionsläget inte omfatta alla kommunmedlemmar utan den kan begränsas såväl till en viss del av kommunen resp. landstingskommunen som till ett visst urval av medlemmarna. Det närmare förfarandet vid sådana omröstningar eller opinionsundersökningar regleras däremot inte i kommunallagen. Det bör i stället ankomma på fullmäktige att utfärda de föreskrifter härom som anses behövliga. Detta kan, när undersökningen har karaktär av omröstning, gälla exempelvis frågor av samma slag som de frågor som regleras i vällagen, dvs. rätten att delta i omröstningen, förfarandet vid röstning, räkning av röster etc. (se prop. s. 390).

För att undvika oklarhet om rättsläget föreslår utskottet också, i likhet med demokratiutredningen och kommunallagsutredningen, att det direkt

av lagen skall framgå att det skall vara möjligt för kommunerna och landstingskommunerna att, om detta anses lämpligt, anlita de kommunala valnämnderna för att genomföra omröstningar eller andra opinionsundersökningar. Detta innebär självfallet inte att bestämmelserna i vallagen automatiskt blir tillämpliga vid genomförandet av sådana undersökningar. Endast om fullmäktige, när föreskrifter som nyss sagts utfärdas om förfarandet vid undersökningen, beslutar att vissa av vallagens bestämmelser skall tillämpas kommer detta att ske. Enligt utskottets mening är det uppenbart att vissa av vallagens bestämmelser, t. ex. om poströstning, i normalfallet inte kommer att göras tillämpliga vid undersökningar av detta slag.

Rätten att anlita valnämnderna bör inte heller vara oinskränkt. Valnämnden är numera ett i speciallag reglerat kommunalt organ, vars uppgifter framgår av vallagen. Valnämndens ordinarie uppgifter måste därför komma i första hand och det slutliga avgörandet av frågan om och i vilken omfattning nämnden skall medverka i ett visst omröstningsförfarande bland kommunens resp. landstingskommunens medlemmar bör fattas av nämnden. Såsom kommunallagsutredningen har framhållit bör dock valnämnden kunna vägra sin medverkan endast på objektiva grunder. Ett beslut av en valnämnd att inte medverka i en av fullmäktige önskad omröstning eller undersökning kommer också att kunna överklagas genom kommunalbesvär.

valnämndens resurser för att genomföra en omröstning eller undersökning skall få möjlighet att göra detta bör, såsom har framhållits under remissbehandlingen, det också krävas att vederbörande kommunfullmäktige först ger sitt tillstånd till detta. Härigenom undviks att en landstingskommun får rätt att anlita valnämnden för att genomföra en undersökning som i olika avseenden kan strida mot primärkommunala intressen. En uttrycklig bestämmelse härom föreslås i denna paragraf. Av formella skäl krävs också en bestämmelse om att en kommun, som ger sitt tillstånd till att en landstingskommun skall få anlita valnämnden i kommunen, får rätt till ersättning för de kostnader som uppkommer. Den närmare utformningen av bestämmelsen framgår av utskottets lagförslag (*bilaga 1*).

Utskottet får slutligen framhålla att det delar föredragande statsrådets mening att det inte kan komma i fråga att införa uttryckliga bestämmelser, som innebär att bestämmelserna i 17 kap. 8 och 9 §§ brottsbalken om otillbörligt verkande vid röstning, tagande av otillbörlig förmån vid röstning och brott mot rösthemlighet blir tillämpliga vid de opinionsundersökningar som företas med stöd av 2 kap. 18 §. Något kategoriskt uttalande om att brottsbalkens bestämmelser aldrig kan bli tillämpliga kan å andra sidan inte heller göras i detta sammanhang. I vilken utsträckning som de nämnda straffbestämmelserna kan bli tillämpliga bör det därför ankomma på rättspraxis att avgöra (jfr prop. s. 390).

2 kap. 19 § (24 § prop.)

I denna paragraf finns bestämmelser om fortsatt sammanträde med fullmäktige. I propositionen har paragrafen, efter viss kritik från remissinstansernas sida, utformats på ett delvis annat sätt än enligt utredningens förslag. Sålunda krävs inte att tiden när sammanträdet beräknas vara avslutat skall sättas ut i kungörelsen (jfr 2 kap. 10 §). I första stycket anknys endast till "dagen" för sammanträdet, varmed avses slutdagen. Vidare skall såväl tid som plats för fortsatt sammanträde tillkännages av ordföranden, då sammanträde, som ej kan slutföras på utsatt dag, inte fortsätter omedelbart. Utskottet biträder för sin del det i propositionen framlagda förslaget till lydelse av 2 kap. 19 § (24 § prop.) och vill med anledning av vissa uttalanden i propositionen (s. 392) ytterligare framhålla att ett sammanträde som utan avbrott eller efter ett kort avbrott fortsätter viss tid efter kl. 24.00 trots detta bör kunna betraktas som ett sammanträde under "samma dag" och att de i 2 kap. 19 § intagna bestämmelserna om fortsatt sammanträde därför inte bör tillämpas i detta fall. Såsom framgår av utskottets förslag beträffande suppleanternas tjänstgöringsrätt (se 2 kap. 11 § andra stycket) kan detta få viss betydelse i det fall då en ordinarie ledamot har avbrutit tjänstgöringen och en suppleant har inträtt i ledamotens ställe. I enlighet med den principiella inställningen att s. k. växeltjänstgöring under samma dag inte skall tillåtas, bör därför en ordinarie ledamot inte ha rätt att återta sin plats, om samma sammanträde fortsätter också viss tid efter kl. 24.00.

2 kap. 20 och 22 §§ (25 och 27 §§ prop.)

I propositionens förslag till lagtext används såväl uttrycket "vanlig röstövervikt" (i 25 § prop.) som uttrycket "enkel röstövervikt" (i 27 § prop.) för att ange vad som normalt krävs vid fattande av beslut. Kommunallagsutredningen har för sin del i motsvarande paragrafer föreslagit uttrycket "enkel pluralitet". I de nuvarande kommunallagarna används båda uttrycken "vanlig röstövervikt" och "enkel pluralitet". Eftersom någon saklig skillnad inte är avsedd anser utskottet, liksom utredningen, att endast ett uttryck för den vanliga majoritetsregeln bör förekomma i den nya kommunallagen. Utskottet anser för sin del att uttrycket "enkel majoritet" härvid är att föredra framför alla de ovan nämnda uttrycken. Orden "majoritet" och "minoritet" förekommer så ofta i den allmänna politiska debatten att någon olägenhet med att använda dessa ord i stället för exempelvis ord som "röstövervikt", "röstflertal" eller dylikt inte bör finnas. Utskottet föreslår därför att uttrycket "enkel majoritet" förs in i 2 kap. 20 och 22 §§.

I 2 kap. 20 § sista stycket (25 § prop.) föreslår utskottet den sakliga ändringen att ordföranden, när fullmäktige har beslutat att bordlägga ett ärende, åläggs att innan sammanträdet avslutas bestämma och tillkänna till vilken dag ärendet skall uppskjutas. Enligt propositionens förslag skulle ordföranden bli skyldig att "genast" bestämma och tillkänna till vilken dag

ett bordlagt ärende skall skjutas upp, vilket inte alltid torde vara praktiskt genomförbart, eftersom ett visst rådrum ibland kan behövas. Föredragande statsrådets uttalande (s. 395) om att den i propositionen föreslagna ordningen stämmer överens med vad som nu gäller enligt kommunallagen och kommunallagen för Stockholm är inte helt riktigt. Enligt dessa lagar (20 § tredje stycket resp. 21 § tredje stycket) skall nämligen "ärendet uppskjutas till annan dag, som ordföranden har att bestämma och i vanlig ordning kungöra". Enligt landstingslagen (31 § första stycket) skall däremot den vidare behandlingen av ett bordlagt ärende ske "nästa dag, då sammanträde hålles", om inte landstinget medger längre anstånd.

2 kap. 21 § (26 § prop.)

Enligt huvudregeln i 2 kap. 10 § gäller en kungörelsetid på minst en vecka för sammanträde med fullmäktige. Om ärende fordrar så skyndsam handläggning att kungörelse i föreskriven ordning inte hinns med kan dock, enligt sista stycket, kungörelsen – med uppgift om ärendet – anslås senast vardagen före sammanträdet och sändas ut till varje ledamot och suppleant så tidigt att den kan antas nå honom inom samma tid. Av motiven framgår att det är rimligt att tillämpningsområdet för undantagsregeln begränsas till ärenden i vilka tidsfrister är aktuella. Som exempel kan nämnas processuella frister och sådana frister i avtalsförhållanden som innebär att beslut måste fattas inom viss tid för att ekonomisk förlust skall kunna undvikas (prop. 187 s. 365–366).

I 2 kap. 16 § finns föreskrifter om beredningstvång. Varje ärende som fullmäktige skall besluta i skall sålunda först beredas av vederbörande nämnd eller särskild beredning. Valärenden och ärenden om ändring av antalet ledamöter och suppleanter i styrelsen eller annan nämnd får dock avgöras utan föregående beredningsförfarande (sista stycket).

I propositionens förslag (26 §) föreskrivs att det åligger ordföranden att se till att ett ärende inte avgörs av fullmäktige, utan att föreskrifterna i 2 kap. 10 och 16 §§ (16 och 21 §§ prop.) om resp. kungörande och beredning har iakttagits. Dock får ärenden som fordrar skyndsam handläggning avgöras, även om de nyss nämnda föreskrifterna inte har iakttagits. Det krävs då att samtliga närvarande ledamöter vill att ärendet skall tas upp till avgörande. Utskottet anser att den i propositionen föreslagna bestämmelsen, som innebär en vidgning av möjligheterna till undantag från kravet på beredning i förhållande både till nuvarande ordning och till kommunallagsutredningens förslag inte är helt tillfredsställande. Det kan nämligen förekomma fall, då det först sedan enighet har nåtts bland de närvarande ledamöterna om att ta upp ett på föreskrivet sätt väckt ärende (se 2 kap. 15 §), som inte har vare sig kungjorts eller beretts, blir klart vad detta ärende i sak gäller. Att i en sådan situation, mot minoritetens önskan, även kunna med enkel majoritet avgöra ett oberett ärende framstår som mindre lämpligt.

Utskottet anser därför, i likhet med utredningen, att det också måste krävas att samtliga närvarande ledamöter är ense om ärendets utgång, för att beslut i ett sådant ärende skall kunna fattas vid sammanträdet. Även om detta, såsom har framhållits av några remissinstanser, kan innebära risk för att en ledamot i t. ex. obstruktionssyfte förhindrar ett beslut i brådskande ärende anser utskottet att det är viktigare att förhindra att minoriteten kan överrumplas genom att ett ärende, som inte har beretts, likväl avgörs genom majoritetsbeslut vid sammanträdet. Utan den av utskottet förordade begränsningen torde det dessutom föreligga risk för att minoriteten, redan då det gäller frågan om ett icke kungjort ärende skall få tas upp till handläggning, skulle motsätta sig detta. Undantagsregeln för ärende som inte har beretts bör sålunda förbehållas det fall då alla ledamöter är överens om att ärendet skall avgöras på visst sätt. Utskottet föreslår att bestämmelser som klargör detta tas in i 2 kap. 21 §.

Beträffande paragrafens innehåll i övrigt vill utskottet framhålla att den i propositionen föreslagna bestämmelsen i första stycket om att ordföranden leder sammanträdena och "föredrager ärendena" har utformats med bestämmelserna i 2 kap. 1 och 7 §§ riksdagsordningen som förebild. Någon ändring i sak – i förhållande till nuvarande bestämmelse om att ordföranden "framställer ärendena till överläggning" – är inte avsedd. Ordföranden skall alltså, liksom hittills, endast redogöra för vad som har förekommit i varje ärende i den utsträckning som behövs och ange beredningsorganens yrkanden. Paragrafen avses inte hindra att ordföranden därvid biträds av exempelvis fullmäktiges sekreterare (se prop. s. 397).

2 kap. 23 § (28 § prop.)

Såsom har framhållits i den allmänna motiveringen (s. 22) är den lagstadgade möjligheten för en minoritet att begära och få till stånd proportionella val av stor betydelse för den kommunala demokratin. Denna minoritetsskyddsregel är konstruerad så att varje grupp som skulle bli representerad vid en proportionell fördelning av de mandat som valet gäller kan få till stånd ett proportionellt val. Även om den proportionella valmetoden i praktiken sällan tillämpas utgör bestämmelserna en viktig grund för de överenskommelser som partierna regelmässigt träffar om hur mandaten skall fördelas.

Utskottet tillstyrker förslaget att samtliga nämnder, såväl de kommunallagsreglerade som de speciallagsreglerade nämnderna, i kommuner och landstingskommuner, skall kunna väljas proportionellt. Av de skäl som tidigare anförts beträffande de speciella förhållandena i Stockholms kommun (s. 43–44) görs dock ett undantag för de kommunallagsreglerade nämnderna där, vilka sålunda inte heller i fortsättningen kommer att omfattas av bestämmelserna om proportionellt valsätt. Liksom hittills kommer dock kom-

munstyrelsen och drätselnämnden i Stockholm att kunna väljas proportionellt.

Utskottet tillstyrker också förslaget att s. k. beredning, varmed i kommunallagen avses en eller flera personer som har utsetts av fullmäktige för att bereda vissa ärenden, skall kunna väljas proportionellt. Detta innebär att bestämmelserna om proportionellt valsätt i regel blir tillämpliga på bl. a. särskilt inrättade kommunalorgan.

Vidare föreslås att av fullmäktige valda revisorer och revisorssuppleanter, liksom styrelseledamöter och revisorer i företag som ägs av kommunen resp. landstingskommunen, skall kunna utses genom proportionella val. Också detta förslag tillstyrks av utskottet.

De i propositionen föreslagna bestämmelserna i 2 kap. 23 § (28 § prop.) kommunallagen tillstyrks sålunda – med de redaktionella ändringar som framgår av bifogade lagförslag – i sin helhet av utskottet.

Utskottet har dessutom, såsom framgår av den allmänna motiveringen (s. 22), till närmare prövning tagit upp frågan om tillämpningsområdet för proportionella val bör vidgas ytterligare. Förslag har härvid framförts om att även val av heltidsengagerade förtroendemän, presidium i styrelse och nämnder samt av särskilda, inom styrelse och nämnder inrättade arbetsutskott, avdelningar eller liknande organ skall kunna ske proportionellt. För detta kan anföras vissa både principiella och praktiska kommunaldemokratiska skäl, såsom att minoritetens berättigade krav på insyn och inflytande annars inte kan tillgodoses.

Vad gäller den speciella kategori av kommunala förtroendemän som de heltidsengagerade förtroendemännen utgör anser utskottet, i likhet med föredragande statsrådet, att det inte är lämpligt att föra in särskilda bestämmelser i kommunallagen om just dessa förtroendemäns ställning (se ovan s. 26–28). De bestämmelser om borgarråd som förekommer i förslaget till kommunallag har, av skäl som tidigare anförts, i huvudsak oförändrade förts över från den nuvarande kommunallagen för Stockholm. Utskottet hänvisar här till vad som anförs i den allmänna motiveringen (s. 43–44).

Utskottet får vidare framhålla att det är mindre lämpligt att i den nya kommunallagen, som ju får karaktären av ramlag, ta in bestämmelser som skulle ålägga styrelsen och övriga nämnder att inrätta särskilda avdelningar, arbetsutskott eller motsvarande organ. Sådana bestämmelser skulle strida mot den grundläggande principen att kommunerna själva bör få så stor frihet som möjligt att inom de i lagen fastlagda ramarna besluta om utformningen av den egna organisationen. Beträffande inrättande av särskilda avdelningar inom styrelsen och de övriga nämnderna finns det vissa bestämmelser i förslaget till ny kommunallag. Dessa bestämmelser innebär dock inget åläggande utan endast en möjlighet för resp. nämnd att, under förutsättning av fullmäktiges medgivande, inrätta sådan avdelning med uppgift att på nämndens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden (3 kap. 12 §).

Utskottet anser sålunda att någon skyldighet inte bör föreskrivas för kommunerna att inrätta särskilda avdelningar, arbetsutskott eller motsvarande organ men också att, i den mån sådana organ verkligen inrättas, det står i god överensstämmelse med de ovan anförda kommunaldemokratiska synpunkterna, om möjlighet öppnas för en minoritet att få till stånd proportionellt val även till dessa organ. Särskilt betydelsefullt blir detta naturligtvis i de fall då organ med egen beslutanderätt inrättas. Även för organ som får viktiga uppgifter på beredningsstadiet är det dock betydelsefullt att minoritetens berättigade krav på insyn och inflytande kan tillgodoses genom möjligheten att få garanterad representation också i dylika organ. Utskottet föreslår därför en bestämmelse i kommunallagen som ger minoriteten rätt att vid val till särskild avdelning, arbetsutskott eller liknande organ inom styrelsen och de övriga nämnderna få till stånd proportionellt val. Bestämmelserna har av lagtekniska skäl tagits in i ett nytt första stycke i 3 kap. 10 §, som avser styrelsen. Genom den föreslagna utformningen av 3 kap. 13 § andra stycket, vari hänvisas till bestämmelserna i 3 kap. 10 §, blir det klart att dessa kommer att gälla även för de övriga kommunallagsreglerade nämnderna. Motsvarande bestämmelser föreslås också gälla för de speciallagsreglerade nämnderna. Till dessa frågor återkommer utskottet vid behandlingen av 3 kap. 10 och 12 §§ kommunallagen samt resp. specialförfattningar.

Vad så gäller frågan om föreskrifter om proportionellt val även till presidieposterna, dvs. ordförande och en eller två vice ordförande, i samtliga nämnder har inom utskottet övervägts att föreslå bestämmelser härom i 3 kap. 6 §. För att det önskade resultatet skall nås krävs härvid, dels att valet till samtliga dessa poster i resp. nämnd först sker i grupp, dels att därefter beslut fattas med enkel majoritet om vilka av de valda som skall utses till resp. uppdrag. Med den lösning som utskottet i det föregående har föreslagit om proportionellt val av ledamöter i avdelningar och arbetsutskott finner utskottet det emellertid mindre angeläget att också föreskriva sådana bestämmelser för valen till presidieposterna. I den mån presidierna får motsvarande beslutanderätt (genom delegation) eller motsvarande beredningsuppgifter som de nämnda organen blir dessutom de nyss nämnda bestämmelserna i 3 kap. 10 och 13 §§ direkt tillämpliga. Utskottet föreslår därför inga bestämmelser om proportionellt val även till presidieposterna utan hänvisar till vad utskottet har anfört i den allmänna motiveringen i avsnittet om den kommunala styrelseordningen (s. 22–23).

Det bör slutligen erinras om vad utskottet har anfört i den allmänna motiveringen (s. 23) om att de verkligt avgörande förutsättningarna för minoritetens arbetsmöjligheter i de kommunala styrelserna och nämnderna inte skapas av olika slag av minoritetsskyddsregler utan av majoritetens förståelse för och generösa inställning till minoritetens berättigade önskemål på inflytande och insyn. Kommunallagens bestämmelser om skydd för minoritetens intressen bör därför ses endast som en yttersta garanti för att

majoriteten inte missbrukar sin makt. Utskottet har också framhållit betydelsen av att antalet ledamöter och suppleanter i olika kommunala organ, liksom i de kommunägda företagens styrelser, inte sätts onödigt lågt, utan så högt att fler partier kan bli representerade. Det i den nya kommunallagstiftningen föreslagna systemet innebär här en i stort sett obegränsad frihet för kommunerna och landstingskommunerna att själva bestämma över antalet förtroendemän i de olika organen – endast för styrelsen och de speciallagsreglerade nämnderna har föreskrivits ett minimiantal av fem ledamöter – varför det enligt utskottets mening är väsentligt att fullmäktige i de olika kommunerna resp. landstingskommunerna vid sina val beaktar de principiella synpunkter som har anförts i det ovanstående, liksom i propositionen och demokratiutredningens betänkande. Till de sistnämnda frågorna återkommer utskottet vid behandlingen av 3 kap. 2 §.

2 kap. 24 § (29 § prop.)

I den allmänna motiveringen (s. 19) har utskottet redovisat sin principiella syn på interpellationsinstitutets betydelse ur kommunaldemokratisk synvinkel. Utskottet har också vid behandlingen av frågor om de kommunägda företagen m. m. framhållit att det är värdefullt om ökade möjligheter skapas för att i fullmäktige diskutera frågor som rör verksamheten i sådana företag och föreslagit bestämmelser härom (se ovan s. 20 och 39–40).

Beträffande de i 2 kap. 24 § (29 § prop.) föreslagna bestämmelserna om framställande av interpellation, vilka i huvudsak överensstämmer med demokratiutredningens rekommendationer, anser utskottet att de är lämpligt avvägda. I den nya kommunallagen regleras sålunda endast grunderna för interpellationsförfarandet, dvs. främst till vem interpellation kan framställas och vilka frågor interpellation kan avse. Dessutom föreskrivs, liksom enligt gällande ordning, att fullmäktige utan föregående överläggning skall besluta om interpellation får framställas eller ej – detta för att undvika att interpellationsämnet tas upp till diskussion på ett alltför tidigt stadium – och ytterligare att interpellation skall vara tillgänglig för varje ledamot innan sådant beslut fattas av fullmäktige. Härigenom blir det klart att interpellation skall vara skriftlig. Någon svarsplikt föreskrivs däremot inte. Det kan nämligen bedömas som osannolikt att någon nämndordförande vägrar att besvara en framställd interpellation (se prop. s. 248). De närmare föreskrifter om interpellationsinstitutet som kan anses behövliga bör inte tas in i kommunallagen utan regleras i fullmäktiges arbetsordning (se 2 kap. 30 §).

En väsentlig fråga, som utskottet vill närmare ta upp i detta sammanhang, är hur *området för interpellationsrätten* skall avgränsas. Det i propositionen framlagda förslaget innebär i detta avseende ingen förändring av gällande rätt. Sålunda föreskrivs i paragrafens första stycke att interpellation får avse endast "ämne, som tillhör fullmäktiges handläggning". Med detta förstås

att interpellationsämnet skall falla såväl inom den allmänna kommunala resp. landstingskommunala kompetensen som inom ramen för de frågor som kan behandlas av fullmäktige. Härigenom utesluts bl. a. interpellationsdebatter i allmänpolitiska frågor, liksom i frågor som nämnderna enligt särskilda författningar har att pröva utan att vara ansvariga för sina åtgärder inför fullmäktige.

Demokratiutredningen har för sin del föreslagit att interpellationsrätten – med den anknytning till det övergripande ansvar för de kommunala företagens verksamhet som styrelsen enligt utredningen bör ha – skall kunna omfatta också frågor om kommunens resp. landstingskommunens roll i samband med sådana företags verksamhet. Detta bör gälla även i fråga om företag i vilka kommunen endast är delägare och företag som ägs av flera kommuner tillsammans. Utredningen framhåller att en betydande del av den verksamhet som kommunerna och landstingskommunerna driver i företagsform är av stort intresse för kommuninvånarna och att det därför är angeläget att det finns former som gör det möjligt att aktualisera även sådana frågor i de beslutande församlingarna. Utredningen noterar att detta problem hänger samman med frågor om offentlighet och sekretess – handlingarna i företagen är inte offentliga och styrelseledamöterna i företagen har viss tystnadsplikt – men anser att det är önskvärt att interpellationsrätten utvidgas, utan att resultatet av en utredning om offentlighet och sekretess avvaktas.

Enligt kommunallagsutredningens uttalanden om innebörden av gällande rätt får de ekonomiska mellanhavanden som kommunen har med privaträttsliga företag anses utgöra tillåtna interpellationsämnen. Om en interpellation knyter an till instruktion för kommunens ombud på bolagsstämma eller föreskriven inspektionsrätt kan interpellationens laglighet inte heller ifrågasättas. Detsamma kan även gälla när styrelsen eller annan nämnd har ålagts att följa verksamheten i de kommunala företagen. Kommunallagsutredningen konstaterar sålunda att interpellation om förhållanden som rör kommunala företag redan enligt gällande rätt är möjlig i tämligen stor utsträckning. För att verksamheten i sådana företag skall omfattas av interpellationsrätten i större utsträckning än för närvarande behövs däremot uttryckliga bestämmelser. Enligt kommunallagsutredningens förslag skall interpellation, i den mån inte bestämmelser i lag eller annan författning hindrar det, kunna avse även förhållanden i aktiebolag eller annan juridisk person som helt ägs av kommunen eller landstingskommunen. Den sistnämnda inskränkningen motiveras, enligt utredningen, av de särskilda svårigheter som är förenade med demokratiutredningens förslag att även förhållanden i företag som en kommun äger tillsammans med en annan kommun eller tillsammans med en enskild skall kunna bli föremål för interpellation. Bl. a. framhålls att funktionärer i bolag och andra särskilda juridiska personer har viss tystnadsplikt och att konflikter kan uppkomma om företagets interna förhållanden röjs.

Det övervägande antalet remissinstanser har tillstyrkt demokratiutredningens förslag, men några har anslutit sig till kommunallagsutredningens mening. Enligt föredragande statsrådets mening kan det emellertid knappast vara lämpligt att tillåta interpellation i ämnen som inte tillhör fullmäktiges handläggning. Den av kommunallagsutredningen föreslagna bestämmelsen, som har tagits in i demokratiutredningens huvudbetänkande, innebär enligt hans mening efter ordalagen otvivelaktigt en utvidgning av interpellationsrätten och kan bidra till att ytterligare försvåra tolkningen av uttrycket "ämne som tillhör fullmäktiges handläggning". Vidare anføres att en utvidgning av det slag som utredningen har föreslagit framstår som otänkbar, när det gäller delägda företag. I fråga om sådana företag behöver det inte alltid från övriga intressenters synpunkt framstå som betryggande att den till vilken en interpellation är ställd inte är skyldig att svara. Från kommunaldemokratisk synpunkt kan å andra sidan intresset av insyn vara lika stort i fråga om företag av detta slag. Eftersom underlaget för en ändring av bestämmelserna om området för interpellationsrätten inte anses tillräckligt innehåller propositionen inte något förslag härom (se prop. s. 313).

Utskottet har för sin del förståelse för såväl de kommunaldemokratiska skäl som bl. a. demokratiutredningen har anfört för en utvidgning av interpellationsrätten som för de lagtekniska komplikationer som har framhållits i propositionen. Enligt utskottets mening bör det dock vara möjligt att – med behållande av det principiellt viktiga kravet på att interpellation alltid skall gälla ämne som tillhör fullmäktiges handläggning och med anknytning till det övergripande ansvar för också de helt eller delvis kommunägda företagens verksamhet som styrelsen bör ha (jfr bestämmelserna i 3 kap. 1 § om viss uppsiktsskyldighet för styrelsen) – i den praktiska tillämpningen av interpellationsinstitutet få till stånd en viss utvidgning av interpellationsområdet. Å ena sidan kan det uppenbarligen inte i detta sammanhang övervägas att utan en närmare rättslig analys av olika bolagsrättsliga förhållanden, som nu regleras främst av aktiebolagslagen, föreslå en särskild rättslig reglering av de kommunägda företagens verksamhet. Denna fråga rymmer utomordentligt svåra och omfattande problem, som förtjänar att utredas närmare i ett annat sammanhang. Å andra sidan är redan nu gränsområdet mellan tillåtna och otillåtna interpellationsämnen ganska oklart. Det bör därför, såsom ovan framhållits, vara möjligt att, med åberopande av den uppsiktsskyldighet och det i viss mån övergripande ansvar för den kommunala verksamheten som åläggs styrelsen enligt 3 kap. 1 § och bl. a. innefattar rätt att hos fullmäktige göra "de framställningar som styrelsen finner påkallade", få till stånd interpellationsdebatter i åtskilliga frågor som rör de kommunägda företagens verksamhet. I samma syfte torde kunna användas metoden att utfärda särskilda, mera detaljerade instruktioner för ombud på bolagsstämma. Med de relativt utförliga motivuttalanden som har gjorts i det ovanstående – med hänvisning till vad såväl demokratiutredningen och kommunallagsutredningen som föredra-

gande statsrådet har anfört – och med det förslag om viss vidgning av den personkrets som kan omfattas av framställd interpellation som utskottet föreslår i det följande bör det kunna förväntas att demokratiutredningens förslag om utvidgad interpellationsrätt i huvudsak kommer att kunna tillgodoses.

Vad så gäller frågan om *vem som skall kunna interPELLERAS* får utskottet framhålla följande. Enligt gällande rätt kan interpellation ställas endast till ordföranden i styrelsen eller till ordföranden i annan nämnd eller beredning. I Stockholm får dock interpellation ställas endast till borgarråd. Demokratiutredningen anser att principen att interpellation skall kunna ställas endast till ordförande i nämnd eller beredning bör gälla även i fortsättningen. Utredningen anser emellertid att det i stora kommuner och landstingskommuner med flera heltidsengagerade förtroendemän som har övergripande uppgifter kan vara motiverat att även dessa förtroendemän skall kunna interPELLERAS. Utredningen har därför föreslagit att möjlighet skall införas för ordföranden i styrelsen att efter samråd överlämna interpellation att besvaras av annan ledamot som på grund av sitt uppdrag har särskilda förutsättningar att kunna besvara den. Vederbörande förtroendemän måste sålunda vara ledamot i styrelsen för att kunna få rätt att besvara interpellationen.

Åtskilliga remissinstanser har avstyrkt förslaget i denna del och ansett att interpellation i stället bör kunna ställas till heltidsengagerad förtroendemän som saknar ordförandeuppdrag. I propositionen föreslås, i huvudsak i enlighet med utredningens förslag, en bestämmelse i paragrafens andra stycke om att fullmäktige – i reglemente eller särskilt beslut – kan bestämma att ordföranden i styrelsen får överlämna till honom ställd interpellation att besvaras av annan ledamot av styrelsen som på grund av sitt uppdrag har särskilda förutsättningar att besvara interpellationen. Förslaget avser endast interpellation som är ställd till ordföranden i styrelsen och inte interpellation som uteslutande hör till en annan nämnds förvaltningsområde.

Utskottet anser för sin del att det från kommunaldemokratisk synpunkt är värdefullt om ökade möjligheter skapas för att i fullmäktige diskutera frågor som rör verksamheten i de kommunala bolagen. I det tidigare anförda har utskottet pekat på de möjligheter som redan med de nuvarande bestämmelserna i kommunallagen torde finnas att få till stånd sådana interpellationsdebatter. För att ytterligare underlätta detta föreslår utskottet att i 2 kap. 24 § andra stycket tas in en bestämmelse om att ordföranden i styrelsen får möjlighet att överlämna en till honom framställd interpellation också till en sådan av fullmäktige utsedd ledamot i styrelse för aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse som avses i 2 kap. 23 § andra stycket. Enligt utskottets mening bör det dock i första hand vara ordföranden i styrelsen som har att svara på interpellationen. Detta har också en viss betydelse för bedömningen av interpellationens tillåtlighet, som kan påverkas av att den väckta frågan anknyts till styrelsens övergripande uppgifter på

bl. a. detta område. I andra hand bör det dock av praktiska skäl vara möjligt för styrelsens ordförande att efter samråd överlämna en sådan interpellation inte bara till en annan ledamot i styrelsen utan också till en av fullmäktige utsedd styrelseledamot i ifrågavarande kommunala företag.

Med hänsyn till de särskilda förhållandena i Stockholms kommun anser utskottet att det där, liksom för närvarande, skall vara möjligt att interpellera endast borgarråd. Bakgrunden härtill är att det genom rotelindelningen i Stockholms kommun alltid finns ett ansvarigt borgarråd för den berörda förvaltningen och att borgarråden genom sina ordförandeskap i alla de viktigaste nämnderna har en central ställning i kommunens verksamhet. Enligt utskottet finns det inte anledning att nu, såsom har föreslagits i propositionen, göra en saklig ändring i Stockholmsystemet. En sådan ändring skulle dessutom innebära att det alltid skulle finnas minst två behöriga adressater för varje interpellation, vilket skulle kunna medföra onödiga kompetenskonflikter och oklarheter om vem som har det politiska ansvaret för en viss fråga. En saklig ändring av dessa, liksom av andra, speciella bestämmelser för Stockholms kommun bör enligt utskottets mening övervägas i annat sammanhang (se ovan s. 43-44).

Detsamma bör enligt utskottet gälla beträffande möjligheterna att ställa s. k. enkel fråga i Stockholms kommunfullmäktige. Även härvidlag bör, av de skäl som utskottet nyss anfört beträffande interpellation, det nuvarande systemet tills vidare behållas i Stockholm. Detta föranleder den ändring i paragrafens (3 kap. 24 §) sista stycke som framgår av *bilaga 1*.

2 kap. 25 § (30 § prop.)

Den av utskottet föreslagna redaktionella ändringen har till syfte att klargöra att i protokollet bör anges även ledamöter som har avstått vid omröstning.

2 kap. 30 § (35 § prop.)

I denna paragraf anges uttömmande vilka föreskrifter som fullmäktige skall vara skyldiga att ta in i arbetsordningen. Det gäller här frågor som inte behöver regleras i kommunallagen men som ändå är så betydelsefulla att de inte bör få lämnas oreglerade i någon kommun eller landstingskommun. I propositionen redovisas dessutom en rad exempel på andra föreskrifter som fullmäktige, om så önskas, kan ta in i arbetsordningen. Liksom föredragande statsrådet anser utskottet att det inte är anledning att gå närmare in på frågan om vad arbetsordningarna – utöver de obligatoriska föreskrifterna – bör innehålla. Även i detta hänseende bör kommunerna och landstingskommunerna ha största möjliga frihet att själva efter resp. lokala förhållanden bestämma vad arbetsordningarna skall innehålla. Det torde samtidigt kunna förutsättas att de s. k. normalarbetsordningar som utarbetas av Svenska kommunförbundet resp. Landstingsförbundet kommer att ge

värdefull ledning för fullmäktiges beslut om vad som skall tas in i arbetsordningarna.

Utskottet tillstyrker, med de redaktionella ändringar som framgår av bifogade lagförslag (*bilaga 1*), propositionens förslag till utformning av denna paragraf. Som en följd av utskottets ställningstagande till frågan om vem som vid förfall för presidiet skall föra ordet i fullmäktige till dess tillfällig ordförande har utsetts (se specialmotiveringen till 2 kap. 8 §) föreslår utskottet att även en föreskrift härom skall tas in i arbetsordningen.

3 kap. Styrelsen och övriga nämnder m. m.

I detta kapitel, som är indelat i arton paragrafer, anges grunderna för styrelsens, dvs. kommunstyrelsens resp. förvaltningsutskottets, samt övriga nämnders organisation och verksamhetsformer.

I flera avseenden innebär bestämmelserna ändringar i förhållande till gällande rätt. Bland de bestämmelser i kapitlet vilka saknar motsvarighet i de nuvarande kommunallagarna kan nämnas bestämmelserna i 3 kap. 1 § (36 § prop.) om styrelsens ansvar för kommunens resp. landstingskommunens informationsverksamhet, i 14 § (49 § prop.) om gemensam egendomsförvaltning och personaladministration och i 15 § (50 § prop.) om närvaro- och yttranderätt vid sammanträde med styrelsen eller annan nämnd. Här kan också nämnas att i 4 § (39 § prop.) har tagits in motsvarande nya bestämmelser om rätt till ledighet från anställning som föreslås i 2 kap. 5 § (10 § prop.) för fullmäktige.

Vissa speciella regler i de nuvarande kommunallagarna har inte tagits in i den nya kommunallagen. Som exempel kan nämnas de nuvarande bestämmelserna om kassaförvaltare och drätselråd samt även vissa hänvisningar till andra lagar. Beträffande styrelseledamöternas ansvar och skadeståndsskyldighet avser den nuvarande hänvisningen bl. a. bestämmelserna i 20 kap. brottsbalken om myndighetsmissbruk m. m. och i skadeståndslagen (1972:207) och beträffande ledningen av landstingskommuns sjukvårdande verksamhet hänvisas till sjukvårdslagen (1962:242).

I slutet av kapitlet, 17 och 18 §§ (52 och 53 §§ prop.), har tagits in vissa särregler, som fortfarande anses nödvändiga, om borgarråden i Stockholm. Bestämmelser om drätselråd, som numera finns endast i Stockholms kommun, har tagits in i den särskilda lagen om införande av kommunallagen (se lagförslaget i *bilaga 2*).

Flertalet av de i propositionen föreslagna bestämmelserna i detta kapitel tillstyrks av utskottet med de redaktionella ändringar som framgår av bifogade lagförslag. Beträffande de paragrafer där utskottet föreslår ändringar i sak eller där utskottet finner skäl att göra vissa särskilda uttalanden får utskottet anföra följande.

3 kap. 1 § (36 § prop.)

I paragrafen anges styrelsens, dvs. kommunstyrelsens resp. förvaltningsutskottets, ställning som ledande förvaltningsorgan. Innehållet i paragrafen stämmer i stora drag överens med motsvarande bestämmelser i de nuvarande kommunallagarna. De nuvarande bestämmelserna i landstingslagen om förvaltningsutskottets befogenhet att företräda landstinget mellan landstingsmötena har dock helt slopats i utskottets förslag. Beträffande motiveringen för detta ställningstagande hänvisas till vad utskottet har anfört i den allmänna motiveringen (s. 13–14).

Såsom har framhållits i propositionen (s. 436–437) kan styrelsen med stöd av bestämmelserna i 3 kap. 1 § första stycket hålla uppsikt över de företag som ägs av kommunen resp. landstingskommunen. Det övergripande ansvar för den kommunala och landstingskommunala verksamheten som kommunstyrelsen resp. förvaltningsutskottet åläggs gäller även sådan verksamhet som drivs genom aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser. Ansvar för tillsynen av sådana kommunala och landstingskommunala företag kan också understrykas och preciseras genom beslut av fullmäktige. Här kan även hänvisas till vad utskottet har anfört i den allmänna motiveringen (s. 19–20 och 39–40) samt i specialmotiveringen till 2 kap. 24 § (29 § prop.), där förslag läggs fram om en viss utvidgning av rätten att interpellera ansvariga kommunala förtroendemän om förhållanden i sådana företag.

Utskottet anser att den i propositionen föreslagna lagregleringen av styrelsens uppgifter och befogenheter är lämplig och tillstyrker – med de smärre redaktionella ändringar som framgår av *bilaga 1* – förslaget. Detta innebär bl. a. att styrelsen i fortsättningen får huvudansvaret för den allmänna informationsverksamheten liksom för arkivvården och medelsförvaltningen i kommunen resp. landstingskommunen, i den mån inte fullmäktige beslutar annat. Beträffande informationsverksamheten får utskottet särskilt framhålla att ett beslut av fullmäktige om att denna skall handhas av styrelsen självfallet inte utesluter att den särskilda informationsskyldighet, som enligt flera specialförfattningar åligger vissa nämnder (t. ex. byggnadsnämnd, hälsovårdsnämnd och socialnämnd) även i fortsättningen skall skötas av dessa nämnder. Något närmare klargörande av vad som å ena sidan bör betraktas som sådan allmän information som skall skötas av styrelsen och vad som å andra sidan bör betraktas som sådan särskild information som enligt specialförfattningarna skall skötas av nämnderna torde inte behövas i detta sammanhang. Beträffande informationsfrågorna i stort hänvisas till vad som har anförts i den allmänna motiveringen (s. 28–29).

Utskottet får slutligen framhålla att det också delar föredragande statsrådets, liksom kommunallagsutredningens, uppfattning att det inte finns anledning att i kommunallagen ta in bestämmelser om skyldighet för styrelsen att ge ut kommunala resp. landstingskommunala författningssamlingar (jfr prop. s. 437).

3 kap. 2 § (37 § prop.)

I denna paragraf sägs att fullmäktige väljer ledamöter och suppleanter i styrelsen till det antal som fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock inte vara lägre än fem. Beträffande antalet suppleanter finns ingen motsvarande formell lägsta gräns.

Såsom redovisas i demokratiutredningens huvudbetänkande (SOU 1975:41 s. 121–123) finns det f. n. i medeltal tolv ledamöter i kommunstyrelserna, liksom i förvaltningsutskotten. I allmänhet har utsetts nästan lika många suppleanter som ordinarie ledamöter. Anledningen till att det likväl föreslås en bestämmelse i kommunallagen om ett så pass lågt minimiantal som fem styrelseledamöter är att det för de speciallagsreglerade nämnderna i resp. författningar hänvisas till vad som gäller för styrelsen. För vissa av dessa nämnder har det bedömts olämpligt att föreskriva ett högre antal ledamöter än fem.

Utskottet får för sin del framhålla att ett ökat antal ledamöter i de kommunala och landstingskommunala styrelserna, liksom i de övriga nämnderna, ger en möjlighet att engagera fler medborgare i arbetet (se härom utskottets allmänna motivering s. 20). Större nämnder ger även bättre möjligheter för småpartier att bli representerade. Utskottet kan därför av principiella kommunaldemokratiska skäl instämma i demokratiutredningens rekommendation att en ökning av antalet ledamöter bör göras i de nämnder som f. n. har ett litet antal ledamöter. Eftersom det likväl i vissa undantagsfall även i framtiden kan finnas behov av att ha ett så pass lågt antal nämndledamöter som fem, anser utskottet att propositionens förslag i denna del kan tillstyrkas.

Av förarbetena till 1953 års kommunallag framgår att avsikten med bestämmelsen om val av suppleanter är att minst en suppleant skall utses. Detta kan dock knappast sägas klart framgå av lagtexten. Utskottet kan även i detta fall hänvisa till och instämma i demokratiutredningens rekommendation att det normalt bör finnas lika många suppleanter som ordinarie ledamöter i styrelserna och de övriga nämnderna. Suppleantsystemet blir i fortsättningen obligatoriskt för alla kommunala och landstingskommunala nämnder men med full frihet för resp. fullmäktige att efter lokala förhållanden besluta om antalet suppleanter. Utskottet anser att det av 3 kap. 2 § direkt bör framgå avsikten med bestämmelsen. Utskottet föreslår därför – på motsvarande sätt som har skett i 2 kap. 9 § (14 § prop.) andra stycket beträffande det minsta antalet årliga landstingsmöten – att 3 kap. 2 § första stycket kompletteras med en ”bör-regel”, som ger uttryck för utskottets och utredningens rekommendation. För att undvika att denna föreskrift tolkas så att kommuner och landstingskommuner som redan har eller önskar ha ett större antal suppleanter än antalet ordinarie ledamöter rekommenderas att minska antalet suppleanter har lagtexten utformats så att antalet suppleanter bör vara ”minst lika stort” som antalet ordinarie

ledamöter. Beträffande den av utskottet förordade utformningen av första stycket hänvisas till bifogade lagförslag (*bilaga 1*).

I 2 kap. 23 § (28 § prop.) finns bestämmelser om proportionellt val av bl. a. ledamöter och suppleanter i styrelsen. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finns bestämmelser i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. I 3 kap. 2 § andra stycket (37 § prop.) har tagits in en kompletterande bestämmelse som avser ordningen för suppleanternas tjänstgöring, då de inte har valts proportionellt. I detta fall åläggs fullmäktige att vid valet även bestämma den ordning i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring. Såsom framgår av motiven till 2 kap. 23 § har bestämmelserna om proportionellt val en viktig funktion som skydd för minoritetens intresse av att få representation i styrelsen och övriga nämnder. Normalt sker dock inte valen proportionellt, utan endast under beaktande av hur fördelningen mellan partierna skulle bli om krav på proportionellt val skulle föras fram. I det vanliga fallet kommer därför fullmäktige att enligt 3 kap. 2 § andra stycket bestämma även den inbördes turordningen mellan de valda suppleanterna.

Om emellertid suppleanterna har utsetts genom proportionellt val skall, som nämnts, bestämmelserna i lagen om proportionellt valsätt tillämpas när det gäller att avgöra turordningen mellan de valda suppleanterna. 8 § nyssnämnda lag har följande lydelse:

Den ordning, vari suppleanter böra inkallas till tjänstgöring i stället för ledamot, skall bestämmas enligt följande regler:

a) Suppleant, utsedd från grupp med samma partibeteckning som den grupp, från vilken ledamoten blivit vald, har företräde framför övriga suppleanter, och av dessa har den företräde, som utsetts från grupp med högre rösttal.

b) Av suppleanter från samma grupp har den företräde, vars namn blivit tidigare uppfört i den jämlikt 4 § bestämda ordningen inom gruppen.

Den ledamot eller suppleant, som fått sig tillerkänd plats från två eller flera grupper, anses vald för den grupp, från vilken plats först tilldelats honom.

Härav framgår att då inte någon suppleant från samma partigrupp som den frånvarande ledamoten finns att tillgå har den bland de övriga suppleanterna företräde som har utsetts från grupp med högre rösttal. Detta innebär att det ibland kan uppkomma oönskade partiväxlingar genom att en suppleant kallas till tjänstgöring som ersättare för ledamot från ett annat parti.

I detta sammanhang bör även beaktas bestämmelserna i 3 kap. 8 § (43 § prop.), som innebär att suppleant skall kallas in, när ordinarie ledamot är hindrad att inställa sig till sammanträde eller att vidare delta i sammanträde. Suppleanterna skall därvid träda in i den ordning som har bestämts vid valet, dvs. vid proportionellt val i den ordning som har bestämts enligt 8 § lagen om proportionellt valsätt och vid majoritetsval i den ordning som

fullmäktige har bestämt enligt 3 kap. 2 §. Några särskilda föreskrifter som syftar till att undanröja risken för partiväxling i styrelsen och de övriga nämnderna har inte föreslagits i propositionen. Föredragande statsrådet framhåller att det faller inom partiernas ansvar att förhindra att sådana situationer uppstår och att det är principiellt olämpligt att införa en lagreglering av denna fråga (prop. s. 259 och 455). Detta uttalande syftar direkt endast på den situationen då det inte finns någon suppleant närvarande från samma parti, sedan en ordinarie ledamot har måst lämna ett pågående sammanträde. För en partigrupp som representeras av endast en ordinarie ledamot jämte en suppleant kan emellertid motsvarande situation uppkomma, då båda är hindrade att närvara vid sammanträdet.

Utskottet anser för sin del att de nya bestämmelserna om möjligt bör utformas så att partiväxlingar kan förhindras i de fall då proportionellt val har skett. Detta framstår som desto mer önskvärt, när nu ett obligatoriskt suppleantsystem införs för styrelsen och övriga nämnder. En enkel föreskrift i 3 kap. 2 § andra stycket om att även vid proportionellt val av suppleanter turordningen för dessas tjänstgöring skall bestämmas av fullmäktige skulle innebära sådana risker för en urholkning av minoritetsskyddsregeln att utskottet inte anser den vägen framkomlig. Att i denna paragraf ta in detaljbestämmelser av i huvudsak samma slag som de som nu finns i lagen om proportionellt valsätt torde av lagtekniska skäl knappast kunna ske. Eftersom lagen om proportionellt valsätt för närvarande tillämpas även vid andra val än de som fullmäktige förrättar enligt kommunallagen, nämligen även vid val inom kommunala sammanläggningsdelegerade, kyrkofullmäktige och kyrkliga sammanläggningsdelegerade liksom på kyrkostämman, kan det inte heller komma i fråga att i detta sammanhang – och utan de särskilda utredningar som i så fall först måste ske – föreslå några sakliga ändringar i exempelvis 8 § lagen om proportionellt valsätt.

En annan möjlighet att tillgodose önskemålet att helt förhindra partiväxlingar, då proportionellt val har skett, kunde vara att i 3 kap. 2 § andra stycket föreskriva att fullmäktige vid alla val av suppleanter, dvs. såväl vid majoritetsval som vid proportionellt val, åläggs att bestämma den ordning i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring. För att inte minoritetsskyddsregeln skall urholkas krävs då också en bestämmelse om att en suppleant som har valts proportionellt inte får tjänstgöra i stället för en ledamot som representerar en annan partigrupp. Detta skulle innebära att motsvarande bestämmelser i 8 § lagen om proportionellt valsätt inte skall tillämpas, vilket i så fall måste anges i lagen. En sådan lösning leder emellertid till att det i de situationer av partiväxling som utskottet i det ovanstående har redovisat i stället kommer att saknas en ledamot vid sammanträdet. För de speciella fall som här avses och som förutsätter att en minoritetsgrupp har formellt krävt och fått till stånd ett proportionellt val av suppleanter i en nämnd torde möjligen olägenheterna av att vid något tillfälle nämnden inte är helt fulltalig genom bristande representation för

en grupp kunna anses vara mindre än om i stället en suppleant från en annan, i praktiken oftast från den största partigruppen, automatiskt kan rycka in. Utskottet anser dock att denna fråga kräver ytterligare överväganden och tillstyrker propositionens förslag till utformning av bestämmelsen om ordningen för suppleanternas tjänstgöring.

3 kap. 6 § (41 § prop.)

Utskottet har redan i motiveringen till 2 kap. 9 § (14 § prop.) anført att den i propositionen föreslagna bestämmelsen i 3 kap. 6 § första stycket (41 § prop.) om att valen av styrelsens presidium i Stockholms kommun skall ske årligen vid första sammanträdet under tjänstgöringsåret bör utgå. Enligt utskottet bör sålunda samtliga kommuner och landstingskommuner ha frihet att själva bestämma mandatperioden för presidieposterna. För Stockholms kommun torde detta, såsom utskottet har påpekat, inte komma att innebära någon ändring i sak, eftersom det kan väntas att fullmäktige där även i fortsättningen kommer att välja presidiet vid samma tillfälle som styrelsen väljs.

I propositionen föreslås i paragrafens tredje stycke en bestämmelse om att styrelsen får utse annan ledamot att som ersättare för ordföranden fullgöra dennes uppgifter, om ordföranden på grund av sjukdom eller annars för längre tid är hindrad att fullgöra sitt uppdrag. Utskottet tillstyrker detta förslag och anser, liksom föredragande statsrådet, att det inte är nödvändigt att i lagen ange en bestämd tidsgräns. Ersättare bör sålunda utses endast om ordföranden är eller beräknas bli förhindrad att fullgöra uppdraget under längre tid, medan det vid kortvariga förfall bör ankomma på vice ordföranden att inträda.

3 kap. 8 § (43 § prop.)

I denna paragraf finns närmare bestämmelser om suppleanternas tjänstgöring i styrelsen. I anslutning till vad utskottet nyss anført i specialmotiveringen till 3 kap. 2 § (37 § prop.), till vilket hänvisas, föreslår utskottet att det i paragrafen sägs att bestämmelserna i 2 kap. 11 § (16 § prop.) om suppleanternas tjänstgöring i fullmäktige skall gälla "i tillämpliga delar". Den av utskottet föreslagna utformningen av 3 kap. 8 § framgår av bifogade lagförslag (*bilaga 1*).

3 kap. 10 § (45 § prop.)

I denna paragraf, som innehåller bestämmelser om bl. a. förfarandet vid fattande av beslut i styrelsen, föreslår utskottet tillägg av ett nytt första stycke, som innebär att bestämmelserna i 2 kap. 23 § (28 § prop.) om proportionellt val blir tillämpliga vid styrelsens val av avdelning som avses

i 3 kap. 12 § (47 § prop.) liksom av organ för beredning av ärende inom styrelsen. I sak kan utskottet här hänvisa till vad som ovan har anförts dels i den allmänna motiveringen (s. 22), dels i specialmotiveringen till 2 kap. 23 § (28 § prop.). Den av utskottet föreslagna utformningen av 3 kap. 10 § (45 § prop.) framgår av bifogade lagförslag (*bilaga 1*). Utskottets ställningstagande föranleder även ett förslag till lag om ändring i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. (se s. 94 och *bilaga 33*).

3 kap. 12 § (47 § prop.)

Denna paragraf innehåller bl. a. bestämmelser om delegation av styrelsens beslutanderätt, vilka i huvudsak stämmer överens med gällande rätt. Liksom hittills blir det sålunda, om fullmäktige beslutar det, möjligt för styrelsen att delegera beslutanderätt antingen till särskild avdelning som består av ledamöter och/eller suppleanter i styrelsen eller till ledamot eller suppleant i styrelsen eller till tjänsteman. S. k. blandad delegation, dvs. till förtroendevald och tjänsteman gemensamt, tillåts däremot inte. Inte heller tillåts s. k. lokal delegation, exempelvis till övergripande kommundelsorgan, eller vidaredelegation, dvs. ett överförande från den som fått delegationsuppdraget till annan.

Demokratiutredningen har för sin del inte föreslagit några författningsändringar när det gäller delegationsreglerna utan diskuterat deras tillämpning i relation till den kommunala demokratin. Enligt utredningen måste de krav som ställs på vidgat inflytande för de förtroendevalda och för medborgarna beaktas, när delegationsförfarandets omfattning övervägs och delegationsinstitutet bör därför användas restriktivt. I första hand har utredningen rekommenderat att delegation sker till grupper av förtroendevalda eller till enskilda ledamöter eller suppleanter.

Med anledning av de olika meningar som har anförts i remissyttrandena över utredningens förslag framhåller föredragande statsrådet att man måste göra en avvägning mellan demokratiaspekterna och kravet på effektivitet i den kommunala förvaltningen. De förtroendevalda i nämnderna har det politiska ansvaret och måste därmed kunna fatta beslut och utöva inflytande över frågor som är av betydelse för medborgarna. Detta innebär att de förtroendevalda bör kunna följa den fortlöpande kommunala verksamheten, även om man inte fattar beslut i varje enskilt ärende. I det sammanhanget bör beaktas att delegation i mindre viktiga ärenden kan ge de förtroendevalda möjlighet att ägna mer tid åt planering, riktlinjer och andra principiella frågor. Delegation bör därför enligt föredragande statsrådet förekomma främst i rutinärenden, t. ex. ärenden där det är fråga om en direkt tillämpning av riktlinjer som nämnden har fastställt (prop. s. 260).

Några närmare anvisningar för tillämpningen av delegationsinstitutet föreslås inte i propositionen. Det framhålls i stället att förutsättningarna för

vad som kan och bör delegeras varierar mellan kommuner av olika storlek och att det därför, liksom hittills, bör tillkomma kommunerna och landstingskommunerna att själva bestämma hur delegationsreglerna skall tillämpas. När delegationsförfarandets tillämpning övervägs, är det dock nödvändigt att noggrant beakta de krav som ställts på vidgat inflytande och förbättrad information från de förtroendevaldas och från medborgarnas sida. I detta sammanhang framhålls också att demokratiutredningen i sitt fortsatta arbete kommer att ta upp frågor om blandad delegation och frågan om delegation till partssammansatta organ. Beträffande s. k. lokal delegation från nämnd till kommundelsorgan anser föredragande statsrådet att sådan delegation inte bör införas. De ärenden i vilka nämnds beslutanderätt brukar delegeras – i syfte att få till stånd en smidigare beslutsordning genom att löpande rutinärenden inte behöver behandlas i nämnden – är nämligen ofta av den arten att de inte kan avgränsas geografiskt (prop. s. 301).

Utskottets principiella inställning till delegationsinstitutet är densamma som den som kommer till uttryck i propositionen, liksom i demokratiutredningens huvudbetänkande. Delegation bör därför, enligt utskottet, ske restriktivt i den meningen att effektivitetskravet avvägs mot de allmänna demokratisynpunkterna, vilka bör tillerkännas den avgörande betydelsen. Härvid bör dock, såsom också framhålls i propositionen, beaktas att delegation i mindre viktiga ärenden kan ge de förtroendevalda bättre möjligheter att ägna sig åt de principiella och viktigare ärendena. Att delegation sker kan sålunda tillgodose såväl effektivitets- som demokratiintresset.

Utskottet vill i detta sammanhang för tydlighetens skull erinra om att de föreslagna delegationsbestämmelserna i 3 kap. 12 § (47 § prop.) syftar endast på delegation av verklig beslutanderätt, dvs. rätten att fatta beslut som självständigt får överklagas. Här kan hänvisas till bestämmelserna i 7 kap. 2 § (77 § prop.) enligt vilka även nämndbeslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 3 kap. 12 § kan överklagas genom kommunalbesvär. Beslut av rent förberedande eller rent verkställande art kan dock inte överklagas. Den i viss mening faktiska beslutanderätt i mindre betydelsefulla ärenden som varje arbetsfördelning mellan anställda medför och som närmast kan anknytas till själva verkställigheten av fattade nämndbeslut, faller alltså utanför den lagreglerade delegationsrätten.

Av utformningen av 3 kap. 12 § framgår vidare att delegationen, liksom hittills, måste ske i två led. Först krävs ett bemyndigande av kommunfullmäktige resp. landstinget och därefter krävs ett beslut av vederbörande styrelse eller annan nämnd. Båda leden är alltså nödvändiga villkor för att de beslut som fattas med stöd av delegationen skall kunna anses lagliga. I likhet med föredragande statsrådet rekommenderar utskottet att fullmäktiges beslut att medge delegation i vissa grupper av ärenden tas in i reglemente för styrelsen, om sådant har antagits av fullmäktige. I lagen lämnas det dock öppet för fullmäktige att avgöra om detta skall ske eller om ett särskilt beslut skall vara tillräckligt (jfr prop. s. 466).

Utskottet tillstyrker slutligen den i propositionen föreslagna bestämmelsen i sista stycket om att beslut som har fattats med stöd av delegation skall anmälas till styrelsen, som bestämmer i vilken ordning detta skall ske. Eftersom förhållandena växlar från nämnd till nämnd liksom från beslutstyp till beslutstyp är det knappast möjligt att i lagen ange några allmänna riktlinjer för när och hur anmälningarna bör ske och i vilken utsträckning besluten bör protokollföras särskilt. Detta måste bestämmas i samband med att delegationsuppdrag ges. Såsom framhålls i propositionen (s. 467) är huvudsaken att anmälningssystemet på ett rimligt sätt tillgodoser kommunmedlemmarnas och de direkt berördas intressen och styrelsens resp. nämndens informations- och kontrollbehov samt garanterar att delegationsbesluten, i den mån de inte överklagas, vinner laga kraft inom rimlig tid.

3 kap. 15 § (50 § prop.)

Den i propositionen föreslagna paragrafen tillstyrks av utskottet. Utskottet får dessutom framhålla att förtroendeman, som med stöd av dessa bestämmelser har fått närvarorätt i nämnd som han inte tillhör, i förekommande fall torde vara underkastad motsvarande bestämmelser om tystnadsplikt som gäller för övriga ledamöter och suppleanter liksom deltagande tjänstemän. Detta blir aktuellt genom att bestämmelserna i 3 kap. 15 § gäller inte endast för de kommunallagsreglerade nämnderna utan också för alla de speciallagsreglerade nämnderna. Som exempel på en sådan situation kan nämnas bestämmelserna i 64 § lagen (1956:2) om socialhjälp enligt vilka "den som är eller varit verksam vid behandlingen av frågor enligt denna lag" inte får "obehörigen yppa vad han därvid erfarit rörande enskilda personliga förhållanden".

3 kap. 16 § (51 § prop.)

Paragrafen tillstyrks i huvudsak. Dock föreslår utskottet – förutom en viss omredigering – att orden "om ej annat är särskilt föreskrivet" utgår, eftersom det inte längre torde finnas bestämmelser i särskilda författningar som motiverar ett sådant undantag beträffande ersättning till ledamot i kommunal eller landstingskommunal nämnd.

3 kap. 18 § (53 § prop.)

Med hänsyn till de bestämmelser om "beredning" som förekommer på olika ställen i den nya kommunallagen får utskottet framhålla att dessa bestämmelser inte avser den i 3 kap. 18 § omnämnda särskilda "borgarrådsberedningen" i Stockholms kommun.

4 kap. Ekonomisk förvaltning

I detta kapitel, som är indelat i nio paragrafer, finns bestämmelser om förmögenhetsskydd, täckning av medelsbehov, budgetens innehåll, budgetprocessen, anslagstäckning, fondbildning, lånerätt och räkenskapsföring.

En viktig nyhet i förhållande till gällande rätt är att det i fortsättningen blir de nyvalda fullmäktige som skall fastställa budgeten det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum. Detta hänger samman med förslaget om ett snabbare valgenomslag för de beslutande församlingarna, kommunfullmäktige och landstingen. Utskottet kan i detta sammanhang hänvisa till vad som har anförts härom i den allmänna motiveringen (s. 23–26). Vidare bör nämnas att bestämmelserna i 4 kap. 4 § (57 § prop.) om budgetfristerna på olika nivåer föreslås bli enhetliga och gälla för samtliga kommuner och landstingskommuner. Detta innebär att landstingen får ytterligare en månad på sig för att fastställa budgeten, medan budgetfristen för Stockholms kommunfullmäktige förkortas med åtta dagar. Utskottet anser att även den sistnämnda ändringen bör kunna godtas med hänsyn till den undantagsbestämmelse som föreslås i paragrafens andra stycke.

En annan nyhet i förslaget till ny kommunallag är att underställningskraven i fråga om lån och borgen mildras på det sättet att det nuvarande beroendet av utdebiteringens storlek – f. n. motsvarande högst fem kronor per skattekrona för kommunerna i allmänhet resp. sju kronor för kommun som inte tillhör landstingskommun – försvinner, liksom också kravet på årliga avbetalningar. Underställningsfrihet gäller liksom hittills för lån med en återbetalningstid av högst fem år. Såsom har framhållits i propositionen (s. 514) kommer vidare frågan om att på ett mera genomgripande sätt ändra eller ev. helt avskaffa den statliga kontrollen över kommunernas och landstingskommunernas upplåning också att bli föremål för fortsatt utredning.

De nuvarande bestämmelserna om underställningsskyldighet – för kommunerna hos länsstyrelsen och för landstingskommunerna hos regeringen – i fråga om s. k. flerårsanslag, dvs. anslag som skall täckas genom utdebitering under mer än fem år, föreslås också slopas. Denna statliga kontroll anses nämligen inte innebära någon effektiv tillsyn över att en kommun eller landstingskommun inte på längre sikt skjuter kostnader framför sig (se prop. s. 506).

Beträffande innehållet i 4 kap. i övrigt kan vidare nämnas att ordet "drätsel" har tagits bort ur lagen och ersatts med uttrycket "ekonomisk förvaltning". Vidare har uttrycket "utgifts- och inkomststat" ersatts av ordet "budget".

Den grundläggande regeln i 4 kap. 1 § (54 § prop.) om förmögenhetsskyddet behålls, medan bl. a. de nuvarande bestämmelserna om hur en kommun får använda vederlag för en anläggningstillgång eller försäkrings-

ersättning för sådan tillgång tas bort. Bestämmelserna om budgetens innehåll har i huvudsak utformats enligt kommunallagsutredningens förslag och innebär inga ändringar i sak. Utskottet har för sin del övervägt att i enlighet med vad som har föreslagits av flera remissinstanser – däribland statskontoret – i 4 kap. 3 § (56 § prop.) föreslå en bestämmelse om att budgeten skall omfatta en flerårsdel i vilken redovisas bedömningar av den mera långsiktiga utvecklingen. Utskottet har emellertid av de skäl som anförs i propositionen (s. 514) stannat för att tillstyrka propositionens förslag i denna del.

I fråga om fondbildning talas i lagen endast om kapitalfonder och driftfonder. En ändring i förhållande till utredningens förslag har gjorts som innebär att medel ur kapitalfond får tas i anspråk för driftändamål, endast om regeringen tillåter detta.

Med ett förtydligande i 4 kap. 5 § (58 § prop.), varmed inte avses någon ändring i sak (jfr. 4 kap. 3 §), och några smärre tekniska justeringar, som framgår av lagförslaget (*bilaga 1*), tillstyrker utskottet samtliga i propositionen föreslagna paragrafer i 4 kap.

5 kap. Revision

I enlighet med kommunallagsutredningens förslag har bestämmelserna om revision tagits in i ett särskilt kapitel i den nya kommunallagen. Härigenom markeras revisorernas oberoende ställning och självständighet i förhållande till förvaltningsorganen.

5 kap., som är indelat i sju paragrafer, innehåller liksom motsvarande paragrafer i de nuvarande kommunallagarna bestämmelser om antalet revisorer, mandattid, valbarhet, ersättning och jäv m. m., revisorernas uppgifter och befogenheter, revisionsberättelse och ansvarsfrihet. Dessutom föreslås nya bestämmelser om förvaltning som har samband med revisionsuppdraget och om befogenhet för fullmäktige att meddela närmare föreskrifter om revisionen.

I fråga om den förvaltning som följer med revisionsuppdraget blir det möjligt för kommunerna och landstingskommunerna att själva avgöra om en särskild revisionsnämnd skall inrättas för de administrativa uppgifterna eller om revisorerna skall utöva förvaltningen samfällt utan att bilda en särskild nämnd. Fullmäktige kan också föreskriva att dessa uppgifter skall skötas av ett särskilt förvaltningsorgan som består av revisorerna eller vissa av dem och som inte har karaktär av nämnd. Möjligheten att låta styrelsen eller en annan nämnd ta hand om de administrativa uppgifterna nämns också i propositionen, men det påpekas att en sådan ordning kan innebära att revisorernas oberoende ställning försvagas (se prop. s. 533).

Bland nyheterna i övrigt kan nämnas att revisorsval i fortsättningen skall ske vart tredje år – i alla kommuner och landstingskommuner – för granskning av de tre följande årens verksamhet. Uppdraget som revisor är sålunda slutfört först sedan det tredje årets verksamhet har granskats under det fjärde året efter valet (se prop. s. 524). I 5 kap. 1 § (63 § prop.) anges ut-

tryckligen att valet av revisorerna skall förrättas av de nyvalda fullmäktige och att s. k. delad revision är tillåten. Genom regeln att revisorerna liksom revisorssuppleanterna skall vara minst tre, även vid delad revision, skapas garantier för att minoritetsintressena kan göra sig gällande i revisionsarbetet. Bestämmelserna i 2 kap. 23 § (28 § prop.) om proportionellt val gäller nämligen även vid val av revisorer och revisorssuppleanter. Några speciella valbarhetsvillkor föreslås inte för revisorerna utan valbarheten anpassas till bestämmelserna för fullmäktige i 2 kap. 4 § (9 § prop.). Härigenom införs sålunda ett bostadsband för revisorerna. Slutligen kan framhållas att den s. k. sakrevisionen direkt omnämns i den nya lagen.

Utskottet anser att det i propositionen föreslagna innehållet i 5 kap. är väl avvägt och ger uttryck för de grundläggande principerna för den kommunala resp. den landstingskommunala revisionen. Med undantag för bestämmelserna i 5 kap. 1 och 2 §§ (63 och 64 §§ prop.), vilka närmare kommenteras i det följande, tillstyrker utskottet sålunda de i 5 kap. föreslagna paragraferna med de smärre justeringar av redaktionellt slag som framgår av *bilaga 1*.

5 kap. 1 och 2 §§ (63 och 64 §§ prop.)

Såsom nyss har framhållits föreslås i 5 kap. 1 § en enhetlig treårig mandatperiod för revisorer och revisorssuppleanter. Härigenom blir mandatperioden för revisorerna lika lång som för nämndledamöterna i alla kommuner utom Stockholms kommun och i alla landstingskommuner. Enligt kommunallagsutredningen bör detta öka revisionens effektivitet som kontrollinstrument och underlätta granskningen av flerårsprojekt. Revisorernas ställning anses också kunna stärkas genom en längre mandatperiod. Utskottet anser liksom föredragande statsrådet (prop. s. 524) att det är fördelaktigt för revisionsarbetet att revisorerna väljs för en följd av år, oavsett vilken mandatperiod som gäller för styrelsen och övriga nämnder. Något undantag i fråga om mandatperiodens längd föreslås därför inte för revisorerna i Stockholms kommun.

I 5 kap. 1 § första stycket föreskrivs vidare att antalet revisorer skall vara minst tre även vid s. k. delad revision. Härigenom skapas, som nyss sagts, vissa garantier för att minoritetsintressena kan göra sig gällande i revisionsarbetet. Enligt utskottet bör det också direkt av lagtexten framgå att minst tre revisorssuppleanter skall väljas även vid s. k. delad revision.

I 5 kap. 1 § andra stycket föreskrivs att bestämmelserna i 2 kap. 4 § (9 § prop.) för fullmäktige om valbarhet, verkan av att valbarheten upphör och rätt till avsägelse skall gälla även för revisorer och revisorssuppleanter. Liksom vid val till styrelsen och andra nämnder blir dock den som har uppnått 18 års ålder vid valtillfället valbar. Utskottet har till särskilt övervägande tagit upp frågan om speciella valbarhetsvillkor bör införas för revisorerna för att göra det möjligt för t. ex. vissa chefstjänstemän hos

länsstyrelsen att väljas till revisorer, vilket hittills har varit möjligt och också skett i vissa fall. Flera remissinstanser, bl. a. en länsstyrelse, en landstingskommun och två kommuner har avstyrkt kommunallagsutredningens förslag i denna del. De har framhållit att både praktiska skäl – t. ex. då en revisor som avflyttat strax innan revisionsberättelsen skall undertecknas – och intresset av att kommunerna inte skall bindas i onödan talar för att den nuvarande ordningen behålls. Utskottet har för sin del förståelse för remisskritiken på denna punkt men anser likväl att propositionens förslag, som i sak helt stämmer överens med vad kommunallagsutredningen har förordat, kan tillstyrkas. Såsom utredningen har framhållit torde det numera alltid finnas ett tillräckligt antal personer med nödvändig sakkunskap som förtroendevalda revisorer, vilka dessutom kan tillföras särskild sakkunskap utifrån genom att kommunerna och landstingskommunerna anlitar någon form av fackrevision. I praktiken torde det också vara mycket sällsynt att man väljer revisorer som inte är medlemmar i kommunen eller landstingskommunen. Av principiella skäl bör därför samma valbarhetsvillkor gälla för de förtroendevalda revisorerna som för andra förtroendeuppdrag.

Enligt utskottets mening bör det i paragrafen också anges att fyllnadsval kan ske när revisor, som inte har utsetts vid proportionellt val, avgår under tjänstgöringstiden. Anledningen till denna lagreglering är att revisorernas mandatperiod i fortsättningen blir tre år och att valbarhetsreglerna, som blir desamma som för fullmäktige, dvs. med bl. a. ett bostadsband, innebär att fyllnadsval kan behöva ske under denna tid. Med hänsyn till att revisorernas arbete i väsentliga avseenden skiljer sig från det i styrelsen och övriga nämnder anser utskottet att någon detaljreglering av samma slag som för ledamöterna i dessa organ inte bör ske. Fullmäktige bör, enligt utskottets mening, inte heller åläggas att förrätta fyllnadsval, så snart som en revisor, som inte har valts proportionellt, avgår, utan endast få rätt att göra detta, när det anses nödvändigt.

Beträffande revisor som har utsetts vid proportionellt val föreslås ingen särskild lagreglering. En sådan revisor skall alltså i vanlig ordning ersättas av vederbörande revisorssuppleant. Detta innebär att om också revisorssuppleanterna har utsetts vid proportionellt val blir bestämmelserna i 8 § lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. avgörande för turordningen mellan revisorssuppleanterna. Om dessa däremot inte har utsetts vid proportionellt val avgörs turordningen dem emellan av fullmäktiges beslut.

Beträffande innehållet i 5 kap. 1 § i övrigt föreslår utskottet för tydlighetens skull att hänvisningarna i andra stycket till 2 kap. 5 § (10 § prop.) och i tredje stycket till 2 kap. 29 § (34 § prop.) ersätts av lagtext som direkt klagör bestämmelsernas sakliga innebörd. Av redaktionella skäl föreslår utskottet att dessa bestämmelser – om rätt till ledighet resp. ersättning m. m. – tas in i tredje och fjärde styckena.

De i 5 kap. 2 § (64 § prop.) intagna bestämmelserna om att bl. a. ledamot

i styrelsen inte får vara revisor eller revisorssuppleant för granskning av verksamhet som omfattas av hans redovisningsskyldighet eller delta i val av sådan revisor eller revisorssuppleant stämmer överens med de nuvarande bestämmelserna i kommunallagarna. I enlighet med utredningens förslag föreskrivs vidare i propositionen att motsvarande jäv föreligger vid handläggningen av ärende om ansvarsfrihet för verksamheten men att ordföranden och vice ordföranden i styrelsen eller annan nämnd ändå får delta i överläggningen. Ledamot som får delta i överläggningen med stöd av dessa bestämmelser är dock att anse som jävig och får inte delta i beslutet i frågan om ansvarsfrihet. Suppleant skall därför kallas in för honom redan under överläggningen. För att undvika att bara ett mindre antal av fullmäktiges ledamöter vid en konsekvent tillämpning av jävsregeln är behöriga att fatta beslut om ansvarsfrihet kan, framhålls det i propositionen (s. 525), frågan om ansvarsfrihet behandlas särskilt för varje nämnd i den mån anmärkning mot nämndens förvaltning har framställts i revisionsberättelsen.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag till utformning av de nämnda jävsbestämmelserna med de tekniska ändringar som framgår av *bilaga 1*. Enligt utskottets förslag görs det också klart att jävsbestämmelserna omfattar även andre vice ordföranden i styrelsen eller annan nämnd i de fall då fullmäktige har valt två vice ordförande.

I detta sammanhang tar utskottet även upp en i *motionen 1975/76:451* av herr Björk i Gävle (c) väckt fråga om jäv vid löneförhandling för kommunal revisorspersonal. I motionen hemställs att riksdagen hos regeringen föreslår att denna fråga snarast utreds.

Motionären anför att i de fall då kommun har inrättat eget revisionskontor sker löneförhandlingar för den vid detta kontor anställda personalen med deltagande av personal, t. ex. personalsekreterare, lönechefer m. fl., som i sin tur är föremål för revision av dem vars anställningsvillkor de förhandlar om. Enligt motionären kan man således påstå att det med den nuvarande konstruktionen förekommer jäv för hela förhandlingsdelegationen, vilket betraktas som ett klart otillfredsställande förhållande. Motionären framhåller att, eftersom revisionen är underställd kommunfullmäktige vore det mer naturligt om t. ex. fullmäktiges presidium tillsammans med kommunförbundets förhandlingsdelegation samt resp. fackförbunds förhandlingschefer i stället utgjorde en sådan förhandlingsdelegation.

Under hänvisning till att konstitutionsutskottet i sitt betänkande (KU 1975:7) över en likalydande motion (1975:308) av samma motionär har förutsatt att frågan skulle behandlas av då pågående utredningar på det kommunala området, främst utredningen om den kommunala demokratin, anser motionären, att då frågan inte har belysts i tillräcklig omfattning i detta utredningsarbete bör den nu ses över.

Utskottet får för sin del framhålla att de i motionen behandlade jävsituationerna inte avser de förtroendevalda revisorerna utan den hos revisorerna anställda personalen. Något verkligt jäv i kommunallagens mening

kan knappast anses förekomma, endast för att den granskande revisionspersonalen får sina anställningsvillkor fastställda under medverkan av annan personal, som i sin tur är föremål för revision. Utskottet får i detta sammanhang också erinra om att samtliga landets kommuner utom 20 – och dessutom 9 landstingskommuner – för närvarande anlitar Svenska kommunförbundets revisionsavdelning, som är uppdelad på 25 revisionsdistrikt med en i huvudsak efter länen avpassad indelning. Huvuduppgiften för revisionsavdelningen är att biträda kommunerna genom att hos dem utföra yrkesrevision. Numera har – sedan en kommun nyligen har avskaffat sitt eget revisionskontor – endast 8 kommuner, däribland Stockholms, Göteborgs och Malmö kommuner, egna, fullständigt utbyggda revisionskontor (se närmare härom SOU 1974:99 s. 333). Utskottet finner mot bakgrunden av det sagda att någon utredning av det slag som motionären har föreslagit inte behövs och avstyrker därför motionen.

6 kap. Skatt till kommun och landstingskommun

De nuvarande skattebestämmelserna i kommunallagarna är av utpräglat teknisk natur. Där behandlas hur de beslutande församlingarnas utdebiteringsbeslut verkar på den preliminära och den slutliga skatten och hur kommunalskatt och landstingsskatt förskottsvis och slutligen når kommunerna och landstingskommunerna via den statliga uppbördsorganisationen.

Kommunallagsutredningen har övervägt om några av de nuvarande bestämmelserna om skatt bör flyttas från kommunallagen till andra författningar men har stannat för att de med några undantag bör föras över till den nya kommunallagen. Detta har föranlett invändningar från flera remissinstanser, som framhållit bl. a. att vissa bestämmelser har en sådan omfattning och utformning att de inte kan anses uppfylla nutida krav på författningstext.

Föredragande statsrådet anser också att bestämmelserna inte passar väl in i den nya kommunallagen och att de har en sådan karaktär att det knappast är möjligt att ge dem en enkel och lättillgänglig utformning. Vidare framhålls att bestämmelserna inte har något påtagligt intresse för den enskilde förtroendemannen eller för allmänheten. Eftersom det emellertid är svårt att finna en lämpligare placering av bestämmelserna, särskilt som de har en central betydelse för kommunernas och landstingskommunernas ekonomiska förvaltning, har det dock ansetts försvarligt att, i enlighet med utredningens förslag, föra över bestämmelserna till den nya kommunallagen (prop. s. 538).

Propositionens förslag omfattar fem paragrafer. Fyra av dessa paragrafer är av sådant slag att de, enligt utskottets mening, efter endast en smärre ytterligare bearbetning kan tas in i den nya kommunallagen. Beträffande en paragraf, 6 kap. 4 § (73 § prop.), är emellertid läget ett annat.

I denna paragraf regleras sålunda, på ett mycket detaljerat sätt, formerna

för statens utbetalning av kommunalskatt till kommunerna och landstingskommunerna. Bestämmelserna är av rent teknisk natur och berör inte den kommunala verksamheten som sådan. Enligt utskottets, liksom föredragande statsrådets och kommunallagsutredningens, mening bör regler av sådant slag, om det är möjligt att finna en lämpligare placering av bestämmelserna, inte tas med i den nya kommunallagen. De nämnda bestämmelserna företer mer släktskap med de regler som nu finns i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt. Efter samråd med budgetdepartementet, som i sin tur hört riksskatteverket i frågan, föreslår utskottet därför att sakinnehållet i den i propositionen föreslagna 73 § i stället tas in i 1965 års lag. Utskottet har också inhämtat yttrande i ärendet från skatteutskottet (se *bilaga 35*). I enlighet med skatteutskottets mening föreslår utskottet att bestämmelserna tas in i 4 § i 1965 års lag och att de nuvarande 4 och 5 §§ i lagen omnumreras till 5 och 6 §§. Vidare bör det anges i den nya 4 § att bestämmelserna inte omfattar församlingsskatt. Regler härom finns i 84 § lagen (1961:436) om församlingsstyrelse.

I övrigt vill utskottet i detta sammanhang påpeka att uttrycket "skattekonor och skatteören", som förekommer i 6 kap. 2 § (71 § prop.) är svårt att förstå för den enskilde. En ändring av detta uttryck, som är ålderdomligt och borde ges en mera lättfattlig och modern utformning, kräver emellertid särskilda överväganden, inte minst därför att motsvarande uttryck återfinns i åtskilliga andra författningar. Utskottet förutsätter att denna fråga, liksom de övriga lagtekniska frågor som aktualiserats i skatteutskottets yttrande, ägnas uppmärksamhet från de närmast berörda myndigheternas sida.

Utskottet tillstyrker sålunda – med det ovan nämnda undantaget – i sak samtliga de i propositionen föreslagna paragraferna i 6 kap. med de tekniska ändringar i främst förtydligande syfte som framgår av bifogade lagförslag (*bilaga 1*) och lägger därjämte fram det av skatteutskottet tillstyrkta förslaget till lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan myndighets utdebitering av skatt (*bilaga 34*).

7 kap. Kommunalbesvär och besvärsnämnd

I detta kapitel, som är indelat i sex paragrafer, finns bestämmelser om s. k. kommunalbesvär och om särskild besvärsnämnd. Genom att termen "kommunalbesvär" förs in i den nya kommunallagen (i rubriken till 7 kap.) markeras att kommunalbesvär är en särskild typ av besvär som i flera viktiga hänseenden skiljer sig från förvaltningsbesvären. När man i andra författningar än kommunallagarna använder ordet "besvär" avser detta vanligen förvaltningsbesvär. I förvaltningslagen används ordet "överklagande" när både förvaltningsbesvär och kommunalbesvär avses.

I propositionens förslag – men inte i kommunallagsutredningens förslag

– omfattar kapitlet även underställning av vissa beslut av fullmäktige. Såsom framgår av det nedanstående föreslår utskottet inga sådana bestämmelser i detta kapitel.

Såsom ovan har nämnts (s. 79–80) föreslås att den nuvarande underställningskontrollen över de s. k. flerårsanslagen slopas. I den nya kommunallagen finns det därför inga bestämmelser om underställning av kommunala beslut hos länsstyrelsen. Däremot föreslås i propositionen att de nuvarande bestämmelserna om underställning av kommunfullmäktiges beslut om hamnavgifter, grundpenningar eller sluss-, kanal- eller andra farledsavgifter – i väntan på resultatet av vissa överväganden inom kommunikationsdepartementet rörande hamnutredningens betänkande (SOU 1974:24) Förslag till hamnlag – förs över till den nya kommunallagen (75 §).

Utskottet får för sin del framhålla följande. Hamnutredningens förslag innebär att de nuvarande bestämmelserna om underställningsskyldighet hos regeringen för de nyss nämnda hamnavgifterna m. m. skall upphävas. Kommunallagsutredningen har anslutit sig till detta förslag och därför inte utarbetat någon lagtext. Enligt utskottets mening står det inte i särskilt god samklang med de ovan redovisade strävandena att på olika sätt minska underställningsskyldigheten för kommunerna och landstingskommunerna att behålla detaljbestämmelser av detta slag i den nya kommunallagen. Innan slutlig ställning tas till bestämmelsernas sakliga innehåll bör dock, såsom framhålls i propositionen, avvaktas resultatet av övervägandena inom kommunikationsdepartementet. Utskottet har erfarit att proposition kan väntas under år 1977 och anser – under hänvisning till det nu anförda – att bestämmelserna därför bör tas in i en särskild paragraf i lagen om införande av kommunallagen och gälla tills vidare (se *bilaga 2, 16 §*).

Utskottets förslag innebär att bestämmelserna om underställning i 7 kap. kan tas bort helt, eftersom återstoden av 75 § i propositionens förslag – om att beslut som enligt 4 kap. 6 och 7 §§ (59 och 60 §§ prop.) skall underställas regeringens prövning skall insändas till länsstyrelsen, som skall överlämna handlingarna med eget yttrande till regeringen inte behöver tas in i kommunallagen (se SOU 1974:99 s. 355).

I den allmänna motiveringen (s. 40–41) har utskottet framfört vissa synpunkter av principiellt slag beträffande utformningen av bestämmelserna om kommunalbesvär m. m. Med hänsyn till bl. a. svårigheterna att överblicka de regler som nu gäller för kommunalbesvärsprocessen i de olika instanserna – och med tre delvis kolliderande olika regelsystem, nämligen kommunallagarnas, förvaltningslagens och förvaltningsprocesslagens – har utskottet tillstyrkt att den i propositionen föreslagna översynen av kommunalbesvärsprocessen kommer till stånd. Denna översyn kommer, såsom framgår av propositionen, att omfatta även vissa speciella bestämmelser som nu finns i 7 kap.

Utskottet anser mot denna bakgrund att de i propositionen föreslagna besvär bestämmelserna i 7 kap., vilka med några få undantag stämmer över-

ens med gällande rätt, nu kan godtas. Bland nyheterna i förhållande till de nuvarande kommunallagarnas bestämmelser märks en regel i 7 kap. 1 § andra stycket (76 § prop.) om att kommunalbesvär som inte har anförts i rätt tid inte skall tas upp till prövning (se närmare härom prop. s. 550). Vidare skall enligt tredje stycket i samma paragraf i fortsättningen besvär över landstingets, förvaltningsutskottets och andra landstingskommunala nämnders beslut ges in direkt till regeringsrätten och inte som tidigare till länsstyrelsen. Slutligen kan nämnas att i 7 kap. 6 § (81 § prop.) föreslås bestämmelser om kommuns och landstingskommuns skyldighet att återställa verkställighet av beslut som har upphävts. De sist nämnda bestämmelserna saknar motsvarighet i de nuvarande kommunallagarna.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag till utformning av bestämmelserna i 7 kap. om kommunalbesvär och besvärsnämnd med de redaktionella ändringar som framgår av bifogade lagförslag (*bilaga 1*). I utskottets förslag har sålunda besvärsgrunderna i 1 § omredigerats för att undvika syftningsfel och uttrycket "talan mot", som i propositionens förslag förekommer omväxlande med uttrycket "besvär över", bytts ut mot det sist nämnda uttrycket, för att inte oklarhet om innebörden skall kunna uppstå. Någon ändring i sak avses självfallet inte med dessa eller andra redaktionella ändringar. Beträffande kommunala och landstingskommunala besvärsnämnder får utskottet dessutom anföra följande.

7 kap. 3 § (78 § prop.)

Denna paragraf innehåller bestämmelser om besvärsnämnd, vilka i sak stämmer överens med vad som f. n. föreskrivs i kommunallagarna. I paragrafens tredje stycke har dock gjorts det tillägget att även beslut av revisorerna nämns. Några remissinstanser har framhållit att bestämmelserna om besvärsnämnd behöver förtydligas (se prop. s. 552). Enligt föredragande statsrådet bör de frågor som remissinstanserna har tagit upp övervägas vid den översyn av kommunalbesvärsprocessen som, såsom nyss nämnts, föreslås komma till stånd. Utskottet delar denna mening.

I *motionen 1975/76:911* av herrar Romanus (fp) och Petersson i Röstånga (fp) hemställs "att riksdagen hos regeringen begär förslag till regler för kommunala besvärsnämnder enligt riktlinjerna i motionen".

Motionärerna anser att man bör kunna kräva att det i varje kommun finns en fristående besvärsnämnd som man kan överklaga tillsättningsärenden hos och att detta skulle skapa vissa garantier för att man i kommunen följer vissa sakliga principer vid tjänstetillsättning. Enligt motionärerna bör de kommunala besvärsnämnderna helst bestå av förtroendemän som inte har några uppdrag i andra kommunala organ men med erfarenhet både från olika sidor av den kommunala förvaltningen och av arbetslivet i övrigt.

Motionärerna framhåller vidare att man så långt som möjligt bör undvika att reglera kommunernas verksamhet och arbetsformer. Dessa bör utformas

med hänsyn till lokala förhållanden. Vissa allmänna regler för kommunernas verksamhet bör dock läggas fast av staten i syfte att garantera rättssäkerhet och opartiskhet i förvaltningen.

Utskottet vill för sin del erinra om de uttalanden som gjorts vid tidigare riksdagsbehandling av motioner med liknande syfte (se t. ex. KU 1973:29 och 1974:32). Riksdagen har sålunda flera gånger avslagit motionsyrkanden att ålägga samtliga kommuner och landstingskommuner att inrätta särskilda besvärsnämnder, eftersom ett sådant åläggande har ansetts innebära ett inte tillräckligt motiverat ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Härvid har även beaktats utvecklingen på det förhandlingsbara området efter 1965 års lagstiftning om tjänstemännens förhandlingsrätt, som har avsevärt begränsat besvärsnämndernas kompetensområde. I det sistnämnda utskottsbetänkandet (KU 1974:32) redogörs bl. a. för bakgrunden till de nuvarande lagbestämmelserna och gällande rätt. Även i kommunallagsutredningens betänkande (SOU 1974:99 s. 366–369) lämnas utförlig redovisning för gällande rätt m. m.

Enligt utskottets mening finns det inte anledning att nu inta en annan ståndpunkt och göra besvärsnämnden obligatorisk. För detta talar också den omständigheten att endast ca en tiondel av primärkommunerna hittills har utnyttjat möjligheten att inrätta besvärsnämnd. Det torde dock finnas anledning att ägna frågan fortsatt uppmärksamhet. Utskottet vill särskilt peka på att den nya lagstiftningen om medbestämmande i arbetslivet kan komma att påverka besvärsnämndens verksamhet. Den i motionen berörda frågan om besvärsnämndernas sammansättning kan självfallet övervägas vid den ovan nämnda översynen av kommunalbesvärprocessen. Med hänvisning till det sagda avstyrker utskottet motionen 1975/76:911.

Förslaget till lag om införande av kommunallagen

I de nuvarande kommunallagarna finns, såsom har redovisats i propositionen, bestämmelser som inte bör föras över till den nya kommunallagen, eftersom de berör bara ett fåtal kommuner och landstingskommuner och avser förhållanden som i flertalet fall kommer att successivt förlora sin aktualitet. Dessa bestämmelser kan inte upphävas utan måste behållas i någon form. I samband med att den nya kommunallagen träder i kraft uppkommer även andra frågor som måste lösas genom särskilda bestämmelser om förhållandena vid ikraftträdandet. Utskottet anser, liksom föredragande statsrådet, att det är lämpligt att bestämmelser av nu nämnt slag tas in i en särskild lag om införande av den nya kommunallagen.

Enligt utskottets förslag skall den nya kommunallagen träda i kraft den 1 juli 1977, dvs. ett halvt år senare än enligt propositionens förslag. Detta föranleder motsvarande ändringar i 10 och 11 §§. I 10 § föreslår utskottet ett förtydligande av innebörd att äldre bestämmelser om arkivvård gäller till dess föreskrifter som avses i 2 kap. 27 § kommunallagen har meddelats.

Även i vissa andra avseenden föranleder utskottets ställningstagande ändringar i det upprättade särskilda lagförslaget. Sålunda behövs det, om utskottets förslag till utformning av 2 kap. 8 § och 3 kap. 6 § kommunallagen bifalls, inga övergångsbestämmelser av det slag som föreslås i propositionens 6 §. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att den nya kommunallagens ikraftträdande den 1 juli 1977 inte medför någon rätt för kommun eller landstingskommun att avkorta löpande mandatperioder.

Vidare föreslår utskottet i en ny 7 § en särskild övergångsbestämmelse, som klargör att tidsfristen för beredning av motioner som har väckts före den 1 juli 1977 skall räknas från nämnda dag. Utskottet föreslår också ett tillägg i 12 § (13 § prop.) som innebär att äldre bestämmelser skall gälla i fråga om rätten att anföra kommunalbesvär över beslut som har meddelats före den 1 juli 1977.

Den i propositionens 12 § föreslagna bestämmelsen anser utskottet i stället bör tas in som en övergångsbestämmelse till lagen om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt. Den i propositionens 17 § föreslagna bestämmelsen om att landstings förvaltningsutskott som är uppdelat på självständiga avdelningar skall få behålla denna organisation synes grundad på ett missförstånd (se prop. s. 568). Eftersom ett sådant system inte längre förekommer i någon landstingskommun behövs inte den i propositionen föreslagna övergångsbestämmelsen. Däremot behövs som en följd av utskottets ställningstagande till frågan om underställning av vissa hamnavgifter m. m. (se ovan s. 86) en bestämmelse av samma sakliga innebörd som den som har föreslagits i propositionens 75 § kommunallagen. Utskottet föreslår att en sådan bestämmelse tas in som en särskild paragraf (16 §) sist i lagen om införande av kommunallagen.

I övrigt tillstyrker utskottet propositionens förslag med de ändringar som framgår av *bilaga 2*.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:281) om kommunalförbund

Den nya kommunallagen föranleder, såsom redovisas i propositionen (s. 568–574), flera sakliga och redaktionella ändringar i bestämmelserna om kommunalförbund. Kommunallagsutredningens förslag innebar att alla bestämmelserna om kommunalförbund arbetades in i ett särskilt kapitel i kommunallagen. Med hänsyn till den remisskritik som förslaget föranledde (se prop. s. 216 och 324) föreslås i propositionen att den nuvarande kommunalförbunds lagen behålls och att de nödvändiga ändringarna tas in i denna lag. Utskottet delar denna mening och tillstyrker det i propositionen framlagda lagförslaget med de redaktionella ändringar som framgår av *bilaga 3*.

I detta sammanhang vill utskottet även understryka vad som sägs i propositionen – liksom i kommunallagsutredningens betänkande – om att kommunalförbundsformen från bl. a. kommunaldemokratiska synpunkter in-

nebär vissa fördelar jämfört med bolagsformen (se närmare härom SOU 1974:99 s. 98–101). Det nuvarande systemet, som föreslås gälla även i fortsättningen, innebär emellertid att kommunalförbund inte kan bildas mellan primärkommun som ingår i landstingskommun och landstingskommun. För sådana samarbetsituationer står därför f. n. främst bolags- eller stiftelseformen till förfogande. Utskottet vill endast peka på de problem som detta kan innebära och förutsätter att frågan blir föremål för fortsatta överväganden.

Förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620)

Förslaget till ny kommunallag innebär att vissa bestämmelser om valkretsindelningen och valsystemet, vilka nu finns i kommunallagarna, skall föras över till vallagen. Alla bestämmelser som hör samman med val av ledamöter i kommunfullmäktige och landsting föreslås sålunda flyttas från kommunallagarna till vallagen.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag, som förutom det nyss sagda, innebär att i 14 kap. 19 § vallagen införs bestämmelser om ett nytt system för utscende av suppleanter. Beträffande motiveringen härför hänvisas till en i propositionen redovisad promemoria av riksskatteverket (se prop. s. 576–581).

Eftersom även prop. 1976/77:1 innehåller ett förslag till lag om ändring i vallagen, vilket föreslås gälla från samma tidpunkt som det i prop. 1975/76:187 framlagda lagförslaget, föreslår utskottet att dessa båda lagförslag – efter viss redigering – förs samman till *ett* lagförslag. De av utskottet föreslagna bestämmelserna framgår av *bilaga 4*.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1919:293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning

Under hänvisning till det översynsarbete som f. n. pågår inom indelningslagskommittén föreslås i propositionen endast sådana ändringar i indelningslagen som nu är nödvändiga för att anpassa den till den nya kommunallagen. Detta innebär att även vissa landstingskommunala bestämmelser kommer att ingå i indelningslagen, som hittills har haft uteslutande primärkommunala bestämmelser. Beträffande motiveringen för dessa och andra i propositionen framlagda förslag till ändring i indelningslagen kan utskottet hänvisa till vad som anförs i propositionen (se särskilt s. 329, 356 och 581–582). Utskottet vill dock i detta sammanhang också understryka vikten av att den gamla indelningslagen så snart som möjligt kan få en modernare och inte minst från lagteknisk synpunkt bättre utformning än f. n.

Det i propositionen intagna lagförslaget tillstyrks med de redaktionella ändringar som framgår av *bilaga 5*.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1965:596) om kommunala sammanläggningsdelegerade

Såsom framhålls i propositionen (s. 582–584) innehåller lagen om kommunala sammanläggningsdelegerade flera hänvisningar till kommunallagen (1953:753). Eftersom den gamla kommunallagen upphävs genom den nya kommunallagen, måste vissa följdändringar göras i lagen om kommunala sammanläggningsdelegerade.

Det i propositionen intagna lagförslaget tillstyrks av utskottet med de redaktionella ändringar som framgår av *bilaga 6*.

Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

I propositionen 1975/76:187 (s. 584–585) föreslås att ett tillägg görs i 1 § kommunalskattelagen av innebörd att med beteckningen "allmän kommunalskatt", som förekommer i den nya kommunallagen, avses "kommunalskatt, landstingsskatt och församlingsskatt". Denna ändring, som gör det möjligt att behålla uttrycket "allmän kommunalskatt" i skatteförfattningarna, tillstyrks av utskottet (se *bilaga 7*). Ändringen föreslås, i likhet med övriga lagförslag, träda i kraft den 1 juli 1977.

De i propositionen 1976/77:1 intagna lagförslagen

I propositionen 1976/77:1 om minskad statlig detaljreglering av kommunerna m. m. föreslås bl. a. ändrade regler för de kommunala och landstingskommunala specialreglerade nämnderna. Den grundläggande principen bakom förslagen, som medför större enhetlighet och enkelhet i nämndorganisationen, är att kommunernas och landstingskommunernas handlingsfrihet skall ökas liksom deras möjligheter att anpassa sina verksamhetsformer efter de lokala förhållandena. Reglerna innebär att bestämmelserna i den nya kommunallagen blir tillämpliga också på de specialreglerade nämnderna och att flertalet särbestämmelser i specialförfattningarna om nämndernas organisation och arbetsformer utgår.

De nya bestämmelserna innebär bl. a. att alla kommunala resp. landstingskommunala nämnder i fortsättningen kommer att kunna väljas proportionellt och att frågan om nämndernas sammansättning och utomstående närvarorätt vid nämndsammanträden avgörs av kommunerna och landstingskommunerna. Dessa får också en större frihet att bestämma vilka nämnder som skall inrättas och hur uppgifterna skall fördelas mellan nämnderna. Vidare kommer gemensam personaladministration och egendomsförvaltning att kunna anordnas för alla nämnder. Viss underställningsskyldighet försvinner också ur speciallagstiftningen.

I propositionen läggs fram sammanlagt 26 lagförslag. Utskottet har berett övriga berörda riksdagsutskott tillfälle att avge yttrande över resp. lag-

förslag. Några invändningar mot de framlagda förslagen har därvid inte anförts. I ett fall har emellertid pekats på att delade meningar förekommit bland remissinstanserna om vissa chefstjänstemäns närvarorätt i kommunal nämnd. Beträffande denna frågas principiella och praktiska aspekter får utskottet anföra följande.

Utskottet har samma grundläggande syn som den som kommer till uttryck i propositionen, liksom i de till grund för förslagen där upprättade departementspromemoriorna, nämligen att nämnderna har förmåga att själva avgöra vilka utomstående som skall kallas till sammanträdena (se närmare härom prop. s. 68). En annan utgångspunkt måste vara att nämndernas val av arbetsformer inte i onödan skall regleras av statsmakterna. Såsom framhålls i propositionen (s. 73) kan en bedömning på det lokala planet från fall till fall – av vilket beslutsunderlag och vilken utomstående sakkunskap som behövs – bättre än generella direktiv från lagstiftaren främja kloka och väl underbyggda beslut. Endast om det i vissa fall finns särskilt starka skäl för föreskrifter eller rekommendationer av detta slag bör därför övervägas en lagreglering av utomståendes närvarorätt.

Under utskottsbehandlingen har närmare diskuterats några sådana fall, där det inte i främsta rummet har gällt närvarorätten utan snarare den författningsreglerade närvaroskyldigheten i kommunal nämnd. Som exempel kan här nämnas läkares medverkan i hälsovårdsnämnd. Propositionens förslag innebär att den i 9 § hälsovårdsstadgan (1958:663) föreskrivna skyldigheten för distriktsläkare att under vissa förutsättningar närvara vid hälsovårdsnämndens sammanträden upphör. Detta kan självfallet i vissa fall föranleda praktiska problem. Enligt utskottets mening bör emellertid frågan kunna lösas på annat sätt än genom en bestämmelse i hälsovårdsstadgan. Utskottet förutsätter att denna fråga kommer att övervägas närmare i annat sammanhang. De principiella skäl som har anförts för den i propositionen föreslagna regleringen, vilken också tillstyrks av flertalet remissinstanser, bör sålunda enligt utskottet tillmätas avgörande betydelse vid bedömningen av dessa frågor. Propositionens förslag i denna del tillstyrks därför av utskottet.

Även i övrigt anser utskottet att de i propositionen föreslagna bestämmelserna innebär en lämplig anpassning till de av utskottet tillstyrkta bestämmelserna i den nya kommunallagen. Beträffande den närmare motiveringen hänvisar utskottet till vad som anförts i propositionen. I vissa avseenden anser utskottet emellertid att bestämmelserna bör ändras. Med hänvisning till vad utskottet har anförat om de särskilda bestämmelserna för Stockholms kommun (se ovan s. 43–44) bör sålunda kommunen få behålla den nuvarande möjligheten att förrätta årliga val till nämnderna. Utskottet föreslår därför att bestämmelsen i 3 kap. 5 § första stycket kommunallagen om treåriga mandatperioder inte görs tillämplig på nämnderna i Stockholms kommun.

De i propositionen föreslagna bestämmelserna i resp. 3 § lagen (1956:2)

om socialhjälp, 7 § barnavårdslagen (1960:97) och 5 § lagen (1954:579) om nykterhetsvård bör enligt utskottets mening inte utformas på det sätt som skett i propositionen. Enligt andra bestämmelser, som nu inte ändras, i dessa lagar gäller nämligen inte de först nämnda paragraferna för Stockholm. Där är i stället – med stöd av särskilda undantagsbestämmelser i de tre lagarna – socialvården organiserad enligt Kungl. Maj:ts brev (1974:209) till Stockholms kommun med särskilda bestämmelser i fråga om organisation av nykterhetsvården, socialhjälpverksamheten och barnavården i Stockholm (ändrat senast 1974:1104). Bestämmelserna i brevet har meddelats med stöd av 8 § 3 mom. första stycket nykterhetsvårdslagen, 11 § första stycket lagen om socialhjälp och 13 § första stycket barnavårdslagen. De innebär att socialvården i Stockholms kommun med vissa angivna undantag skall organiseras enligt lagen (1970:296) om social centralnämnd. Denna ordning bör enligt utskottet inte rubbas i detta sammanhang. Utskottet föreslår därför ändringar av de först angivna paragraferna i socialhjälp-, barnavårds- och nykterhetsvårdslagarna samt motsvarande ändring i 3 § lagen om social centralnämnd, så att den särskilda regleringen av Stockholmsförhållandena i dessa paragrafer utgår (se *bilagorna 11–14*).

Utskottet vill också framhålla att den nya kommunallagstiftningen innebär att Kungl. Maj:ts brev (1974:209) måste ändras fr. o. m. den 1 juli 1977. I brevet hänvisas nämligen till bestämmelser i kommunallagen för Stockholm, som då upphör att gälla, och lagen om social centralnämnd. Dessa hänvisningar bör ändras så att de avser motsvarande bestämmelser i den nya kommunallagen resp. lagen om social centralnämnd i dess nya lydelse.

Utskottets tidigare redovisade ställningstagande föranleder slutligen också vissa andra ändringar i de i propositionen framlagda lagförslagen. Sålunda föreslås att tidpunkten för ikraftträdandet, som bör vara densamma för samtliga de nu nämnda lagförslagen som för förslaget till kommunallag, framflyttas till den 1 juli 1977. Vidare måste den redaktionella utformningen av hänvisningarna i specialförfattningarna till vissa paragrafer i den nya kommunallagen ändras.

Med de ovan föreslagna ändringarna tillstyrker utskottet för sin del riksdagen godtar samtliga 26 lagförslag, som redovisas i propositionen 1976/77:1. Utskottets förslag framgår av *bilagorna 8–32*. Såsom tidigare nämnts (s. 90) har det i propositionen under punkten 11 intagna förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620) av utskottet förts samman med det i propositionen 1975/76:187 under punkten 4 intagna förslaget om ändring i samma lag (se *bilaga 4*).

Övriga lagförslag

Såsom utskottet har redogjort för i specialmotiveringen till ny kommunallag lägger utskottet i detta sammanhang fram ytterligare två lag-

förslag.

I *bilaga 33* till detta betänkande läggs sålunda fram ett förslag till lag om ändring i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. Lagförslaget föranleds av utskottets förslag att utvidga tillämpningsområdet för proportionella val till att avse även organ inom styrelsen och de övriga nämnderna. Beträffande motiveringen hänvisar utskottet till vad som har anförts dels i den allmänna motiveringen (s. 22–23), dels i specialmotiveringen till 3 kap. 2 och 10 §§ kommunallagen.

I *bilaga 34* till detta betänkande lägger utskottet – efter hörande av skatteutskottet – fram förslag till lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt. Detta lagförslag föranleds av att sakinnehållet i 73 § propositionens förslag (om utbetalning av kommunalskatt och landstingsskatt) enligt utskottets mening bör flyttas från kommunallagen till den nyss nämnda lagen. Beträffande motiveringen hänvisas till vad utskottet anför i specialmotiveringen till 6 kap. kommunallagen (s. 84–85).

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer
att riksdagen

1. med anledning av propositionerna 1975/76:187 och 1976/77:1 och med avslag på motionen 1976/77:5 fjärde attsatsen antar de i bilagorna 1–34 till detta betänkande intagna lagförslagen och förklarar motionen 1976/77:5 femte attsatsen besvarad med vad utskottet anför,
2. avslår motionerna 1975/76:451, 1975/76:911, 1976/77:5 första och andra attsatserna, 1976/77:70, 1976/77:76 samt 1976/77:568,
3. förklarar motionerna 1975/76:913, 1975/76:921, 1975/76:1980 punkterna 9–11, 1976/77:5 tredje attsatsen och 1976/77:572 besvarade med vad utskottet anför.

Stockholm den 3 mars 1977

På konstitutionsutskottets vägnar
KARL BOO

Närvarande: herrar Boo (c), Johansson i Trollhättan (s), Björck i Nässjö (m), Mossberg (s), Fiskesjö (c), Svensson i Eskilstuna (s), Nordin (c), Karlsson i Malung (s), Schött (m), Gustafsson i Ronneby (s), Kindbom (c), Nyquist (s), fru Hammarbacken (c), fru Cederqvist (s) och herr Tarschys (fp).

Reservationer

1. av herrar Johansson i Trollhättan (s), Mossberg (s), Svensson i Eskilstuna (s), Karlsson i Malung (s), Gustafsson i Ronneby (s) och Nyquist (s) samt fru Cederquist (s), vilka

dels ansett att utskottets yttrande i avsnittet "De beslutande organen" i den allmänna motiveringen beträffande frågan om *delegation av fullmäktiges beslutanderätt* (s. 15–18) bort ha nedanstående lydelse och att sista stycket i specialmotiveringen till 1 kap. kommunallagen (s. 49–50) bort utgå:

Enligt utskottets mening är det från demokratisk synpunkt väsentligt att kommunfullmäktiges och landstingets ställning som beslutande organ inte urholkas. Utskottet kan därför inte förorda att möjligheterna att delegera beslutanderätt från fullmäktige utvidgas i förhållande till vad som f. n. är möjligt. Denna principiella mening stämmer överens med vad som har anförts i propositionen, liksom av demokratiutredningen och flertalet remissinstanser.

Såsom föredragande statsrådet har framhållit i propositionen är det från lagteknisk synpunkt naturligtvis inte helt tillfredsställande att, som för närvarande, en viss möjlighet att överföra beslutanderätt härleds ur begreppet "verkställighet". Det är å andra sidan knappast möjligt att i lag med någon exakthet ange i vilken utsträckning som delegation skall få ske eller när detta inte skall vara tillåtet. Med utskottets principiella mening att delegation måste ske restriktivt skulle lagbestämmelser om delegation behöva förses med betydande begränsningar, som i sin tur skulle i onödan försvåra såväl för kommuner och landsting som för besvärinstanserna att tillämpa sådana bestämmelser. Av de skäl som anförts i propositionen (s. 240) är utskottet sålunda inte berett att förorda några lagbestämmelser om delegation av beslutanderätt från kommunfullmäktige och landstinget till styrelsen och nämnderna.

dels ansett att utskottets förslag till 1 kap. 5 § tredje stycket kommunallagen (*bilaga 1*) bort utgå.

2. av herrar Johansson i Trollhättan (s), Mossberg (s), Svensson i Eskilstuna (s), Karlsson i Malung (s), Gustafsson i Ronneby (s) och Nyquist (s) samt fru Cederquist (s), vilka

dels ansett att utskottets yttrande i avsnittet "De beslutande organen" i den allmänna motiveringen beträffande frågan om *det s. k. ställföreträdarskapet för landstingets förvaltningsutskott* (s. 14, styckena "Utskottet vill --- det följande") bort ha följande lydelse:

Ställföreträdarskapet för landstingets förvaltningsutskott har hittills varit nödvändigt från praktisk synpunkt, eftersom landstinget som regel har sammanträtt sällan. Denna ordning kan emellertid innebära nackdelar från demokratisk synpunkt. I likhet med demokratiutredningen och föredragande

statsrådet anser utskottet att alla frågor som har större allmän betydelse för medborgarna bör redovisas och diskuteras i de beslutande organen. En sådan ordning medför att den politiska debatten stimuleras på ett sätt som är av stort värde från kommunaldemokratisk synpunkt. Inte minst för minoritetens arbetsmöjligheter är det sålunda, såsom framhålls i propositionen, väsentligt att fler ärenden förs fram till offentlig debatt i landstinget. Därigenom kan minoriteten få till stånd en debatt och inför medborgarna bättre markera sin politiska linje i de olika ärendena.

Även om antalet sammanträden med landstinget kan väntas öka i framtiden, vilket i och för sig kan minska behovet av ett ställföreträderskap mellan landstingsmötena, vill utskottet inte förorda att ställföreträderskapet nu skall tas bort. Det kan uppenbarligen även i fortsättningen uppkomma situationer som kräver att beslut i viktiga ärenden fattas snabbt. Utskottet anser att det i propositionen framlagda förslaget om att ställföreträderskapet tills vidare bör finnas kvar, men att dess räckvidd skall begränsas, är lämpligt avvägt och väl tillgodoser både de principiella och de praktiska synpunkter som utskottet anser bör vara grundläggande. Utskottet tillstyrker sålunda den i propositionen föreslagna bestämmelsen om att landstingen skall åläggas att ge föreskrifter om och i vilken utsträckning ställföreträderskapet får användas samt att de beslut som förvaltningsutskottet fattar på grundval av ställföreträderskapet skall anmälas för landstinget. Utskottet ville härvid särskilt understryka vad föredragande statsrådet har anfört om att ställföreträderskapet bör reserveras för fall när landstingets beslut inte kan avvaktas eller fråga är om ärenden som inte har principiell betydelse eller annars är av större vikt. Den av utskottet föreslagna ordningen ger det enskilda landstinget frihet att själv avgöra frågan om ställföreträderskap.

dels ansett att utskottets förslag till 1 kap. 5 § tredje stycket kommunallagen (*bilaga 1*) bort ha följande lydelse:

Förvaltningsutskottet företräder landstinget mellan landstingsmötena i den utsträckning som landstinget bestämmer och i den mån annat ej följer av lag eller annan författning. Beslut som har fattats med stöd av detta stycke skall anmälas till landstinget, som bestämmer i vilken ordning detta skall ske.

3. av herrar Johansson i Trollhättan (s), Mossberg (s), Svensson i Eskilstuna (s), Karlsson i Malung (s), Gustafsson i Ronneby (s) och Nyquist (s) samt fru Cederquist (s), vilka

dels ansett att näst sista stycket i utskottets yttrande i avsnittet "*Om röstningar och opinionsundersökningar*" i den allmänna motiveringen (s. 35) bort ha nedanstående lydelse och att utskottets specialmotivering till 2 kap. 18 § kommunallagen (s. 58–59) bort utgå:

Under utskottsbehandlingen har frågan om valnämndens medverkan vid opinionsundersökningar och omröstningar övervägts. Enligt rättspraxis är ett kommunalt beslut om en sådan omröstning olagligt om valnämnden avses medverka. Kommunallagsutredningen föreslog för sin del ett särskilt stadgande att valnämnden fick anlitas i samband med undersökningar av detta slag under förutsättning att nämndens övriga verksamhet inte hindras därmed.

Enligt utskottets mening kan det vara lämpligt att kommunen får anlita valnämndens ledamöter för att organisera och genomföra opinionsundersökningar av omröstningskaraktär. I valnämnden finns i allmänhet en betydande erfarenhet av de praktiska frågor som kan aktualiseras i sådana sammanhang. Ett stadgande av det slag som föreslagits av kommunallagsutredningen skapar emellertid onödiga problem av både principiell och praktisk natur. Valnämnden är en specialreglerad kommunal nämnd vars uppgifter uteslutande regleras i vallagen. Redan på denna grund framstår det som betänkligt att jämställa valnämndens biträde vid kommunala opinionsundersökningar med dess ordinarie uppgifter vid de allmänna valen. Valnämndens auktoritet kan vidare komma att försvagas om den som specialreglerat organ ibland skall stå som ansvarig för förrättning som är mindre formbunden än vid allmänna val. Som framhållits under remissbehandlingen uppkommer också särskilda problem om valnämndens medverkan föreskrivs i lag. Sålunda måste frågan om landstingets rätt att anlita den kommunala valnämnden regleras särskilt. Det krävs t. ex. bestämmelser om kostnadsregleringen mellan landstingskommunerna och kommunerna. Vidare uppstår frågan om i vilken utsträckning övriga regler i vallagen bör betraktas som tillämpliga vid en ifrågasatt omröstning. Det finns betydande risker för att planering och genomförande av olika omröstnings- och opinionsundersökningar försenas och onödigt kompliceras om valnämnden i sin egenskap av valnämnd förutsätts medverka.

Med den i propositionen föreslagna lagtexten blir det möjligt för kommunerna och landstingskommunerna att utnyttja den erfarenhet och organisation som finns hos de kommunala valnämnderna genom att i varje särskilt fall utse dess ledamöter till en kommitté med ansvar för undersökningens genomförande. Därigenom undviks de svårigheter som följer med en medverkan av valnämnden som sådan. Vid landstingskommunala undersökningar kan landstingen själva utse de kommunala valnämndernas ledamöter till lokala kommittéer och fråga behöver aldrig uppstå huruvida en viss kommun av olika skäl ej önskar medverka i en undersökning av detta slag. Landstingen får därmed också själva svara för de kostnader som är förknippade med undersökningen.

Med hänsyn till vad som anförts ovan anser utskottet att valnämnderna i sin egenskap av valnämnder inte bör kunna anlitas vid de opinionsundersökningar och omröstningar som åsyftas i paragrafen.

dels ansett att utskottets förslag till 2 kap. 18 § kommunallagen (*bilaga 1*) bort ha följande lydelse:

Om fullmäktige beslutar det, får som ett led i beredningen av ett ärende som det tillkommer fullmäktige att handlägga inhämtas synpunkter från medlemmar i kommunen eller landstingskommunen.

Särskilda yttranden

1. av herr Fiskesjö (c) och fru Hammarbacken (c), vilka beträffande frågan om *kommunallagens terminologi m. m.* anfört följande:

Kommunallagen är för de kommunala styrelseorganen en övergripande lag av i princip samma slag som regeringsformen för de statliga styrelseorganen. Kommunallag och regeringsform har också det gemensamt att de är av grundläggande betydelse för det demokratiska styrelseskicket som sådant. Av detta följer bl. a. att det är särskilt viktigt att dessa lagar är så utformade att de utan svårighet kan läsas och förstås av en bred allmänhet utan ett omständligt tolkningsarbete.

Den nya kommunallagen torde härvidlag vara åtskilligt bättre än de kommunallagar den ersätter. Ytterligare förbättringar hade enligt vår mening varit möjliga att åstadkomma med hjälp av bl. a. en enhetligare och klarare terminologi.

Vi vill först fästa uppmärksamheten på att de benämningar som använts i kommunallagen inte helt överensstämmer med regeringsformens. Grunderna för den kommunala självstyrelsen anges i 1 kap. 7 § i regeringsformen. Där talas det om "primärkommuner" och "landstingskommuner". I den nya kommunallagen används benämningarna "kommun" och "landstingskommun". Det är i och för sig bra att den konstiga bildningen "primärkommun" inte återkommer i kommunallagen. Men det är inte tillfredsställande att benämningarna inte är desamma i grundlag och kommunallag. Det bästa skulle enligt vår mening vara om de allmänt vedertagna begreppen "kommun" och "landsting" utan vare sig prefix eller suffix genomgående användes i all lagtext. Vi föreslog detta från centerns sida redan vid grundlagsreformen 1973.

Men även i kommunallagen som sådan används benämningar som enligt vår mening i onödan komplicerar förståelsen av lagtexten.

Lagen skall gälla för såväl kommuner som landsting. Gemensamt för kommuner och landsting är att de har en direktvald beslutande församling, ett övergripande styrelseorgan samt en rad på särskilda sakuppgifter inriktade nämnder. Men i lagen behålls en oenhetlig terminologi som leder till särskilda svårigheter. Det beslutande organet benämns i kommunen "kommunfullmäktige" men i landstinget "landstinget". Styrelsen i kommunen kallas för "kommunstyrelsen" men i landstinget för "förvaltningsutskottet". – Benämningen förvaltningsutskott är direkt missvisande med hänsyn till de uppgifter organet i fråga har.

För att man inte skall behöva upprepa de olika benämningarna i en lång rad paragrafer i kommunallagen har i 1 kap. 2 § införts en allmän bruksanvisning om vad som skall förstås med begreppen "fullmäktige" och "styrelse" som använts i de följande paragraferna. Denna metodik leder onekligen till svårigheter för läsaren.

Enligt vår mening hade det varit bättre att ta steget fullt ut och genomgående använda följande terminologi:

kommun	landsting
kommunfullmäktige	landstingsfullmäktige
kommunstyrelse	landstingsstyrelse

Med en sådan begreppsapparat hade kommunallagen vunnit åtskilligt i klarhet och läsbarhet.

Vi vill i detta sammanhang också anföra att vi anser att det är olämpligt att en rad nämnder har benämningen styrelser. Termen styrelse borde endast användas om det övergripande styrande organet i kommuner och landsting.

2. av herr Tarschys (fp) som beträffande frågorna om *kommunallagens terminologi, de heltidsengagerade förtroendemännens ställning, suppleanternas inträde* i styrelsen och andra nämnder och *kommunal folkomröstning* m. m. anfört följande:

Genom den enhetliga kommunallagen skapas en ny ram för den regionala och lokala självstyrelsen. Det ligger ett värde i att reformen genomförs i stor enighet. Utskottet har på åtskilliga punkter förbättrat och förtydligat propositionen, men några brister kvarstår.

I en lagtext bör vanliga ord ha sin vanliga betydelse. Preciseringar är ibland nödvändiga, men det finns ingen anledning att kalla päron för äpplen. Den nya kommunallagen bryter mot denna elementära regel genom att använda termen "styrelse" för kommunstyrelse och förvaltningsutskott, termen "fullmäktige" för kommunfullmäktige och landsting samt termen "annan nämnd" för styrelser och nämnder. Detta kommer ofelbart att skapa förvirring. I kap. 2 §, som nu måste anlitas för "dechiffring" av lagtexten, hade bort utgå, och i stället hade man bort antingen skriva ut de åsyftade organens vanliga namn i varje paragraf eller, ännu hellre, genomföra en radikal namnreform. Många, kanske flertalet medborgare har ingen aning om vad "förvaltningsutskottet" är eller gör. Det vore rimligare att kalla detta organ för "landstingsstyrelse".

Det finns andra föråldrade och ofta missuppfattade uttryck som hade bort ersättas. Hit hör "skattekrona" och "skatteöre" (6 kap. 2 §).

En ny kommunallag måste utgå från aktuella förhållanden. Därför är det olyckligt att man blundat för den professionalisering som skett i kommunalpolitiken. Borgarråden i Stockholm behandlas i många paragrafer, men ordet "kommunalråd" förekommer inte i den nya kommunallagen. Ambitionen har varit att likställa alla förtroendevalda, vare sig de är "fritids-

politiker" eller del- eller heltidsarbetande. Även om det kan finnas goda skäl för en sådan strävan efter jämställdhet går det inte att bygga lagstiftningen på en rollfördelning som redan är passerad av utvecklingen. Det hade varit lämpligt att ta upp de heltidsengagerade förtroendemännens ställning i det kommunala arbetet till en noggrann prövning och anpassa regelsystemet efter deras faktiska funktioner. Det hade t. ex. varit önskvärt att ge fullmäktigeledamöterna rätt att framställa interpellation till program- eller rotelansvarigt kommunalråd (2 kap. 24 §).

I ett avseende gynnas större partier på mindre partiers bekostnad. I 3 kap. 2 § regleras ordningen för suppleanternas inträde vid de tillfällen då ordinarie ledamöter i styrelsen eller annan nämnd är frånvarande. Om suppleanterna inte är proportionellt valda skall turordningen enligt utskottets förslag fastställas vid valtillfället. Tillämpas däremot proportionellt valsätt gäller reglerna i 8 § lagen om proportionellt valsätt, som innebär att om ingen suppleant med "rätt" partifärg finns närvarande blir det i stället en suppleant från det största partiet som inträder. Det är en besynnerlig princip. En bättre ordning vore att de genom proportionellt val utsedda ordinarie ledamöterna enskilt eller partigrupsvis fick anmäla i vilken ordning suppleanter från andra partier borde inträda vid förfall för suppleanter med "rätt" partifärg.

En väsentlig landvinning är att kommunala folkomröstningar nu blir lagliga. Det räcker emellertid inte med en allmän bestämmelse om att "omröstning, opinionsundersökning eller liknande förfarande" får arrangeras. Om folkomröstningar – som folkpartiet vill – skall kunna bli ett stimulerande och regelbundet förekommande inslag i den kommunala demokratin går det inte att bygga på improvisationer. Det fordras klara regler om hur frågorna skall formuleras och omröstningar genomföras. En lag om kommunal folkomröstning bör därför snarast utarbetas till förtydligande av kommunallagens 2 kap. 18 §.

3. av herrar Björck i Nässjö (m) och Schött (m), vilka beträffande frågan om *beslutförhetskrevet* i kommuner och landsting anförde följande:

När utredningen om den kommunala demokratin analyserade de frågor som sammanhänger med kommunfullmäktiges resp. landstingsmötets arbetsförhållanden föreslog den bl. a. ett obligatoriskt suppleantsystem och lagstiftning som skulle underlätta för medborgarna att acceptera kommunala förtroendeuppdrag. Dessa förslag har antagits av riksdagen. En naturlig konsekvens härav bör vara att man behåller kravet på högsta möjliga närvaro i de kommunala beslutsförsamlingarna.

Vi delar således den uppfattning som ledamoten Göran Åstrand framförde i reservation till utredningen, nämligen att beslutförhetskrevet i kommuner och landsting liksom hittills skall vara närvaro av minst två tredjedelar

av ledamöterna. Den sänkning av beslutförhetskravet till mer än hälften av ledamöterna som utredningsmajoriteten och nu utskottet förordat kan inte tolkas som annat än ett minskat närvarokrav. Enligt vår uppfattning skulle det från kommunaldemokratisk synpunkt vara djupt olyckligt om detta skulle leda till minskad närvaro från ledamöternas sida.

Vi anser därför att utskottet bort som beslutförhetskrav för fullmäktige – i såväl kommun som landsting – föreslå närvaro av minst två tredjedelar av ledamöterna.

4. av herrar Björck i Nässjö (m) och Schött (m), vilka beträffande frågan om *landshövdingens närvarorätt vid landstingets sammanträden* anfört följande:

Kommunallagsutredningen föreslog att en motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen i 29 § landstingslagen om landshövdingens eller avdelningschefs yttranderätt borde behållas som en särregel för landstingen.

Vi beklagar, att föredragande statsrådet och utskottet icke följt detta förslag, då enligt vår uppfattning hittills gällande ordning inneburit en naturlig och värdefull samordning mellan länsstyrelsen och landstingskommunen.

5. av herr Fiskesjö (c) och fru Hammarbacken (c), vilka beträffande frågan om *viss närvarorätt vid sammanträden med styrelser och nämnder* anfört följande:

Närvarorätten vid sammanträden med styrelser och nämnder regleras i kommunallagen i 3 kap. 7 och 15 §§. Dessutom hänvisar 13 § bl. a. till 7 §.

Enligt 7 § bestämmer styrelser och nämnder själva vilka som utöver ledamöterna får vara närvarande. Den som kallas till sammanträde genom styrelsens eller nämndens beslut kan få tillåtelse att delta i överläggningen men inte i beslutet. Vederbörande får inte anteckna egen mening till protokollet. Föredragande statsrådet anför i propositionen (prop. 1975/76:187 s. 452) att sådan rätt i princip endast bör tillkomma den som har rätt att delta i beslutet.

Mot de bestämmelser som här redovisats har vi ingen erinran. Det är självklart av värde att en nämnd för att få information i en speciell fråga kan kalla in utomstående expertis oavsett om det gäller tjänsteman, kommunal förtroendeman – t. ex. kommunalråd – eller annan särskild sakkunig. Det viktiga är att det är nämnden själv som bedömer behovet och som bestämmer vem som skall kallas.

Däremot är vi mycket tveksamma till de bestämmelser som ges i 15 §. Enligt denna paragraf kan fullmäktige besluta att viss person eller vissa personer som inte ingår i nämnden skall ha generellt tillträde till nämndens sammanträden. Vederbörande som på detta sätt får rätt att närvara har också rätt att delta i överläggningarna och rätt att få sin mening antecknad till protokollet.

Den möjlighet som här öppnas för tillträde till nämndernas sammanträden kan t. ex. komma att innebära att vissa kommunalråd eller alla får generell rätt att vara närvarande vid samtliga styrelsers och nämnders sammanträden. Detta kan leda till att de heltidsanställda förtroendemännen kommer att dominera nämndernas sammanträden på övriga förtroendevaldas bekostnad.

Det förefaller dessutom inkonsekvent att de som av fullmäktige tillerkänts närvarorätt också får rätt att anteckna sin mening till protokollet. Sådan rätt har som ovan nämnts inte de som nämnden själv beslutar att kalla. Vi förutsätter att de befogenheter som 3 kap. 15 § tillerkänner fullmäktige kommer att tillämpas ytterligt restriktivt.

Bilaga 1

Kommunallag

Propositionens förslag

Utskottets förslag

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Riket är indelat i kommuner och landstingskommuner.

Varje län utgör en landstingskommun, om ej annat är föreskrivet.

Om kommunalförbund och om ändring i kommunal indelning finns särskilda bestämmelser.

1 § Riket är indelat i kommuner och landstingskommuner.

Varje län utgör en landstingskommun, om ej annat är föreskrivet.

Om kommunalförbund och om ändring i kommunal *och landstingskommunal* indelning finns särskilda bestämmelser.

2 § I denna lag avses med fullmäktige kommunfullmäktige och landstinget samt med styrelsen kommunstyrelsen och förvaltningsutskottet.

2 § Medlem av kommun är *var och en* som är kyrkobokförd i kommunen, äger fast egendom där eller är taxerad till kommunalskatt där.

Medlem av landstingskommun är *var och en* som är medlem av kommun inom landstingskommunen.

3 § Medlem av kommun är *den* som är kyrkobokförd i kommunen, äger fast egendom där eller är taxerad till kommunalskatt där.

Medlem av landstingskommun är *den* som är medlem av kommun inom landstingskommunen.

3 § Kommun och landstingskommun får själva vårda sina angelägenheter.

Stockholms läns landstingskommun får handha angelägenhet som avser del av landstingskommunen och som ankommer på kommun, om det är påkallat med hänsyn till betydande behov av samverkan mellan kommunerna inom nämnda del.

Om vissa angelägenheter som ankommer på kommun *och* landstings-

4 § Kommun och landstingskommun får själva vårda sina angelägenheter.

Stockholms läns landstingskommun får handha angelägenhet som avser del av landstingskommunen och som ankommer på kommun, om det är påkallat med hänsyn till betydande behov av samverkan mellan kommunerna inom nämnda del.

Om vissa angelägenheter som ankommer på kommun *eller* lands-

Propositionens förslag

kommun finns särskilda bestämmelser. Vad som sägs i andra stycket gäller ej i fråga om sådana angelägenheter.

4 § *Beslutanderätten tillkommer i kommun kommunfullmäktige och i landstingskommun landstinget.*

Förvaltning och verkställighet utövas i kommun av kommunstyrelsen och övriga nämnder samt i landstingskommun av förvaltningsutskottet och övriga nämnder. Nämnderna bereder även ärenden som skall avgöras av kommunfullmäktige och landstinget. För sådan uppgift kan särskild beredning bestående av en eller flera personer tillsättas.

Förvaltningsutskottet företräder landstinget mellan landstingsmötena i den utsträckning som landstinget bestämmer och i den mån annat ej följer av lag eller annan författning. Beslut som har fattats med stöd av detta stycke skall anmälas till landstinget. Landstinget bestämmer i vilken ordning detta skall ske.

5 § *I denna lag avses med fullmäktige kommunfullmäktige och landstinget samt med styrelsen kommunstyrelsen och förvaltningsutskottet.*

2 kap. Fullmäktige

6 § Fullmäktige beslutar hur många ledamöter i fullmäktige som skall utses. Antalet skall bestämmas till ett udda tal och till minst

31 i kommun med 12 000 röstberättigade invånare eller därunder och

Utskottets förslag

tingskommun finns särskilda bestämmelser. Vad som sägs i andra stycket gäller ej i fråga om sådana angelägenheter.

5 § *Kommuns och landstingskommuns beslutanderätt utövas av fullmäktige.*

Förvaltning och verkställighet ankommer på styrelsen och övriga nämnder. Nämnderna bereder även ärenden som skall avgöras av fullmäktige. För sådan uppgift kan tillsättas särskild beredning bestående av en eller flera personer.

Fullmäktige får uppdraga åt styrelsen eller annan nämnd att i fullmäktiges ställe fatta beslut i viss grupp av ärenden, i den mån ej annat följer av lag eller annan författning. Sådant uppdrag får ej avse ärenden som är av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt.

2 kap. Fullmäktige

1 § Fullmäktige beslutar hur många ledamöter i fullmäktige som skall utses. Antalet skall bestämmas till ett udda tal och till minst

31 i kommun med 12 000 röstberättigade invånare eller därunder och

Propositionens förslag

i landstingskommun med 140 000 röstberättigade invånare eller därunder,

41 i kommun med över 12 000 till och med 24 000 röstberättigade invånare,

51 i kommun med över 24 000 till och med 36 000 röstberättigade invånare och i landstingskommun med över 140 000 till och med 200 000 röstberättigade invånare,

61 i *annan* kommun med över 36 000 röstberättigade invånare *än Stockholms kommun*,

71 i landstingskommun med över 200 000 till och med 300 000 röstberättigade invånare,

101 i Stockholms kommun och i landstingskommun med över 300 000 röstberättigade invånare.

Vid tillämpningen av första stycket skall som röstberättigad anses den som har upptagits i gällande röstlängd. Länsstyrelsen skall genast underrättas om beslut om ändring av antalet fullmäktige. *Beslut om ändring av antalet* skall tillämpas först när val i hela riket av fullmäktige förrättas nästa gång.

7 § För ledamöterna i fullmäktige skall utses suppleanter.

I kommun bestämmer kommunfullmäktige det antal suppleanter som skall ligga till grund för tillämpningen av bestämmelserna i 14 kap. 19 § vallagen (1972:620) om utseende av suppleanter. Antalet skall utgöra viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje parti erhåller i kommunen *eller, om kommunen har indelats i valkretsar, i varje valkrets. Uppkommer därvid*

Utskottets förslag

i landstingskommun med 140 000 röstberättigade invånare eller därunder,

41 i kommun med över 12 000 till och med 24 000 röstberättigade invånare,

51 i kommun med över 24 000 till och med 36 000 röstberättigade invånare och i landstingskommun med över 140 000 till och med 200 000 röstberättigade invånare,

61 i kommun med över 36 000 röstberättigade invånare,

71 i landstingskommun med över 200 000 röstberättigade invånare.

I Stockholms kommun och i landstingskommun med över 300 000 röstberättigade invånare *skall dock antalet fullmäktige bestämmas till minst 101.*

Vid tillämpningen av första och andra styckena skall som röstberättigad anses den som har upptagits i gällande röstlängd. Länsstyrelsen skall genast underrättas om beslut om ändring av antalet fullmäktige. *Sådant beslut* skall tillämpas först när val i hela riket av fullmäktige förrättas nästa gång.

2 § För ledamöterna i fullmäktige skall utses suppleanter.

I kommun bestämmer kommunfullmäktige det antal suppleanter som skall ligga till grund för tillämpningen av bestämmelserna i 14 kap. 19 § vallagen (1972:620) om utseende av suppleanter. Antalet skall utgöra viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje parti erhåller i kommunen. *Om därvid uppkommer* brutet tal, avrundas detta till närmast högre hela tal. Länsstyrel-

Propositionens förslag

brutet tal, avrundas detta till närmast högre hela tal. *Om beslutet skall länsstyrelsen genast underrättas.*

Om antalet suppleanter för ledamöterna i landstinget gäller vad som är föreskrivet i vallagen (1972:620).

8 § Rösträtt vid val av ledamöter och suppleanter i kommunfullmäktige *tillkommer* den som är kyrkobokförd i kommunen och som har uppnått aderton års ålder senast på valdagen. Den som är omyndigförklarad av domstol har dock ej rösträtt. Den som ej är svensk medborgare har rösträtt endast om han har varit kyrkobokförd i riket den 1 november de tre åren närmast före valåret. Varje röstberättigad har en röst.

Vid val av ledamöter och suppleanter i landsting tillkommer rösträtt var och en som vid val av ledamöter i kommunfullmäktige är röstberättigad i kommun inom landstingskommunen.

Frågan huruvida rösträtt enligt första och andra styckena föreligger avgöres på grundval av en före valet upprättad röstlängd.

9 § Ledamöter och suppleanter i fullmäktige väljes bland dem som uppfyller villkoren för rösträtt enligt 8 § första och andra styckena.

Landshövding, länsöverdirektör eller avdelningschef vid länsstyrelse är ej *valbar* till ledamot eller suppleant. Den som är anställd hos kommunen eller landstingskommunen och som i egenskap av föredra-

Utskottets förslag

sen *skall* genast underrättas om kommunfullmäktiges beslut.

Om antalet suppleanter för ledamöterna i landstinget gäller vad som är föreskrivet i vallagen.

3 § Rösträtt vid val av ledamöter och suppleanter i kommunfullmäktige *har* den som är kyrkobokförd i kommunen och som har uppnått aderton års ålder senast på valdagen. Den som är omyndigförklarad av domstol har dock ej rösträtt. Den som ej är svensk medborgare har rösträtt endast om han har varit kyrkobokförd i riket den 1 november de tre åren närmast före valåret. Varje röstberättigad har en röst.

Rösträtt vid val av ledamöter och suppleanter i landsting har den som är röstberättigad vid val av ledamöter och suppleanter i kommunfullmäktige i kommun inom landstingskommunen.

Frågan huruvida rösträtt enligt första och andra styckena föreligger avgöres på grundval av en före valet upprättad röstlängd.

4 § Ledamöter och suppleanter i fullmäktige väljes bland dem som uppfyller villkoren för rösträtt enligt 3 § första och andra styckena.

Landshövding, länsöverdirektör eller avdelningschef vid länsstyrelse är ej *valbara* till ledamot eller suppleant. Den som är anställd hos kommunen eller landstingskommunen och som i egenskap av föredra-

Propositionens förslag

gande hos styrelsen eller på grund av andra uppgifter som hör till tjänsten har den ledande ställningen bland kommunens eller landstingskommunens tjänstemän är ej heller valbar.

Upphör ledamot eller suppleant att vara valbar, förfaller hans uppdrag *omedelbart*. Fullmäktige skall befria ledamot eller suppleant från hans uppdrag, om han vill avgå och särskilda skäl ej talar däremot.

10 § Ledamot och suppleant i fullmäktige eller beredning har rätt till den ledighet från anställning som behövs för uppdraget.

11 § Ledamöter och suppleanter i fullmäktige väljes för tre tjänstgöringsår, räknat från och med den 1 november det år då valet har skett.

I Stockholms kommun räknas tjänstgöringstiden från och med den 15 oktober det år då valet har skett.

Om val av ledamöter och suppleanter med anledning av ändring i kommunal eller landstingskommunal indelning finns särskilda bestämmelser.

12 § I vallagen (1972:620) finns bestämmelser

om kommuns och landstingskommuns indelning i valkretsar och valdistrikt,

om valdag, röstlängd, vals förrätande och avslutande samt

om förfarandet när ledamot i fullmäktige har avgått före den bestämda tjänstgöringstidens utgång och

Utskottets förslag

gande hos styrelsen eller på grund av andra uppgifter som hör till tjänsten har den ledande ställningen bland kommunens eller landstingskommunens tjänstemän är ej heller valbar.

Om ledamot eller suppleant *upphör* att vara valbar, förfaller hans uppdrag *genast*. Fullmäktige skall befria ledamot eller suppleant från hans uppdrag, om han vill avgå och särskilda skäl ej talar däremot.

5 § Ledamot och suppleant i fullmäktige eller beredning har rätt till den ledighet från anställning som behövs för uppdraget.

6 § Ledamöter och suppleanter i fullmäktige väljes för tre tjänstgöringsår räknat från och med den 1 november det år då valet har skett.

I Stockholms kommun räknas tjänstgöringstiden från och med den 15 oktober det år då valet har skett.

Om val av ledamöter och suppleanter med anledning av ändring i kommunal eller landstingskommunal indelning finns särskilda bestämmelser.

7 § I vallagen (1972:620) finns bestämmelser *om*

1. kommuns och landstingskommuns indelning i valkretsar och valdistrikt,

2. valdag, röstlängd, vals förrätande och avslutande samt

3. förfarandet när ledamot i fullmäktige har avgått före den bestämda tjänstgöringstidens utgång och

Propositionens förslag

när suppleant för ledamot har inträtt som ledamot i fullmäktige eller av annan anledning har avgått som suppleant.

13 § Fullmäktige väljer för varje tjänstgöringsår vid första sammanträdet under tjänstgöringsåret bland sina ledamöter en ordförande och en vice ordförande samt, om fullmäktige beslutar det, även en andre vice ordförande. Till dess valen har förrättats, utövas ordförandeskapet av den till tjänstgöringstiden äldste bland ledamöterna eller, om två eller flera ledamöter har lika lång tjänstgöringstid, av den bland dem som är äldst till levnadsåldern.

Kan varken ordföranden, vice ordföranden eller, om sådan har utsetts, andre vice ordföranden närvara vid sammanträde, skall fullmäktige utse annan ledamot att för tillfället föra ordet.

I fråga om ordförandeskapet vid första sammanträdet med fullmäktige som har valts med anledning av ändring i kommunal indelning finns särskilda bestämmelser.

14 § Fullmäktige sammanträder enligt den ordning som fullmäktige bestämmer med iakttagande av föreskrifterna i tredje stycket samt i 57 och 68 §§ om tid för handläggning av vissa ärenden. Sammanträde skall även hållas, när styrelsen eller minst en tredjedel av fullmäktiges ledamöter begär det eller ordföranden finner att det behövs.

I landstingskommun bör sammanträde hållas minst fyra gånger varje år.

Utskottets förslag

när suppleant för ledamot har inträtt som ledamot i fullmäktige eller av annan anledning har avgått som suppleant.

8 § Fullmäktige väljer för den tid som fullmäktige bestämmer bland sina ledamöter en ordförande och en eller två vice ordförande. Till dess valen har förrättats, utövas ordförandeskapet av den som har varit ledamot längst tid. Om två eller flera har varit ledamöter lika länge, har den äldste av dem företräde.

Om varken ordföranden eller vice ordförande kan närvara vid sammanträde, utser fullmäktige annan ledamot att för tillfället föra ordet.

Om ordförandeskapet vid första sammanträdet med kommunfullmäktige som har valts med anledning av ändring i kommunal indelning finns särskilda bestämmelser.

9 § Fullmäktige sammanträder enligt den ordning som fullmäktige bestämmer med iakttagande av föreskrifterna i tredje stycket samt i 4 kap. 4 § och 5 kap. 6 § om tid för handläggning av vissa ärenden. Sammanträde skall även hållas, när styrelsen eller minst en tredjedel av fullmäktiges ledamöter begär det eller ordföranden anser att det behövs.

I landstingskommun bör sammanträde hållas minst fyra gånger varje år.

Propositionens förslag

Vid sammanträde före *utgången* av december *månad* förrättas val till de befattningar inom kommunen eller landstingskommunen som blir lediga vid årets slut. År då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum, *förrättas* valen av de nyvalda fullmäktige.

I Stockholms kommun skall styrelsen *samt ordförande och vice ordförande i styrelsen* väljas vid första sammanträdet med fullmäktige under tjänstgöringsåret.

15 § Kungörelse om sammanträde med fullmäktige utfärdas av ordföranden. *Den* skall innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet samt om de ärenden som skall behandlas. *Kungörelsen* skall *minst en vecka före sammanträdesdagen anslås på kommunens anslagstavla när fråga är om sammanträde med kommunfullmäktige och på landstingskommunens anslagstavla när fråga är om sammanträde med landstinget. Om fullmäktige har bestämt det, skall kungörelsen anslås också på annan plats. Minst en vecka före sammanträdesdagen skall kungörelsen sändas med posten till varje ledamot och suppleant i fullmäktige.*

Uppgift om tid och plats för sammanträde samt, om fullmäktige har bestämt det, uppgift om de ärenden som skall behandlas skall minst en vecka före sammanträdesdagen införas i en eller flera ortstidningar. Vid sammanträde före *utgången* av december *månad* avgöres för *nästa* kalenderår i vilken eller vilka tidningar sådant tillkännagivande skall införas. Därvid bör väljas tidningar som genom spridning inom olika

Utskottets förslag

Vid sammanträde före december *månads utgång* förrättas val till de befattningar inom kommunen eller landstingskommunen som blir lediga vid årets slut. År då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum *skall* valen *förrättas* av de nyvalda fullmäktige.

I Stockholms kommun skall styrelsen väljas vid första sammanträdet med fullmäktige under tjänstgöringsåret.

10 § Kungörelse om sammanträde med fullmäktige utfärdas av ordföranden. *Kungörelsen* skall innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet samt om de ärenden som skall behandlas.

Kungörelsen skall *minst en vecka före sammanträdesdagen anslås på kommunens eller landstingskommunens anslagstavla och inom samma tid sändas med posten till varje ledamot och suppleant i fullmäktige.*

Uppgift om tid och plats för sammanträde samt, om fullmäktige har bestämt det, uppgift om de ärenden som skall behandlas skall minst en vecka före sammanträdesdagen införas i en eller flera ortstidningar. Vid sammanträde före december *månads utgång* avgöres för *följande* kalenderår i vilken eller vilka tidningar sådant tillkännagivande skall införas. Därvid bör väljas tidningar som genom spridning inom olika

Propositionens förslag

grupper av kommunens eller landstingskommunens medlemmar bringar tillkännagivandet till de flestas kännedom. *Har vid fattandet av beslut i ämnet* förslag om att tillkännagivandet skall införas i annan ortstidning *än sådan som omfattas av beslutet varit under omröstning och erhållit* minst en tredjedel av rösterna, skall tillkännagivandet införas också i denna tidning.

Fordrar ärende så skyndsamt handläggning att kungörande i den ordning som föreskrives i *första och andra* styckena ej hinnes med, skall kungörelsen med uppgift om ärendet anslås senast vardagen före sammanträdesdagen och sändas med posten till varje ledamot och suppleant i fullmäktige så tidigt att den kan antagas komma honom *tillhanda* inom samma tid.

16 § *Är* ledamot i fullmäktige hindrad att inställa sig till sammanträde eller att vidare deltaga i sammanträde, inträder i hans ställe den suppleant som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att tjänstgöra. Vad som har sagts om ledamot gäller även suppleant, som har kallats att tjänstgöra eller som tjänstgör i stället för ledamot.

Ledamot, som inställer sig under pågående sammanträde eller till fortsatt sammanträde, har rätt att tjänstgöra även om suppleant har inträtt i hans ställe. *Ledamot*, som har avbrutit tjänstgöringen vid sammanträde på grund av annat hinder än jäv, *får* därefter *ej* tjänstgöra vid sammanträdet.

Suppleant som har börjat tjänst-

Utskottets förslag

grupper av kommunens eller landstingskommunens medlemmar bringar tillkännagivandet till de flestas kännedom. *Om* förslag om att tillkännagivandet skall införas i annan ortstidning *får* minst en tredjedel av rösterna, skall tillkännagivandet införas också i denna tidning.

Om ärende *fordrar* så skyndsamt handläggning att kungörande i den ordning som föreskrives i *andra och tredje* styckena ej hinnes med, skall kungörelsen med uppgift om ärendet anslås senast vardagen före sammanträdesdagen och sändas med posten till varje ledamot och suppleant i fullmäktige så tidigt att den kan antagas komma honom *till handa* inom samma tid.

11 § *Om* ledamot i fullmäktige *är* hindrad att inställa sig till sammanträde eller att vidare deltaga i sammanträde, inträder i hans ställe den suppleant som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att tjänstgöra. Vad som har sagts om ledamot gäller även suppleant, som har kallats att tjänstgöra eller som tjänstgör i stället för ledamot.

Ledamot, som inställer sig under pågående sammanträde eller till fortsatt sammanträde, har rätt att tjänstgöra även om suppleant har inträtt i hans ställe. *Dock får ej ledamot*, som har avbrutit tjänstgöringen vid sammanträde på grund av annat hinder än jäv, därefter *under samma dag* tjänstgöra vid sammanträdet.

Suppleant som har börjat tjänst-

Propositionens förslag

göra med stöd av första stycket har företräde till tjänstgöring framför annan suppleant, även om denne står i tur att tjänstgöra enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen. Suppleant, som på grund av att han är jävig i visst ärende avbryter tjänstgöringen vid sammanträde, får åter tjänstgöra sedan ärendet har handlagts.

Är samtliga suppleanter för ledamot i kommunfullmäktige hindrade att inställa sig till sammanträde eller att vidare deltaga i sammanträde, inträder i ledamotens ställe den suppleant som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har erhållit den första platsen för partiet i valkretsen. Om sådan suppleant ej kan tjänstgöra, inträder den suppleant som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har erhållit den andra platsen för partiet i valkretsen och så vidare efter samma grund. Är partiets samtliga suppleanter i valkretsen hindrade att inställa sig till sammanträde eller att vidare deltaga i sammanträde, inträder suppleant som har utsetts för partiet i annan valkrets efter den grund som nyss har sagts. Därvid äger suppleant som har utsetts i valkrets där partiets röstetal är högst företräde.

17 § Fullmäktige får handlägga ärende endast om flera än hälften av ledamöterna är närvarande. Fullmäktige kan dock föreskriva att interpellation och fråga får besvaras, även om antalet närvarande är lägre

Utskottets förslag

göra med stöd av första stycket har företräde framför annan suppleant, även om denne står i tur att tjänstgöra enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen. Suppleant, som på grund av att han är jävig i visst ärende avbryter tjänstgöringen vid sammanträde, får åter tjänstgöra sedan ärendet har handlagts.

Om samtliga suppleanter för ledamot i kommunfullmäktige är hindrade att inställa sig till sammanträde eller att vidare deltaga i sammanträde, inträder i ledamotens ställe den suppleant som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har erhållit den första platsen för partiet i valkretsen. Om sådan suppleant ej kan tjänstgöra, inträder den suppleant som står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har erhållit den andra platsen för partiet i valkretsen och så vidare efter samma grund. Om partiets samtliga suppleanter i valkretsen är hindrade att inställa sig till sammanträde eller att vidare deltaga i sammanträde, inträder suppleant som har utsetts för partiet i annan valkrets efter den grund som nyss har sagts. Därvid har suppleant, som har utsetts i valkrets där partiets röstetal är högst, företräde.

12 § Fullmäktige får handlägga ärende endast om mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Fullmäktige kan dock föreskriva att interpellation och fråga får besvaras, även om antalet närvarande är lägre

Propositionens förslag

än vad nu har sagts.

Är närvarande ledamot enligt 18 eller 64 § på grund av jäv hindrad att deltaga i handläggningen av visst ärende, får fullmäktige handlägga ärendet, även om antalet deltagande på grund av hindret ej uppgår till vad som föreskrives i första stycket.

18 § Ledamot i fullmäktige får ej deltaga i handläggning av ärende som personligen rör honom själv eller hans make, föräldrar, barn eller syskon eller annan honom närstående. Bestämmelser om jäv i samband med revision finns i 64 §.

19 § Varje ledamot i fullmäktige har en röst.

Rätt att deltaga i fullmäktiges överläggningar men ej i beslut *tillkommer*

1. ordföranden eller vice *ordföranden* eller, om *andre vice* ordförande har utsetts, *andre vice ordföranden* i styrelsen.

2. ordföranden eller vice *ordföranden* eller, om *andre vice* ordförande har utsetts, *andre vice ordföranden* i annan nämnd eller i beredning vid handläggning av ärende som har beretts av nämnden eller beredningen och vid besvarande av interpellation som har *ställts* till ordföranden i nämnden eller beredningen,

3. ledamot i styrelsen vid besvarande av interpellation som enligt 29 § *andra* stycket har överlämnats för att besvaras av honom,

4. revisor hos kommunen eller landstingskommunen vid behand-

Utskottets förslag

än vad *som* nu har sagts.

Om närvarande ledamot enligt 13 § eller 5 kap. 2 § på grund av jäv är hindrad att deltaga i handläggningen av visst ärende, får fullmäktige handlägga *detta*, även om antalet deltagande på grund av hindret ej uppgår till vad som föreskrives i första stycket.

13 § Ledamot i fullmäktige får ej deltaga i handläggning av ärende som personligen rör honom själv eller hans make, föräldrar, barn eller syskon eller annan honom närstående. Bestämmelser om jäv i samband med revision finns i 5 kap. 2 §.

14 § Varje ledamot i fullmäktige har en röst.

Rätt att deltaga i fullmäktiges överläggningar men ej i beslut *har även*

1. ordföranden eller vice ordförande i styrelsen,

2. ordföranden eller vice ordförande i annan nämnd eller i beredning vid handläggning av ärende som har beretts av nämnden eller beredningen och vid besvarande av interpellation som har *framställts* till ordföranden i nämnden eller beredningen,

3. ledamot i styrelsen *och sådan ledamot i styrelse för aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse som avses i 23 § andra stycket* vid besvarande av interpellation som enligt 24 § *tredje* stycket har överlämnats för att besvaras av honom,

4. revisor hos kommunen eller landstingskommunen vid behand-

Propositionens förslag

ling av revisionsberättelsen för den verksamhet som *revisionen* avser,

5. sådan tjänsteman hos kommunen eller landstingskommunen som avses i 9 § andra stycket samt,

6. i den mån fullmäktige har beslutat det, ledamot eller suppleant i styrelsen *eller* annan nämnd *eller i* beredning.

I Stockholms kommun är borgarråd skyldig att närvara vid fullmäktiges sammanträden. Borgarråd får delta i överläggningarna och framställa förslag men ej delta i besluten.

Fullmäktige får kalla tjänsteman hos *den egna* kommunen *eller den egna* landstingskommunen eller särskild sakkunnig för att meddela upplysningar vid sammanträde.

20 § Fullmäktige skall besluta i ärende som har *anhängiggjorts* av

1. styrelsen eller annan nämnd,

2. ledamot *eller, i Stockholms kommun, ledamot eller borgarråd* genom motion,

3. regeringen, central förvaltningsmyndighet eller länsstyrelsen eller

4. revisorerna, om ärendet avser förvaltning som har samband med revisionsuppdraget.

Om fullmäktige har föreskrivit det, skall fullmäktige besluta i ärende som har anhängiggjorts av beredning.

21 § Ärende, vari fullmäktige skall besluta, skall beredas av den nämnd eller beredning dit ärendet efter sin beskaffenhet hör eller av en beredning som fullmäktige särskilt har utsett för ändamålet.

Utskottets förslag

ling av revisionsberättelsen för den verksamhet som *hans uppdrag* avser,

5. sådan tjänsteman hos kommunen eller landstingskommunen som avses i 4 § andra stycket samt,

6. i den mån fullmäktige har beslutat det, ledamot eller suppleant i styrelsen, annan nämnd eller beredning.

Fullmäktige får kalla tjänsteman hos kommunen eller landstingskommunen eller särskild sakkunnig för att meddela upplysningar vid sammanträde.

I Stockholms kommun skall borgarråd närvara vid fullmäktiges sammanträden. Borgarråd får delta i överläggningarna och framställa förslag men ej delta i besluten.

15 § Fullmäktige skall besluta i ärende som har *väckts* av

1. styrelsen eller annan nämnd, *om ej annat är föreskrivet i lag,*

2. ledamot genom motion,

3. regeringen, central förvaltningsmyndighet eller länsstyrelsen,

4. revisorerna, om ärendet avser förvaltning som har samband med revisionsuppdraget, eller

5. *beredning*, om fullmäktige har föreskrivit det.

I Stockholms kommun skall fullmäktige besluta även i ärende som har väckts av borgarråd genom motion.

16 § Ärende, vari fullmäktige skall besluta, skall beredas av den nämnd eller beredning dit ärendet efter sin beskaffenhet hör eller av en beredning som fullmäktige särskilt har utsett för ändamålet.

Propositionens förslag

Om ärende har beretts av annan än den nämnd eller beredning dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, skall nämnden eller beredningen få tillfälle att avge yttrande i ärendet innan det avgöres. Styrelsen skall alltid få tillfälle att yttra sig i ärende som har beretts av annan än styrelsen.

Val får förrättas utan föregående beredning. Ärende som avser ändring av antalet ledamöter i styrelsen eller annan nämnd eller avsägelse från uppdrag som ledamot eller suppleant i fullmäktige, styrelsen eller annan nämnd behöver ej heller beredas.

22 § Motion bör beredas så att fullmäktige kan fatta beslut med anledning av motionen vid sammanträde som hålles inom ett år från det att motionen har väckts. Om beredningen ej kan avslutas inom sådan tid, skall detta och vad som har framkommit vid beredningen anmälas till fullmäktige vid sammanträde inom angivna tid. Fullmäktige får vid behandling av sådan anmälan avskrika motionen från vidare handläggning.

23 § Om fullmäktige beslutar det, får som ett led i beredningen av ett ärende som det tillkommer fullmäktige att handlägga inhämtas synpunkter från medlemmar i kommunen eller landstingskommunen.

Utskottets förslag

Om ärende har beretts av annan än den nämnd eller beredning dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, skall nämnden eller beredningen få tillfälle att avge yttrande i ärendet innan det avgöres. Styrelsen skall alltid få tillfälle att yttra sig i ärende som har beretts av annan än styrelsen.

Val får förrättas utan föregående beredning. Ärende som avser ändring av antalet ledamöter eller suppleanter i styrelsen eller annan nämnd eller avsägelse från uppdrag som ledamot eller suppleant i fullmäktige, i styrelsen eller i annan nämnd eller som revisor eller revisorssuppleant behöver ej heller beredas.

17 § Motion bör beredas så, att fullmäktige kan fatta beslut med anledning av motionen vid sammanträde som hålles inom ett år från det att motionen har väckts. Om beredningen ej kan avslutas inom sådan tid, skall detta och vad som har framkommit vid beredningen anmälas till fullmäktige vid sammanträde inom angivna tid. Fullmäktige får vid behandling av sådan anmälan avskrika motionen från vidare handläggning.

18 § Fullmäktige får besluta att som ett led i beredningen av ett ärende som tillhör fullmäktiges handläggning skall inhämtas synpunkter från medlemmar i kommunen eller landstingskommunen. Detta kan ske genom omröstning, opinionsundersökning eller liknande förfarande. Därvid får valnämnden i kommunen anlitas,

Propositionens förslag

24 § *Kan* sammanträde med fullmäktige ej slutföras på utsatt dag, skall det fortsätta *omedelbart* eller vid senare tidpunkt. *Skall* sammanträdet fortsätta vid senare tidpunkt, bestämmer och tillkännager ordföranden *genast* tid och plats för det fortsatta sammanträdet.

Om fortsättande och avslutande av valförrättning, när val är proportionellt, finns bestämmelser i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.

25 § Ärende skall bordläggas, om det begäres av minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna. För bordläggning i fråga om val krävs beslut av fullmäktige med *vanlig röstövertikt*. *Detta gäller också om samma ärende skall bordläggas mera än en gång.*

Beslutas bordläggning, bestämmer och tillkännager ordföranden *genast* till vilken dag ärendet skall uppskjutas.

26 § Ordföranden leder fullmäktiges sammanträden och föredrager ärendena. *Det åligger ordföranden att tillse att ärende avgöres endast om fö-*

Utskottets förslag

om ej nämndens verksamhet i övrigt hindras därigenom. Landstingskommun får dock anlita valnämnd endast om kommunfullmäktige beslutar det. Kommun har rätt att få ersättning för de kostnader som föranledes av att landstingskommun anlitar valnämnden.

19 § *Om* sammanträde med fullmäktige ej *kan* slutföras på utsatt dag, skall det fortsätta *genast* eller vid senare tidpunkt. *Om* sammanträdet *skall* fortsätta vid senare tidpunkt, bestämmer och tillkännager ordföranden *genast* tid och plats för det fortsatta sammanträdet.

Om fortsättande och avslutande av valförrättning, när val är proportionellt, finns bestämmelser i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.

20 § Ärende skall bordläggas, om det begäres av minst en tredjedel av de närvarande ledamöterna. För bordläggning i fråga om val *eller av tidigare bordlagt ärende* krävs beslut av fullmäktige med enkel majoritet. *majoritet.*

Om bordläggning *beslutas* bestämmer och tillkännager ordföranden *innan sammanträdet avslutas* till vilken dag ärendet skall uppskjutas.

21 § Ordföranden leder fullmäktiges sammanträden och föredrager ärendena. *Ordföranden skall tillse att ärende avgöres endast om föreskrif-*

Propositionens förslag

reskrifterna i 15 § om kungörande och i 21 § om beredning har iakttagits i fråga om ärendet.

Även om föreskrifterna i 15 och 21 §§ ej har iakttagits, får ärende avgöras på sammanträdet, om ärendet fordrar skyndsam handläggning och samtliga närvarande ledamöter beslutar att det skall tagas upp till avgörande.

27 § Sedan överläggningen i ett ärende har förklarats avslutad, framställer ordföranden proposition så avfattad, att den kan besvaras med ja eller nej. Ordföranden ger därefter till känna vad som enligt hans uppfattning har beslutats och befäster beslutet med klubbslag, om ej omröstning begäres.

Begäres omröstning, skall den verkställas efter upprop och ske öppet utom vid val och i ärende som avser tillsättning av tjänst. Vid öppen omröstning får omröstningsapparat användas. Utgången bestämmes genom enkel röstövertikt, om ej annat är föreskrivet för särskilda fall. Vid lika röstetal för olika meningar sker avgörandet genom lottning, om ärendet avser val eller tillsättning av tjänst, och genom ordförandens utslagsröst i övriga ärenden.

28 § Val av styrelse och annan nämnd, av revisorer och revisors-suppleanter som avses i 63 § samt av beredning skall vara proportionellt,

Utskottets förslag

terna i 10 § om kungörande och i 16 § om beredning har iakttagits i fråga om ärendet.

Ärende som fordrar skyndsam handläggning får utan hinder av att föreskrifterna i 10 § om kungörande ej har iakttagits avgöras vid sammanträdet om samtliga närvarande ledamöter beslutar det. Sådant ärende får utan hinder av att föreskrifterna i 16 § om beredning ej har iakttagits avgöras vid sammanträdet, om samtliga närvarande ledamöter är ense om beslutet.

22 § Sedan ordföranden har förklarat överläggningen i ett ärende avslutad, framställer han proposition, så avfattad att den kan besvaras med ja eller nej. Ordföranden ger därefter till känna vad som enligt hans uppfattning har beslutats och befäster beslutet med klubbslag, om ej omröstning begäres.

Om omröstning begäres, skall den verkställas efter upprop och ske öppet utom i ärende som avser val eller tillsättning av tjänst. Vid öppen omröstning får omröstningsapparat användas. Utgången bestämmes genom enkel majoritet, om ej annat är föreskrivet för särskilda fall. Vid lika röstetal för olika meningar sker avgörandet genom lottning, om ärendet avser val eller tillsättning av tjänst, och genom ordförandens utslagsröst i övriga ärenden.

23 § Val av styrelse, annan nämnd och beredning samt av revisorer och revisorssuppleanter som avses i 5 kap. 1 § skall vara proportionellt, om

Propositionens förslag

om det begäres av minst så många ledamöter som motsvarar den kvot, vilken erhålles om antalet närvarande ledamöter delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Är kvoten ett brutet tal, skall den avrundas till närmast högre hela tal. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finns särskilda bestämmelser. *Vad som sägs om annan nämnd äger i Stockholms kommun ej tillämpning* beträffande nämnd som avses i 48 § andra stycket.

Vad som sägs i första stycket gäller också när fullmäktige skall *förätta val av ledamöter eller* suppleanter i styrelse för aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse, av revisorer för granskning av sådan styrelses förvaltning *eller av suppleanter för revisorerna.*

29 § Ledamot i fullmäktige får till ordföranden i styrelsen *eller* annan nämnd eller i beredning framställa interpellation i ämne som tillhör fullmäktiges handläggning. I Stockholms kommun får interpellation framställas *också* till borgarråd. *Fullmäktige beslutar utan föregående överläggning om interpellationen får framställas. Interpellationen skall vara tillgänglig för varje ledamot, innan fullmäktige fattar beslut som nu har sagts.*

Fullmäktige kan föreskriva att ordföranden i styrelsen får överlämna till honom *ställd* interpellation att besvaras av annan ledamot av styrelsen som på grund av sitt uppdrag har särskilda förutsättningar att be-

Utskottets förslag

det begäres av minst så många ledamöter som motsvarar den kvot, vilken erhålles om antalet närvarande ledamöter delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. *Om kvoten är ett brutet tal, skall den avrundas till närmast högre hela tal. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finns bestämmelser i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. I Stockholms kommun gäller ej bestämmelserna om proportionellt val* beträffande nämnd som avses i 3 kap. 13 § andra stycket.

Vad som sägs i första stycket gäller också när fullmäktige skall *välja* ledamöter *och* suppleanter i styrelse för aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse *eller* revisorer *och revisorssuppleanter* för granskning av sådan styrelses förvaltning.

24 § Ledamot i fullmäktige får till ordföranden i styrelsen, annan nämnd eller beredning framställa interpellation i ämne som tillhör fullmäktiges handläggning. I Stockholms kommun får *dock* interpellation framställas *endast* till borgarråd.

Fullmäktige beslutar utan föregående överläggning om interpellation får framställas. Interpellation skall vara tillgänglig för varje ledamot, innan fullmäktige fattar sådant beslut.

Fullmäktige kan föreskriva att ordföranden i styrelsen får överlämna till honom *framställd* interpellation att besvaras av annan ledamot av styrelsen som på grund av sitt uppdrag har särskilda förutsättningar att besvara interpellationen *eller*

Propositionens förslag
svara interpellationen.

Om fullmäktige föreskriver det, får ledamot till ordföranden i styrelsen eller annan nämnd eller i beredning framställa fråga i ämne som tillhör fullmäktiges handläggning.

30 § Vid sammanträde skall på ordförandens ansvar föras protokoll. Av protokollet skall framgå vilka ledamöter som har varit närvarande. Protokollet skall, för varje ärende, innehålla en kortfattad redogörelse för ärendets beskaffenhet, uppgift om de förslag och yrkanden i ärendet som ej har återkallats och fullmäktiges beslut i ärendet. *Har* omröstning ägt rum, skall protokollet innehålla en redogörelse för propositionsordningen och uppgift om hur många som har röstat för eller emot. När omröstning har skett öppet, skall i protokollet anges hur var och en har röstat. *Har* reservation som avses i 31 § anförts, skall protokollet innehålla uppgift om reservationen.

Protokollet skall justeras av ordföranden och minst två ledamöter som fullmäktige för varje gång utser bland de närvarande. Justeringen skall äga rum senast fjorton dagar efter sammanträdesdagen på tid som ordföranden bestämmer och tillkännager vid sammanträdet. Justering får också verkställas av fullmäktige antingen genast eller vid nästa sammanträde.

Senast på andra dagen efter justeringen skall denna samt uppgift om den plats där protokollet finns tillgängligt tillkännages på anslags-

Utskottets förslag
av sådan ledamot i styrelse för aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse som avses i 23 § andra stycket.

Om fullmäktige föreskriver det, får ledamot till ordföranden i styrelsen, annan nämnd eller beredning framställa fråga i ämne som tillhör fullmäktiges handläggning. *I Stockholms kommun får dock sådan fråga framställas endast till borgarråd.*

25 § Vid sammanträde skall på ordförandens ansvar föras protokoll. Av protokollet skall framgå vilka ledamöter som har varit närvarande. Protokollet skall, för varje ärende, innehålla en kortfattad redogörelse för ärendets beskaffenhet, uppgift om de förslag och yrkanden i ärendet som ej har återkallats och fullmäktiges beslut i ärendet. *Om* omröstning *har* ägt rum, skall protokollet innehålla en redogörelse för propositionsordningen och uppgift om hur omröstningen *har utfallit*. När omröstning har skett öppet, skall i protokollet anges hur var och en har röstat. *Om* reservation som avses i 26 § *har* anförts, skall protokollet innehålla uppgift om reservationen.

Protokollet skall justeras av ordföranden och minst två ledamöter som fullmäktige för varje gång utser bland de närvarande. Justeringen skall äga rum senast fjorton dagar efter sammanträdesdagen på tid som ordföranden bestämmer och tillkännager vid sammanträdet. Justering får också verkställas av fullmäktige antingen genast eller vid nästa sammanträde.

Senast på andra dagen efter justeringen skall denna samt uppgift om den plats där protokollet finns tillgängligt tillkännages på anslags-

Propositionens förslag

tavlan. Tillkännagivandet skall innehålla uppgift om vilken dag det har anslagits. Det får ej avlägnas före besvärstidens utgång. Bevis om dagen för anslaget skall tecknas på protokollet eller utfärdas särskilt. I landstingskommun skall tillkännagivandet införas i de tidningar som avses i 15 § andra stycket.

Utskottets förslag

tavlan. Tillkännagivandet skall innehålla uppgift om vilken dag det har anslagits. Det får ej avlägnas före besvärstidens utgång. Bevis om dagen för anslaget skall tecknas på protokollet eller utfärdas särskilt. I landstingskommun skall tillkännagivandet införas i de tidningar som avses i 10 § tredje stycket.

31 § Den som vid fullmäktiges sammanträde har deltagit i avgörande av ärende får anföra reservation mot det fattade beslutet. Reservation skall anmälas innan sammanträdet avslutas samt, om den närmare *utvecklas*, avfattas skriftligen och avges senast när protokollet justeras.

26 § Den som vid fullmäktiges sammanträde har deltagit i avgörande av ärende får anföra reservation mot det fattade beslutet. Reservation skall anmälas innan sammanträdet avslutas samt, om den *utvecklas* närmare, avfattas skriftligen och avges senast när protokollet justeras.

32 § Fullmäktiges protokoll och de övriga handlingar som hör till fullmäktiges arkiv skall vårdas och förtecknas. Föreskrifter härom och om arkivvården i övrigt i kommunen eller landstingskommunen meddelas av fullmäktige, i den mån annat *ej* är särskilt föreskrivet.

27 § Fullmäktiges protokoll och de övriga handlingar som hör till fullmäktiges arkiv skall vårdas och förtecknas. Föreskrifter härom och om arkivvården i övrigt i kommunen eller landstingskommunen meddelas av fullmäktige, i den mån *ej* annat är särskilt föreskrivet.

33 § Fullmäktiges sammanträden skall vara offentliga. Fullmäktige får dock för visst ärende besluta att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar. Suppleant får närvara vid sådan överläggning.

Ordföranden vakar över ordningen vid sammanträde. Han kan utvisa den som uppträder störande och ej rättar sig efter tillsägelse. *Uppstår* oordning, som ordföranden ej kan avstyra, får han upplösa sammanträdet.

28 § Fullmäktiges sammanträden skall vara offentliga. Fullmäktige får dock för visst ärende besluta att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar. Suppleant får närvara vid sådan överläggning.

Ordföranden vakar över ordningen vid sammanträde. Han kan utvisa den som uppträder störande och ej rättar sig efter tillsägelse. *Om* oordning som ordföranden ej kan avstyra *uppstår*, får han upplösa sammanträdet.

Propositionens förslag

34 § Fullmäktige får besluta att till ledamot och suppleant i fullmäktige eller beredning skall i skäligen omfattning utgå ersättning för resekostnader och andra utgifter som föräranledes av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner.

35 § Fullmäktige skall i en arbetsordning meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för fullmäktiges sammanträden och ärendenas handläggning.

Arbetsordningen skall innehålla bestämmelser om *anmälan om hinder för tjänstgöring vid sammanträde, om utsändning av handlingar inför sammanträde, om inkallande av suppleant, om handläggningen av motioner, interpellationer och frågor som avses i 29 § tredje stycket samt om förfarandet vid omröstning.*

3 kap. Styrelsen och övriga nämnder m. m.

36 § Styrelsen skall leda förvaltningen av kommunens eller landstingskommunens angelägenheter och ha inseende över övriga nämnders verksamhet. Styrelsen skall uppmärksamt följa de frågor som kan inverka på kommunens eller landstingskommunens utveckling och ekonomiska ställning samt hos fullmäktige och övriga nämnder liksom hos andra myndigheter göra de framställningar som styrelsen finner påkallade.

Utskottets förslag

29 § Fullmäktige får besluta att till ledamot och suppleant i fullmäktige eller beredning skall i skäligen omfattning utgå ersättning för resekostnader och andra utgifter som föräranledes av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner.

30 § Fullmäktige skall i en arbetsordning meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för fullmäktiges sammanträden och ärendenas handläggning.

Arbetsordningen skall innehålla bestämmelser om

1. vem som skall föra ordet till dess tillfällig ordförande som avses i 8 § andra stycket har utsetts,

2. utsändning av handlingar inför sammanträde,

3. anmälan av hinder för tjänstgöring vid sammanträde,

4. inkallande av suppleant,

5. handläggningen av motioner,

6. handläggningen av interpellationer och frågor som avses i 24 § fjärde stycket samt

7. förfarandet vid omröstning.

3 kap. Styrelsen och övriga nämnder m. m.

1 § Styrelsen skall leda förvaltningen av kommunens eller landstingskommunens angelägenheter och ha inseende över övriga nämnders verksamhet. Styrelsen skall uppmärksamt följa de frågor som kan inverka på kommunens eller landstingskommunens utveckling och ekonomiska ställning samt hos fullmäktige och övriga nämnder liksom hos andra myndigheter göra de framställningar som styrelsen finner påkallade.

Propositionens förslag

Det åligger vidare styrelsen

1. att bereda eller yttra sig i ärenden som skall handläggas av fullmäktige,

2. att handha den ekonomiska förvaltningen och därvid själv förvalta kommunens eller landstingskommunens egendom i den mån sådan egendomsförvaltning ej har uppdragits åt annan nämnd,

3. att handha medelsförvaltningen i den mån fullmäktige ej har medgivit annan nämnd att helt eller delvis handha sin medelsförvaltning,

4. att verkställa fullmäktiges beslut när verkställigheten ej har uppdragits åt annan,

5. att själv eller genom ombud föra kommunens eller landstingskommunens talan i alla mål och ärenden när detta *icke* på grund av lag eller annan författning eller fullmäktiges beslut ankommer på annan,

6. att handha kommunens eller landstingskommunens informationsverksamhet i den mån fullmäktige ej har uppdragit denna åt annan nämnd,

7. att vårda och förteckna kommunens eller landstingskommunens arkiv i den mån dessa för sådant ändamål har överlämnats till styrelsen samt

8. att i övrigt fullgöra de uppdrag som fullmäktige har överlämnat till styrelsen.

Styrelsen skall handlägga de ärenden som enligt särskilda författningar ankommer på styrelsen.

Styrelsen får infordra yttranden och upplysningar från övriga nämnder och från beredningar och tjänstemän i *den egna* kommunen eller

Utskottets förslag

Det åligger vidare styrelsen

1. att bereda eller yttra sig i ärenden som skall handläggas av fullmäktige,

2. att handha den ekonomiska förvaltningen och därvid själv förvalta kommunens eller landstingskommunens egendom i den mån sådan egendomsförvaltning ej har uppdragits åt annan nämnd,

3. att handha medelsförvaltningen i den mån fullmäktige ej har medgivit annan nämnd att helt eller delvis handha sin medelsförvaltning,

4. att verkställa fullmäktiges beslut i *den mån* verkställigheten ej har uppdragits åt annan,

5. att själv eller genom ombud föra kommunens eller landstingskommunens talan i alla mål och ärenden i *den mån* detta *ej* på grund av lag eller annan författning eller fullmäktiges beslut ankommer på annan,

6. att handha kommunens eller landstingskommunens informationsverksamhet i den mån fullmäktige ej har uppdragit denna åt annan nämnd,

7. att vårda och förteckna kommunens eller landstingskommunens arkiv i den mån dessa för sådant ändamål har överlämnats till styrelsen samt

8. att i övrigt fullgöra de uppdrag som fullmäktige har överlämnat till styrelsen.

Styrelsen skall handlägga de ärenden som enligt särskilda författningar ankommer på styrelsen.

Styrelsen får infordra yttranden och upplysningar från övriga nämnder och från beredningar och tjänstemän i kommunen eller lands-

Propositionens förslag

den egna landstingskommunen, när det behövs för att styrelsen skall kunna fullgöra sina uppgifter.

37 § Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljes av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock ej vara *under fem*.

Om suppleanter ej väljes proportionellt, skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

38 § Beträffande valbarhet till ledamot eller suppleant i styrelsen, verkan av att valbarheten upphör och rätt till avsägelse *äger* bestämmelserna i 9 § om ledamot och suppleant i fullmäktige motsvarande tillämpning. Den som har uppnått aderton års ålder senast på dagen för valet till styrelsen är dock valbar. Utöver de personer som avses i 9 § andra stycket får ej heller tjänsteman som är chef för verk som hör till styrelsens förvaltningsområde väljas till ledamot eller suppleant i styrelsen.

I Stockholms kommun får borgarråd ej väljas till ledamot eller suppleant.

39 § Ledamot och suppleant i styrelsen har rätt till den ledighet från anställning som behövs för uppdraget.

Utskottets förslag

tingskommunen, när det behövs för att styrelsen skall kunna fullgöra sina uppgifter.

2 § Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljes av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock ej vara *mindre än fem*. *Antalet suppleanter bör vara minst lika stort som antalet ledamöter*.

Om suppleanter ej väljes proportionellt, skall vid valet även bestämmas den ordning i vilken de skall inkallas till tjänstgöring.

3 § Beträffande valbarhet till ledamot eller suppleant i styrelsen, verkan av att valbarheten upphör och rätt till avsägelse *tillämpas* bestämmelserna i 2 kap. 4 § om ledamot och suppleant i fullmäktige *på* motsvarande *sätt*. Den som har uppnått aderton års ålder senast på dagen för valet till styrelsen är dock valbar. Utöver de personer som avses i 2 kap. 4 § andra stycket får ej heller tjänsteman som är chef för verk som hör till styrelsens förvaltningsområde väljas till ledamot eller suppleant i styrelsen.

I Stockholms kommun får borgarråd ej väljas till ledamot eller suppleant *i styrelsen*.

4 § Ledamot och suppleant i styrelsen har rätt till den ledighet från anställning som behövs för uppdraget.

Propositionens förslag

40 § Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljes för tre år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum.

I Stockholms kommun väljes dock ledamöter och suppleanter årligen för tiden intill nästa val vid *det sammanträde som avses i 14 § fjärde stycket*.

Avgår ledamot som har utsetts vid proportionellt val under tjänstgöringstiden, inträder suppleant, enligt den ordning mellan suppleanterna som har bestämts vid valet, i ledamotens ställe för återstoden av tjänstgöringstiden. *Avgår* annan ledamot, förrättas fyllnadsval för återstoden av tjänstgöringstiden.

41 § Fullmäktige *utser* för den tid som fullmäktige bestämmer bland styrelsens ledamöter en ordförande och en vice ordförande *samt, om fullmäktige beslutar det, även en andre vice ordförande*. I Stockholms kommun förrättas valen årligen vid *det sammanträde som avses i 14 § fjärde stycket för tiden intill nästa val*.

Kan varken ordföranden, vice ordföranden *eller, om sådan har utsetts, andre vice ordföranden* närvara vid sammanträde med styrelsen, *skall* styrelsen *utse* annan ledamot att för tillfället föra ordet.

Är ordföranden på grund av sjukdom eller annars för längre tid hindrad att fullgöra sitt uppdrag, får styrelsen *förordna* ledamot att som ersättare för ordföranden fullgöra dennes uppgifter.

Utskottets förslag

5 § Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljes för tre år, räknat från och med den 1 januari året efter det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum.

I Stockholms kommun väljes dock ledamöter och suppleanter årligen för tiden intill nästa val vid *första sammanträdet med fullmäktige under tjänstgöringsåret*.

Om ledamot som har utsetts vid proportionellt val *avgår* under tjänstgöringstiden, inträder suppleant, enligt den ordning mellan suppleanterna som har bestämts vid valet, i ledamotens ställe för återstoden av tjänstgöringstiden. *Om* annan ledamot *avgår*, förrättas fyllnadsval för återstoden av tjänstgöringstiden.

6 § Fullmäktige *väljer* för den tid som fullmäktige bestämmer bland styrelsens ledamöter en ordförande och en *eller två* vice ordförande.

Om varken ordföranden *eller* vice ordförande *kan* närvara vid sammanträde med styrelsen, *utser* styrelsen annan ledamot att för tillfället föra ordet.

Om ordföranden på grund av sjukdom eller annars för längre tid *är* hindrad att fullgöra sitt uppdrag, får styrelsen *utse* annan ledamot att som ersättare för ordföranden fullgöra dennes uppgifter.

Propositionens förslag

42 § Styrelsen bestämmer tid och plats för sina sammanträden. Sammanträde skall även hållas, när minst en tredjedel av styrelsens ledamöter begär det eller ordföranden finner att det behövs.

Styrelsen får kalla ledamot eller suppleant i fullmäktige, i annan nämnd eller i beredning eller tjänsteman hos *den egna* kommunen eller *den egna* landstingskommunen eller särskild sakkunnig att närvara vid sammanträde med styrelsen. Den som har kallats till sammanträde får, om styrelsen medger det, delta i överläggningarna men ej i besluten.

43 § *Bestämmelserna i 16 § om suppleants tjänstgöring i fullmäktige äger motsvarande tillämpning beträffande suppleant i styrelsen. Vad som har sagts nu gäller även när ledamot, som ej har utsetts vid proportionellt val, har avgått men fyllnadsval ännu ej har ägt rum.*

Suppleant får närvara vid styrelsens sammanträden och skall underättas om tid och plats för sammanträde.

44 § Styrelsen får handlägga ärende endast om *flera* än hälften av ledamöterna är närvarande.

Bestämmelserna i 18 § om jäv för ledamot i fullmäktige äger motsvarande tillämpning på ledamot i styrelsen och på annan som har att handlägga ärende hos styrelsen. Den som är jävig får ej närvara vid handläggningen av ärende.

Utskottets förslag

7 § Styrelsen bestämmer tid och plats för sina sammanträden. Sammanträde skall även hållas, när minst en tredjedel av styrelsens ledamöter begär det eller ordföranden anser att det behövs.

Styrelsen får kalla ledamot eller suppleant i fullmäktige, annan nämnd eller beredning, tjänsteman hos kommunen eller landstingskommunen eller särskild sakkunnig att närvara vid sammanträde med styrelsen. Den som har kallats till sammanträde får, om styrelsen beslutar det, delta i överläggningarna men ej i besluten.

8 § *Beträffande suppleants tjänstgöring i styrelsen gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 2 kap. 11 § om suppleants tjänstgöring i fullmäktige. Detta gäller även när ledamot, som ej har utsetts vid proportionellt val, har avgått och fyllnadsval ännu ej har ägt rum.*

Suppleant får närvara vid styrelsens sammanträden och skall underättas om tid och plats för sammanträde.

9 § Styrelsen får handlägga ärende endast om *mer* än hälften av ledamöterna är närvarande.

Ledamot i styrelsen och annan som har att handlägga ärende hos styrelsen får ej delta i eller närvara vid handläggningen av ärende som personligen rör honom själv eller hans make, föräldrar, barn eller syskon eller annan honom närstående.

Propositionens förslag

45 § I fråga om förfarandet vid fattande av beslut, förande av protokoll, protokolls innehåll, justering av protokoll, tillkännagivande om justering och reservation *äger* bestämmelserna i 27, 30 och 31 §§ om fullmäktige motsvarande *tillämpning* för styrelsen. Protokollet får dock justeras av ordföranden och endast en ytterligare ledamot. Tillkännagivande om justering behöver ej införas i tidning.

Styrelsens protokoll och de övriga handlingar som hör till styrelsens arkiv skall vårdas och förtecknas enligt de föreskrifter som avses i 32 §.

46 § Bestämmelserna i 7 § förvaltningslagen (1971:290) *äger* motsvarande *tillämpning* i ärende hos styrelsen.

Delgivning med styrelsen sker med ordföranden eller den som enligt reglemente, instruktion eller särskilt beslut är behörig att mottaga delgivning.

47 § Fullmäktige får antaga reglemente med närmare bestämmelser om styrelsens verksamhet.

Styrelsen får, om fullmäktige beslutar det, uppdraga åt särskild av-

Utskottets förslag

10 § När styrelsen väljer *avdelning* som avses i 12 § eller organ bestående av ledamöter eller suppleanter i styrelsen för beredning av ärende som styrelsen skall handlägga tillämpas bestämmelserna i 2 kap. 23 § om *proportionellt val på motsvarande sätt*.

I fråga om förfarandet vid fattande av beslut, förande av protokoll, protokolls innehåll, justering av protokoll, tillkännagivande om justering och reservation *tillämpas* bestämmelserna i 2 kap. 22, 25 och 26 §§ om fullmäktige *på* motsvarande *sätt* för styrelsen. Protokollet får dock justeras av ordföranden och endast en ytterligare ledamot. Tillkännagivande om justering behöver ej införas i tidning.

Styrelsens protokoll och de övriga handlingar som hör till styrelsens arkiv skall vårdas och förtecknas enligt de föreskrifter som avses i 2 kap. 27 §.

11 § Bestämmelserna i 7 § förvaltningslagen (1971:290) *om när handling anses ha kommit in till myndighet tillämpas på* motsvarande *sätt* i ärende hos styrelsen.

Delgivning med styrelsen sker med ordföranden eller den som enligt reglemente, instruktion eller särskilt beslut är behörig att mottaga delgivning.

12 § Fullmäktige får antaga reglemente med närmare bestämmelser om styrelsens verksamhet.

Styrelsen får, om fullmäktige beslutar det, uppdraga åt särskild av-

Propositionens förslag

delning, bestående av ledamöter eller suppleanter i styrelsen, åt ledamot eller suppleant eller åt tjänsteman hos kommunen eller landstingskommunen att på styrelsens vägnar besluta i *vissa grupper* av ärenden, vilkas beskaffenhet skall anges i reglemente eller särskilt beslut. Framställning eller yttrande till fullmäktige liksom yttrande med anledning av *besvär över* styrelsens beslut får dock *ej* beslutas *annat än* av styrelsen samfällt.

Beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt andra stycket skall anmälas till styrelsen. *Styrelsen* bestämmer i vilken ordning detta skall ske.

48 § Fullmäktige tillsätter nämnder för förvaltning och verkställighet som *utövas* enligt särskilda författningar. För sådana nämnder gäller vad som *föreskrives* i dessa författningar.

För förvaltning och verkställighet i övrigt får fullmäktige tillsätta de nämnder som behövs.

Ledamöter och suppleanter i sådan nämnd *som avses i andra stycket* väljes av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. Beträffande sådan nämnd *äger i övrigt* vad som är föreskrivet i 37 § andra stycket, 38 § första stycket, 39 §, 40 § tredje stycket, 42–47 §§ och, utom i fråga om nämnd i Stockholms kommun, 41 § motsvarande *tillämpning*.

49 § Fullmäktige får, i den mån *annat ej* är föreskrivet i lag eller annan författning, besluta att styrelsen eller

Utskottets förslag

delning, bestående av ledamöter eller suppleanter i styrelsen, åt ledamot eller suppleant eller åt tjänsteman hos kommunen eller landstingskommunen att på styrelsens vägnar besluta i *viss grupp* av ärenden, vilkas beskaffenhet skall anges i reglemente eller särskilt beslut. Framställning eller yttrande till fullmäktige liksom yttrande med anledning av *överklagande av* styrelsens beslut får dock beslutas *endast* av styrelsen samfällt.

Beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt andra stycket skall anmälas till styrelsen, *som* bestämmer i vilken ordning detta skall ske.

13 § Fullmäktige tillsätter nämnder för förvaltning och verkställighet som enligt särskilda författningar *ankommer på dessa*. För sådana nämnder gäller vad som *är föreskrivet* i dessa författningar.

För förvaltning och verkställighet i övrigt får fullmäktige tillsätta de nämnder som behövs. Ledamöter och suppleanter i sådan nämnd väljes av fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. Beträffande sådan nämnd *skall* vad som är föreskrivet *beträffande styrelsen* i 2 § andra stycket, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7–12 §§ och, utom i fråga om nämnd i Stockholms kommun, 6 § *tillämpas på* motsvarande *sätt*.

14 § Fullmäktige får, i den mån *ej* annat är föreskrivet i lag eller annan författning, besluta att styrelsen eller

Propositionens förslag

annan nämnd skall

1. handha förvaltning och verkställighet i fråga om egendom som *eljest* förvaltas av *andra nämnder*,

2. handlägga frågor om anställning, ledighet, vikariat eller skiljande från tjänst samt andra frågor beträffande personal som är underställd *andra nämnder*.

50 § Fullmäktige får besluta att ledamot eller suppleant i fullmäktige, styrelsen *eller* annan nämnd eller beredning får närvara vid styrelsens eller annan nämnds sammanträden, även om han ej är ledamot eller suppleant i styrelsen eller nämnden, och deltaga i överläggningarna men ej i beslutet samt få sin mening antecknad i protokollet.

51 § I fråga om ersättning, arvode, pension och andra ekonomiska förmåner till ledamot och suppleant i styrelsen och annan nämnd *äger bestämmelserna i 34 § motsvarande tillämpning*, om ej annat är särskilt föreskrivet.

52 § I Stockholms kommun väljer fullmäktige borgarråd för tre år vid *det sammanträde som avses i 14 § fjärde stycket* det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum. Beträffande valbarhet till borgarråd och verkan av att valbarheten upphör *äger bestämmelserna i 9 § om ledamot i fullmäktige motsvarande tillämpning*. Vid val av borgarråd skall, om det begäres, varje borgarråd väljas särskilt.

Utskottets förslag

annan nämnd skall

1. handha förvaltning och verkställighet i fråga om egendom som *annars* förvaltas av *annan nämnd*,

2. handlägga frågor om anställning, ledighet, vikariat eller skiljande från tjänst samt andra frågor beträffande personal som är underställd *annan nämnd*.

15 § Fullmäktige får besluta att ledamot eller suppleant i fullmäktige, styrelsen, annan nämnd eller beredning får närvara vid styrelsens eller annan nämnds sammanträden, även om han ej är ledamot eller suppleant i styrelsen eller nämnden, och deltaga i överläggningarna men ej i beslutet samt få sin mening antecknad i protokollet.

16 § Fullmäktige får besluta att till ledamot och suppleant i styrelsen *eller* annan nämnd *skall i skälig omfattning utgå ersättning för resekostnader och andra utgifter som föranledes av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner*.

17 § I Stockholms kommun väljer fullmäktige borgarråd för tre år vid *första sammanträdet under tjänstgöringsåret* det år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum. Beträffande valbarhet till borgarråd och verkan av att valbarheten upphör *tillämpas bestämmelserna i 2 kap. 4 § om ledamot i fullmäktige på motsvarande sätt*. Vid val av borgarråd skall, om det begäres, varje borgarråd väljas särskilt.

Propositionens förslag

Avgår borgarråd under tjänstgöringstiden, skall nytt val av borgarråd snarast förrättas för återstoden av tjänstgöringstiden. För tiden intill dess nytt val har skett och vid tjänstledighet för borgarråd får styrelsen förordna vikarie.

I fråga om ersättning, arvode, pension och andra ekonomiska förmåner äger bestämmelserna i 34 § motsvarande tillämpning.

53 § Borgarråden skall närvara vid styrelsens sammanträden och får deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Borgarråden skall bilda en borgarrådsberedning.

Styrelsen utser borgarråd till ordförande i sådan nämnd, som avses i 48 §, om ej annat har föreskrivits i lag eller annan författning eller bestämts av fullmäktige. Borgarråd tjänstgör som ordförande i nämnd intill dess han avgår som borgarråd. Förändras ärendenas fördelning mellan borgarråden, får styrelsen besluta att borgarråds ordförandeuppdrag skall upphöra tidigare. Den som styrelsen enligt 52 § andra stycket har förordnat till vikarie för borgarråd utövar även borgarrådets uppdrag som ordförande i nämnd.

Fullmäktige meddelar närmare föreskrifter om borgarråden.

Utskottets förslag

Om borgarråd avgår under tjänstgöringstiden, skall nytt borgarråd snarast väljas för återstoden av tjänstgöringstiden. För tiden till dess så har skett och vid tjänstledighet för borgarråd får styrelsen förordna vikarie.

Fullmäktige får besluta att till borgarråd skall i skäligen omfattning utgå ersättning för resekostnader och andra utgifter som föranledes av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner.

18 § Borgarråden skall närvara vid styrelsens sammanträden och får deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Borgarråden skall bilda en borgarrådsberedning.

Styrelsen utser borgarråd till ordförande i sådan nämnd, som avses i 13 §, om ej annat har föreskrivits i lag eller annan författning eller bestämts av fullmäktige. Borgarråd tjänstgör som ordförande i nämnd till dess han avgår som borgarråd. Om ärendenas fördelning mellan borgarråden förändras, får styrelsen besluta att borgarråds ordförandeuppdrag skall upphöra tidigare. Den som styrelsen enligt 17 § andra stycket har förordnat till vikarie för borgarråd utövar även borgarrådets uppdrag som ordförande i nämnd.

Fullmäktige meddelar närmare föreskrifter om borgarråden.

*Propositionens förslag**Utskottets förslag**4 kap. Ekonomisk förvaltning**4 kap. Ekonomisk förvaltning*

54 § Vad kommun eller landstingskommun tillhör i fast eller lös egendom bör förvaltas så, att förmögenheten ej minskas.

1 § Fast eller lös egendom som tillhör kommun eller landstingskommun bör förvaltas så, att förmögenheten ej minskas.

55 § Kommuns och landstingskommuns medelsbehov skall, i den mån det ej fylles på annat sätt, täckas med skatt som utdebiteras enligt 71 §.

2 § Kommuns och landstingskommuns medelsbehov skall, i den mån det ej fylles på annat sätt, täckas med skatt som utdebiteras enligt 6 kap. 2 §.

56 § Kommun och landstingskommun skall årligen upprätta budget för nästa kalenderår.

Budgeten skall, med utgångspunkt i ställningen enligt de avslutade räkenskaperna för året före det år som budgeten upprättas, innehålla en plan för ekonomin under budgetåret. I planen skall redovisas de anslag som skall utgå och täckningen av medelsbehovet med angivande av skattesatsen.

3 § Kommun och landstingskommun skall årligen upprätta budget för nästa kalenderår.

Budgeten skall, med utgångspunkt i ställningen enligt de avslutade räkenskaperna för året före det år som budgeten upprättas, innehålla en plan för ekonomin under budgetåret. I planen skall redovisas de anslag som skall utgå och täckningen av medelsbehovet med angivande av skattesatsen.

57 § Förslag till budget skall göras upp av styrelsen före oktober månads utgång. Om särskilda förhållanden påkallar det, får budgetförslaget göras upp i november månad. I sådant fall skall styrelsen före oktober månads utgång göra upp förslag till skattesats för den kommunalskatt eller landstingsskatt som ingår i preliminär skatt för inkomst under det följande året. Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast skall läm-

4 § Förslag till budget skall göras upp av styrelsen före oktober månads utgång. Om särskilda förhållanden påkallar det, får budgetförslaget göras upp i november månad. I sådant fall skall styrelsen före oktober månads utgång göra upp förslag till skattesats för den kommunalskatt eller landstingsskatt som ingår i preliminär skatt för inkomst under det följande året. Styrelsen bestämmer när övriga nämnder senast skall läm-

Propositionens förslag

na sina särskilda budgetförslag till styrelsen.

Budgeten fastställs av fullmäktige före november månads utgång. Är då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum skall budgeten fastställas av de nyvalda fullmäktige. *Kan* budgeten till följd av särskilda förhållanden ej fastställas *inom den tid som nyss har sagts*, skall fullmäktige ändå fastställa skattesatsen inom denna tid. Budgeten skall därefter fastställas före december månads utgång. Därvid får fullmäktige, om det finns skäl därtill, fastställa annan skattesats än den som har bestämts tidigare.

Styrelsens förslag till budget skall från och med kungörandet av det sammanträde med fullmäktige, vid vilket budgeten skall fastställas, vara tillgängligt för allmänheten på plats som tillkännages i kungörelsen.

58 § *Beslutas anslag annat än i samband med att budgeten fastställs, skall beslutet innefatta anvisning av medel för att täcka anslaget. Kommun och landstingskommun kan besluta att anslag för visst ändamål får, i den mån det ej förbrukas under det år för vilket det har beviljats, användas för avsett ändamål under det följande året. Motsvarande beslut får därefter fattas för ett år i sänder.*

59 § Kommun och landstingskommun får avsätta medel till kapitalfonder och driftfonder. Fondmedel får tagas i anspråk för annat ändamål än

Utskottets förslag

na sina särskilda budgetförslag till styrelsen.

Budgeten fastställs av fullmäktige före november månads utgång. Är då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum skall budgeten fastställas av de nyvalda fullmäktige. *Om* budgeten till följd av särskilda förhållanden ej *kan* fastställas *före november månads utgång*, skall fullmäktige ändå fastställa skattesatsen inom denna tid. Budgeten skall därefter fastställas före december månads utgång. Därvid får fullmäktige, om det finns skäl därtill, fastställa annan skattesats än den som har bestämts tidigare.

Styrelsens förslag till budget skall från och med kungörandet av det sammanträde med fullmäktige vid vilket budgeten skall fastställas vara tillgängligt för allmänheten på plats som tillkännages i kungörelsen.

5 § *Beslut om anslag skall även innefatta anvisning av medel för att täcka anslaget. Fullmäktige kan besluta att särskilt anslag, som ej förbrukas under det år för vilket det har beviljats, får användas för samma ändamål under det följande året. Sådant beslut får därefter fattas för ett år i sänder.*

6 § Kommun och landstingskommun får avsätta medel till kapitalfonder och driftfonder. Fondmedel får tagas i anspråk för annat ändamål än

Propositionens förslag

det som fonden avser endast genom beslut i samband med att budgeten fastställs. Medel ur kapitalfond får tagas i anspråk för driftändamål endast om regeringen medger det.

60 § Kommun och landstingskommun får taga upp lån med en återbetalningstid av högst fem år samt lån, som enligt uttryckligt beslut skall användas för betalning av äldre lån och återbetalas inom de betalningsterminer som gäller för det äldre lånet.

Vid förvärv av intecknad egendom får kommun och landstingskommun överta betalningsansvar även för sådan intecknad skuld som är ställd att betalas inom längre tid eller i annan ordning.

För lån i andra fall än som avses i första och andra styckena fordras regeringens medgivande.

Bestämmelserna i första och tredje styckena gäller även borgen.

61 § Regeringen kan föreskriva att kommun eller landstingskommun utan särskilt medgivande får taga upp lån av statsmedel, som beviljas av statlig myndighet, och lån för särskilt angivna ändamål samt att kommun får åta sig ansvarighet gentemot staten för lån som av statsmedel beviljas annan än kommunen och ikläda sig borgensansvar för lån av visst slag.

Utskottets förslag

det som fonden avser endast genom beslut i samband med att budgeten fastställs. Medel ur kapitalfond får tagas i anspråk för driftändamål endast om regeringen medger det.

7 § Kommun och landstingskommun får taga upp lån med en återbetalningstid av högst fem år samt lån, som enligt uttryckligt beslut skall användas för betalning av äldre lån och återbetalas inom de betalningsterminer som gäller för det äldre lånet.

Vid förvärv av intecknad egendom får kommun och landstingskommun överta betalningsansvar även för sådan intecknad skuld som är ställd att betalas inom längre tid eller i annan ordning.

Lån i andra fall än som avses i första och andra styckena får tagas upp endast om regeringen medger det.

Bestämmelserna i första och tredje styckena gäller även borgen.

8 § Regeringen kan föreskriva att kommun eller landstingskommun utan särskilt medgivande får taga upp lån av statsmedel, som beviljas av statlig myndighet, och lån för särskilt angivna ändamål samt att kommun får åta sig ansvarighet gentemot staten för lån som av statsmedel beviljas annan än kommunen och ikläda sig borgensansvar för lån av visst slag.

Propositionens förslag

62 § *Det åligger styrelsen att föra* fortlöpande räkenskaper över de medel som den omhänderhar.

Annan nämnd som omhänderhar medel skall föra räkenskaper i enlighet med anvisningar av styrelsen och årligen inom tid som styrelsen bestämmer till styrelsen avlämna redovisning för sin medelsförvaltning under föregående kalenderår.

När sådan redovisning har lämnats, skall styrelsen inom tid som fullmäktige bestämmer sammanfatta och avsluta räkenskaperna.

5 kap. Revision

63 § Nyvalda fullmäktige väljer under år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum tre eller flera revisorer samt lika många *suppleanter* för granskning av de tre följande årens verksamhet. Fullmäktige får därvid välja revisorer och suppleanter för granskning av viss eller vissa nämnders verksamhet. Antalet revisorer *och* suppleanter för varje nämnd eller grupp av nämnder skall dock vara minst tre.

Beträffande valbarhet till revisor eller revisorssuppleant, verkan av att valbarheten upphör, rätt till avsägelse *och rätt till ledighet från anställning äger* bestämmelserna i 9 och 10 §§ om ledamot i fullmäktige motsvarande *tillämpning*. Den som har uppnått aderton års ålder senast på dagen för valet till revisor eller suppleant är dock valbar.

Utskottets förslag

9 § *Styrelsen skall* fortlöpande föra räkenskaper över de medel som den omhänderhar.

Annan nämnd som omhänderhar medel skall föra räkenskaper i enlighet med anvisningar av styrelsen och årligen, inom tid som styrelsen bestämmer, till styrelsen avlämna redovisning för sin medelsförvaltning under föregående kalenderår.

När sådan redovisning har lämnats, skall styrelsen inom tid som fullmäktige bestämmer sammanfatta och avsluta räkenskaperna.

5 kap. Revision

1 § Nyvalda fullmäktige väljer under år då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum tre eller flera revisorer samt *minst* lika många *revisorssuppleanter* för granskning av de tre följande årens verksamhet. Fullmäktige får därvid välja revisorer och suppleanter för granskning av viss eller vissa nämnders verksamhet. Antalet revisorer, *liksom antalet* suppleanter, för varje nämnd eller grupp av nämnder skall dock vara minst tre.

Beträffande valbarhet till revisor eller revisorssuppleant, verkan av att valbarheten upphör *och* rätt till avsägelse *skall* bestämmelserna i 2 kap. 4 § om ledamot i fullmäktige *tillämpas på* motsvarande sätt. Den som har uppnått aderton års ålder senast på dagen för valet till revisor eller suppleant är dock valbar.

Propositionens förslag

I fråga om ersättning, arvode, pension och andra ekonomiska förmåner till revisor och revisorssuppleant äger bestämmelserna i 34 § motsvarande tillämpning.

64 § Den som är ledamot eller suppleant i styrelsen eller annars är redovisningsskyldig till kommunen eller landstingskommunen eller sådan den redovisningsskyldiga närstående, som avses i 18 §, får ej vara revisor eller revisorssuppleant för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten och ej heller deltaga i val av revisor eller revisorssuppleant för granskning av sådan verksamhet eller i handläggningen av ärende om ansvarsfrihet för verksamheten. Ordföranden och vice ordföranden i styrelse eller annan nämnd, vars verksamhet granskningen gäller, får utan hinder av vad nu har sagts och även om de ej är ledamöter i fullmäktige deltaga i fullmäktiges överläggning, när revisionsberättelse som avser granskningen behandlas.

Utskottets förslag

Om revisor som ej har utsetts vid proportionellt val avgår under tjänstgöringstiden får fullmäktige förrätta fyllnadsval för återstoden av denna tid.

Revisor och revisorssuppleant har rätt till den ledighet från anställning som behövs för uppdraget.

Fullmäktige får besluta att till revisor och revisorssuppleant skall i skälig omfattning utgå ersättning för resekostnader och andra utgifter som för anledes av uppdraget samt arvode, pension och andra ekonomiska förmåner.

2 § Den som är ledamot eller suppleant i styrelsen eller annars är redovisningsskyldig till kommunen eller landstingskommunen får ej vara revisor eller revisorssuppleant för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten och ej heller deltaga i val av revisor eller revisorssuppleant för granskning av sådan verksamhet eller i handläggningen av ärende om ansvarsfrihet för verksamheten. Detsamma gäller make, föräldrar, barn eller syskon eller annan närstående till den redovisningsskyldige. Ordföranden och vice ordförande i styrelsen eller annan nämnd vars verksamhet granskningen gäller får, utan hinder av vad som nu har sagts och även om de ej är ledamöter i fullmäktige, deltaga i fullmäktiges överläggning, när revisionsberättelse som avser granskningen behandlas.

Propositionens förslag

65 § Revisorerna granskar styrelsens och övriga nämnders verksamhet. De prövar om verksamheten har utövats på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den kontroll som har utövats inom nämnderna är tillräcklig.

Revisor har rätt att av nämnd *erhålla* de uppgifter och upplysningar som behövs för revisionsarbetet. Revisor får när som helst inventera de penningmedel och värdehandlingar som nämnd omhänderhar samt taga del av räkenskaper och andra handlingar som berör nämnds verksamhet.

Vad som har sagts om nämnd gäller i tillämpliga delar *om* beredning.

66 § Revisorerna utövar, om fullmäktige *ej* bestämmer annat, själva den förvaltning som har samband med revisionsuppdraget. Beslut som revisorerna fattar angående förvaltningen skall upptagas i protokoll. Bestämmelserna i 45 § om justering av protokoll och tillkännagivande om justeringen *äger* motsvarande *tilllämpning*.

67 § Revisorerna skall årligen till fullmäktige avge berättelse med redogörelse för resultatet av den revision som avser verksamheten under det föregående året. Av berättelsen skall framgå om anmärkning beträffande

Utskottets förslag

3 § Revisorerna granskar styrelsens och övriga nämnders verksamhet. De prövar om verksamheten har utövats på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den kontroll som har utövats inom nämnderna är tillräcklig.

Revisor har rätt att av nämnd *få* de uppgifter och upplysningar som behövs för revisionsarbetet. Revisor får när som helst inventera de penningmedel och värdehandlingar som nämnd omhänderhar samt taga del av räkenskaper och andra handlingar som berör nämnds verksamhet.

Vad som har sagts om nämnd gäller i tillämpliga delar *beträffande* beredning.

4 § Revisorerna utövar, om *ej* fullmäktige bestämmer annat, själva den förvaltning som har samband med revisionsuppdraget. Beslut som revisorerna fattar angående förvaltningen skall upptagas i protokoll. Bestämmelserna i 3 kap. 10 § om justering av protokoll och tillkännagivande om justeringen *tillämpas* på motsvarande *sätt*.

5 § Revisorerna skall årligen till fullmäktige avge berättelse med redogörelse för resultatet av den revision som avser verksamheten under det föregående året. Av berättelsen skall framgå om anmärkning beträffande

Propositionens förslag

fande den granskade verksamheten föreligger eller ej. *Framställes* anmärkning, skall anledningen till denna anges i berättelsen. Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande i frågan om ansvarsfrihet tillstyrkes eller ej.

68 § Sedan förklaringar har inhämtats över de anmärkningar som har framställts i revisionsberättelsen, skall fullmäktige vid sammanträde före utgången av året efter det år som revisionen avser besluta om ansvarsfrihet skall beviljas eller åtgärd för att bevara kommunens eller landstingskommunens rätt skall vidtagas. *Väckes* ej talan inom ett år från det att revisionsberättelsen framlades på sammanträde med fullmäktige, anses ansvarsfrihet beviljad. Utan hinder av att ansvarsfrihet har beviljats får talan föras beträffande skada på grund av brottslig handling, om ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsåg även den skadan.

69 § Fullmäktige kan meddela närmare föreskrifter om revisionen.

Utskottets förslag

den granskade verksamheten föreligger eller ej. *Om* anmärkning *framställes* skall anledningen till denna anges i berättelsen. Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande i frågan *huruvida* ansvarsfrihet tillstyrkes eller ej.

6 § Sedan förklaringar har inhämtats över de anmärkningar som har framställts i revisionsberättelsen, skall fullmäktige vid sammanträde före utgången av året efter det år som revisionen avser besluta om ansvarsfrihet skall beviljas eller åtgärd för att bevara kommunens eller landstingskommunens rätt skall vidtagas. *Om* ej talan *väckes* inom ett år från det att revisionsberättelsen framlades på sammanträde med fullmäktige, anses ansvarsfrihet beviljad. Utan hinder av att ansvarsfrihet har beviljats får talan föras beträffande skada på grund av brottslig handling, om ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsåg även den skadan.

7 § Fullmäktige kan meddela närmare föreskrifter om revisionen.

Propositionens förslag

6 kap. Skatt till kommun och landstingskommun

70 § Om skyldighet att erlägga kommunalskatt föreskrives i kommunalskattelagen (1928:370).

Var och en som är skattskyldig till kommun inom landstingskommun är också skyldig att erlägga landstingsskatt.

71 § Kommunal- och landstingsskatt utdebiteras i förhållande till de skattekronor och skatteören som vid senaste taxering har påförts de skattskyldiga.

Den skattesats som har bestämts för visst år skall tillämpas vid fastställandet dels av sådan kommunalskatt och landstingsskatt som ingår i preliminär skatt för inkomst under detta år, dels av sådan kommunalskatt och landstingsskatt som ingår i slutlig skatt på grund av det följande årets taxering.

Har enligt 57 § annan skattesats slutligt fastställts än som har bestämts tidigare, skall den kommunalskatt eller landstingsskatt, som ingår i den preliminära skatten för inkomst under det följande året, utgå efter den tidigare bestämda skattesatsen. Den kommunalskatt och landstingsskatt, som ingår i slutlig skatt på grund av det därnäst följande årets taxering, skall utgå efter den *utdebitering* som har bestämts i samband med att budgeten fastställdes.

Utskottets förslag

6 kap. Skatt till kommun och landstingskommun

1 § Om skyldighet att erlägga kommunalskatt föreskrives i kommunalskattelagen (1928:370).

Den som är skattskyldig till kommun inom landstingskommun är också skyldig att erlägga landstingsskatt.

2 § Kommunal- och landstingsskatt utdebiteras i förhållande till de skattekronor och skatteören som vid senaste taxering har påförts de skattskyldiga.

Den skattesats som har bestämts för visst år skall tillämpas vid fastställandet av dels sådan kommunalskatt och landstingsskatt som ingår i preliminär skatt för inkomst under detta år, dels sådan kommunalskatt och landstingsskatt som ingår i slutlig skatt på grund av det följande årets taxering.

Om enligt 4 kap. 4 § *andra stycket* annan skattesats slutligt har fastställts än *den* som har bestämts tidigare, skall den kommunalskatt eller landstingsskatt, som ingår i den preliminära skatten för inkomst under det följande året, utgå efter den tidigare bestämda skattesatsen. Den kommunalskatt och landstingsskatt, som ingår i slutlig skatt på grund av det därnäst följande årets taxering, skall utgå efter den *skattesats* som har bestämts i samband med att budgeten fastställdes.

Propositionens förslag

72 § När budgeten har fastställts, skall styrelsen *ofördröjligen* underrätta länsstyrelsen och *vederbörande* lokala *skattemyndighet* om den skattesats som har bestämts för det följande året. Samtidigt skall styrelsen underrätta länsstyrelsen om det sammanlagda belopp, som för nämnda år har beslutats till utdebitering på grundval av det löpande årets taxering till kommunal inkomstskatt.

Har budgeten ej fastställts inom tid som anges i 57 § andra stycket första punkten, skall så snart skattesatsen för den preliminära skatten har fastställts särskild underrättelse härom lämnas till riksskatteverket, länsstyrelsen och den lokala skattemyndigheten.

Har fullmäktige ej före utgången av oktober månad fattat beslut om utdebitering, skall styrelsen ofördröjligen underrätta riksskatteverket, länsstyrelsen och den lokala skattemyndigheten om styrelsens förslag till skattesats.

I annan kommun är Stockholms kommun skall styrelsen också underrätta länsstyrelsen om beslut om utdebitering till församling inom kommunen.

73 § *Kommun är berättigad att för visst år av staten uppbära kommunal-skatt med belopp som motsvarar vad som skulle utgå på grundval av antalet skattekronor och skatteören i kommunen för året, beräknat efter den skattesats som har bestämts för det föregående året. Vid beräkningen av antalet*

Utskottets förslag

3 § När budgeten har fastställts, skall styrelsen *genast* underrätta länsstyrelsen och *den* lokala *skattemyndigheten* om den skattesats som har bestämts för det följande året. Samtidigt skall styrelsen underrätta länsstyrelsen om det sammanlagda belopp, som för nämnda år har beslutats till utdebitering på grundval av det löpande årets taxering till kommunal inkomstskatt.

Om skattesatsen ej har fastställts före oktober månads utgång skall styrelsen genast underrätta riksskatteverket, länsstyrelsen och den lokala skattemyndigheten om styrelsens förslag till skattesats. Om budgeten ej har fastställts före november månads utgång skall, så snart skattesatsen för den preliminära skatten har fastställts, de nyss nämnda myndigheterna underrättas om skattesatsen.

I annan kommun än Stockholms kommun skall styrelsen också underrätta länsstyrelsen om beslut om utdebitering till församling inom kommunen.

4 § *Om utbetalning av kommunal-skatt och landstingsskatt finns bestämmelser i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt.*

*Propositionens förslag**Utskottets förslag*

skattekronor och skatteören beaktas bestämmelserna i 2 § lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt.

Har enligt 57 § annan skattesats slutligt fastställts än som har bestämts tidigare, skall till grund för utbetalningen läggas den utdebitering som har bestämts i samband med att budgeten fastställdes.

Kommun är berättigad att av staten såsom förskott uppbära det belopp som på grundval av taxeringsnämnds beslut visst år (taxeringsår) rörande taxering till kommunal inkomstskatt har beslutats till utdebitering för det kommande året. Vid beräkningen av förskottsbeloppet justeras antalet skattekronor och skatteören enligt 2 § lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt. Vad som har beslutats till utdebitering ingår i kommunens fordran hos staten vid ingången av året näst efter det år, då beslutet fattades. Förskottet avräknas mot den kommunalskatt, som kommunen har rätt att uppbära av staten på grundval av taxeringen under året efter det år, då förskottet enligt bestämmelserna i femte stycket utanordnas.

Är antalet hos länsstyrelsen registrerade kyrkobokförda invånare i kommunen vid mitten av augusti månad taxeringsåret större än det var vid mitten av augusti månad två år tidigare, skall förskott, beräknat enligt tredje stycket, ökas i förhållande till ökningen i kommunens invånarantal mellan de angivna tidpunkterna. Sådant ökat

Propositionens förslag

förskott ingår i kommunens fordran hos staten och avräknas enligt andra stycket. Länsstyrelsen skall senast den 10 september lämna kommunen uppgift om det invånarantal och det där emot svarande uppräknade skatteunderlag, som skall ligga till grund för beräkningen.

Belopp, som vid ingången av ett år utgör kommunens fordran hos staten enligt föreskrifterna i denna paragraf, skall länsstyrelsen under samma år utanordna till kommunen med en sjättedel på åttonde dagen i var och en av månaderna januari, mars, maj, juli, september och november. Är kommunens fordran icke uträknad vid utbetalningstillfället i januari månad, skall vid detta tillfälle utbetalas samma belopp som har utbetalats i november månad det föregående året; dock får länsstyrelsen, när särskilda skäl föranleder det, förordna att utbetalning skall ske med annat belopp. Om det belopp som utbetalades i januari månad icke motsvarar en sjättedel av kommunens fordran, skall den jämkning som föranledes härav ske i fråga om det belopp, som utbetalas i mars månad.

Vad som har sagts om kommunal-skatt äger motsvarande tillämpning i fråga om landstingskatt.

74 § Länsstyrelsen skall senast den 8 mars till styrelsen överlämna redovisning för det föregående året över kommunen eller landstingskommunen *tillkommande* och till styrelsen *utanordnad skatt*. Närmare föreskrifter om sådan redovisning meddelas av regeringen.

Utskottets förslag

5 § Länsstyrelsen skall senast den 8 mars till styrelsen överlämna redovisning för det föregående året *över skatt som tillkommer kommunen eller landstingskommunen och som har utanordnats till styrelsen*. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om sådan redovisning.

Propositionens förslag

Utskottets förslag

7 kap. Underställning, kommunalbesvär och besvärsnämnd

7 kap. Kommunalbesvär och besvärsnämnd

75 § Kommunfullmäktiges beslut om nya eller förhöjda hamnavgifter, grundpenningar eller sluss-, kanal- eller andra farledsavgifter skall för att vinna bindande kraft prövas och fastställas av regeringen.

Fastställelse av beslut, som avses i första stycket, får meddelas även av myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen får även föreskriva att i rörelse, för vilken avgifter enligt första stycket har blivit fastställda, avgifterna och övriga intäkter får användas endast för rörelsens direkta behov, om ej myndighet som regeringen bestämmer medger att medlen användes för annat ändamål.

Om vissa andra beslut, som skall underställas regeringens prövning, finns bestämmelser i 59 och 60 §§.

Beslut, som skall underställas regeringens prövning, skall insändas till länsstyrelsen, som skall överlämna handlingarna med eget yttrande till regeringen.

76 § Över beslut av kommunfullmäktige får, om annat ej är särskilt föreskrivet, medlem av kommunen anföra besvär hos länsstyrelsen. Sådan talan får grundas endast på att beslutet ej har tillkommit i laga ordning, står i strid mot lag eller annan författning, på annat sätt överskrider kommunfullmäktiges befogenhet, kränker klagandens enskilda rätt eller eljest vilar på orättvis grund.

1 § Över beslut av kommunfullmäktige får, om ej annat är särskilt föreskrivet, medlem av kommunen anföra besvär hos länsstyrelsen. Sådan talan får grundas endast på att beslutet

- 1. ej har tillkommit i laga ordning,*
- 2. står i strid mot lag eller annan författning,*
- 3. på annat sätt överskrider kommunfullmäktiges befogenhet.*

Propositionens förslag

Besvärshandling skall ha kommit in till länsstyrelsen inom tre veckor från den dag då justering av det över beslutet förda protokollet har tillkännagetts på kommunens anslagstavla. *Besvärshandlingen skall vara åtföljd av det överklagade beslutet och bevis om dagen för anslaget. Besvär som ej har anförts i rätt tid upptages ej till prövning.*

Över beslut av landsting får, om annat *ej* är särskilt föreskrivet, medlem av landstingskommunen anförda besvär hos regeringsrätten. Besvärshandling tillställs regeringsrätten. I övrigt *äger* bestämmelserna i första och andra styckena motsvarande *tillämpning på sådan talan.*

77 § I fråga om besvär över beslut av kommunstyrelsen eller annan kommunal nämnd skall bestämmelserna i 76 § om besvär över beslut av kommunfullmäktige *äga* motsvarande *tillämpning*, om annat *ej* sägs i 78 § eller är särskilt föreskrivet. I fråga om besvär över beslut av förvaltningsutskottet eller annan landstingskommunal nämnd skall bestämmelserna i 76 § om besvär över beslut av landsting *äga* motsvarande *tillämpning*, om annat *ej* sägs i 78 § eller är särskilt föreskrivet. *Mot* beslut av rent förberedande eller rent verkställande art *får talan dock ej föras.*

Utskottets förslag

4. *kränker klagandens enskilda rätt eller*

5. *annars vilar på orättvis grund.*

Besvärshandling skall ha kommit in till länsstyrelsen inom tre veckor från den dag då justering av det över beslutet förda protokollet har tillkännagetts på kommunens anslagstavla. *Till besvärshandlingen skall fogas det överklagade beslutet och bevis om dagen för anslaget. Besvär som ej har anförts i rätt tid upptages ej till prövning.*

Över beslut av landsting får, om *ej* annat är särskilt föreskrivet, medlem av landstingskommunen anförda besvär hos regeringsrätten. Besvärshandling tillställs regeringsrätten. I övrigt *tillämpas* bestämmelserna i första och andra styckena *på* motsvarande *sätt på besvär över sådan beslut.*

2 § I fråga om besvär över beslut av kommunstyrelsen eller annan kommunal nämnd skall bestämmelserna i 1 § om besvär över beslut av kommunfullmäktige *tillämpas på* motsvarande *sätt*, om *ej* annat sägs i 3 § eller är särskilt föreskrivet. I fråga om besvär över beslut av förvaltningsutskottet eller annan landstingskommunal nämnd skall bestämmelserna i 1 § om besvär över beslut av landsting *tillämpas på* motsvarande *sätt*, om *ej* annat sägs i 3 § eller är särskilt föreskrivet. *Besvär får ej anföras över* beslut av rent förberedande eller rent verkställande art.

Propositionens förslag

Bestämmelserna i första stycket gäller även beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 47 §. I fråga om beslut, som ej har protokollförts särskilt, räknas besvärstiden från den dag då justering av protokoll, som har förts vid det sammanträde med styrelsen eller nämnden varvid beslutet har anmälts, har tillkännagetts på anslagstavlan.

Vad som sägs i första stycket gäller också i fråga om besvär över sådant beslut av revisorerna som avses i 66 §.

78 § Kommun och landstingskommun får utse särskild nämnd med uppgift att pröva besvär över styrelsens, annan nämnds eller revisorernas beslut om tillsättning av eller förordnande på kommunal eller landstingskommunal tjänst, entledigande från sådan tjänst eller disciplinär åtgärd mot tjänsteman, om *talat mot* beslutet annars skulle ha *förts* enligt 77 §. Bestämmelserna i 4–10, 13–17, 19 och 20 §§ förvaltningslagen (1971:290) *äger* motsvarande *tillämpning* i ärende hos sådan besvärsnämnd.

Reglemente för besvärsnämnd antages av fullmäktige.

Om annat *ej* föreskrives i reglementet, *äger* bestämmelserna i 48 § tredje stycket, med undantag av hänvisningen till 44 § andra stycket och 46 § första stycket, motsvarande *tillämpning* på besvärsnämnd.

Finns besvärsnämnd, får den som är missnöjd med beslut som avses i första stycket anföra besvär hos

Utskottets förslag

Bestämmelserna i första stycket gäller även beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 3 kap. 12 §. I fråga om beslut som ej har protokollförts särskilt räknas besvärstiden från den dag då justering av protokoll, som har förts vid det sammanträde med styrelsen eller nämnden varvid beslutet har anmälts, har tillkännagetts på anslagstavlan.

Bestämmelserna i första stycket gäller också i fråga om besvär över sådant beslut av revisorerna som avses i 5 kap. 4 §.

3 § Fullmäktige får utse särskild nämnd med uppgift att pröva besvär över styrelsens, annan nämnds eller revisorernas beslut om tillsättning av eller förordnande på kommunal eller landstingskommunal tjänst, entledigande från sådan tjänst eller disciplinär åtgärd mot tjänsteman, om *besvär över* beslutet annars skulle ha *anförts* enligt 2 §. Bestämmelserna i 4–10, 13–17, 19 och 20 §§ förvaltningslagen (1971:290) *tillämpas på* motsvarande *sätt* i ärende hos sådan besvärsnämnd.

Reglemente för besvärsnämnd antages av fullmäktige.

Om *ej* annat föreskrives i reglementet, *tillämpas* bestämmelserna i 3 kap. 13 § andra stycket, med undantag av hänvisningen till 3 kap. 9 § andra stycket och 3 kap. 11 § första stycket, *på* motsvarande *sätt* på besvärsnämnd.

Om besvärsnämnd *finns*, får den som är missnöjd med beslut som av-

Propositionens förslag

nämnden inom den tid, som föreskrives i 76 § andra stycket och 77 § andra stycket.

Beträffande *talán mot* besvärsnämnds beslut *äger* bestämmelserna i 76 § motsvarande *tillämpning*. Till stöd för *dylik talán* får dessutom åberopas att det hos besvärsnämnden överklagade beslutet är oriktigt på någon sådan grund som sägs i 76 §.

79 § *Har* besvär anförts hos länsstyrelsen, kan *länsstyrelsen* förbjuda att det överklagade beslutet verkställs.

80 § Över länsstyrelsens beslut får, om annat *ej* är särskilt föreskrivet, besvär anföras hos regeringsrätten. *Talán mot* beslut av länsstyrelsen som har gått klaganden emot får *föras* endast av denne. *Talán mot* beslut, varigenom länsstyrelsen har bifallit besvär eller förbjudit att det överklagade beslutet verkställs, får *föras* av kommunen och medlem av kommunen. Besvärshandlingen skall ha inkommit till regeringsrätten inom tre veckor från den dag då den som vill anför besvär fick del av beslutet. *Har* länsstyrelsens beslut gått klaganden emot, skall han underrättas om vad han har att iakttaga vid *talán mot* beslutet.

81 § *Har* beslut av fullmäktige blivit upphävt genom avgörande som *äger* laga kraft och *har* beslutet redan verkställts, *åligger det* fullmäktige att

Utskottets förslag

ses i första stycket anför besvär hos nämnden inom den tid, som föreskrives i 1 § andra stycket och 2 § andra stycket.

Beträffande *besvär över* besvärsnämnds beslut *illämpas* bestämmelserna i 1 § på motsvarande sätt. Till stöd för *sådana besvär* får dessutom åberopas att det hos besvärsnämnden överklagade beslutet är oriktigt på någon sådan grund som sägs i 1 §.

4 § *Om* besvär *har* anförts hos länsstyrelsen, kan *denna* förbjuda att det överklagade beslutet verkställs.

5 § Över länsstyrelsens beslut får, om *ej* annat är särskilt föreskrivet, besvär anföras hos regeringsrätten. *Besvär över* beslut av länsstyrelsen *vilket* har gått klaganden emot får *anföras* endast av denne. *Besvär över* beslut, varigenom länsstyrelsen har bifallit besvär eller förbjudit att det överklagade beslutet verkställs, får *anföras* av kommunen och medlem av kommunen. Besvärshandlingen skall ha kommit in till regeringsrätten inom tre veckor från den dag då den som vill anför besvär fick del av beslutet. *Om* länsstyrelsens beslut *har* gått klaganden emot skall han underrättas om vad han har att iakttaga vid *besvär över* beslutet.

6 § *Om* beslut av fullmäktige *har* blivit upphävt genom avgörande som *har vunnit* laga kraft och *om* beslutet redan *har* verkställts, *skall* fullmäk-

Propositionens förslag

föranstalta om rättelse av verkställigheten i den mån det är möjligt.

Första stycket *äger* motsvarande *tillämpning* i fråga om beslut av styrelsen eller annan nämnd eller av revisorerna.

Om ikraftträdandet av denna lag finns bestämmelser i lagen (1976:000) om införande av kommunallagen (1976:000).

Utskottets förslag

tige föranstalta om rättelse av verkställigheten i den mån det är möjligt.

Första stycket *tillämpas på* motsvarande *sätt* i fråga om beslut av styrelsen eller annan nämnd eller av revisorerna.

Om ikraftträdandet av denna lag finns bestämmelser i lagen (1977:000) om införande av kommunallagen (1977:000).

**Förslag till
Lag om införande av kommunallagen (1977:000)**

Propositionens förslag

Härigenom föreskrives följande.

1 § Kommunallagen (1976:000) och denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

2 § Genom kommunallagen (1976:000) upphäves

1. kommunallagen (1953:753),
2. lagen (1953:754) om införande av kommunallagen,
3. landstingslagen (1954:319),
4. lagen (1954:320) om införande av landstingslagen,
5. kommunallagen (1957:50) för Stockholm och
6. lagen (1969:215) med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun.

3 § *Förekommer* i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i kommunallagen (1976:000) eller denna lag tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

4 § Bestämmelserna i kommunallagen (1976:000) om att suppleanter skall utses för ledamöterna i kommunfullmäktige tillämpas första gången vid val som avser tiden efter utgången av oktober 1979. Bestämmelserna i nämnda lag om att suppleanter skall utses för ledamöterna i sådan nämnd som avses i 48 § andra stycket samma lag tillämpas första gången vid val som avser tiden efter utgången av år 1979.

Utskottets förslag

Härigenom föreskrives följande.

1 § Kommunallagen (1977:000) och denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

2 § Genom kommunallagen (1977:000) upphäves

1. kommunallagen (1953:753),
2. lagen (1953:754) om införande av kommunallagen,
3. landstingslagen (1954:319),
4. lagen (1954:320) om införande av landstingslagen,
5. kommunallagen (1957:50) för Stockholm och
6. lagen (1969:215) med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun.

3 § *Om* i lag eller annan författning *förekommer* hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i kommunallagen (1977:000) eller denna lag tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

4 § Bestämmelserna i kommunallagen (1977:000) om att suppleanter skall utses för ledamöterna i kommunfullmäktige tillämpas första gången vid val som avser tiden efter utgången av oktober 1979. Bestämmelserna i nämnda lag om att suppleanter skall utses för ledamöterna i sådan nämnd som avses i 3 kap. 13 § andra stycket samma lag tillämpas första gången vid val som avser tiden efter utgången av år 1979.

Propositionens förslag

5 § Tjänstgöringstiderna för ledamöter och suppleanter i kommunfullmäktige i andra kommuner än Stockholms kommun och i landsting, som har valts enligt äldre bestämmelser, upphör vid utgången av oktober 1979.

6 § Första tjänstgöringsåret för ledamöter och suppleanter som avses i 5 § upphör vid utgången av oktober 1977. Vid samma tidpunkt upphör tjänstgöringstiderna för ordförande, vice ordförande och andre vice ordförande i kommunfullmäktige i andra kommuner än Stockholms kommun samt i landsting.

Bestämmelserna i 13 § första stycket kommunallagen (1976:000) medför ej att nytt val av ordförande, vice ordförande eller andre vice ordförande i kommunfullmäktige eller landsting skall äga rum vid kommunfullmäktiges eller landstingets första sammanträde under år 1977. Vid detta sammanträde får andre vice ordförande i kommunfullmäktige eller landsting väljas, om andre vice ordförande ej redan är utsedd. I Stockholms kommun får utan hinder av föreskriften i 41 § kommunallagen (1976:000) om tid för sådant val väljas andre vice ordförande i kommunstyrelsen för tiden intill det som skall äga rum vid kommunfullmäktiges första sammanträde under det tjänstgöringsår som börjar den 15 oktober 1977.

7 § Bestämmelserna i 16 § fjärde stycket kommunallagen (1976:000) om suppleants tjänstgöring i kommunfullmäktige tillämpas först efter utgången av oktober 1979.

Utskottets förslag

5 § Tjänstgöringstiderna för ledamöter och suppleanter i kommunfullmäktige i annan kommun än Stockholms kommun och i landsting, som har valts enligt äldre bestämmelser, upphör vid utgången av oktober 1979.

6 § Bestämmelserna i 2 kap. 11 § fjärde stycket kommunallagen (1977:000) om suppleants tjänstgöring i kommunfullmäktige tillämpas först efter utgången av oktober 1979.

Propositionens förslag

8 § Bestämmelserna i 52 och 63 §§ kommunallagen (1976:000) om valbarhet och verkan av att valbarheten upphör tillämpas ej i fråga om borgarråd i *Stockholms kommun*, revisor eller revisorssuppleant som har valts med stöd av äldre bestämmelser.

9 § Bestämmelserna i 63 § första stycket första punkten kommunallagen (1976:000) om val av revisorer och suppleanter tillämpas första gången vid val som avser tid efter utgången av år 1979. Kommunfullmäktige och landsting väljer år 1977 tre eller flera revisorer samt lika många suppleanter för granskning av de två följande årens verksamhet..

10 § Föreskrifter som avses i 32 och 35 §§ kommunallagen (1976:000) behöver ej meddelas före *utgången av år 1977*. I landstingskommun gäller äldre bestämmelser om arbetsordning *intill* dess föreskrifter som avses i 35 § nämnda lag har meddelats.

11 § I fråga om förvaltningsutskottets rätt att företräda landstinget mellan dess sammanträden får äldre bestämmelser tillämpas *intill utgången av år 1977*.

Utskottets förslag

7 § I fråga om motion som har väckts före den 1 juli 1977 räknas den tidsfrist som anges i 2 kap. 17 § kommunallagen (1977:000) från nämnda dag.

8 § Bestämmelserna i 3 kap. 17 § och 5 kap. 1 § kommunallagen (1977:000) om valbarhet och verkan av att valbarheten upphör tillämpas ej i fråga om borgarråd, revisor eller revisorssuppleant, som har valts med stöd av äldre bestämmelser.

9 § Bestämmelserna i 5 kap. 1 § första stycket första punkten kommunallagen (1977:000) om val av revisorer och suppleanter tillämpas första gången vid val som avser tid efter utgången av år 1979. Kommunfullmäktige och landsting väljer år 1977 tre eller flera revisorer samt *minst* lika många suppleanter för granskning av de två följande årens verksamhet.

10 § Föreskrifter som avses i 2 kap. 27 och 30 §§ kommunallagen (1977:000) behöver ej meddelas före den 1 juli 1978. *Till dess föreskrifter som avses i 2 kap. 27 § nämnda lag har meddelats gäller äldre bestämmelser om arkivvård*. I landstingskommun gäller äldre bestämmelser om arbetsordning *till* dess föreskrifter som avses i 2 kap. 30 § nämnda lag har meddelats.

11 § I fråga om förvaltningsutskottets rätt att företräda landstinget mellan dess sammanträden får äldre bestämmelser tillämpas *intill den 1 juli 1978*.

Propositionens förslag

12 § Bestämmelserna i 73 § fjärde stycket kommunallagen (1976:000) om ökat förskott gäller i fråga om år 1977 endast om och till den del befolkningsökningen i kommunen eller landstingskommunen mellan de tidpunkter som anges i lagrummet överstiger en procent.

13 § Har besvärshandling som avses i 76 § tredje stycket kommunallagen (1976:000) kommit in till länsstyrelsen men ej till regeringsrätten före besvärstidens utgång och har det överklagade beslutet meddelats före den 1 januari 1977, skall regeringsrätten ändå upptaga besvären till prövning.

14 § Bestämmelserna i 8 § lagen (1953:754) om införande av kommunallagen gäller fortfarande.

15 § Rikets indelning i landstingskommuner ändras ej genom kommunallagen (1976:000).

16 § I Stockholms kommun får drätselnämnd *alltjämt* behållas.

Utan hinder av 36 § 3 kommunallagen (1976:000) skall drätselnämnden handha medelsförvaltningen i den mån fullmäktige ej har medgivit annan nämnd att helt eller delvis handha sin medelsförvaltning. Drätselnämnden skall fullgöra de uppgifter i fråga om räkenskapsföringen som annars ankommer på kommunstyrelsen. Bestämmelserna i 62 §

Utskottets förslag

12 § I fråga om rätt att anföra kommunalbesvär över beslut som har meddelats före den 1 juli 1977 gäller äldre bestämmelser. Om besvärshandling som avses i 7 kap. 1 § tredje stycket kommunallagen (1977:000) har kommit in till länsstyrelsen men ej till regeringsrätten före besvärstidens utgång och om det överklagade beslutet har meddelats före den 1 juli 1977, skall regeringsrätten ändå upptaga besvären till prövning.

13 § Bestämmelserna i 8 § lagen (1953:754) om införande av kommunallagen gäller till den 1 juli 1978.

14 § Rikets indelning i landstingskommuner ändras ej genom kommunallagen (1977:000).

15 § I Stockholms kommun får drätselnämnd behållas.

Utan hinder av 3 kap. 1 § 3 kommunallagen (1977:000) skall drätselnämnden handha medelsförvaltningen i den mån fullmäktige ej har medgivit annan nämnd att helt eller delvis handha sin medelsförvaltning. Drätselnämnden skall fullgöra de uppgifter i fråga om räkenskapsföringen som annars ankommer på kommunstyrelsen. Bestämmelserna

Propositionens förslag

kommunallagen om styrelsen skall därvid i stället gälla drätselnämnden.

Beträffande drätselnämnden äger i övrigt bestämmelserna i 48 § tredje stycket kommunallagen (1976:000) motsvarande tillämpning. Ordföranden i borgarrådsberedningen skall vara ordförande i drätselnämnden.

17 § I landstingskommun där förvaltningsutskottets uppgifter är fördelade på avdelningar av utskottet får denna ordning alljämt behållas. Landstinget får i reglemente för förvaltningsutskottet föreskriva att dessa avdelningar skall utses av landstinget genom särskilda val. Beträffande avdelning äger bestämmelserna om styrelsen i 41 § andra stycket och 42–47 §§ kommunallagen (1976:000) motsvarande tillämpning. Avdelningen utser själv inom sig ordförande och vice ordförande. Det ankommer på utskottet samfällt att göra upp förslag till budget.

Utskottets förslag

i 4 kap. 9 § kommunallagen om styrelsen skall därvid i stället gälla drätselnämnden.

Beträffande drätselnämnden tillämpas i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 13 § andra stycket kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. Ordföranden i borgarrådsberedningen skall vara ordförande i drätselnämnden.

16 § Kommunfullmäktiges beslut om nya eller förhöjda hamnavgifter, grundpenningar eller sluss-, kanal- eller andra farledsavgifter skall för att vinna bindande kraft prövas och fastställas av regeringen.

Fastställelse av beslut, som avses i första stycket, får meddelas även av myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen får även föreskriva att i rörelse, för vilken avgifter enligt första stycket har blivit fastställda, avgifterna och övriga intäkter får användas endast för rörelsens direkta behov, om ej myndighet som regeringen bestämmer medger att medlen användes för annat ändamål.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1957:281) om kommunalförbund

Häriigenom föreskrives i fråga om lagen (1957:281) om kommunalförbund¹ dels att 18 § skall upphöra att gälla,

dels att i 17 § uttrycket "utgifts- och inkomststat" skall bytas ut mot "budget",

dels att 3-5, 7-9, 12, 16, 19, 20 och 35 §§ samt rubrikerna närmast före 16 och 35 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

<p>Kommunalförbunds beslutanderätt utövas av förbundets fullmäktige. Förvaltning och verkställighet tillkomma förbundets styrelse och särskilt tillsatta nämnder.</p>	<p>Förvaltning och verkställighet tillkomma förbundets styrelse och övriga nämnder. Nämnderna bereda även ärenden som skola avgöras av fullmäktige. För sådan uppgift kan särskild beredning bestående av en eller flera personer tillsättas.</p>
---	---

4 §²

För kommunalförbund skall finnas förbundsordning, vilken skall innehålla bestämmelser om:

1) förbundets ändamål och medlemmar; 2) förbundets benämning och den ort, där förbundet skall hava sitt säte; 3) fullmäktiges antal och det antal ledamöter i fullmäktige varje medlem skall utse; 4) antalet ledamöter och suppleanter i förbundets styrelse samt, därest styrelsen jämväl skall utgöra i särskild författning angiven nämnd, vad som skall gälla angående valbarhet, sättet för utseende av ledamöter och suppleanter samt deras tjänstgöringstid; 5) den rätt att upptaga lån eller ingå borgen, som finnes böra medgivas förbundet, med angivande av det högsta sammanlagda belopp, intill vilket lån må upptagas eller borgen tecknas, och i vad mån lån eller borgen som ej fordrar <i>Konungens</i> medgivande må förekomma;	5) den rätt att upptaga lån eller ingå borgen, som finnes böra medgivas förbundet, med angivande av det högsta sammanlagda belopp, intill vilket lån må upptagas eller borgen tecknas, och i vad mån lån eller borgen som ej fordrar <i>regeringens</i> medgivande må förekomma;

¹ Senaste lydelse av 18 §: 1964:45.

² Senaste lydelse 1964:45.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

6) den rätt till fondbildning, som finnes böra medgivas förbundet;

7) medlems andel i förbundets tillgångar samt vad i övrigt finnes erforderligt för ordnande av de ekonomiska förhållandena mellan förbundet och dess medlemmar;

8) särskilt villkor för medlems utträde ur förbundet och uppgörelse, som i anledning därav må erfordras;

9) särskilt villkor för upplösning av förbundet;

10) grunderna för skifte av förbundets behållna tillgångar; samt

11) vad i övrigt må vara nödigt för ordnande av förbundets förhållanden i fråga om ekonomi och förvaltning.

Förbundsordning skall vidare innehålla bestämmelser om grunder för medlems skyldighet att tillhandahålla medel för förbundsverksamhetens ordnande och fortsatta bedrivande samt den begränsning av denna skyldighet som skall förekomma. I förbundsordning för förbund, som skall handhava angelägenhet, vilken det enligt särskild författning åligger kommun att vårda, må dock icke, såvitt angår sådan angelägenhet, intagas bestämmelse om begränsning av medlems skyldighet att tillhandahålla medel.

Därest förbund skall handhava flera angelägenheter, skall i förbundsordningen angivas, huruvida i förbundet skall finnas endast styrelse eller därutöver en eller flera nämnder, samt i det senare fallet vilka av förbundets angelägenheter, som skola omhändershas av de olika förvaltningsorganen.

Därest förbund har sitt säte inom kommun, som icke tillhör förbundet, skall i förbundsordningen angivas, å vilken kommuns anslagstavla tillkännagivande om justering av protokoll skall ske.

I förbundsordningen må bestämmas att suppleanter skola utses för fullmäktige. I sådant fall skall i förbundsordningen även bestämmas suppleanternas antal och det antal suppleanter som varje medlem skall utse.

5 §³

Vad i 7 § tredje och fjärde styckena, 11 § första och tredje styckena, 12, 14 samt 15–28 §§ kommunallagen är stadgat om kommunfullmäktige skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds fullmäktige.

Bestämmelserna i 2 kap. 4 § tredje stycket, 5 §, 8 § andra stycket och 10–29 §§ kommunallagen (1977:000) tillämpas på motsvarande sätt i fråga om kommunalförbunds fullmäktige. Bestämmelserna i 2 kap. 11 § nämnda lag tillämpas dock endast om suppleanter för fullmäktige har utsetts.

³ Senaste lydelse 1969:769.

Nuvarande lydelse

Förbundsfullmäktige väljas av medlemmarnas fullmäktige.

Då medlem skall utse mer än en fullmäktig, skall valet vara proportionellt, därest det begäres av minst så många *väljande*, som motsvara *det tal, vilket* erhålles, om *samtliga väljandes antal* delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

Förbundsmedlem må till fullmäktig i förbundet välja *allenast* ledamot av förbundsmedlemmens fullmäktige.

Vad i denna paragraf stadgas om medlems fullmäktige skall i fråga om landstingskommun gälla landstinget.

1 m o m .⁴ Förbundsfullmäktige väljas för tre år, *räknade från och med* den 1 januari året näst efter det, då *allmänna kommunalval* ägt rum.

⁴Senaste lydelse: 1969:769.

Föreslagen lydelse

7 §

Förbundsfullmäktige *och suppleanter* väljas av medlemmarnas fullmäktige.

Då medlem skall utse mer än en fullmäktig *eller mer än en suppleant*, skall valet vara proportionellt, därest det begäres av minst så många *ledamöter*, som motsvara *den kvot, vilken* erhålles, om *antalet närvarande ledamöter* delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. *Är kvoten ett brutet tal, skall den avrundas till närmast högre hela tal.* Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

Förbundsmedlem må till fullmäktig *eller suppleant* i förbundet välja *endast* ledamot *eller suppleant* i förbundsmedlemmens fullmäktige. *Den omständigheten att tjänstgöringstiden för ledamöter och suppleanter i förbundsmedlems fullmäktige upphör vid utgången av oktober månad är då val i hela riket av fullmäktige har ägt rum medför ej att uppdrag som ledamot eller suppleant i förbundsfullmäktige upphör före tjänstgöringstidens utgång.*

Om suppleanter ej väljas proportionellt, skall vid valet även bestämmas i vilken ordning de skola inkallas till tjänstgöring.

8 §

1 m o m . Förbundsfullmäktige *och suppleanter* väljas för tre år, *räknat från och med* den 1 januari året näst efter det, då *val i hela riket av kommunfullmäktige* ägt rum.

Nuvarande lydelse

Val av förbundsfullmäktige förrättas vid sammanträde som avses i 13 § fjärde stycket kommunallagen av de nyvalda kommunfullmäktige eller om valet förrättas av landsting, vid sammanträde som avses i 19 § andra stycket landstingslagen av det nyvalda landstinget.

2 m o m. Då val av förbundsfullmäktige sker första gången, skall det avse tiden från valets förrättande till ingången av det år, då nästa tjänstgöringstid för fullmäktige börjar.

Underrättelse om val, som sker första gången, skall, med angivande av de valdas namn och postadress, ofördröjligen insändas till länsstyrelsen, som förordnar en av fullmäktige att utfärda kungörelse om fullmäktiges första sammanträde och där föra ordet, till dess ordförande valts.

3 m o m. Avgår fullmäktig under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställer den medlem, som utsett honom, fyllnadsväl för den återstående delen av tjänstgöringstiden.

4 m o m.⁵ Vid sammanträde som under år, då val av fullmäktige i förbundet ägt rum, hålles med de nyvalda fullmäktige utövas ordförandeskapet av den som enligt 9 § väljs till ordförande för nästkommande år. Intill dess valet förrättats, utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Föreslagen lydelse

Val av förbundsfullmäktige och suppleanter förrättas vid sammanträde som avses i 2 kap. 8 § första stycket kommunallagen (1977:000) år då val i hela riket av kommunfullmäktige ägt rum.

2 m o m. Då val av förbundsfullmäktige och suppleanter sker första gången, skall det avse tiden från valets förrättande till ingången av det år, då nästa tjänstgöringstid för fullmäktige börjar.

3 m o m. Avgår förbundsfullmäktig som utsetts vid proportionellt val under tjänstgöringstiden och har suppleanter för fullmäktige utsetts, inträder suppleant i den avgångnes ställe för återstoden av tjänstgöringstiden. Suppleanterna inträda i den ordning som har bestämts vid valet. Avgår fullmäktig i annat fall under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställer den medlem, som utsett honom, fyllnadsväl för den återstående delen av tjänstgöringstiden.

4 m o m. Förbundsfullmäktige väljer varje år för nästa kalenderår bland sig en ordförande och en eller två vice ordförande. Vid sammanträde som under år, då val av fullmäktige i förbundet ägt rum, hålles med de nyvalda fullmäktige utövas ordförandeskapet av den som enligt 9 § väljs till ordförande för nästkommande år.

⁵ Senaste lydelse 1969:769.

Nuvarande lydelse

Då val av ordförande och vice ordförande ske första gången, skola de, om förbundet träder i verksamhet å annan tid än vid årsskifte, avse tiden från valens förrättande till utgången av det år, under vilket valen ägt rum.

9 §⁶

Sammanträden skola av fullmäktige hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige. Sammanträde skall också hållas, när länsstyrelsen därom förordnar eller förbundets styrelse eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.

Vid sammanträde före utgången av juni månad fattas beslut i anledning av berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning.

Vid sammanträde i augusti månad fastställs förbundets utgifts- och inkomststat.

Vid sammanträde före utgången av december månad förrättas val till de befattningar inom förbundet, vilka vid årets slut bliva lediga. År då val av förbundsfullmäktige ägt rum förrättas valen av de nyvalda fullmäktige. Dessa förrätta även andra val, avseende tid efter utgången av nämnda år, vilka ankomma på fullmäktige.

12 §⁷

Där ej annat är särskilt föreskrivet, skall vad i 30 §, 31 § första stycket första punkten och andra stycket samt 32-46 §§ kommunallagen är stadgat om kommunstyrelse och övriga nämnder m. m. äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder m. m.

Föreslagen lydelse

Intill dess valet förrättats, utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Bestämmelserna i 2 kap. 9 § första och tredje styckena kommunallagen (1977:000) om fullmäktiges sammanträden tillämpas på motsvarande sätt i fråga om förbundsfullmäktiges sammanträden. I fråga om tid för sammanträde för fastställelse av förbundets budget skall dock gälla vad som sägs i 16 § denna lag.

Där ej annat är särskilt föreskrivet, tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 1-16 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt i fråga om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder m. m.

⁶ Senaste lydelse 1969:769.

⁷ Senaste lydelse 1969:769.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om kommunalförbunds drätsel

Om kommunalförbunds ekonomiska förvaltning och revision

16 §

Vad i 50 §, 52 § första stycket, 53 §, 54 § andra och tredje styckena, 57 § första och andra styckena, 59 § första stycket, 61 §, 62 § första, andra och tredje styckena, 63 och 64 §§, 65 § första punkten samt 66 § kommunallagen är stadgat om kommuns drätsel skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds drätsel.

Bestämmelserna i 4 kap. 1 och 3 §§, 4 § tredje stycket samt 5–9 §§ och 5 kap. kommunallagen (1977:000) tillämpas på motsvarande sätt i fråga om kommunalförbunds ekonomiska förvaltning och revision.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall uppgöras av förbundsstyrelsen. Övriga nämnder skola, inom tid som bestämmes av styrelsen, till denna ingiva sina särskilda statförslag.

Förslag till budget skall uppgöras av förbundsstyrelsen. Övriga nämnder skola, inom tid som bestämmes av styrelsen, till denna ingiva sina särskilda budgetförslag.

I förbundsordning må medgivnas, att 55 § 1 mom. och 56 § kommunallagen helt eller delvis skola äga motsvarande tillämpning å kommunalförbund.

Innan förslaget till budget uppgöres, skall förbundsstyrelsen samråda med förbundsmedlemmarnas styrelser.

Vid sammanträde med förbundsfullmäktige före utgången av september månad fastställles kommunalförbundets budget.

I nybildat förbund skall val av revisorer och revisorssuppleanter äga rum vid förbundsfullmäktiges första sammanträde, och skall valet avse tiden från valets förrättande till utgången av det år, då valet skett.

I nybildat förbund skall val av revisorer och revisorssuppleanter äga rum vid förbundsfullmäktiges första sammanträde, och skall valet avse granskning av verksamheten under tiden från valets förrättande till dess nästa tjänstgöringstid för revisorer och revisorssuppleanter börjar.

19 §

Revisionsberättelse skall jämte de förklaringar över framställda anmärkningar, som förbundsfullmäktiges ordförande infördrar, framläggas till granskning och avgörande hos fullmäktige vid sammanträde före utgången av juni månad.

Avskrift av berättelsen jämte in-

Avskrift av revisionsberättelsen

Nuvarande lydelse

fordrade förklaringar skall *minst två veckor före sammanträdet* tillställas förbundsmedlemmarnas styrelser.

Föreslagen lydelse

jämte infordrade förklaringar skall tillställas förbundsmedlemmarnas styrelser *minst två veckor före det sammanträde, då berättelsen framlägges för förbundsfullmäktige.*

20 §⁸

Vad i 74 § fjärde stycket, 75 § andra och tredje styckena samt 76–78 §§ kommunallagen (1953:753) är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbund. Ingår landstingskommun i förbundet, skall dock i fråga om besvär och besvärsnämnd vad i 78 § landstingslagen (1954:319) sägs äga motsvarande tillämpning. Besvärsrätt tillkommer såväl till förbundet ansluten kommun som medlem av sådan kommun.

Bestämmelserna i 7 kap. kommunallagen (1977:000) tillämpas på motsvarande sätt i fråga om kommunalförbund. Ingår landstingskommun i förbundet, skall därvid tillämpas de bestämmelser, som avser landstingskommun. Besvärsrätt tillkommer såväl medlem av förbundet som medlem av kommun som ingår i förbundet.

Om fullföljd av talan mot länsstyrelsens beslut i vissa fall

Om behörig länsstyrelse och besvär över länsstyrelsens beslut i vissa fall

35 §

Över beslut, som meddelats av länsstyrelse i fråga om kommunalförbunds bildande, ändring eller upplösning eller i ärende, som därmed äger samband, må besvär anföras hos *Konungen*.

Ärende som enligt denna lag skall prövas av länsstyrelse handlägges av länsstyrelsen i det län där förbundsstyrelsen har eller skall ha sitt säte.

Över beslut som meddelats av länsstyrelse i fråga om kommunalförbunds bildande, ändring eller upplösning eller i ärende, som därmed äger samband, må besvär anföras hos *regeringen*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

2. För tiden intill utgången av år 1979 får val av suppleanter för förbundsfullmäktige förrättas vid annat sammanträde än som anges i 8 § 1 mom.

3. Bestämmelserna i 7–10, 12 och 16 §§ lagen (1977:000) om införande av kommunallagen (1977:000) tillämpas på motsvarande sätt i fråga om kommunalförbund.

⁸ Senste lydelse 1971:1166.

**Förslag till
Lag om ändring i vallagen (1972:620)**

Häri genom föreskrives i fråga om vallagen (1972:620)

dels att i lagen ordet "landstingsman" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "landstingsledamot" i motsvarande form,

dels att 2 kap. 5 §, 3 kap. 1, 2 och 5 §§ samt 14 kap. 3, 15 a, 17, 19 och 21 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas sex nya paragrafer, 2 kap. 6–11 §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §¹

I landstingslagen (1954:319), kommunallagen (1953:753) och kommunallagen (1957:50) för Stockholm finns bestämmelser om landstingskommuns och kommuns indelning i valkretsar. I landstingslagen finns också bestämmelser om fördelning av fasta valkretsmandat på valkretsar.

För val av landstingsledamöter indelas landstingskommunen i valkretsar. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

6 §

Valkrets skall omfatta en eller flera kommuner. Om det föranledes av andra stycket 1 eller en lämpligare valkretsindelning därigenom eljest erhålles, får dock kommun delas i två eller flera valkretsar eller del av kommun sammanföras med annan kommun, del av annan kommun eller delar av andra kommuner till en valkrets.

Valkrets bör utformas så att den

1. kan beräknas komma att enligt bestämmelserna i 8 § tilldelas minst åtta fasta valkretsmandat,

2. kan omslutas av en sammanhängande gränslinje.

Delas kommun i två eller flera valkretsar för val av landstingsledamöter

¹ Senaste lydelse 1975:474.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

och är kommunen indelad i valkretsar för val av kommunfullmäktige, skall iakttagas, att gräns för valkrets för val av landstingsledamöter skall sammanfalla med gräns för valkrets för val av fullmäktige.

7 §

Indelningen i valkretsar bestämmes av landstinget, sedan kommunerna har beretts tillfälle att yttra sig. Mot landstingets beslut får talan ej föras.

Beslut om indelning i valkretsar meddelas, om ej regeringen föreskriver annat, före utgången av oktober året före det år då val av landstingsledamöter första gången skall äga rum enligt den beslutade indelningen.

Beslut om indelning i valkretsar skall för att vinna bindande kraft prövas och fastställas av länsstyrelsen. Mot länsstyrelsens beslut föres talan hos valprovsnämnden genom besvär. Mot valprovsnämndens beslut får talan ej föras.

8 §

Mandaten i landstinget utgöres av fasta valkretsmandat och utjämningsmandat. Nio tiondelar av mandaten är fasta valkretsmandat. Det brutna tal som uppkommer vid fastställandet av antalet fasta valkretsmandat avrundas till närmast lägre hela tal. Återstående mandat är utjämningsmandat.

Länsstyrelsen fastställer antalet fasta valkretsmandat i varje valkrets före utgången av april varje år då val av landstingsledamöter skall äga rum, om ej regeringen föreskriver annan tid för beslutet. Härvid tillföres valkretsen ett mandat för varje gång som antalet röstberättigade i valkretsen är jämnt del-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

bart med det talsom erhålles, när antalet röstberättigade i landstingskommunen delas med antalet fasta valkretsmandat där. De fasta valkretsmandat som härefter återstår tillföres valkretsarna efter storleken av de överskott som har uppkommit vid denna fördelning. Mellan lika överskottstal avgöres företrädet genom lottning.

Vid tillämpning av andra stycket skall som röstberättigad anses den som har upptagits i gällande röstlängd.

Mot länsstyrelsens beslut enligt denna paragraf föres talan hos valprövningsnämnden genom besvär. Mot valprövningsnämndens beslut får talan ej föras.

9 §

För val av kommunfullmäktige skall kommun indelas i valkretsar, om i kommunen finnas flera än 24 000 röstberättigade invånare eller för kommunen skall utses minst 51 fullmäktige. Överstiger antalet röstberättigade invånare i kommun 6 000 får kommunen indelas i valkretsar. Annan kommun får indelas i valkretsar endast om synnerliga skäl föreligger på grund av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets. Som röstberättigad anses den som har upptagits i gällande röstlängd.

Vid valkretsindelning iakttages att valkretsarna

1. skall utformas så att varje krets kan beräknas komma att enligt bestämmelserna i 10 § utse minst femton kommunfullmäktige.

2. om det är möjligt, skall utformas så att varje krets kan omslutas med en sammanhängande gränslinje.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. skall utformas så att territoriell församling, om det är möjligt, lämnas odelad och icke i något fall delas på flera än två kretsar och

4. i den mån det kan ske utan olägenhet skall utformas så att antalet fullmäktige för hela kommunen kan beräknas bli lika fördelat på de särskilda kretsarna.

10 §

I varje valkrets väljes en kommunfullmäktig för varje gång som antalet röstberättigade i valkretsen är jämnt delbart med det tal som erhålles, när antalet röstberättigade i kommunen delas med antalet fullmäktige för hela kommunen. Om det antal fullmäktige som skall utses enligt denna regel ej uppgår till det för kommunen bestämda antalet, skall för att detta antal skall kunna uppnås de valkretsar i vilka antalet röstberättigade mest överskjuter de tal som enligt regeln är bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Är överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning. Som röstberättigad anses den som har upptagits i gällande röstlängd.

11 §

Kommunfullmäktige får göra framställning hos länsstyrelsen om indelning i valkretsar. Länsstyrelsen får förordna om valkretsindelning, även om sådan framställning ej har gjorts. I sådant fall skall kommunfullmäktige beredas tillfälle att avge yttrande i ärendet.

Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas före utgången av oktober

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

året före det år, under vilket beslutet skall träda i tillämpning. Det antal fullmäktige, som varje valkrets skall utse, fastställas av länsstyrelsen det år, då valet skall äga rum, före april månads utgång med giltighet för den period som valet avser. Uppgår därvid i någon valkrets det antal fullmäktige, som kretsen äger utse enligt de grunder som anges i 10 §, icke till femton, skall antalet, med motsvarande jämkning av antalet fullmäktige i övriga kretsar, likväl bestämmas till femton. I sådant fall skall valkretsindelningen omprövas före nästa val.

Mot länsstyrelsens beslut enligt denna paragraf föres talan hos valprovningssnämnden genom besvär. Mot valprovningssnämndens beslut får talan ej föras.

3 kap.

1 §

I varje kommun skall finnas en valnämnd.

Ledamöter och suppleanter i valnämnden väljes av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämmas. Antalet ledamöter får dock icke vara under fem. Valet skall ske proportionellt i de fall då sådant är föreskrivet vid val till kommunstyrelsen. Sker ej valet av suppleanter proportionellt, skall bestämmas i vilken ordning de skall kallas in till tjänstgöring.

Valnämnd skall ha tillgång till personal i den omfattning som behövs för att den skall kunna fullgöra sina uppgifter.

2 §

I fråga om annan valnämnd än valnämnden i Stockholm äger bestämmelserna i 32-42 §§ kommunallagen (1953:753) om kommunstyrelse motsvarande tillämpning. För valnämnden i Stockholm gäller 51 § 1 mom. kom-

I fråga om valnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10-12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än

Nuvarande lydelse
munallagen (1957:50) för Stockholm och vad kommunfullmäktige med iakttagande av sistnämnda lag föreskriver. I stället för 37 § andra stycket kommunallagen och 39 § andra stycket kommunallagen för Stockholm skall dock 4 och 5 §§ förvaltningslagen (1971:290) tillämpas i samtliga ärenden hos valnämnd.

Utan hinder av föreskrifter som avses i första stycket gäller att nämndens protokoll icke behöver upptaga annat än närvarande ledamöter samt för varje ärende beslutet och skälen för detta.

Föreslagen lydelse
Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) tillämpas bestämmelserna i 4 och 5 §§ nämnda lag i samtliga ärenden hos valnämnd.

5 §

Var och en som är röstberättigad vid val till riksdagen och ej fyllt 60 år är skyldig att mottaga uppdrag som ledamot eller ersättare i valnämnd eller som valförrättare, om han ej har giltigt hinder.

Var och en som är valbar till ledamot i valnämnden är skyldig att mottaga uppdrag som valförrättare, om han ej har giltigt hinder.

14 kap.
 3 §²

I fråga om riksdagsval bestämmer länsstyrelsen ordningen mellan kandidatnamnen på partiernas valsedlar i valkretsen i den utsträckning som behövs för utseende av riksdagsledamöter och ersättare för dem.

I fråga om landstings- och kommunfullmäktigval fördelar länsstyrelsen platserna mellan partierna. Platserna fördelas i fråga om kommunfullmäktigval för varje valkrets. Länsstyrelsen fastställer även för varje valkrets vilka personer som skall erhålla platserna samt utser suppleanter för landstingsmän och för fullmäktige i kommuner där det skall finnas suppleanter för fullmäktige.

I fråga om landstings- och kommunfullmäktigval fördelar länsstyrelsen platserna mellan partierna. Platserna fördelas i fråga om kommunfullmäktigval för varje valkrets. Länsstyrelsen fastställer även för varje valkrets vilka personer som skall erhålla platserna samt utser suppleanter för landstingsledamöter och kommunfullmäktige.

Förrättningen skall genomföras utan dröjsmål. Vid avbrott i förrättningen skall valsedlarna och övriga valhandlingar läggas i säkert förvar. Innan förrättningen återupptages, skall länsstyrelsen se till att obehörig åtgärd ej vidtagits med valhandlingarna.

² Senaste lydelse 1975:474.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 a §³

Endast parti som har fått minst tre procent av rösterna i hela landstingskommunen är berättigat att delta i fördelningen av mandaten i landstinget.

Mandaten i landstinget fördelas mellan partier. Endast parti som har fått minst tre procent av rösterna i hela landstingskommunen är berättigat att delta i fördelningen av mandaten i landstinget.

17 §

När platserna i landsting och kommunfullmäktige fördelats mellan partier och besatts med ledamöter, skall länsstyrelsen utse suppleanter för *landstingsmän* och för kommunfullmäktige i kommun där det skall finnas suppleanter för fullmäktige.

När platserna i landsting och kommunfullmäktige fördelats mellan partier och besatts med ledamöter, skall länsstyrelsen utse suppleanter för *landstingsledamöter* och kommunfullmäktige.

19 §⁴

För utseende av suppleanter för fullmäktige företages ytterligare sammanräkningar för att besätta de suppleantplatser som varje parti skall erhålla enligt beslut som fattats med stöd av 5 a § kommunallagen (1953:753) eller 5 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm. Därvid äger 6 och 16 §§ i detta kapitel motsvarande tillämpning. Vid tillämpning av 6 § skall hänsyn dock icke tagas till valsedlar som vid valet av fullmäktige ej deltagit i besättandet av plats.

För kommunfullmäktige utses suppleanter på följande sätt.

För varje ledamot göres en sammanräkning inom det parti, för vilket han har blivit vald. Vid varje sammanräkning tages hänsyn endast till de valsedlar som upptar ledamotens namn och som på grund härav gällde för detta namn, när det fick plats i ordning. Varje valsedel gäller som helröst. Med iakttagande av att namn på kandidat som har blivit genom valet utsedd till ledamot skall anses som obefintligt tillgodoräknas röstvärdet det namn som står främst på sedeln. Den som får högsta röstetalet är utsedd till suppleant för den ledamot som sammanräkningen avser. Mellan lika tal avgöres företrädet genom lottning.

Om det antal suppleanter som har utsetts enligt andra stycket är mindre än det antal som kommunfullmäktige har

³ Senaste lydelse 1975:474.

⁴ Senaste lydelse 1975:1105.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

bestämt enligt 2 kap. 2 § kommunallagen (1977:000) och samma suppleant har utsetts för fyra eller flera ledamöter, göres ytterligare en sammanräkning för var och en av dessa ledamöter. Därvid skall även namn på kandidat som har blivit genom valet utsedd till suppleant för den ledamot som sammanräkningen avser anses som obefintligt. I övrigt förfäres på sätt som anges i andra stycket.

Om antalet suppleanter fortfarande är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 2 kap. 2 § kommunallagen (1977:000) och samma suppleant har utsetts för sex eller flera ledamöter, göres ytterligare en sammanräkning för var och en av dessa ledamöter.

Därefter göres på motsvarande sätt successivt ytterligare sammanräkningar för de ledamöter vilkas suppleanter har utsetts för åtta eller flera ledamöter, tio eller flera ledamöter, och så vidare, så länge antalet suppleanter är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 2 kap. 2 § kommunallagen (1977:000).

21 §⁵

Har föreskrivet antal fullmäktige ej blivit utsedda vid valet, skall nytt val genast anställas för utseende av det felande antalet. Vid sådant val skall utses även suppleanter för fullmäktige i kommun där det skall finnas suppleanter för fullmäktige.

Har föreskrivet antal fullmäktige ej blivit utsedda vid valet, skall nytt val genast anställas för utseende av det felande antalet. Vid sådant val skall utses även suppleanter för fullmäktige.

Har fullmäktige men ej suppleanter valts till föreskrivet antal, skall därvid bero.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

⁵ Senaste lydelse 1975:474.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1919:293)
om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1919:293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning¹

dels att 22 § skall upphöra att gälla,

dels att i 2 a, 6, 12, 14, 19, 23, 30, 31, 35, 37, 38, 41 och 41 a §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 2 och 42 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 2 b och 33 §§, samt närmast före 33 § en ny rubrik av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Om ändring i rikets kommunala indelning förordnar *Konungen*.

Om ändring i rikets kommunala indelning förordnar *regeringen*.

Därvid må två eller flera kommuner sammanläggas, del av kommun överföras till annan kommun, så ock eljest kommun upplösas eller ny kommun bildas.

Råder osäkerhet beträffande gränsen för kommuns område, förordnar regeringen om gränsens rätta sträckning.

2 b §

Annan kommun, som icke tillhör landstingskommun, än Gotlands kommun äger inträda i landstingskommun, såvida samstämmande beslut därom har fattats av kommunen och landstingskommunen. När synnerliga skäl äro därtill, må även regeringen besluta om sådan kommuns inträde i landstingskommun.

Skall kommun inträda i landstings-

¹ Lagen omtryckt 1969:770

Senaste lydelse av

38 § 1972:230

41 § 1972:230

41 a § 1972:230.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

kommun, bestämmer regeringen dagen för inträdet och meddelar övriga erforderliga föreskrifter.

*Särskilda bestämmelser*33 §²

Har beslut fattats om ändring i den landstingskommunala indelningen, äger regeringen förordna att de landstingsledamöter och suppleanter som har utsetts för landstingskommun som beröres av indelningsändringen skola frånträda sina uppdrag, när den nya indelningen träder i kraft, samt att nya val av ledamöter och suppleanter inom landstingskommunen skola verkställas. Valen skola äga rum året innan indelningsändringen träder i kraft den dag som länsstyrelsen bestämmer och avse tiden från och med dagen för ikraftträdandet till utgången av det år då val i hela riket av landsting nästa gång skola äga rum.

Träder ändring i den landstingskommunala indelningen i kraft vid årsskifte närmast efter det år då val i hela riket av landsting hållits, avse valen landstingskommunen enligt den nya indelningen.

42 §

Stadgandet i 22 § skall hava motsvarande tillämpning i fråga om församling, intill dess den i 66 § lagen om församlingsstyrelse meddelade bestämmelsen om lån, som må beslutas utan underställning, kan tillämpas.

Regeringen äger efter framställning bestämma beloppet av den upplåning, som avnybildad församling må beslutas utan underställning, intill dess den i 73 § lagen (1961:436) om församlingsstyrelse meddelade bestämmelsen om lån, som må beslutas utan underställning, kan tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

---

² Förutvarande 33 § upphävd genom 1969:770.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1965:596) om kommunala sammanläggningsdelegerade**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1965:596) om kommunala sammanläggningsdelegerade

dels att i 1 § ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 2-7, 10, 11, 13, 15-18, 20 och 21 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Delegerade och suppleanter för varje kommun väljas av kommunfullmäktige senast trettio dagar efter det kommunen fått del av förordnandet om indelningsärenden. Valbar är den som är *fullmäktig* i kommunen. Bestämmelserna i 22 § fjärde stycket kommunallagen *den 18 december 1953 (nr 753)* om proportionellt val äga motsvarande tillämpning. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Delegerade och suppleanter för varje kommun väljas av kommunfullmäktige senast trettio dagar efter det kommunen fått del av förordnandet om indelningsändringen. Valbar är den som är *ledamot i kommunfullmäktige* i kommunen. Bestämmelserna i 2 kap. 23 § första stycket kommunallagen *(1977:000)* om proportionellt val äga motsvarande tillämpning. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Sedan val ägt rum, skall uppgift om de valdas namn och postadress lämnas länsstyrelsen så snart som möjligt.

Avgår delegerad före utgången av den bestämda tjänstgöringstiden, äga bestämmelserna i 33 § andra stycket kommunallagen motsvarande tillämpning.

Avgår delegerad före utgången av den bestämda tjänstgöringstiden, äga bestämmelserna i 3 kap. 5 § tredje stycket kommunallagen *(1977:000)* motsvarande tillämpning.

3 §

Bestämmelserna i 7 § tredje och fjärde styckena kommunallagen om verkan av valbarhetens upphörande och om rätt till avsägelse äga motsvarande tillämpning på delegerade och suppleanter.

Bestämmelserna i 2 kap. 4 § tredje stycket kommunallagen *(1977:000)* om verkan av valbarhetens upphörande och om rätt till avsägelse äga motsvarande tillämpning på delegerade och suppleanter.

¹ Senaste lydelse 1969:779.

Niwarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Länsstyrelsen förordnar en av de delegerade att utfärda kungörelse om första sammanträdet och föra ordet där, till dess ordförande valts.

Kungörelsen anslås minst en vecka före sammanträdet på kommunernas anslagstavlor samt sändes till varje delegerad och suppleant med posten så tidigt att kungörelsen kan antagas komma honom till handa senast fyra dagar före sammanträdet. Kungörelsen införes samtidigt i de tidningar i vilka kommunerna införa kommunala tillkännagivanden.

Minst en vecka före sammanträdesdagen anslås kungörelsen på kommunernas anslagstavlor och sändes med posten till varje delegerad och suppleant. Kungörelsen införes samtidigt i de tidningar i vilka kommunerna införa kommunala tillkännagivanden.

5 §

Vid första sammanträdet välja delegerade bland sig ordförande och vice ordförande för den tid för vilken delegerade utsetts.

Uppgift om de valdas namn och postadress skall lämnas länsstyrelsen så snart som möjligt för att tagas in i länskungörelserna.

Äro både ordförande och vice ordförande hindrade att inställa sig vid delegerades sammanträde, äga delegerade utse annan delegerad att för tillfället föra ordet. Till dess så skett utövas ordförandeskapet av den delegerad som är äldst till levnadsåren.

6 §

Sammanträden hållas på ställe och enligt ordning som delegerade bestämma. Sammanträde hålles även när länsstyrelsen förordnar därom eller de flesta delegerade begära det eller ordföranden finner det behövt.

Bestämmelserna i 13 § tredje och femte styckena kommunallagen äga motsvarande tillämpning på delegerade.

Sammanträden hållas på ställe och enligt ordning som delegerade bestämma. Sammanträde hålles även när minst en tredjedel av de delegerade begära det eller ordföranden finner det behövt.

Bestämmelserna i 4 kap. 4 § andra stycket kommunallagen (1977:000) äga motsvarande tillämpning på delegerade.

7 §²

Kungörelse om sammanträde med delegerade med uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden som skola behandlas vid detta utfärdas av ordföranden eller, vid hinder för

Bestämmelsen i 2 kap. 10 § kommunallagen (1977:000) om kungörelse om sammanträde med kommunfullmäktige skall äga motsvarande tillämpning i fråga om sammanträde

² Senaste lydelse 1971:1165.

Nuvarande lydelse

honom, av vice ordföranden.

Kungörelsen anslås minst en vecka före sammanträdet på kommunernas anslagstavlor och, om delegerade beslutat det, även på annan plats. Kungörelsen sändes till varje delegerad och suppleant med posten så tidigt att kungörelsen kan antagas komma honom till handa senast fyra dagar före sammanträdet.

Tillkännagivande om tid och ställe för sammanträdet samt, om delegerade beslutat det, de ärenden som skola behandlas införes i de tidningar i vilka kommunerna införa kommunala tillkännagivanden.

Bestämmelserna i 14 § 1 mom. fjärde stycket och 2 mom. kommunallagen (1953:753) äga motsvarande tillämpning på delegerade.

Föreslagen lydelse

med delegerade. Kungörelsen skall anslås på anslagstavlorna i de kommuner som beröras av indelningsändringen och införas i de tidningar i vilka kommunerna införa tillkännagivande som avses i 2 kap. 10 § tredje stycket nämnda lag.

10 §

Delegerade skola meddela beslut i ärende som hänskjutes till dem av högre myndighet och i fråga, som väckes genom motion av delegerad eller genom framställning av arbetsutskott eller kommitté som avses i 14 § eller av fullmäktige eller styrelsen i kommun som beröres av indelningsändringen eller av samarbetsnämnd för sådana kommuner.

Delegerade skola besluta i ärende som väckts av

1. arbetsutskott eller kommitté som avses i 14 §,

2. delegerad genom motion,

3. regeringen, central förvaltningsmyndighet eller länsstyrelsen,

4. fullmäktige eller styrelsen i kommun som beröres av indelningsändringen eller

5. samarbetsnämnd för sådana kommuner.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §³

Bestämmelserna i 15 §, 16 § första stycket, 20–25 och 27 §§ kommunallagen om kommunfullmäktige och deras ordförande äga motsvarande tillämpning på delegerade och deras ordförande. Tillkännagivande som avses i 24 § fjärde stycket skall ske på anslagstavlor i de kommuner som beröras av indelningsändringen.

Bestämmelserna i 2 kap. 5, 12, 13, 19–26 och 28 §§ kommunallagen (1977:000) om kommunfullmäktige och deras ordförande äga motsvarande tillämpning på delegerade och deras ordförande. Tillkännagivande som avses i 2 kap. 25 § tredje stycket nämnda lag skall ske på anslagstavlor i de kommuner som beröras av indelningsändringen.

13 §

Om delegerade icke beslutat att protokoll och övriga handlingar skola förvaras bland viss kommuns handlingar, skola handlingarna vårdas och förtecknas på ordförandens ansvar.

Den som med begagnande av sin rätt enligt tryckfrihetsförordningen tagit avskrift av delegerades protokoll äger jä avskriftens riktighet bestyrkt utan avgift.

15 §⁴

Ledamöter och suppleanter i arbetsutskottet eller i kommitté väljas till det antal delegerade bestämma och för delegerades tjänstgöringstid. Antalet ledamöter i arbetsutskottet må icke vara under fem.

I fråga om valbarhet till ledamot eller suppleant i arbetsutskottet eller i kommitté, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse äga bestämmelserna i 7 § kommunallagen om *kommunfullmäktige* motsvarande tillämpning. Vid tillämpningen av 7 § första stycket kommunallagen avses med kommunen alla kommuner som beröras av indelningsändringen.

I fråga om valbarhet till ledamot eller suppleant i arbetsutskottet eller i kommitté, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse äga bestämmelserna i 2 kap. 4 § kommunallagen (1977:000) om *ledamot* och *suppleant* i *fullmäktige* motsvarande tillämpning. Vid tillämpningen av 2 kap. 4 § första stycket nämnda lag avses med kommunen alla kommuner som beröras av indelningsändringen.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

³Senaste lydelse 1969:779.

⁴Senaste lydelse 1969:779.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Delegerade utse bland ledamöterna i arbetsutskottet en ordförande och en vice ordförande. *Uppgift om de utseddans namn och postadress sändes till länsstyrelsen så snart som möjligt för att tagas in i länskungörelserna.*

Delegerade utse bland ledamöterna i arbetsutskottet en ordförande och en vice ordförande.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig vid sammanträde med arbetsutskottet, utser utskottet annan ledamot att för tillfället föra ordet.

17 §⁵

Bestämmelserna i 33 § *andra stycket*, 35–39 §§ och 40 § *andra och tredje styckena* kommunallagen (1953:753) om kommunstyrelse äga motsvarande tillämpning på arbetsutskottet och på kommitté. Tillkännagivande som avses i 39 § *tredje stycket* skall ske på anslagstavlor i de kommuner som beröras av indelningsändringen.

Bestämmelserna i 3 kap. 4 §, 5 § *tredje stycket*, 7 § *första stycket*, 8 och 9 §§, 10 § *andra stycket* och 11 § kommunallagen (1977:000) om styrelsen äga motsvarande tillämpning på arbetsutskottet och på kommitté. Tillkännagivande som avses i 3 kap. 10 § *andra stycket nämnda lag* skall ske på anslagstavlor i de kommuner som beröras av indelningsändringen.

Arbetsutskottet och kommitté äga kalla tjänsteman hos kommun som beröres av indelningsändringen att närvara vid sammanträde. Den som har kallats får, om utskottet eller kommittén medger det, delta i överläggningarna men ej i besluten. Utskottets och kommitténs protokoll och övriga handlingar skola vårdas och förtecknas på ordförandens ansvar.

18 §

Ärende av annat slag än som anges i 19 § *andra stycket* kommunallagen må ej företagas till avgörande av delegerade, innan det blivit berett på något av de sätt som anges i 14 §. Har ärende beretts på annat sätt än av arbetsutskottet, skall tillfälle lämnas

Ärende må ej, utom i fall som anges i 2 kap. 16 § *tredje stycket* och 21 § *andra stycket* kommunallagen (1977:000), avgöras av delegerade, innan det blivit berett på något av de sätt som anges i 14 §. Har ärende beretts på annat sätt än av arbets-

⁵Senaste lydelse 1971:1165.

Nuvarande lydelse

utskottet att yttra sig, innan ärendet avgöres.

Föreslagn lydelse

utskottet, skall tillfälle lämnas utskottet att yttra sig, innan ärendet avgöres.

20 §

Delegerade äga bestämma om ersättning till delegerad, ledamot i arbetsutskottet eller kommitté och suppleant. Därvid äga bestämmelserna i 28 § 1 mom. och 2 mom. första stycket kommunallagen motsvarande tillämpning.

Delegerade äga bestämma om ersättning till delegerad, ledamot i arbetsutskottet eller kommitté och suppleant. Därvid äger bestämmelsen i 2 kap. 29 § kommunallagen (1977:000) motsvarande tillämpning.

21 §

Bestämmelserna i 76 § 1 och 2 mom. samt 77 § kommunallagen äga motsvarande tillämpning på talan mot beslut av delegerade, arbetsutskottet eller kommitté.

Bestämmelserna i 7 kap. 1 § första och andra styckena, 2 § första och andra styckena och 4 § kommunallagen (1977:000) äga motsvarande tillämpning på talan mot beslut av delegerade, arbetsutskottet eller kommitté.

Talan mot länsstyrelsens beslut föres i den ordning som anges i 78 § kommunallagen.

Talan mot länsstyrelsens beslut föres i den ordning som anges i 7 kap. 5 § nämnda lag.

Rätt till talan tillkommer även kommun som beröres av indelningsändringen.

Bestämmelserna i 7 kap. 6 § nämnda lag äga motsvarande tillämpning i fråga om beslut av delegerade, arbetsutskottet eller kommitté.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

**Förslag till
Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)**

Härigenom föreskrives att 1 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Allmän kommunalskatt, varom stadgas i kommunallagarna, skall utgöras i förhållande till det antal skattekronor och skatteören, som påföres en var skattskyldig enligt de i denna lag fastställda grunder; dock att skatten skall utgå i helt antal kronor enligt vad i gällande uppbördslag stadgas.

Angående taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering till allmän kommunalskatt stadgas i gällande taxeringslag.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Med allmän kommunalskatt avses i denna lag kommunalskatt, landstingsskatt och församlingsskatt.

Allmän kommunalskatt skall utgöras i förhållande till det antal skattekronor och skatteören, som påföres en var skattskyldig enligt de i denna lag fastställda grunder; dock att skatten skall utgå i helt antal kronor enligt vad i uppbördslagen (1953:272) stadgas.

Angående taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering till allmän kommunalskatt stadgas i taxeringslagen (1956:623).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

---

¹ Senaste lydelse 1953:274 (jfr 1974:771 och 773).

Förslag till Lag om ändring i brandlagen (1974:80)

Härigenom föreskrives att 3 och 3 a §§ brandlagen (1974:80) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter skall handhas av den kommunala nämnd som kommunfullmäktige bestämmer (brandstyrelse).

I mom. Ledamöter och suppleanter i särskild brandstyrelse väljes av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt, om det begäres av minst så många väljande, som motsvarar det tal vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finns särskilda bestämmelser. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall också bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring.

Beträffande särskild brandstyrelse skall bestämmelserna i 32–36 §§, 37 § första stycket och 38–42 §§ kommu-

Föreslagen lydelse

3 §

I varje kommun skall finnas en brandstyrelse. Kommun får tillsätta särskild brandstyrelse eller uppdraga åt annan nämnd att vara brandstyrelse. Har så ej skett är kommunstyrelsen brandstyrelse.

Brandstyrelsen skall handha förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter, i den mån förvaltningen ej tillkommer annan enligt beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000).

3 a §¹

I fråga om särskild brandstyrelse tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

¹ Senaste lydelse 1975:96.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

nallagen (1953:753) rörande kommunstyrelsen samt bestämmelserna i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning. För särskild brandstyrelse i Stockholm skall dock gälla bestämmelserna i 51 § 1 mom. kommunallagen (1957:50) för Stockholm, med undantag av hänvisningen till 39 § andra stycket nämnda lag, samt därutöver vad kommunfullmäktige föreskriver med iakttagande av bestämmelserna i samma lag.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äger 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos särskild brandstyrelse.

Brandstyrelsens protokoll behöver ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter samt för varje ärende beslutet och skälen därför.

2 mom. Vid sammanträde med brandstyrelsen har brandchefen rätt att delta i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Förslag till**Lag om ändring i byggnadsstadgan (1959:612)**

Härigenom föreskrives i fråga om byggnadsstadgan (1959:612)¹

dels att 5–7 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 3 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Ledamöter och suppleanter i byggnadsnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valet skall ske proportionellt i de fall då sådant är föreskrivet vid val till kommunstyrelsen. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

I övrigt skall med avseende å byggnadsnämnd vad i 32–36 §§, 37 § första stycket och 38–42 §§ kommunallagen (1953:753) är stadgat om kommunstyrelsen äga motsvarande tillämpning, dock att för byggnadsnämnden i Stockholm skola gälla bestämmelserna i 51 § 1 mom. kommunallagen (1957:50) för Stockholm, med undantag av hänvisningen till 39 § andra stycket nämnda lag, samt därutöver vad kommunfullmäktige med iakttagande av stadgandena i samma lag föreskriva.

Utan hinder av vad i andra stycket sägs skall gälla, dels att i kommunens tjänst anställd befattningshavare icke på grund av denna sin tjänstställning skall vara obehörig att vara ledamot eller suppleant i byggnadsnämnd dels ock

I fråga om byggnadsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

Uppdrag som avses i 3 kap. 12 § andra stycket kommunallagen (1977:000) får ej omfatta befogenhet att

1. slutligt avgöra fråga om avgift enligt lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m..

2. meddela föreläggande vid vite utom i fall som avses i 3 § nämnda lag eller föreläggande vid annat äventyr eller

3. slutligt avgöra ärende, som är av principiell natur eller annars av större vikt.

¹ Stadgan omtryckt 1972:776.

Senaste lydelse av 7 § 1976:668.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

att nämndens protokoll icke behöver upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter samt för varje ärende beslutet och skälen därför.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äga 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos byggnadsnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

**Förslag till
Lag om ändring i skollagen (1962:319)**

Häri genom föreskrives i fråga om skollagen (1962:319)¹
dels att 12, 14–16, 18 och 47 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 3, 8, 9, 13, 19, 20 b, 20 c och 20 f §§ skall ha nedan angivna
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

I varje kommun skall finnas en skolstyrelse och en skolchef.

Då skolväsendet i kommunen omfattar mindre än sju klasser eller eljest särskilda skäl äro därtill, må skolöverstyrelsen på framställning av kommunfullmäktige besluta, att skolchef ej skall finnas.

För specialskolan finnas särskilda lokala styrelser enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

I varje landstingskommun som anordnat gymnasieskola, skall finnas en utbildningsnämnd.

Till utbildningsnämnd må utses nämnd som handhar andra landstingskommunens förvaltningsuppgifter.

Landstingskommun får tillsätta särskild utbildningsnämnd eller uppdraga åt annan nämnd att vara utbildningsnämnd. Har så ej skett är förvaltningsutskottet utbildningsnämnd.

8 §³

På framställning av kommunfullmäktige må regeringen besluta, att särskild styrelse skall finnas för del av kommunens gymnasieskola.

Beträffande sådan styrelse skola gälla de bestämmelser, som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen förordnar.

Kommunfullmäktige må föreskriva att annan kommunal nämnd än skolstyrelsen skall

1. handha förvaltning och verkställighet i fråga om byggnad och mark för skola som eljest står under skolstyrelsens förvaltning,

2. beträffande annan personal vid kommuns grundskola eller gymnasie-

¹ Lagen omtryckt 1970:1026.

Senaste lydelse av

14 § 1971:630

18 § 1971:630.

² Senaste lydelse 1975:159.

³ Senaste lydelse 1975:159.

Nuvarande lydelse

skola än skolledare, lärare, skolläkare och skolsköterska handlägga frågor om anställning, ledighet, vikariat eller skiljande från tjänst.

Föreslagen lydelse

9 §⁴

Skolstyrelsen skall beakta den allmänna utvecklingen på skolväsendets område, följa skolväsendets tillstånd inom kommunen och taga erforderliga initiativ för att bereda barn och ungdom i kommunen tillfredsställande utbildning.

Skolstyrelsen skall vidare

a) i den mån sådant ej tillkommer annan enligt bestämmelser som regeringen meddelar eller enligt beslut som avses i 8 §, ombesörja de angelägenheter avseende skolväsendet i kommunen, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet,

b) tillse, att verksamheten vid skolorna fortgår enligt gällande föreskrifter, och sörja för samordning av och enhetlighet i verksamheten,

c) främja pedagogiska försök och lärarnas fortbildning samt

d) verka för samarbete mellan hem och skola.

Skolstyrelsen skall vidare

a) i den mån sådant ej tillkommer annan enligt bestämmelser som regeringen meddelar eller enligt beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000), ombesörja de angelägenheter avseende skolväsendet i kommunen, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet,

13 §

Ledamöter och suppleanter i skolstyrelsen väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock ej vara under sju.

Valet skall vara proportionellt, där est det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

I fråga om skolstyrelse tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

Uppdrag som avses i 3 kap. 12 § andra stycket kommunallagen (1977:000) får ej omfatta befogenhet att meddela eller återkalla godkännande enligt 34 § denna lag.

⁴ Senaste lydelse 1975:159.

Nuvarande lydelse

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Föreslagen lydelse

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) tillämpas bestämmelserna i 4 och 5 §§ nämnda lag i samtliga ärenden hos skolstyrelse.

19 §

Skolchefen i kommunen åligger

a) att biträda skolstyrelsen i dess verksamhet och närmast under styrelsen vara ledare av skolväsendet i kommunen,

b) att, i den mån sådant enligt 15 § uppdrages åt honom, fatta beslut å styrelsens vägnar samt

b) att, i den mån sådant enligt 3 kap. 12 § andra stycket kommunallagen (1977:000) uppdrages åt honom, fatta beslut å styrelsens vägnar samt

c) att taga befattning med de ärenden och i övrigt fullgöra de uppgifter, vilka enligt särskilda författningar eller skolstyrelsens beslut ankomma på honom.

20 b §⁵

På framställning av landstinget må regeringen besluta, att särskild styrelse skall finnas för del av landstingskommunens gymnasieskola.

Beträffande sådan styrelse skola gälla de bestämmelser, som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen förordnar.

Landstinget må föreskriva att annan nämnd hos landstingskommunen än utbildningsnämnden skall

1. handha förvaltning och verkställighet i fråga om byggnad och mark för skola som eljest står under utbildningsnämndens förvaltning,

2. beträffande annan personal vid landstingskommuns gymnasieskola än skolledare, lärare, skolläkare och skol-sköterska handlägga frågor om anställning, ledighet, vikariat eller skiljande från tjänst.

20 c §⁶

Utbildningsnämnden skall beakta den allmänna utvecklingen på skolväsendets område, följa tillståndet i landstingskommunens gymnasieskola och taga erforderliga initiativ för att bereda ungdom i landstingskommunen tillfredsställande utbildning i gymnasieskolan.

Utbildningsnämnden skall vidare

Utbildningsnämnden skall vidare

⁵ Senaste lydelse 1975:159.

⁶ Senaste lydelse 1975:159.

Nuvarande lydelse

a) i den mån sådant ej tillkommer annan enligt bestämmelse som regeringen meddelar eller enligt beslut som avses i 20 b §, ombesörja de angelägenheter avseende landstingskommunens gymnasieskola, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet,

b) tillse, att verksamheten vid landstingskommunens gymnasieskola fortgår enligt gällande föreskrifter och sörja för samordning av och enhetlighet i verksamheten,

c) främja pedagogiska försök och lärarnas fortbildning samt

d) verka för samarbete mellan hem och skola.

Föreslagen lydelse

a) i den mån sådant ej tillkommer annan enligt bestämmelse som regeringen meddelar eller enligt beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunalagen (1977:000), ombesörja de angelägenheter avseende landstingskommunens gymnasieskola, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet,

20 f §⁷

I den mån ej annat följer av 3 § femte stycket, väljas ledamöter och suppleanter i utbildningsnämnden av landstinget till det antal landstinget bestämmer. Antalet ledamöter må dock ej vara under sju. Valet skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Beträffande utbildningsnämnd, som väljes enligt första stycket, skola bestämmelserna i 17 § ovan samt i 43–47 §§, 48 § första stycket, 49–51 §§ och 54 § fjärde stycket landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) äga motsvarande tillämpning.

I fråga om särskild utbildningsnämnd tillämpas bestämmelserna i 13 och 17 §§ på motsvarande sätt.

⁷ Senaste lydelse 1971:630.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äga 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos utbildningsnämnd, som väljes enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:296) om social centralnämnd m. m.

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1970:296) om social centralnämnd m. m.

dels att 5–10 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 1, 3 och 8 §§ skall utgå,

dels att 2–4 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Har beslut fattats enligt 1 §, tilllämpas icke 2–5, 8 och 9 §§ lagen (1956:2) om socialhjälp, 2 § andra stycket, 7, 8 och 10–12 §§ barnavårdslagen (1960:97), 3 § första stycket, 5–7 §§ samt 8 § 1 och 2 mom. lagen (1954:579) om nykterhetsvård.

Har beslut fattats enligt 1 §, tilllämpas icke 2–3 och 9 §§ lagen (1956:2) om socialhjälp, 2 § andra stycket och 7 § första, tredje och fjärde styckena barnavårdslagen (1960:97), 3 § första stycket och 5 § första, andra, fjärde och femte styckena lagen (1954:579) om nykterhetsvård.

Vad i övrigt i lag eller annan författning är föreskrivet om socialnämnd, barnavårdsnämnd eller nykterhetsnämnd skall äga motsvarande tillämpning i fråga om social centralnämnd och, i förekommande fall, social distriktsnämnd.

3 §

Ledamöter och suppleanter i social centralnämnd väljes av kommunens fullmäktige till det antal fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock ej vara under nio. Där så lämpligen kan ske, bör juridisk och medicinsk sakkunskap vara företrädd inom nämnden.

Valet skall vara proportionellt, om det begäres av minst så många väljande som motsvarar det tal, vilket erhålles då samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finns särskilda bestämmelser.

I fråga om social centralnämnd och social distriktsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § första och tredje styckena, 6–8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt.

Social distriktsnämnds eller, om distriktsnämnder ej har inrättats, social centralnämnds protokoll behöver dock ej, utöver vad som följer av 14 § tredje stycket barnavårdslagen (1960:97), upptaga annat än uppgift om närvarande ledamöter, beslutet i varje ärende och uppgift om reservation. Föreskrifter om i vilken utsträck-

Nuvarande lydelse

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall den ordning bestämmas, i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring.

I fråga om social centralnämnd äger 32–36 §§, 37 § första stycket och 38–42 §§ kommunallagen (1953:753) om kommunstyrelsen motsvarande tillämpning. Nämndens protokoll behöves, förutom vad som följer av 14 § tredje stycket barnvårdslagen (1960:97), ej innehålla annat än förteckning på närvarande ledamöter samt för varje ärende beslutet och skälen därför.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äger 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos social centralnämnd.

Föreslagen lydelse

ning beslut skall innehålla de skäl som här bestämt utgången finns i 17 § förvaltningslagen (1971:290) och 14 § fjärde stycket barnvårdslagen.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen tillämpas bestämmelserna i 4 och 5 §§ nämnda lag i samtliga ärenden hos social centralnämnd och social distriktsnämnd.

4 §¹

Det ankommer på social distriktsnämnd att avgöra ärenden som avser vård och behandling eller annan åtgärd beträffande enskild person enligt lagen (1956:2) om socialhjälp, barnvårdslagen (1960:97) eller lagen (1954:579) om nykterhetsvård. Kommunens fullmäktige får uppdraga åt nämnden att även i övrigt avgöra ärenden som avser vård och behandling eller annan åtgärd beträffande enskild person. Endast sociala centralnämnden får göra framställning och avge yttrande till fullmäktige.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

¹ Senaste lydelse 1971:669.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1956:2) om socialhjälp¹
dels att 4, 5 och 10 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 3, 6, 8, 18 och 19 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Ledamöter och suppleanter i socialnämnden väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem.

Valet skall vara proportionellt, där est det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola in-kallas till tjänstgöring.

Föreslagen lydelse

3 §²

I fråga om socialnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § första och tredje styckena, 6–8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt.

Nämndens protokoll behöver dock ej upptaga annat än uppgift om närvarande ledamöter, beslutet i varje ärende och uppgift om reservation. Föreskrifter om i vilken utsträckning beslut skall innehålla de skäl som ha bestämt utgången finnas i 17 § förvaltningslagen (1971:290).

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen tillämpas bestämmelserna i 4 och 5 §§ nämnda lag i samtliga ärenden hos socialnämnd.

6 §³

Socialnämnden har
att göra sig väl förtrogen med den enskildes behov av omvårdnad och verka för att detta blir tillgodosett;

att bestämma, i vilka fall, i vilken omfattning och under vilka former socialhjälp skall meddelas;

att tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar i frågor, som äga samband med nämndens verksamhet, samt, där så lämpligen kan ske, lämna annat bistånd i personliga angelägenheter;

att förvalta till kommunens socialhjälpverksamhet anslagen eller eljest hörande egendom, i den mån ej förvaltningen därav uppdragits åt annan nämnd eller åt särskild styrelse;

¹ Senaste lydelse av

4 § 1971:664

10 § 1971:664.

² Senaste lydelse 1971:664.

³ Senaste lydelse 1971:664.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

att själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden, som angå socialhjälpverksamheten; samt

att jämväl i övrigt ombesörja de angelägenheter avseende socialhjälp inom kommunen, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

att jämväl i övrigt, *i den mån detta ej tillkommer annan enligt beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000)*, ombesörja de angelägenheter avseende socialhjälp inom kommunen, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

Socialnämnden har ock att taga befattning med de ärenden, vilkas handläggning enligt särskilda författningar ankommer på nämnden.

Nämnden skall hos kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och kommunens övriga nämnder ävensom hos andra myndigheter göra de framställningar, som finnas påkallade, samt äger att från kommunstyrelsen och kommunens övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av nämndens uppgifter.

8 §⁴

Är någon i så trängande behov av socialhjälp, att med dess avhjälpande ej kan anstå, till dess socialnämnden sammanträder, må nämndens ordförande tills vidare bevilja honom socialhjälp.

Om kommunfullmäktige så besluta, äger socialnämnden uppdraga åt särskild avdelning, bestående av ledamöter eller suppleanter i nämnden, eller åt ledamot eller suppleant eller åt tjänsteman hos kommunen att å nämndens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall angivas i fullmäktiges beslut. Framställning eller yttrande till fullmäktige må dock icke beslutas annorledes än av nämnden samfällt.

Beslut, vilket fattas med stöd av första stycket eller på grund av uppdrag som sägs i andra stycket, skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Beslut, vilket fattas med stöd av första stycket, skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

⁴ Senaste lydelse 1971:664.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Det åligger kommun att anordna och driva hem för åldringar och andra personer, vilka äro i behov av vård eller tillsyn som icke eljest tillgodoses.

Två eller flera kommuner må ge-   Två eller flera kommuner må ge-
mensamt hava hem, som avses i   mensamt hava hem, som avses i
första stycket. *I sådant fall skola de*   första stycket.
bestämmelser, vilka äro erforderliga
för hemmets skötsel, upptagas i regle-
mente, som fastställles av länsstyrelsen.

Om särskilda skäl äro därtill, må länsstyrelsen tills vidare befria kommun från skyldighet att själv eller gemensamt med annan kommun hava hem, varom stadgas i denna paragraf. Har så skett, åligger det likväl kommunen att sörja för att sådant behov av vård eller tillsyn, som avses i första stycket, blir tillgodosett.

19 §

Hem, som avses i 18 §, skall vara så inrättat och utrustat, att skäligen krav på trevnad och hygien tillgodoses samt lämplig fördelning av vårdtagarna möjliggöres.

Innan dylikt hem uppföres eller i mera avsevärd omfattning ändras genom om- eller tillbyggnad eller inrättas i byggnad, som uppförts för annat ändamål, skall länsstyrelsen, efter att hava inhämtat yttrande från socialstyrelsen, hava godkänt plan för hemmet.

Vid hemmet skola finnas anställda befattningshavare till det antal och med sådan utbildning att de som beretts plats i hemmet kunna erhålla tillfredsställande vård och tillsyn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till**Lag om ändring i barnavårdslagen (1960:97)**

Härigenom föreskrives i fråga om barnavårdslagen (1960:97)¹

dels att 8, 10 och 12 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 3 och 7 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Barnavårdsnämnden har

att göra sig väl förtrogen med barns och ungdoms levnadsförhållanden inom kommunen samt därvid särskilt uppmärksamma sådana underåriga som med hänsyn till kroppslig eller själslig hälsa och utrustning, hem- och familjeförhållanden samt omständigheterna i övrigt kunna anses vara särskilt utsatta för risk att utvecklas ogynnsamt,

att verka för önskvärda förbättringar i fråga om kommunens barnavård samt därvid i mån av behov och möjligheter främja anordningar för bättre fritidsförhållanden för barn och ungdom,

att stödja den personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet som utövas genom ungdomens egna sammanslutningar,

att lämna allmänheten råd och upplysningar i frågor som äga samband med nämndens verksamhet,

att förvalta egendom som hör till kommunens barnavård, i den mån ej förvaltningen uppdragits åt annan nämnd eller åt särskild styrelse,

att själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden som angå nämndens verksamhet samt

att även i övrigt ombesörja sådana angelägenheter som avse kommunens barnavård och äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

att även i övrigt, *i den mån detta ej tillkommer annan enligt beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000)*, ombesörja sådana angelägenheter som avse kommunens barnavård och äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

7 §

Ledamöter och suppleanter i barnavårdsnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter må dock

I fråga om barnavårdsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § första och tredje styckena, 6–8 §§, 9 § första

¹ Lagen omtryckt 1971:308.

Senaste lydelse av 12 § 1976:621.

Nuvarande lydelse

icke vara under fem. Där så lämpligen kan ske, bör juridisk sakkunskap vara företrädd inom nämnden.

Valet skall vara proportionellt, om det begäres av minst så många väljande som motsvara det tal, vilket erhålles, då samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall den ordning bestämmas, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Föreslagen lydelse

stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt.

Uppdrag, som avses i 3 kap. 12 § andra stycket kommunallagen (1977:000), får ej omfatta befogenhet att

1. utdöma förelagt vite,
2. vidtaga åtgärd enligt 26 § 2, 3 eller 4 eller enligt 29 eller 30 § eller göra framställning om intagning i ungdomsvårdsskola,

3. meddela beslut som avses i 46 § andra stycket, tillstånd eller förhandsbesked som avses i 47 § eller förbud som avses i 50 eller 51 § eller

4. fullgöra vad som ankommer på nämnden enligt föräldrabalken i andra avseenden än som sägs i 1 kap. 4 §, 2 kap. 1, 7 eller 9 §, 7 kap. 2 eller 7 §, om avtalet ej innefattar åtagande att utge engångsbelopp, eller 7 kap. 11 §, enligt 5 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag eller enligt 9, 11 eller 18 § lagen (1964:143) om bidragsförskott.

Nämndens protokoll behöver ej, utöver vad som följer av 14 § tredje och fjärde styckena denna lag, upptaga annat än uppgift om närvarande ledamöter, beslutet i varje ärende och uppgift om reservation.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) tillämpas bestämmelserna i 4 och 5 §§ nämnda lag i samtliga ärenden hos barnavårdsnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård**

Häri genom föreskrives i fråga om lagen (1954:579) om nykterhetsvård¹ dels att 6 och 7 §§ samt 8 § 1 och 2 mom. skall upphöra att gälla, dels att 4 § 2 mom. och 5 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

2 mom. Kommunal nykterhetsnämnd har därjämte att förvalta till kommunens nykterhetsvård anslagen eller eljest hörande egendom, i den mån ej förvaltningen därav uppdragits åt annan nämnd eller åt särskild styrelse;

att själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden, som angå nykterhetsvården; samt

att jämväl i övrigt ombesörja de angelägenheter avseende nykterhetsvården inom kommunen, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

att jämväl i övrigt, i den mån detta ej tillkommer annan enligt beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000), ombesörja de angelägenheter avseende nykterhetsvården inom kommunen, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

5 §

Kommunal nykterhetsnämnd skall utgöras av särskilt tillsatt nämnd eller, därest kommunens ringa folkmängd eller liknande förhållande gör sådan obehövlig, av kommunens socialnämnd.

Konungen äger föreskriva, att kommun skall tillsätta särskild nykterhetsnämnd. Framställning härom må göras av länsnykterhetsnämnden.

Ledamöter i särskild kommunal nykterhetsnämnd utses av kommunen till det antal, som med hänsyn till folkmängden och andra förhållanden erfordras, dock minst fem. Suppleanter

Kommun får tillsätta särskild nykterhetsnämnd. Har så ej skett är socialnämnden nykterhetsnämnd.

I fråga om särskild nykterhetsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § första och tredje styckena, 6–8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt.

¹ Lagen omtryckt 1971:307.

Senaste lydelse av 6 § 1972:669.

Nuvarande lydelse

utes av kommunen till minst ledamöternas halva antal. Såväl män som kvinnor skola vara representerade i nämnden. Om möjligt bör läkare vara ledamot av nämnden.

Vid val av suppleanter skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

I fråga om valbarhet till ledamot eller suppleant, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse, mandattid och avgång, val av ordförande och vice ordförande, ställe och tid för sammanträde, suppleants tjänstgöring och rätt att närvara vid sammanträde, beslutförhet, förfarandet vid fattande av beslut, protokoll och reservation, tillkännagivande varrest till nämnden ställda framställningar mottagas, tidpunkt när handling skall anses ha kommit in till nämnden, skriftväxling, vård och förtecknande av handlingar hörande till nämndens arkiv, utseende av kassaförvaltare samt ledamots ansvar och skadeståndsskyldighet skall vad i 32–36 §§, 37 § första stycket och 38–42 §§ kommunallagen är stadgat rörande kommunstyrelsen äga motsvarande tillämpning; dock att det ej är erforderligt, att protokoll upptager annat än förteckning å närvarande ledamöter samt för varje ärende beslutet och skälen därför.

Utän hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äga 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos kommunal nykterhetsnämnd.

Föreslagen lydelse

Uppdrag som avses i 3 kap. 12 § andra stycket kommunallagen (1977:000) får ej omfatta befogenhet att

1. utdöma förelagt vite,
2. föranstalta om åtgärd enligt 14 § 2 mom.,
3. meddela beslut om övervakning eller lydadsföreskrifter,
4. göra ansökan om tvångsintagning på allmän vårdanstalt,
5. föranstalta om verkställighet av slutligt beslut om tvångsintagning av annan än den som enligt 58 § vårdas å allmän vårdanstalt,
6. bevilja anstånd med verkställighet av slutligt beslut om tvångsintagning eller förklara sådant anstånd förverkat, eller
7. göra anmälan hos överförmyndare.

Nämndens protokoll behöver ej upptaga annat än uppgift om närvarande ledamöter, beslutet i varje ärende och uppgift om reservation. Föreskrifter om i vilken utsträckning beslut skall innehålla de skäl som ha bestämt utgången finnas i 17 § förvaltningslagen (1971:290).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1953:228) om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården

Härigenom föreskrives att lagen (1953:228) om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården skall upphöra att gälla den 1 juli 1977.

Förslag till

Lag om ändring i hälsovårdsstadgan (1958:663)

Härigenom föreskrives i fråga om hälsovårdsstadgan (1958:663)¹
dels att 8–12 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 7 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ledamöter och suppleanter i hälsovårdsnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämmande. Antalet ledamöter må dock inte vara under fem. Om möjligt böra läkare och veterinär vara ledamöter i nämnden.

Vid val av suppleanter skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

7 §²

I fråga om hälsovårdsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7–8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

Uppdrag som avses i 3 kap. 12 § andra stycket kommunallagen får ej omfattas befogenhet att besluta om föreläggande, vid vite eller om verkställande av åtgärd på försumlighets bekostnad.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) tillämpas bestämmelserna i 4 och 5 §§ nämnda lag i samtliga ärenden hos hälsovårdsnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

¹ Senaste lydelse av
8 § 1971:673
9 § 1972:675
10 § 1972:675
12 § 1975:339.

² Senaste lydelse 1971:673.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1944:219) om djurskydd**

Härigenom föreskrives att 14 § 3 mom. lagen (1944:219) om djurskydd¹ skall upphöra att gälla den 1 juli 1977.

¹ Senaste lydelse av 14 § 3 mom. 1973:269.

Förslag till Lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrives att 19 kap. 15 och 16 §§ föräldrabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

I fråga om ersättning till överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare äger vad som föreskrives i 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen (1953:753) om ersättning till kommunfullmäktig motsvarande tillämpning. I Stockholms kommun tillämpas dock vad som föreskrives i 29 § 1 och 2 mom. kommunallagen (1957:50) för Stockholm.

Vad som föreskrives i kommunallagen (1953:753) om nämnd som avses i 44 § andra stycket kommunallagen gäller, med de avvikelser som följa av detta kapitel, i fråga om överförmyndarnämnd och i tillämpliga delar beträffande överförmyndare. I Stockholms kommun tillämpas dock, med de avvikelser som nu angivits, vad som föreskrives i kommunallagen (1957:50) för Stockholm om nämnd som avses i 49 § andra stycket nämnda lag.

Föreslagen lydelse

15 §

I fråga om ersättning, arvode, pension och andra ekonomiska förmåner till överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare äger vad som föreskrives i 2 kap. 29 § kommunallagen (1977:000) motsvarande tillämpning.

16 §

Vad som föreskrives i kommunallagen (1977:000) om nämnd som avses i 3 kap. 13 § andra stycket nämnda lag gäller, med de avvikelser som följa av detta kapitel, i fråga om överförmyndarnämnd och i tillämpliga delar beträffande överförmyndare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

¹ Balken omtryckt 1976:612.

Förslag till Lag om ändring i civilförvarslagen (1960:74)

Härigenom föreskrives att 41 § civilförvarslagen (1960:74)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §

I m o m . I varje kommun skola de kommunen med avseende å civilförvaret åvilande uppgifterna handhavas av en civilförvars n ä m n d , om ej annat följer av andra stycket.

Kommun äger uppdraga åt annat kommunalt organ än civilförvarsnämnden att upprätta skyddsrumspan. Har enligt 23 § överlämnats åt kommunen att antaga skyddsrumspan, fattas beslutet härom av kommunfullmäktige.

Kommun äger tillsätta särskild civilförvarsnämnd. Under civilförvarsberedskap må regeringen förordna, att särskild civilförvarsnämnd skall tillsättas.

Där särskild civilförvarsnämnd ej finnes, skall kommunstyrelsen vara civilförvarsnämnd; kommun dock obehaget att uppdraga åt annat kommunalt organ att vara civilförvarsnämnd.

2 m o m . Ledamöter och suppleanter i särskild civilförvarsnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal

I m o m . I varje kommun skola de kommunen med avseende å civilförvaret åvilande uppgifterna handhavas av en civilförvars n ä m n d , om ej annat följer av andra stycket *eller av sådant beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000).*

Kommunfullmäktige äger uppdraga åt annan nämnd än civilförvarsnämnden att upprätta skyddsrumspan. Har enligt 23 § överlämnats åt kommunen att antaga skyddsrumspan, fattas beslutet härom av kommunfullmäktige.

Kommun får tillsätta särskild civilförvarsnämnd eller uppdraga åt annan nämnd att vara civilförvarsnämnd. Har så ej skett är kommunstyrelsen civilförvarsnämnd. Under civilförvarsberedskap får regeringen förordna, att särskild civilförvarsnämnd skall tillsättas.

2 m o m . I fråga om särskild civilförvarsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket,

¹ Lagen omtryckt 1975:712.

Nuvarande lydelse

fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

I fråga om särskild civilförsvarsnämnd i annan kommun än Stockholm skall därjämte vad i 31 § andra stycket, 32–36 §§, 37 § första stycket och 38–42 §§ kommunallagen (1953:753) är stadgat rörande kommunstyrelsen ävensom i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning, dock att det ej är erforderligt att protokoll upptager annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Beträffande särskild civilförsvarsnämnd i Stockholm skola, utöver vad i detta moments första stycke sägs, bestämmelserna i 51 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm, med undantag av hänvisningen till 39 § andra stycket nämnda lag, äga tillämpning, varjämte skall gälla vad kommunfullmäktige med iakttagande av stadgandena i sagda lag föreskriva. Protokoll som föres vid civilförsvarsnämndens sammanträde behöver dock ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äga 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos särskild civilförsvarsnämnd.

3 m o m. Vid civilförsvarsnämnds sammanträde äger civilförsvarschefen, även om han ej är ledamot eller supp-

Föreslagen lydelse

4 §. 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

leant, närvara och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Om han så önskar, äger han få sin mening antecknad till protokollet.

Länsstyrelsen äger kalla civilförsvärsnämnd att sammanträda med länsstyrelsen eller företrädare för denna. Under civilförsvärsberedskap ävensom eljest, då ledningen av civilförsväret ankommer på civilförsvärschefen, äger denne påkalla sammanträde av nämnden för behandling av uppgivna frågor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap**

Härigenom föreskrives att 9 och 10 §§ lagen (1964:63) om kommunal beredskap skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*9 §¹

Uppgift som kommun skall fullgöra under civilförsvarsberedskap och som saknar motsvarighet i fredstid skall, i den mån föreskrifter för uppgiftens handhavande ej meddelats i särskild lag eller författning, handhavas av en beredskapsnämnd.

Kommun äger tillsätta särskild beredskapsnämnd. *Beredskapsnämnd må tillsättas redan i fredstid.*

Där särskild beredskapsnämnd ej inrättas, skall kommunstyrelsen vara beredskapsnämnd; kommun dock obetaget att uppdraga åt annat kommunalt organ att vara beredskapsnämnd.

Uppgift som kommun skall fullgöra under civilförsvarsberedskap och som saknar motsvarighet i fredstid skall, i den mån föreskrifter för uppgiftens handhavande ej meddelats i särskild lag eller författning *eller annat följer av sådant beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000)*, handhavas av en beredskapsnämnd. *Beredskapsnämnd får tillsättas redan i fredstid.*

Kommun *får* tillsätta särskild beredskapsnämnd *eller* uppdraga åt *annan* nämnd att vara beredskapsnämnd. *Har så ej skett är kommunstyrelsen beredskapsnämnd.*

10 §²

Ledamöter och suppleanter i särskild beredskapsnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valei skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samt-

I fråga om särskild beredskapsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även be-

¹ Senaste lydelse 1971:1168.

² Senaste lydelse 1971:1168.

Nuvarande lydelse

liga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

I fråga om särskild beredskapsnämnd i annan kommun än Stockholm skall därjämte vad i 32–36 §§, 37 § första stycket och 38–42 §§ kommunallagen (1953:753) är stadgat rörande kommunstyrelsen ävensom i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning, dock att det ej är erforderligt att protokoll upptager annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Beträffande särskild beredskapsnämnd i Stockholm skola, utöver vad i första stycket sägs, bestämmelserna i 51 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm, med undantag av hänvisningen till 39 § andra stycket nämnda lag, äga tillämpning, varjämte skall gälla vad kommunfullmäktige med iakttagande av stadgandena i sagda lag föreskriva. Protokoll behöver dock ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äga 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos särskild beredskapsnämnd.

Föreslagen lydelse

stämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1973:861) om lokal kristidsförvaltning

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1973:861) om lokal kristidsförvaltning

dels att i 1, 2, 11 och 12 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 4 och 5 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Uppgift enligt 2 § och planläggning, som föranledes därav, ankommer på kristidsnämnd.

Kommun *kan* tillsätta särskild kristidsnämnd. Om särskild kristidsnämnd ej finns, skall kommunstyrelsen vara kristidsnämnd. Kommun *kan* också uppdraga åt annat kommunalt organ att vara kristidsnämnd.

Kommun *får* tillsätta särskild kristidsnämnd eller uppdraga åt annan nämnd att vara kristidsnämnd. Har så ej skett är kommunstyrelsen kristidsnämnd.

5 §

Ledamöter och suppleanter i särskild kristidsnämnd väljes av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får ej vara under fem. Valet skall vara proportionellt, om det begäres av minst så många väljande, som motsvarar det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finns särskilda bestämmelser. Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring.

I fråga om särskild kristidsnämnd i annan kommun än Stockholm äger bestämmelserna i 32–36 §§, 37 § första stycket och 38–42 §§ kommunallagen (1953:753) om kommunstyrelsen samt 45 § andra och tredje styckena

I fråga om särskild kristidsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

samma lag i fråga om där avsedd nämnd motsvarande tillämpning. Protokoll behöver dock ej innehålla annat än förteckning över närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Beträffande kristidsnämnd i Stockholm gäller 51 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm med undantag av hänvisningen till 39 § andra stycket nämnda lag. Dessutom gäller vad kommunfullmäktige föreskriver enligt samma lag. Protokoll behöver dock ej innehålla annat än förteckning över närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äger 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos särskild kristidsnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till Lag om ändring i familjebidragslagen (1946:99)

Härigenom föreskrives i fråga om familjebidragslagen (1946:99)¹
dels att 25 och 26 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 23 och 24 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Kommun skall antingen inrätta särskild familjebidragsnämnd eller ock uppdraga åt annat kommunalt organ att vara familjebidragsnämnd.

Ledamöter och suppleanter i särskild familjebidragsnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem.

Valet skall vara proportionellt, där est det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat. Sker ej val av suppleanter propor-

Föreslagen lydelse

23 §

I varje kommun skall finnas en familjebidragsnämnd. Kommun får till-sätta särskild familjebidragsnämnd eller uppdraga åt annan nämnd att vara familjebidragsnämnd. Har så ej skett är socialnämnden familjebidragsnämnd.

24 §

I fråga om särskild familjebidragsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

Familjebidragsnämnds protokoll behöver ej upptaga annat än uppgift om närvarande ledamöter, beslutet i varje ärende och uppgift om reservation. Föreskrifter om i vilken utsträckning beslut skall innehålla de skäl som ha bestämt utgången finnas i 17 § förvaltningslagen (1971:290).

¹Lagen omtryckt 1975:554.

Nuvarande lydelse

tionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) tillämpas bestämmelserna i 4 och 5 §§ nämnda lag i samtliga ärenden hos särskild familjebidragsnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1964:47) om krigshjälp

Häriigenom föreskrives att 6 och 7 §§ lagen (1964:47) om krigshjälp skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

I varje kommun skall finnas en krigshjälpsnämnd för handhavande av de uppgifter, som åvila kommunen enligt denna lag. *Socialnämnden skall vara krigshjälpsnämnd, där kommunen icke uppdrager åt annat kommunalt organ att vara krigshjälpsnämnd eller inrättar särskild krigshjälpsnämnd.*

Ledamöter och suppleanter i särskild krigshjälpsnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat. Sker ej val av suppleanter proportionellt skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

I fråga om särskild krigshjälpsnämnd i annan kommun än Stockholm skall vad i 32–36 §§, 37 § första stycket och 38–42 §§ kommunallagen (1953:753) är stadgat rörande kommundstyrelsen ävensom i 45 § andra

Föreslagen lydelse

6 §¹

I varje kommun skall finnas en krigshjälpsnämnd för handhavande av de uppgifter, som åvila kommunen enligt denna lag. *Kommun får tillsätta särskild krigshjälpsnämnd eller uppdraga åt annan nämnd att vara krigshjälpsnämnd. Har så ej skett är socialnämnden krigshjälpsnämnd.*

I fråga om särskild krigshjälpsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

Krigshjälpsnämnds protokoll behöver ej upptaga annat än uppgift om närvarande ledamöter, beslutet i varje ärende och uppgift om reservation. Föreskrifter om i vilken utsträckning beslut skall innehålla de skäl som ha be-

¹ Senaste lydelse 1971:1167.

Nuvarande lydelse

och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning, dock att det ej är erforderligt att protokoll upptager annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Beträffande särskild krigshjälpsnämnd i Stockholm skola bestämmelserna i 51 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm med undantag för hänvisningen till 39 § andra stycket sagda lag äga tillämpning, varjämte skall gälla vad kommunfullmäktige med iakttagande av stadgandena i sagda lag föreskriva. Protokoll behöver dock ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äga 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos särskild krigshjälpsnämnd.

7 §

Ledamot av krigshjälpsnämnd och den som av nämnden utsetts att mottaga ansökan om krigshjälp må, för tid intill dess nämnden nästa gång sammanträder, å dess vägnar bevilja krigshjälp, om sökanden är i så trängande behov därav, att nämndens sammanträde ej kan avvaktas, eller om hjälpen skall utgå enligt 2 § andra stycket. Sådant beslut skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Föreslagen lydelse

stämt utgången finnas i 17 § förvaltningslagen (1971:290).

Ledamot av krigshjälpsnämnd eller den som av nämnden utsetts att mottaga ansökan om krigshjälp må, för tid intill dess nämnden nästa gång sammanträder, å dess vägnar bevilja krigshjälp, om sökanden är i så trängande behov därav, att nämndens sammanträde ej kan avvaktas, eller om hjälpen skall utgå enligt 2 § andra stycket. Sådant beslut skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd dels att 1 och 2 §§ skall ha nedan angivna lydelse, dels att i lagen skall införas tre nya paragrafer, 3–5 §§, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Konungen äger förordna, att inom kommun skall finnas arbetslöshetsnämnd för handhavande av lokala åtgärder i fråga om statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid oförvälad arbetslöshet, ävensom att för ändamålet skall tillsättas särskild sådan nämnd. Innefattar förordnande som nyss sagts ej föreskrift om tillsättande av särskild nämnd och beslutar kommunen ej härom, skall i stad drätselkammare och på landet kommunalnämnd vara arbetslöshetsnämnd.

I varje kommun skall finnas en arbetslöshetsnämnd. Kommun får tillsätta särskild arbetslöshetsnämnd eller uppdraga åt annan nämnd att vara arbetslöshetsnämnd. Har så ej skett är kommunstyrelsen arbetslöshetsnämnd.

Arbetslöshetsnämnd må vara gemensam för flera kommuner.

2 §

Närmare föreskrifter om utseende av särskild arbetslöshetsnämnd, om revision av arbetslöshetsnämnds verksamhet, så ock om tillämpningen i övrigt av denna lag medelas av Konungen.

Arbetslöshetsnämnd har till uppgift att vidtaga eller på annat sätt främja kommunala åtgärder för att förebygga arbetslöshet eller minska verkningarna av arbetslöshet.

3 §

Det åligger arbetslöshetsnämnd särskilt att

1. handlägga frågor om kommuns hjälpverksamhet vid arbetslöshet enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368),

2. samarbeta med myndigheter och enskilda vilkas verksamhet rör sysselsättningsfrågor samt

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. omedelbart underrätta länsarbetsnämnden om arbetskonflikt som påverkar hjälpverksamhet inom kommunen.

4 §

Arbetslöshetsnämnd skall göra de framställningar till kommunfullmäktige och kommunstyrelsen som behövs för nämndens verksamhet. Nämnden får infordra yttranden och upplysningar från kommunstyrelsen, annan nämnd, beredning eller tjänsteman hos kommunen.

5 §

I fråga om särskild arbetslöshetsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) tillämpas bestämmelserna i 4 och 5 §§ nämnda lag i samtliga ärenden hos särskild arbetslöshetsnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977, då kungörelsen (1966:369) med närmare föreskrifter om arbetslöshetsnämnd och dess verksamhet m. m. upphör att gälla.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m.

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m. dels att 11 § 3 mom. skall upphöra att gälla,

dels att i 9 § 1 och 4 mom., 10 § 3 mom. samt 20 och 22 §§ ordet "Kommunen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 11 § 2 mom. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

2 mom. Offentligt slakthus skall stå under förvaltning av särskild styrelse.

2 mom. Offentligt slakthus skall stå under förvaltning av *slakthusstyrelse i den mån annat ej följer av sådant beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000). Kommun får tillsätta särskild slakthusstyrelse eller uppdraga åt annan nämnd att vara slakthusstyrelse. Har så ej skett är kommunstyrelsen slakthusstyrelse.*

Vad i 45 § kommunallagen är stadgat i fråga om där avsedd nämnd skall äga motsvarande tillämpning beträffande slakthusstyrelse i annan kommun än Stockholm. För slakthusstyrelse i Stockholm skola gälla bestämmelserna i 51 § kommunallagen för Stockholm. Utan hinder av vad nu sagts må protokoll, som föres vid slakthusstyrelses sammanträde, begränsas till att upptaga förteckning å närvarande ledamöter samt beslutet i varje ärende.

I fråga om särskild slakthusstyrelse tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 §, 3 § första stycket, 4 §, 5 § tredje stycket, 7 och 8 §§, 9 § första stycket och 10–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt. I annan kommun än Stockholms kommun tillämpas även bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket och 6 § nämnda lag på motsvarande sätt.

Utöver vad i andra stycket stadgas skall beträffande slakthusstyrelse gälla vad kommunens fullmäktige föreskriva.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.
2. I fråga om särskild slakthusstyrelse tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2 § första stycket och 5 § första stycket kommunallagen (1977:000) första gången vid val som avser tiden efter utgången av år 1979. Vid denna tidpunkt upphör löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i särskild slakthusstyrelse.

¹ Senaste lydelse av 20 § 1971:1114.

Förslag till**Lag om ändring i sjukvårdslagen (1962:242)**

Härigenom föreskrives i fråga om sjukvårdslagen (1962:242)¹
dels att 9 § 3 mom., 11 § 2, 3 och 5 mom. och 12 § skall upphöra att gälla,

dels att 9 § 1 och 2 mom., 11 § 1 och 4 mom. och 34 § 1 mom. skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 §

1 m o m .² I landstingskommun eller kommun som ej tillhör landstingskommun utövas ledningen av den sjukvårdande verksamheten enligt denna lag av en sjukvårdsstyrelse. *Ledamöter och suppleanter i sjukvårdsstyrelsen väljas av landstinget eller kommunfullmäktige till det antal landstinget eller fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt om det begäres av minst så många väljande som motsvara det tal vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val gälla särskilda föreskrifter. Sker val av suppleanter icke proportionellt, skall även bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.*

Landsting må besluta, att landstingskommunens sjukvårdsstyrelse skall utgöras av förvaltningsutskottet eller viss avdelning av utskottet.

1 m o m . I landstingskommun eller kommun som ej tillhör landstingskommun utövas ledningen av den sjukvårdande verksamheten enligt denna lag av en sjukvårdsstyrelse, *i den mån annat ej följer av sådant beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000).*

Landstingskommunen eller kommunen får tillsätta särskild sjukvårdsstyrelse eller uppdraga åt annan nämnd att vara sjukvårdsstyrelse. Här

¹ Senaste lydelse av

9 § 3 mom. 1972:665

11 § 2 mom. 1970:211

11 § 3 mom. 1970:211

12 § 1972:665.

² Senaste lydelse 1970:211.

Nuvarande lydelse

2 m o m .³ För sjukvårdsstyrelse äga i landstingskommun bestämmelserna i 43–51 §§ och 54 § fjärde stycket landstingslagen och i kommun som ej tillhör landstingskommun bestämmelserna i 32–42 §§ och 45 § andra och tredje styckena kommunallagen motsvarande tillämpning. I protokoll behöver dock upptagas endast förteckning över närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

1 m o m .⁴ Närmast under sjukvårdsstyrelsen utövas tillsynen vid och ansvaret för förvaltningen av sjukhus av en direktion. Direktion må vara gemensam för två eller flera sjukhus och kan utöver sjukhusförvaltning anförtros andra motsvarande uppgifter inom sjukvården.

Landsting äger besluta, att sjukvårdsstyrelsen skall utgöra direktion. I kommun som icke tillhör landstingskommun äger kommunfullmäktige motsvarande befogenhet.

4 m o m .⁵ Beträffande särskilt utsedd direktion skola, med de avvikelser som framgå av vad i 2, 3 och 5 mom. stadgas, följande bestämmelser äga motsvarande tillämpning, nämligen för direktion i landstingskommun vad i 43, 44 och 46–51 §§ landstingslagen är föreskrivet med avseende å

Föreslagen lydelse

så ej skett är förvaltningsutskottet eller kommunstyrelsen sjukvårdsstyrelse.

2 m o m . I fråga om särskild sjukvårdsstyrelse tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt.

11 §

1 m o m . Närmast under sjukvårdsstyrelsen utövas tillsynen vid och ansvaret för förvaltningen av sjukhus av en direktion, i den mån annat ej följer av sådant beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000). Direktion må vara gemensam för två eller flera sjukhus och kan utöver sjukhusförvaltning anförtros andra motsvarande uppgifter inom sjukvården.

4 m o m . I fråga om särskild direktion tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt.

³ Senaste lydelse 1970:211.

⁴ Senaste lydelse 1970:211.

⁵ Senaste lydelse 1970:211.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

förvaltningsutskottet och i 54 § fjärde stycket samma lag i fråga om där avsedd nämnd samt för direktion i kommun, som ej tillhör landstingskommun, vad i 32, 33 och 35–42 §§ kommunallagen är föreskrivet med avseende å kommunstyrelsen samt i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd.

34 §

I m o m .⁶ Talan mot beslut av sakkunniga om tjänsteförslag enligt 20 § föres hos socialstyrelsen genom besvär. Mot socialstyrelsens beslut med anledning av sådana besvär får talan icke föras.

Om besvär över beslut av sjukvårdsstyrelse eller direktion gäller vad som stadgas i *landstingslagen eller kommunallagen*.

Om besvär över beslut av sjukvårdsstyrelse eller direktion gäller vad som stadgas i *kommunallagen (1977:000)*.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.
  2. I fråga om särskild direktion tillämpas bestämmelsen i 3 kap. 2 § första stycket kommunallagen (1977:000) om minsta antalet ledamöter första gången vid val som avser tiden efter utgången av år 1979.
  3. Bestämmelsen i 11 § 5 mom. om beslutförhet tillämpas intill utgången av år 1979.

⁶ Senaste lydelse 1972:665.

Förslag till**Lag om ändring i folktandvårdslagen (1973:457)**

Härigenom föreskrives att 5 § folktandvårdslagen (1973:457) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Ledningen av folktandvården utövas inom varje landstingskommun av *sjukvårdsstyrelse som avses i 9 § sjukvårdslagen (1962:242)*.

Landstingskommun får dock utse särskild nämnd att i stället för sjukvårdsstyrelse utöva ledningen av folktandvården. I fråga om sådan nämnd äger bestämmelserna om sjukvårdsstyrelse i 9 § 1 och 2 mom. sjukvårdslagen motsvarande tillämpning.

Föreslagen lydelse

5 §

Ledningen av folktandvården utövas inom varje landstingskommun av *en tandvårdsnämnd, i den mån annat ej följer av sådant beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000)*. Landstingskommun får tillsätta särskild tandvårdsnämnd eller uppdraga åt annan nämnd att vara tandvårdsnämnd. *Har så ej skett är sjukvårdsstyrelsen tandvårdsnämnd.*

I fråga om särskild tandvårdsnämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2-12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda

dels att 15 § skall upphöra att gälla,

dels att i lagen orden "styrelse för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda" eller böjningsform därav skall bytas ut mot "omsorgsstyrelse" i motsvarande form,

dels att 6 och 14 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*6 §¹

Ledningen av landstingskommuns verksamhet enligt denna lag utövas av en *styrelse för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda*. Till sådan *styrelse* får utses nämnd som handhar andra landstingskommunens förvaltningsuppgifter.

Ledningen av landstingskommuns verksamhet enligt denna lag utövas av en *omsorgsstyrelse*, i den mån annat ej följer av sådant beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:000).

Landstingskommun får tillsätta särskild omsorgsstyrelse eller uppdraga åt annan nämnd att vara omsorgsstyrelse. Har så ej skett är sjukvårdsstyrelsen omsorgsstyrelse.

Landstingskommun äger överlåta ledningen av särskola på skolstyrelsen i den kommun där särskolan är belägen.

Landstingskommun äger besluta att ledningen av specialsjukhus skall utövas av landstingskommunens sjukvårdsstyrelse.

Drives inrättning för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda av landstingskommuner gemensamt, får särskild styrelse utses att för inrättningen fullgöra de uppgifter som annars ankommer på *styrelse för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda*.

Drives inrättning för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda av landstingskommuner gemensamt, får särskild styrelse utses att för inrättningen fullgöra de uppgifter som annars ankommer på *omsorgsstyrelse*.

För vissa uppgifter som anges särskilt i denna lag finnes i landstingskommun en beslutsnämnd för psykiskt utvecklingsstörda eller, om regeringen bestämmer det, flera sådana nämnder.

¹ Senaste lydelse 1974:582.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §²

Ledamöter och suppleanter i särskild styrelse för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda väljes av landstinget eller kommunfullmäktige till det antal landstinget eller kommunfullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt om det begäres av minst så många väljande som motsvarar det tal vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val gäller särskilda föreskrifter. Sker val av suppleanter icke proportionellt, skall även bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring.

För särskild styrelse för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda äger i landstingskommun bestämmelserna i 43–51 §§ och 54 § fjärde stycket landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) samt i kommun som ej tillhör landstingskommun bestämmelserna i 32–42 §§ och 45 § andra och tredje styckena kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753) motsvarande tillämpning. I protokoll behöver dock upptagas endast förteckning över närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

I fråga om särskild omsorgsstyrelse tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

² Senaste lydelse 1971:639.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1968:598) angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län**

Härigenom föreskrives att 1–5 §§ lagen (1968:598) angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har med stöd av 127 § andra stycket byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385) bestämts att Stockholms län skall utgöra ett regionplaneområde, kan Konungen förordna att frågor om regionplan för området skall handläggas av kommunalförbund mellan Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun eller, om staden inträder i landstingskommunen, av landstingskommunen.

Förslag till regionplan upprättas av en regionplanenämnd och antages av kommunalförbundets fullmäktige eller av landstinget.

Kommunalförbundet eller landstingskommunen kan tillsätta särskild regionplanenämnd. Tillsättes ej särskild regionplanenämnd, skall i kommunalförbundet förbundsstyrelsen eller annan nämnd som angives i förbundsordningen eller i landstingskommunen förvaltningsutskottet eller annan nämnd som landstinget bestämmer vara regionplanenämnd.

Ledamöter och suppleanter i särskild regionplanenämnd väljes av förbundsfullmäktige eller landstinget till det antal förbundsfullmäktige eller

Föreslagen lydelse

1 §

Har med stöd av 127 § andra stycket byggnadslagen (1947:385) bestämts att Stockholms län skall utgöra ett regionplaneområde, skall frågor om regionplan för området handläggas av Stockholms läns landstingskommun.

2 §

Förslag till regionplan upprättas av en regionplanenämnd och antages av landstinget.

3 §

Landstingskommunen får tillsätta särskild regionplanenämnd eller uppdraga åt annan nämnd att vara regionplanenämnd. Har så ej skett är förvaltningsutskottet regionplanenämnd.

I fråga om särskild regionplanenämnd tillämpas bestämmelserna i 3 kap. 2–12 §§ kommunallagen (1977:000) på motsvarande sätt.

Nuvarande lydelse

landstinget bestämmer. Antalet ledamöter får dock icke vara under fem. Valet skall vara proportionellt, om det begäres av minst så många väljande som motsvarar det tal vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val gäller särskilda föreskrifter. Sker val av suppleanter icke proportionellt, skall även bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring.

För särskild regionplanenämnd äger i kommunalförbundet 32 §, 33 § första stycket första punkten och andra stycket, 34–42 §§ samt 45 § andra och tredje styckena kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753) och i landstingskommunen 43 §, 44 § första stycket första punkten och andra stycket, 45–51 §§ samt 54 § fjärde stycket landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) motsvarande tillämpning.

Regionplan fastställs av *Konungen*. Har avvikande mening i fråga om förslaget till regionplan uttalats inom styrelsen i kommunalförbundet eller landstingskommunen, inom annan nämnd som är regionplanenämnd eller inom fullmäktige eller landstinget eller har erinran mot förslaget framställts av kommun inom regionplaneområdet, kan *Konungen* göra den avvikelse från förslaget som är befogad med hänsyn till den uttalade meningen.

Föreslagen lydelse

4 §

Regionplan fastställs av *regeringen*. Har avvikande mening i fråga om förslaget till regionplan uttalats inom regionplanenämnd eller inom landstinget eller har erinran mot förslaget framställts av kommun inom regionplaneområdet, kan *regeringen* göra den avvikelse från förslaget som är befogad med hänsyn till den uttalade meningen.

5 §

I fråga om kommunalförbundets kostnader för upprättande och ändring

Nuvarande lydelse

av regionplan äger 132 § byggnadslagen motsvarande tillämpning.

Bestämmelserna i 133 § och 149 § första stycket första punkten byggnadslagen äger motsvarande tillämpning när kommunalförbundet eller landstinget handlägger frågor om regionplan. Vad som sägs om förbundsfullmäktige skall därvid avse fullmäktige i kommunalförbundet eller landstinget.

Föreslagen lydelse

Bestämmelserna i 133 § och 149 § första stycket första punkten byggnadslagen (1947:385) tillämpas på motsvarande sätt när landstingskommunen handlägger frågor om regionplan. Vad som sägs om regionplaneförbund och förbundsfullmäktige skall därvid avse landstingskommunen och landstinget.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964:653) om överflyttande av magistratens befattning med burskapsärenden m. m.**

Härigenom föreskrives att lagen (1964:653) om överflyttande av magistratens befattning med burskapsärenden m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Stadens styrelse skall övertaga den befattning med ansökan om burskap och med uppsägning av burskap, som enligt 3 kap. 1 och 5 §§ handelsbalken ankommer på borgmästare och råd.

Stadens styrelse äger antaga reglemente angående burskap i staden att gälla i stället för vad som stadgas i 3 kap. handelsbalken. Innan reglemente antages, skall *stadens borgerskap* beredas tillfälle yttra sig. *Reglemente fastställs av länsstyrelsen.*

Föreslagen lydelse

Kommunstyrelsen eller den nämnd kommunfullmäktige beslutar skall övertaga den befattning med ansökan om burskap och med uppsägning av burskap, som enligt 3 kap. 1 och 5 §§ handelsbalken ankommer på borgmästare och råd.

Kommunstyrelsen eller den nämnd kommunfullmäktige beslutar får antaga reglemente angående burskap att gälla i stället för vad som stadgas i 3 kap. handelsbalken. Innan reglemente antages, skall *borgerskapet* beredas tillfälle yttra sig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m.**

Härigenom föreskrives att 4 § lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m.¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagna lydelse*

4 §

Om det behövs för bostadsförsörjningens främjande skall kommun anordna avgiftsfri bostadsförmedling. I område som kan anses utgöra en enhet i bostadsförsörjningshänseende åligger sådan skyldighet kommunerna i området. Därvid skall gemensam bostadsförmedling anordnas och enhetliga grunder tillämpas vid anvisning av bostäder.

Regeringen kan ålägga kommun att fullgöra skyldighet enligt första stycket.

Har regeringen ålagt kommuner att anordna gemensam bostadsförmedling skola de deltagande kommunerna handha denna i kommunalförbund. *Enas de icke om förbundsordningen eller ändring av den eller om ordförande i förbundets fullmäktige eller styrelse, beslutar länsstyrelsen eller, om kommuner i mer än ett län beröras, regeringen. I övrigt gäller lagen (1957:281) om kommunalförbund.*

Har regeringen ålagt kommuner att anordna gemensam bostadsförmedling skola de deltagande kommunerna handha denna i kommunalförbund.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

¹ Lagen omtryckt 1975:131.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1975:131.

Förslag till**Lag om egendom som förvaltas av kommunalstämma**

Härigenom föreskrives följande.

Om sockenmagasin, tillgångar som hör till magasinsskassa eller rotehållarkassa eller annan egendom vid utgången av juni 1978 förvaltas av kommunalstämma som avses i 13 § lagen (1930:251) om kommunalstyrelse på landet, skall egendomen vid nämnda tidpunkt tillfalla kommunen. Sådan förvaltning får dessförinnan avvecklas i den ordning och under de förutsättningar som i fråga om vissa kassor föreskrevs i 1-3 §§ i den numera upphävda kungörelsen (1963:43) med föreskrifter rörande vissa av kommunalstämma förvaltade kassor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.**

Härigenom föreskrives att 1 § i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Skall enligt gällande föreskrifter val inom landsting, kommunfullmäktige, kommunala sammanläggningsdelegerade, kyrkofullmäktige eller kyrkliga sammanläggningsdelegerade eller å kyrkostämman vara proportionellt, skola därvid de i denna lag givna bestämmelserna lända till efterrättelse.

*Föreslagen lydelse*1 §¹

Skall enligt gällande föreskrifter val inom landsting, kommunfullmäktige, kommunala sammanläggningsdelegerade, *landstingskommunal eller kommunal nämnd*, kyrkofullmäktige eller kyrkliga sammanläggningsdelegerade eller å kyrkostämman vara proportionellt, skola därvid de i denna lag givna bestämmelserna lända till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

¹ Senaste lydelse 1972:231.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt¹

dels att lagens rubrik skall ha nedan angivna lydelse,

dels att nuvarande 4 och 5 §§ skall betecknas 5 och 6 §§,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 4 §, av nedan angivna lydelse.

Lag med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m. m.*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Kommun är berättigad att för visst år av staten uppbära kommunalskatt med belopp som motsvarar vad som skulle utgå på grundval av antalet skattekronor och skatteören i kommunen för året, beräknat efter den skattesats som har bestämts för det föregående året. Vid beräkningen av antalet skattekronor och skatteören beaktas bestämmelserna i 2 §.

Har enligt 4 kap. 4 § kommunalagen (1977:000) annan skattesats slutligt fastställts än den som har bestämts tidigare, skall till grund för utbetalningen läggas den utdebitering som har bestämts i samband med att budgeten fastställdes.

Kommun är berättigad att av staten såsom förskott uppbära det belopp som på grundval av taxeringsnämnds beslut visst år (taxeringsår) rörande taxering till kommunal inkomstskatt har beslutats till utdebitering för det

¹Lagen omtryckt 1973:437.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

kommande året. Vid beräkningen av förskottsbeloppet justeras antalet skattekrönor och skatteören enligt 2 §. Vad som har beslutats till utdebitering ingår i kommunens fordran hos staten vid ingången av året näst efter det år, då beslutet fattades. Förskottet avräknas mot den kommunalskatt, som kommunen har rätt att uppbära av staten på grundval av taxeringen under året efter det år, då förskottet utanordnas enligt bestämmelserna i femte stycket.

Är antalet hos länsstyrelsen registrerade kyrkobokförda invånare i kommunen vid mitten av augusti månad taxeringsåret större än det var vid mitten av augusti månad två år tidigare, skall förskott, beräknat enligt tredje stycket, ökas i förhållande till ökningen i kommunens invånarantal mellan de angivna tidpunkterna. Sådant ökat förskott ingår i kommunens fordran hos staten och avräknas enligt tredje stycket. Länsstyrelsen skall senast den 10 september lämna kommunen uppgift om det invånarantal och det där emot svarande uppräknade skatteunderlag, som skall ligga till grund för beräkningen.

Belopp, som vid ingången av ett år utgör kommunens fordran hos staten enligt denna paragraf, skall länsstyrelsen under samma år utanordna till kommunen med en sjättedel på åttonde dagen i var och en av månaderna januari, mars, maj, juli, september och november. Är kommunens fordran icke uträknad vid utbetalningstillfället i januari månad, skall vid detta tillfälle utbetalas samma belopp som har utbetalats i november månad det före-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

*gående året. När särskilda skäl för-
anleder det får länsstyrelsen dock för-
ordna att utbetalning skall ske med
annat belopp. Om det belopp som ut-
betalades i januari månad icke mot-
svarar en sjättedel av kommunens
fordran, skall den jämkning som för-
anledes härav ske i fråga om det be-
lopp, som utbetalas i mars månad.*

*Vad som har sagts om kommunal-
skatt tillämpas på motsvarande sätt i
fråga om landstingsskatt. I fråga om
församlingsskatt gäller däremot be-
stämmelserna i 84 § lagen (1961:436)
om församlingsstyrelse.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977.

Bestämmelserna i 4 § fjärde stycket om ökat förskott gäller i fråga om år 1977 endast om och till den del befolkningsökningen i kommunen eller landstingskommunen mellan de tidpunkter som anges i lagrummet överstiger en procent.

Skatteutskottets yttrande*Bilaga 35***1976/77:2 y****över förslag till ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt***Till konstitutionsutskottet*

Genom beslut den 17 februari 1977 har konstitutionsutskottet hemställt om skatteutskottets yttrande över ett under behandlingen av prop. 1975/76:187 om kommunal demokrati, ny kommunallag m. m. övervägt förslag till ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, i fortsättningen benämnd 1965 års lag.

I det i prop. 1975/76:187 framlagda förslaget till ny kommunallag har i 73 § tagits in bestämmelser om statens utbetalning av kommunalskatt till primär- och landstingskommuner. Dessa regler överensstämmer i allt väsentligt med nuvarande bestämmelser i 72 § kommunallagen (1953:753), 76 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm och 76 § landstingslagen (1954:319). Enligt konstitutionsutskottets mening bör specialbestämmelser av detta slag inte tas in i den nya kommunallagen. Inom utskottet har därför övervägts att flytta över bestämmelserna till 4 § i 1965 års lag.

Med anledning härav får skatteutskottet anföra följande.

Bestämmelserna i 73 § förslaget till ny kommunallag är av rent teknisk natur och saknar påtagligt intresse för den förtroendevalde eller för allmänheten. De i och för sig komplicerade bestämmelserna om beräkning och utbetalning av kommunal- och landstingsskatt är intagna i ett flertal författningar. Som framgår av remissyttrandena över kommunallagsutredningens förslag är bestämmelserna dessutom svårtillgängliga och mindre lämpligt utformade från författningsteknisk synpunkt. För att åstadkomma större enhetlighet och överskådlighet bör därför enligt utskottets uppfattning hela regelkomplexet ses över och bestämmelserna om möjligt sammanföras i en författning. En sådan översyn kan lämpligen göras sedan utredningen (Fi 1976:06) om kommunernas ekonomi slutfört sitt uppdrag. I avvaktan härpå har utskottet inte något att erinra mot att de ifrågakvarande specialbestämmelserna i kommunallagen överförs till 1965 års lag.

Enligt nuvarande bestämmelser i 4 § 1965 års lag är länsstyrelsen *skyldig* att meddela beslut om rättelse, om den finner att meddelat beslut blivit uppenbart oriktigt till följd av skrivfel, räknfel eller annat sådant förbiseende. Om 4 § utgår, innebär detta att bestämmelserna om själv rättelse i 19 § förvaltningslagen (1971:290) i stället blir tillämpliga. Sistnämnda bestämmelser är emellertid så utformade att de ger länsstyrelsen *befogenhet* men inte skyldighet att vidta rättelse. Den nu aktuella överflyttningen av

skatteutbetalningsbestämmelserna motiverar enligt utskottets uppfattning ingen ändring av bestämmelserna om självrättelse i 1965 års lag. Utskottet förordar därför att dessa bestämmelser kvarstår oförändrade.

En överflyttning av bestämmelserna om utbetalning av kommunal- och landstingsskatt från kommunallagen till 1965 års lag aktualiserar också vissa ändringar i annan lagstiftning, vari hänvisningar görs till de ifrågavarande bestämmelserna i kommunallagen. Utskottet har uppmärksammat att sådana hänvisningar finns i 13 § lagen (1973:433) om skatteutjämningsbidrag, 13 § förordningen (1972:140) om skattebortfallsbidrag och 8 a § förordningen (1948:766) angående taxering och debitering av skatt vid ändring i kommunal eller ecklesiastik indelning, m. m.

Stockholm den 1 mars 1977

På skatteutskottets vägnar
ERIK WÄRNBERG

Närvarande: herrar Wärnberg (s), Andersson i Knäred (c), Josefson (c), Johansson i Jönköping (s), Carlstein (s), Sundkvist (c), Westberg i Hofors (s), Söderström (m), fru Normark (s), herrar Olsson i Järvsö (c), Boström (s), fru Ahrland (fp), herrar Lundgren (m), Forslund (s) och Stensson (fp).

Sammanställning av motionsyrkanden som behandlas i betänkandet

Motionsnr	Motionärer	Motionens hemställan	Utskottets yttrande (s.).
1975/76:451	herr Björk i Gävle (c)	”att riksdagen hos regeringen föreslår att frågan om jäv vid löneförhandling av vid kommun anställd personal snarast utreds”.	83–84
1975/76:911	herrar Romanus (fp) och Petersson i Röstånga (fp)	”att riksdagen hos regeringen begär förslag till regler för kommunala besvärsnämnder enligt riktlinjerna i motionen”.	87–88
1975/76:913	herr Schött (m)	”att riksdagen hos regeringen anhåller om tilläggsdirektiv för Utredningen om den kommunala demokratin innebärande krav på utredning beträffande förutsättningarna för en beslutsförsamling på lokal nivå enligt vad som i motionen anförts”.	(30), 32
1975/76:921	herr Åkerfeldt (c)	”att riksdagen hos regeringen begär översyn av den landstingskommunala kompetensen, så att landsting äger rätt att bevilja lånegarantier till enskilda för uppförande och/eller upprustning av fritidshus på landsbygden”.	45–46
1975/76:1980 (punkterna 9–11)	herr Bohman m. fl. (m)	”9. hos regeringen anhåller om förslag till sådan ändring i kommunallagen att kommuner ges möjlighet att inrätta direktvalda kommunalrådsråd i enlighet med vad som i motionen 1979 anförts, 10. hos regeringen hemställer om tilläggsdirektiv till utredningen om den kommunala demokratin beträffande möjligheterna att inom nämndorganisationen tillskapa ytterligare distriktsnämnder, 11. hos regeringen anhåller om förslag till sådan ändring i kommunallagen att kommun ges möjlighet att anordna rådgivande folkomröstning”.	(30), 32 (30), 32 (33), 34–35

Motionsnr	Motionärer	Motionens hemställan	Utskottets yttrande (s.).
1976/77:5	herr Werner m. fl. (vpk)	<p>”att riksdagen uttalar att innebörden i 3 § kommunallagen även bör avse rätt för kommun att bedriva ordinär företagsverksamhet i enlighet med vad som i motionen anförts;</p> <p>att riksdagen uttalar att den i 10 och 39 §§ kommunallagen inskrivna rättigheten till ledighet från anställning för uppdrag även förutsättes omfatta skyldighet för arbetsgivare att garantera att arbetsvillkoren ej försämras för den som innehar förtroendeuppdrag;</p> <p>att riksdagen uttalar att vid tillämpningen av de i propositionen förordade arbetsvillkoren för oppositionen alla minoritetsgrupper tillförsäkras goda arbetsmöjligheter:”</p> <p>att riksdagen beslutar anta ett i propositionen intaget förslag till lag om ändring i vallagen (1972:620) med tillägg av ett nytt andra stycke i 2 kap. 9 § (innebärande att nio tiondelar av de kommunala valkretsmandaten skall vara fasta och resten utjämningsmandat) och med borttagande av andra meningen i 14 kap. 15 a § (treprocentsspärren vid landstingsval);</p> <p>samt att riksdagen beslutar anta ett i motionen intaget förslag till kommunallag vad avser 23 § prop., dvs. 2 kap. 18 §, (med tillägg av bestämmelser om rådgivande folkomröstning och kommundelsråd) och 29 § prop., dvs. 2 kap. 24 §, (med viss utvidgning av interpellationsrätten till att omfatta även kommunägda företag).</p>	<p>(45), 46–47</p> <p>11</p> <p>22–23</p> <p>47</p> <p>(33), 34–35 (30), 32 (19–20), 38–40</p>
1976/77:70	herr Bergman (s)	<p>”att riksdagen i anslutning till behandling av proposition 1975/76:187 om kommunal demokrati, ny kommunallag m. m., som sin mening uttalar vad i motionen anförts om hänsynen till medborgarviljan vid majoritetsskifte i kommunfullmäktige och landsting”.</p>	25–26

Motionsnr	Motionärer	Motionens hemställan	Utskottets yttrande (s.).
1976/77:76	herr Wååg m. fl. (s)	"att riksdagen hos regeringen begär att en översyn sker, som resulterar i att den ekonomiska redovisningen vid kommunala verk åtskiljs från kommunens allmänna redovisning och bringas mer i överensstämmelse med den för aktiebolag".	(38), 40
1976/77:568	herr Biörck i Värmdö (m)	"att riksdagen på sätt i motionen föreslås lagfäster rätten för vissa tätorter att benämnas stad".	44-45
1976/77:572	herr Granstedt m. fl. (c)	"att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till sådana lagändringar 1. att offentlighetsprincipen kommer att gälla för kommunala och landstingskommunala bolag och stiftelser, 2. att verksamheten i sådana företag kan bli föremål för interpellationer och enkla frågor i kommunfullmäktige resp. landsting".	(19-20), 38-40

LANDSTINGSFÖRBUNDET

Stockholm
1976-02-26

Riksdagens konstitutionsutskott

Fack

100 12 STOCKHOLM 46

Riksdagsmotion 1975/76:921 om behörighet för landstingskommun att bevilja lånegaranti för fritidshus

Genom remiss den 3 februari 1976 har landstingsförbundet beretts tillfälle att yttra sig över rubr motion av Sven Eric Åkerfeldt (c). Med anledning härav får förbundets styrelse anföra följande.

Förbundsstyrelsen delar uppfattningen att samhällsstöd till fritidsbebyggelse av det slag motionären avser kan tjäna regionalpolitiska syften. Landstingskommunala insatser kan vidare te sig motiverade med hänsyn till landstingens engagemang i dels näringspolitiken, dels turism och fritidsverksamhet.

Att på objektiva grunder ge stöd till enskilda företag och personer är en grannliga uppgift. Landstingen har mot den bakgrunden valt att huvudsakligen kanalisera sina insatser via bidrag till företagareföreningar, regionala turistorgan och särskilda stiftelser för fritidsändamål. I sammanhanget bör noteras att företagareföreningarna förmedlar olika former av statligt kreditstöd.

Denna modell är i princip att föredra framför direkta landstingskommunala lånegarantier. Regeringen har nyligen tillsatt en utredning om företagareföreningarnas verksamhet, där det nu aktuella initiativet bör kunna prövas. Frågan om regionalt och lokalt stöd till turism och fritidsverksamhet torde vidare komma att aktualiseras under 1976 inom det nybildade Sveriges turistråd.

Styrelsen anser därför inte att motionen f. n. bör föranleda någon åtgärd. I kompetensfrågan kan noteras att landstingskommunerna enligt 64 § landstingslagen med regeringens medgivande bör kunna ingå borgen för nybyggnad av det slag som avses i motionen.

Vid styrelsens behandling av ärendet har anmälts reservation av vissa företrädare för de borgerliga partierna enligt bifogat protokollsutdrag.

LANDSTINGSFÖRBUNDET

Kurt Ward

/Rune Carlsson

*Underbilaga**UTDRAG UR PROTOKOLL*

*fört vid sammanträde med
landstingsförbundets styrelse
den 26 februari 1976 i Stock-
holm*

---

§ 26

Beslöt styrelsen att avge i tjänstememorial nr 19, bilaga 2, intaget förslag till yttrande över riksdagsmotion om behörighet för landstingskommun att bevilja lånegaranti för fritidshus.

Mot beslutet anmälde Karl-Olof Andersson, Stig F Hansson, Gunnar Hjerne, Börje Hörnlund, Sven Johansson och Karl Leuchovius följande reservation:

”Enligt vår mening hade de tre sista styckena i yttrandet bort bytas ut mot följande text:

”Det är angeläget att öppna den landstingskommunala kompetensen i enlighet med i motionen angiven riktning. Detta ligger i linje med strävan att vidga kompetensen och minska den statliga regleringen. Formerna för verksamheten kan då bestämmas av varje landsting för sig. Exempelvis kan företagareföreningarna handha uppgiften. Detta konstituerar självfallet ingen rätt för den enskilde att kräva ett borgensåtagande. Det torde vara möjligt för riksdagens konstitutionsutskott att beakta dessa frågor vid behandlingen av det aviserade förslaget till ny kommunallag.”

Dnr Lf A 136/76

Vid protokollet

Jan Sahlin

Justeras

Kurt Ward

Tabellöversikt över paragraferna i de olika kommunallagsförslagen

Utskottets förslag	Propositionens förslag ¹	Utredningens förslag ²
1 kap. 1 §	1 §	1 §
2 §	5 §	5 §
3 §	2 §	2 §
4 §	3 §	3 §
5 §	4 §	4 §
2 kap. 1 §	6 §	6 §
2 §	7 §	7 §
3 §	8 §	8 §
4 §	9 §	9 §
5 §	10 §	9 § 1 mom. tredje stycket
6 §	11 §	10 §
7 §	12 §	11 §
8 §	13 §	12 §
9 §	14 §	13 §
10 §	15 §	14 §
11 §	16 §	15 §
12 §	17 §	16 §
13 §	18 §	17 §
14 §	19 §	18 §
15 §	20 §	19 §
16 §	21 §	20 § 1 mom.
17 §	22 §	20 § 2 mom.
18 §	23 §	20 § 3 mom.
19 §	24 §	21 §
20 §	25 §	22 §
21 §	26 §	23 §
22 §	27 §	24 § första och andra styckena
23 §	28 §	24 § tredje och fjärde styckena
24 §	29 §	25 §
25 §	30 §	26 §
26 §	31 §	27 §
27 §	32 §	28 §
28 §	33 §	29 §
29 §	34 §	30 §
30 §	35 §	31 §
3 kap. 1 §	36 §	32 §
2 §	37 §	33 §
3 §	38 §	34 §
4 §	39 §	–

¹ Prop. 1975/76: 187.

² Kommunallagsutredningens förslag i SOU 1974:99 jämte de i demokratiutredningens huvudbetänkande (SOU 1975:41) intagna av kommunallagsutredningen reviderade förslagen.

Utskottets förslag	Propositionens förslag ¹	Utredningens förslag ²
3 kap. 5 §	40 §	35 §
6 §	41 §	36 §
7 §	42 §	37 §
8 §	43 §	38 §
9 §	44 §	39 §
10 §	45 §	40 §
11 §	46 §	41 §
12 §	47 §	42 §
13 §	48 §	43 § 1 mom.
14 §	49 §	–
15 §	50 §	–
16 §	51 §	44 §
17 §	52 §	45 §
18 §	53 §	46 §
4 kap. 1 §	54 §	47 §
2 §	55 §	48 §
3 §	56 §	49 §
4 §	57 §	50 §
5 §	58 §	51 §
6 §	59 §	52 §
7 §	60 §	53 § 1 mom.
8 §	61 §	53 § 2 mom.
9 §	62 §	54 §
5 kap. 1 §	63 §	55 § första och andra styckena
2 §	64 §	55 § tredje och fjärde styckena
3 §	65 §	56 §
4 §	66 §	57 §
5 §	67 §	58 §
6 §	68 §	59 och 61 §§
7 §	69 §	60 §
6 kap. 1 §	70 §	62 §
2 §	71 §	63 §
3 §	72 §	64 §
4 §	73 §	65 §
5 §	74 §	66 §
7 kap. –	75 §	–
1 §	76 §	67 § 1 mom.
2 §	77 §	67 § 2 mom.
3 §	78 §	68 §

¹ Prop. 1975/76: 187.

² Kommunallagsutredningens förslag i SOU 1974:99 jämte de i demokratiutredningens huvudbetänkande (SOU 1975:41) intagna, av kommunallagsutredningen reviderade förslagen.

Utskottets förslag	Propositionens förslag ¹	Utredningens förslag ²
7 kap. 4 §	79 §	69 §
5 §	80 §	70 §
6 §	81 §	71 §

¹ Prop. 1975/76: 187.

² Kommunallagsutredningens förslag i SOU 1974:99 jämte de i demokratiutredningens huvudbetänkande (SOU 1975:41) intagna av kommunallagsutredningen reviderade förslagen.

Innehållsförteckning	sid.
Ärendet	1
Propositionernas huvudsakliga innehåll	1
Motionsyrkandena	4
Utskottets handläggning av ärendet	5
Utskottets allmänna motivering	6
Utskottets specialmotivering	48
Förslaget till kommunallag	48
Förslaget till lag om införande av kommunallagen	88
Förslaget till lag om ändring i lagen om kommunalförbund	89
Förslaget till lag om ändring i vallagen	90
Förslaget till lag om ändring i lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning	90
Förslaget till lag om ändring i lagen om kommunala samman- läggningsdelegerade	91
Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen	91
De i propositionen 1976/77:1 intagna lagförslagen	91
Övriga lagförslag	93
Utskottets hemställan	94
Närvarande	94
Reservationer	95
Särskilda yttranden	98

Bilagor

1 Förslag till kommunallag	B 1
2 Förslag till Lag om införande av kommunallagen	B 43
3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1957:281) om kommu- nalförbund	B 48
4 Förslag till Lag om ändring i vallagen (1972:620)	B 55
5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1919:293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning	B 63
6 Förslag till Lag om ändring i lagen (1965:596) om kommunala sammanläggningsdelegerade	B 65
7 Förslag till Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)	B 71
8 Förslag till Lag om ändring i brandlagen (1974:80)	B 72
9 Förslag till Lag om ändring i byggnadsstadgan (1959:612)	B 74
10 Förslag till Lag om ändring i skollagen (1962:319)	B 76
11 Förslag till Lag om ändring i lagen (1970:296) om social cen- tralnämnd m. m.	B 81
12 Förslag till Lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp	B 83
13 Förslag till Lag om ändring i barnavårdslagen (1960:97)	B 86
14 Förslag till Lag om ändring i lagen (1954:579) om nykter- hetsvård	B 88

15	Förslag till Lag om upphävande av lagen (1953:228) om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården . . .	B 90
16	Förslag till Lag om ändring i hälsovårdsstadgan (1958:663)	B 91
17	Förslag till Lag om ändring i lagen (1944:219) om djurskydd	B 92
18	Förslag till Lag om ändring i föräldrabalken	B 93
19	Förslag till Lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74).	B 94
20	Förslag till Lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap	B 97
21	Förslag till Lag om ändring i lagen (1973:861) om lokal kris-tidsförvaltning	B 99
22	Förslag till Lag om ändring i familjebidraglagen (1946:99)	B 101
23	Förslag till Lag om ändring i lagen (1964:47) om krigshjälp	B 103
24	Förslag till Lag om ändring i lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd	B 105
25	Förslag till Lag om ändring i lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m.	B 107
26	Förslag till Lag om ändring i sjukvårdslagen (1962:242) . .	B 108
27	Förslag till Lag om ändring i folktandvårdslagen (1973:457)	B 111
28	Förslag till Lag om ändring i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda	B 112
29	Förslag till Lag om ändring i lagen (1968:598) angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län	B 114
30	Förslag till Lag om ändring i lagen (1964:653) om överflyttande av magistratens befattning med burskapsärenden m. m.	B 117
31	Förslag till Lag om ändring i lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m.	B 118
32	Förslag till Lag om egendom som förvaltas av kommunalstämman	B 119
33	Förslag till Lag om ändring i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m.	B 120
34	Förslag till Lag om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt.	B 121
35	Skatteutskottets yttrande över lagförslaget i bilaga 34	B 124
36	Sammanställning av motionsyrkanden som behandlas i betänkandet	B 126
37	Landstingsförbundets yttrande över motionen 1975/76:921	B 129
38	Tabellöversikt över paragraferna i de olika kommunallagsförslagen	B 131

